

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANA BİLİM DALI**

**1990’LARDAN GÜNÜMÜZE OECD RAPORLARINDA
İSVİÇRE’DE GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Yusuf KARATAY**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Recep GÜLMEZ**

TEMMUZ 2026, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

“1990’lardan Günümüze OECD Raporlarında İsviçre’de Göçün Güvenlikleştirilmesi” başlıklı **“Yüksek Lisans”** tezim tarafımda incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim. Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Yusuf KARATAY

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı :Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Program Adı :Tezli Yüksek Lisans
Tez Başlığı :1990’lardan Günümüze OECD Raporlarında İsviçre’de
Göçün Güvenlikleştirilmesi

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 169 sayfalık kısmına ilişkin 02/07/2026 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı %4’tür.

Filtrelemeye tırnak içerisindeki alıntılar dahil edilmiştir. Filtrelemede yedi (7) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 02/07/2026

Danışman: Doç. Dr. Recep GÜLMEZ

Öğrenci: Yusuf KARATAY

KILAVUZA UYGUNLUK

“1990’lardan Günümüze OECD Raporlarında İsviçre’de Göçün Güvenlikleştirilmesi” başlıklı Yüksek Lisans Tezi Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Yusuf KARATAY

Danışman

Doç. Dr. Recep GÜLMEZ

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Recep GÜLMEZ danışmanlığında **Yusuf KARATAY** tarafından hazırlanan “**1990’lardan Günümüze OECD Raporlarında İsviçre’de Göçün Güvenlikleştirilmesi**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

02/07/2026

JÜRİ:

Danışman : **Doç. Dr. Recep GÜLMEZ** (İmza)

Üye : **Doç. Dr. Duygu YILDIZ KARAKOÇ** (İmza)

Üye : **Dr. Öğr. Üyesi Ayşula KURT** (İmza)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /...../2026 tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /...../2026

Prof. Dr. Müge MANGA

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Çalışmaya katkılarından dolayı danışman hocam Doç. Dr. Recep GÜLMEZ'e, değerli jüri üyelerine, kıymetli aileme ve tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Yusuf KARATAY, Erzincan, 2026

İÇİNDEKİLER

1990’LARDAN GÜNÜMÜZE OECD RAPORLARINDA İSVİÇRE’DE GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
ÖZET.....	xii
ABSTRACT	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ	1
1. Literatür Taraması	4
2. Araştırma Problemi	6
3. Araştırmanın Amacı	6
4. Araştırmanın Önemi.....	7
5. Araştırmanın Yöntemi.....	7
6. Veri Analiz Aracı	9

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

GÖÇÜN TEMELLERİ VE DİNAMİKLERİ

1.1. Göçün Tanımı ve Kavramsal Çerçevesi	10
1.2. Göç Türleri.....	13

1.2.1. İç Göç.....	13
1.2.2. Dış Göç	15
1.2.3. Gönüllü Göç	17
1.2.4. Zorunlu Göç	17
1.2.5. Geçici Göç (Mevsimlik Göç)	18
1.2.6. Kalıcı Göç	18
1.2.7. Emek Göçü.....	19
1.2.8. Beyin Göçü.....	20
1.2.9. Düzenli Göç.....	20
1.2.10. Düzensiz Göç.....	21
1.3. Göç ile İlgili Uluslararası Kuruluşlar ve Sözleşmeler	22
1.3.1. Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon İdaresi (UNRRA)	22
1.3.2. Uluslararası Mülteci Örgütü (IRO).....	23
1.3.3. Uluslararası Göç Örgütü (IOM-UGÖ).....	23
1.3.4. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)	24
1.3.5. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi.....	25
1.3.6. 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi ...	25
1.3.7. 1967 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin New York Protokolü	27
1.3.8. Dublin Sözleşmesi	28
1.4. Göçmenlerin Hukuki Konumu.....	28
1.4.1. Göçmen	29
1.4.2. Yerinden Edinmiş Kişiler.....	29
1.4.3. Mülteci	30
1.4.4. Şartlı Mülteci.....	31

1.4.5. İkincil Koruma.....	31
1.4.6. Geçici Koruma.....	32
1.4.7. Sığınmacı.....	32
1.4.8. Vatansız Kişiler	33
1.5. Göçün Temel Nedenleri.....	34
1.5.1. Ekonomik Nedenler	35
1.5.2. Sosyal ve Kültürel Nedenler	36
1.5.3. Siyasi Nedenler.....	37
1.5.4. Doğal Sebepler	38
1.6. Göç Alan Ülkelerde Meydan Gelebilen Sorunlar	39
1.6.1. Ekonomik Sorunlar	40
1.6.2. Sosyal Sorunlar.....	41
1.6.3. Çevresel ve Altyapı Üzerindeki Etkileri	42
1.7. Göçün Avrupa'daki İlerlemesi.....	44
1.8. Avrupa'da Yasadışı Göçü Engelleme Mekanizmaları	45
1.8.1. Frontex	45
1.8.2. Vize Bilgi Sistemi.....	46
1.8.3. Schengen Bilgi Sistemi	46
1.8.4. Europol.....	47
1.9. Göçmenlere Yönelik Uluslararası Koruma Düzenlemeleri	47
1.9.1. Geri Göndermeme İlkesi	47
1.9.2. Sığınma Hakkı	48
1.9.3. Ayrımcılık Yasağı.....	49
1.9.4. Aile Birleşimi ve Aile Hayatının Korunması	50
1.9.5. Sosyal Haklar	51

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇÜN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Göç Kuramları.....	52
2.1.1. Ravenstein'in Göç Kuramı.....	53
2.1.2. Kesişen Fırsatlar Kuramı	53
2.1.3. İtme – Çekme Kuramı.....	54
2.1.4. Neo-Klasik Kuram.....	55
2.1.5. Petersen'in Göç Çeşitleri	56
2.1.6. Yeni Ekonomi Göç Kuramı.....	56
2.1.7. İkili Emek Piyasası Göç Kuramı	57
2.1.8. Dünya Sistemi/Merkez-Çevre Kuramı	58
2.1.9. Göç Sistemleri Kuramı	58
2.1.10. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı.....	59
2.1.11. Paris Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi.....	60
2.1.12. Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi.....	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSVİÇRE YÖNETİM YAPISI VE GÖÇ YÖNETİMİ

3.1. İsviçre Siyasi Tarihi.....	68
3.2. İsviçre'de Devlet Kurumları ve Yönetim Şekli	69
3.2.1. Federal Meclis: Yasama Erki	71
3.2.2. Federal Konsey: Yürütme Erki.....	72
3.2.3. Federal Mahkeme: Yargı Erki.....	74
3.3. Göç Yönetimi.....	78
3.3.1. İsviçre Bağlamında Göç Yönetimi	79

3.3.2. İsviçre’de Vize Türleri.....	82
3.3.3. İsviçre’de Oturum Türleri	83
3.3.3.1. Kısa Süreli İkametgâh İzni (L Oturum İzni)	83
3.3.3.2. Süreli İkametgâh İzni (B Oturum İzni)	83
3.3.3.3. Süresiz İkametgâh İzni (C Oturum İzni)	84
3.4. İsviçre Göçmenlik ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (SEM).....	84
3.5. İsviçre’de İltica Prosedürleri.....	85
3.5.1. İkamet	86
3.5.2. Barınma.....	86
3.5.3. Sosyal Yardım ve Çalışma	86
3.5.4. İltica Prosedüründe İşbirliğinde Bulunma Yükümlülüğü	86
3.5.5. Gizlilik Hakkı.....	87
3.5.6. İş birliğinde Bulunma Yükümlülüğü İhlalinin Sonuçları	87
3.5.7. Prosedür Aşamaları.....	87
3.5.8. Çoklu Başvurular	87
3.5.9. Prosedürde Destek	88
3.5.10. Resmi İnceleme Önlemleri.....	88
3.5.11. Dosya İnceleme ve Şikâyet Hakkı.....	88
3.5.12. Dönüş ve Cebri Önlemler.....	88
3.5.13. Dönüş Danışmanlığı ve Dönüş Yardımı	88

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METOD

OECD RAPORLARINDA İSVİÇRE’DE GÖÇMENLİK

4.1. Veriler.....	91
4.1.1 1995-2000 Yılları Arası	91

4.1.2. 2001-2005 Yılları Arası	104
4.1.3 2006-2010 Yılları Arası	106
4.1.4. 2011-2015 Yılları Arası	112
4.1.5. 2016-2020 Yılları Arası	118
4.1.6. 2021’den Günümüze Kadar	123
4.2. Analizler	128
4.3. Verilerin Yorumlanması	148
4.4. Güvenikleştirmenin Dönemsel Seyri.....	152
SONUÇ, TARTIşMA VE ÖNERİ	164
KAYNAKÇA.....	172
ÖZ GEÇMİş	186

1990’LARDAN GÜNÜMÜZE OECD RAPORLARINDA İSVİÇRE’DE GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ

Yusuf KARATAY

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2026

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Recep GÜLMEZ

ÖZET

Soğuk Savaş sonrası dönemde başlayan Balkan Savaşları ve ardından gelen Avrupa Birliği’nin (AB) genişlemesi gibi küresel gelişmeler, dünyada birtakım değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu değişimlerden birisi de göç olmuştur. Düzenli ve düzensiz olarak göçün meydana gelmesi hem ülkelerin kendi içindeki dengelerini hem de ülkeler arasındaki ilişkilerin şekillenmesini sağlamıştır. Bu düzenli ve düzensiz göçlerin gözlemlendiği ülkelerden olan İsviçre, kendisine yönelik göç akışlarından önemli ölçüde etkilenmiştir. İlk olarak, 1990’lar ve 2000’lerin başında Balkan ülkelerinden gelen sığınmacı ve iş gücü göçü, ülkenin göç politikalarının yeniden gözden geçirilmesine neden olmuştur. Yıllar itibariye değişen politikalar ve alınan kararlar İsviçre’nin de dahil olduğu bir coğrafyada göç süreçlerinde önemli rol oynamıştır. Bu durum, İsviçre’de geniş bir hikâyeyi bünyesinde barındırmaktadır. Bu kapsamda, bu çalışma, 1990’lardan itibaren İsviçre’nin göçmenlik politikalarındaki değişimlerin nasıl olduğunu; yasal düzenlemeler, kurumsal dönüşümler, siyasi ve toplumsal aktörlerin tutumları ve etkileri bağlamında dönemsel olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, ana kaynak olarak OECD tarafından 1997 yılından itibaren yayımlanmaya başlayan göç raporları bulunmaktadır. Araştırmada güvenlikleştirme kuramı temel alınarak, tematik ve içerik analizi yöntemiyle söylemlerin güvenlikleştirme süreçlerinin tespiti bulunmaktadır. Analiz yapılırken MAXQDA analiz programı kullanılmıştır. Analizlerde üstten başlayarak altta doğru önce “Ana Kategori” sonra “Kategori” daha sonra “Alt Kategori” ondan sonra “Kod” en sonda ise “Alt Kod” şeklinde bir hiyerarşik yapı oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Göç, İsviçre, İsviçre’de Göçmenlik, 1990’lar, Güvenlikleştirme

SECURITIZATION OF MIGRATION IN SWITZERLAND IN OECD REPORTS FROM THE 1990S TO THE PRESENT

Yusuf KARATAY

Erzincan Binali Yıldırım University

Graduate School of Social Sciences

Master Thesis, July 2026

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Recep GÜLMEZ

ABSTRACT

Global developments such as the Balkan Wars, which began in the post-Cold War era, and the subsequent enlargement of the European Union (EU) have brought about a number of changes in the world. One of these changes has been migration. Both regular and irregular migration have shaped both the internal balances of countries and the relations between them. Switzerland, one of the countries where these regular and irregular migrations are observed, has been significantly affected by migration flows. Initially, the influx of refugees and laborers from Balkan countries in the 1990s and early 2000s led to a reassessment of the country's migration policies. The policies and decisions that have changed over the years have played a significant role in migration processes in a region that includes Switzerland. This situation encompasses a broad history in Switzerland. In this context, this study aims to examine, chronologically, how Switzerland's immigration policies have changed since the 1990s; in terms of legal regulations, institutional transformations, and the attitudes and effects of political and social actors. The primary source for this research is the migration reports published by the OECD starting in 1997. This research, based on securitization theory, identifies the securitization processes of discourses using thematic and content analysis methods. The MAXQDA analysis program was used for the analysis. A hierarchical structure was created in the analyses, starting from the top and moving downwards: "Main Category," then "Category," then "Subcategory," then "Code," and finally "Subcode."

Keywords: Migration, Switzerland, Immigration in Switzerland, 1990s, Securitization

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği (European Union)
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri (United States of America)
AEA	: Avrupa Ekonomik Alanı (European Economic Area)
Akt.	: Aktaran
BAZ	: Federal Mülteci Kabul Merkezi (Federal Asylum Centres)
BM	: Birleşmiş Milletler (United Nations)
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees)
CEAS	: Ortak Avrupa İltica Sistemi (Common European Asylum System)
CFE	: Federal Yabancılar Komisyonu (Federal Commission for Foreigners)
EDU	: Avrupa Uyuşturucu Birimi (European Drugs Agency)
EES	: Giriş-Çıkış Sistemi (Entry-Exit System)
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Birliği (European Free Trade Association)
EGVO	: Vize Giriş ve Verme Yönetmeliği (Ordinance on Entry and the Granting of Visas)
EUROPOL	: Avrupa Polis Teşkilatı (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation)
FDFA	: İsviçre Federal Dışişleri Bakanlığı (Swiss Federal Department of Foreign Affairs)
FRONTEX	: Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (European Border and Coast Guard Agency)
GLP	: İsviçre Yeşil Liberaller Partisi (Green Liberal Party of Switzerland)
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization)
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration)
IRO	: Uluslararası Mülteci Örgütü (International Refugee Organization)

İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (Universal Declaration of Human Rights)
PICMME	: Avrupa'dan Göçmen Hareketi için Geçici Hükümetlerarası Komite (Provisional Intergovernmental Committee for the Movement of Migrants from Europe)
SDC	: İsviçre Kalkınma ve İş birliği Ajansı (Swiss Agency for Development and Cooperation)
SEM	: İsviçre Göçmenlik ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (State Secretariat for Migration)
SIS	: Schengen Bilgi Sistemi (Schengen Information System)
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (Union of Soviet Socialist Republics)
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları (Civil Society Organizations)
SVP	: İsviçre Halk Partisi (Swiss People's Party)
t.y.	: Tarih Yok (No Date)
UNCHR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees)
UNRRA	: Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon İdaresi (United Nations Relief and Rehabilitation Administration)
VIS	: Vize Bilgi Sistemi (Visa Information System)

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4. 1: İçerik Analizinin Alt Kategorileri.....	129
Şekil 4. 2: İçerik Analizinin Alt Kategorilerinin Kod Sayıları	130
Şekil 4. 3: 1995-2000 Yıllar Arası	130
Şekil 4. 4: 1995-2000 Yıllar Arası Kamu Politikası Kodunun Alt Kodları.....	131
Şekil 4. 5: 1995-2000 Yıllar Arası İstihdam Kodunun Alt Kodları.....	132
Şekil 4. 6: 1995-2000 Yıllar Arası Mülteciler ve Sığınmacılar Kodunun Alt Kodları.....	132
Şekil 4. 7: 1995-2000 Yıllar Arası Göç ve Yerleşim Kodunun Alt Kodları	133
Şekil 4. 8: 2001-2005 Yılları Arası	134
Şekil 4. 9: 2001-2005 Yılları Arası Kamu Politikası Kodunun Alt Kodları.....	134
Şekil 4. 10: 2001-2005 Yılları Arası İstihdam Kodunun Alt Kodları.....	135
Şekil 4. 11: 2001-2005 Yılları Arası Mülteciler ve Sığınmacılar Kodunun Alt Kodları.....	135
Şekil 4. 12: 2001-2005 Yılları Arası Göç ve Yerleşim Kodunun Alt Kodları	136
Şekil 4. 13: 2006-2010 Yılları Arası	136
Şekil 4. 14: 2006-2010 Yılları Arası Kamu Politikası Kodunun Alt Kodları.....	137
Şekil 4. 15: 2006-2010 Yılları Arası İstihdam Kodunun Alt Kodları.....	137
Şekil 4. 16: 2006-2010 Yılları Arası Mülteciler ve Sığınmacılar Kodunun Alt Kodları.....	138
Şekil 4. 17: 2006-2010 Yılları Arası Göç ve Yerleşim Kodunun Alt Kodları	138
Şekil 4. 18: 2011-2015 Yılları Arası	139
Şekil 4. 19: 2011-2015 Yılları Arası Kamu Politikası Kodunun Alt Kodları.....	139
Şekil 4. 20: 2011-2015 Yılları Arası İstihdam Kodunun Alt Kodları.....	140
Şekil 4. 21: 2011-2015 Yılları Arası Mülteciler ve Sığınmacılar Kodunun Alt Kodları.....	140
Şekil 4. 22: 2011-2015 Yılları Arası Göç ve Yerleşim Kodunun Alt Kodları	141
Şekil 4. 23: 2016-2020 Yılları Arası	141
Şekil 4. 24: 2016-2020 Yılları Arası Kamu Politikası Kodunun Alt Kodları.....	142
Şekil 4. 25: 2016-2020 Yılları Arası İstihdam Kodunun Alt Kodları.....	142
Şekil 4. 26: 2016-2020 Yılları Arası Mülteciler ve Sığınmacılar Kodunun Alt Kodları.....	143

Şekil 4. 27: 2016-2020 Yılları Arası Göç ve Yerleşim Kodunun Alt Kodları	144
Şekil 4. 28: 2021'den Günümüze Kadar.....	144
Şekil 4. 29: 2021'den Günümüze Kadar Kamu Politikası Kodunun Alt Kodlar	145
Şekil 4. 30: 2021'den Günümüze Kadar İstihdam Kodunun Alt Kodları	146
Şekil 4. 31: 2021'den Günümüze Kadar Mülteciler ve Sığınmacılar Kodunun Alt Kodları.....	146
Şekil 4. 32: 2021'den Günümüze Kadar Göç ve Yerleşim Kodunun Alt Kodları.....	147
Şekil 4. 33: Kelime Bulutu.....	148

GİRİŞ

Dünya, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda köklü değişimlere uğramıştır. Bu küresel dönüşümün en önemli etkilerinden biri, insanların ülkeler arası hareketlerinin artması ve çeşitlenmesidir. Balkanlar'daki çatışmalar ve AB'nin genişlemesi gibi gelişmeler, göç yollarını yeniden şekillendirmiştir. Bunun, birçok ülkenin iç dengeleri ve dış ilişkileri üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. İsviçre, kendine özgü göç politikaları ve yüksek göçmen oranları nedeniyle bu akımlardan özellikle etkilenen bir ülkedir.

İsviçre, tarihsel olarak hem iş gücü taleplerini karşılamak hem de uluslararası hukukun gerektirdiği insani sorumlulukları yerine getirmek amacıyla göçmenleri kabul eden bir ülke olmuştur. Sanayileşme dönemindeki iş gücü talebi ve İkinci Dünya Savaşı sonrası ekonomik büyüme, İsviçre'deki çağdaş göç politikalarının temelini oluşturur. Zaman içinde, yasal düzenlemeler, çalışma amaçlı göç, aile birleşimi, korunma (iltica) amaçlı göç ve eğitim amaçlı göç olarak bilinen çeşitli göç kategorilerini düzenlemeye çalışmıştır. Ülkenin AB'ye üye olmaması, buna karşın, sınır yönetimi ve iltica prosedürleriyle ilgili olarak Schengen/Dublin rejimi ile kıta içi mekanizmalara Avrupa'yla çok sayıda ikili anlaşmaya dayalı ilişkiler kurması göç rejimini hem uluslararası yükümlülükler hem de ulusal özerklik bağlamında şekillendirmektedir.

Ülke, hem yüksek nitelikli iş gücünü çeken bir hedef ülke hem de düşük ve orta nitelikli kesimlere yönelik talebin yoğun olduğu bir pazar konumundadır. Demografik yaşlanma ve iş gücü arzı-endeksli sektör ihtiyaçları göçü talep eden temel makro ekonomik itici faktörler olarak öne çıkmaktadır.

Bu çekiş sebeplerinden ötürü İsviçre, 1990'ların ve 2000'lerin başlarında Balkan ülkelerinden gelen iş gücü ve sığınmacı göçü, ülkenin göç politikalarının mevcut düzenini sorgulamasına ve yeni düzenlemeler getirmesine neden olmuştur. Bu dönem, iltica süreçlerinin sıkılaştırılması ve iş gücü piyasasının korunmasına yönelik politikaların ağırlık kazanmasıyla karakterize edilmiştir. Yıllar içinde değişen politikalar ve alınan kararlar, İsviçre'nin de içinde bulunduğu Avrupa bölgesindeki iltica ve diğer göç olaylarının yönetiminde önemli bir rol oynamıştır. Göçmenler, İsviçre'nin ekonomik, siyasi ve sosyal cazibe unsurlarına ilgi duymaya başlamıştır.

Bu bağlamda, İsviçre'nin göçmenlik politikaları, küresel gelişmelerin yarattığı dinamiklerle yerel sosyo-ekonomik ve demografik gerçekliklerin karmaşık bir etkileşimi sonucunda şekillenmiştir. Artan göçmen nüfusunun ülkenin iş gücü piyasası üzerindeki etkisi, sosyal uyum süreçlerinin zorlukları ve ülkenin ulusal kimlik algısı üzerindeki etkileri gibi konular hem akademik çevrelerde hem de kamuoyunda yoğun tartışmalara yol açmaktadır. İsviçre'de meydana gelen göç olayları, göç eden insanların farklı statüde olmalarına rağmen tek bir paydada birleştirmektedir. Bu payda, geldikleri ülkeye, sahip oldukları yasal statüye (sığınmacı, serbest dolaşım anlaşmasıyla gelen) AB vatandaşı ve üçüncü ülke vatandaşları veya göç etme nedenlerine (iş, eğitim, aile birleşimi, sığınma) bakılmaksızın, hepsini tek bir çatı altında birleştiren temel bir ortak hedeftir: yeni bir yaşam kurma, topluma entegre olma ve hem kişisel hem de toplumsal düzeyde refah arayışı. Bu ortak hedef, göçmenlerin karşılaştığı zorlukların ve elde ettikleri başarıların anlaşılmasında kritik bir öneme sahiptir ve çalışmamızın da ana eksenini oluşturmaktadır.

Yüzölçümü sınırlı olan İsviçre, özellikle güçlü finans sektörü ve diğer gelişmiş sektörleri nedeniyle yasal yollarla gelen göçmenler için önemli bir çekim merkezi olmuştur. Düzensiz göçmenler ise farklı motivasyonlarla ülkeye giriş yapmaktadır. Bu yoğun göç akımları, göçün yalnızca ekonomik, sosyal veya entegrasyon boyutlarıyla sınırlı kalmayıp aynı zamanda bir güvenlik meselesi olarak ele alınmasının temel çıkış noktalarından biridir. Öte yandan, OECD raporlarında göçe ilişkin politika ve düzenlemelerde güvenlik odaklı yaklaşımların görünür hale gelmesi, “1990’lardan Günümüze OECD Raporlarında İsviçre’de Göçün Güvenlikleştirilmesi” başlıklı bu çalışmanın başlıca motivasyonunu oluşturmaktadır. Bu çerçevede, göçe dair alınan kararlar ve yasal düzenlemeler, göçmenlerin entegrasyonu ve geleceği açısından belirleyici öneme sahiptir.

İsviçre bağlamı, federal yapı, doğrudan demokrasinin politika yapımına etkisi, çok dillilik ve göçmen nüfusun özellikleri nedeniyle güvenlikleştirme süreçlerinin özgün biçimler aldığı bir alan olarak dikkat çekmektedir. Bu nedenle, ulusal düzeyde yürütülen göç tartışmalarının OECD gibi uluslararası belge ve raporlarla karşılıklı etkileşim içinde olması da bu çalışmanın yapılmasına yön veren bir diğer önemli etkidir.

Avrupa'nın ortasındaki bu küçük devlette 1990'lerden bu yana yaşanan yoğun göç hareketliliği dikkat çekmektedir. Özellikle İsviçre'deki göç hedefleri, temelleri ve uyum

sonuçları hem bilimsel hem de politika üretkenler için önem taşımaktadır. Bu durum, çalışmanın gerçekleştirilmesini gerekli kılan diğer önemli bir gerekçedir.

İsviçre'nin yıllık net göç istatistikleri, sığınma başvuru sayıları ve göçmen iş gücü katılım oranlarına ilişkin resmi veriler ile mevcut literatür incelendiğinde bu çalışma, uygulanan göç politikalarının gözlemsel ve somut verilere ne derece dayandığını sorgulamaktır. Güvenlikleştirme kuramı göç çalışmalarına uygulanmış olmakla birlikte, uzun dönemli OECD belgeleri ışığında yapılan güvenlikleştirme çözümlemeleri bulunmamaktadır. Bu çalışma, teorik tartışmayı zenginleştirir. Bu çerçevede, ülkenin göç politikalarının zaman içindeki evrimini, bu politikaların uygulanmasındaki başarıları ve karşılaşılan irdelleyerek, göçün İsviçre toplumu üzerindeki uzun vadeli etkilerine ışık tutulacaktır. Bu kapsamda çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümü, göç olgusunun temel kavramlarını ve onu şekillendiren başlıca unsurları ele almayı amaçlamaktadır. Göçün, insanlık tarihi boyunca gözlemlenen evrensel bir fenomen olması ve günümüzdeki küresel dinamikler içindeki artan önemi, bu konunun anlaşılmasını daha da kritik hale getirmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümü, göç kuramlarını açıklamaktadır. Göç kuramları vasıtasıyla tezin hangi kuram ile bağdaştığı ve yapılan göçlerin neden yapıldığı anlaşılmaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümü, İsviçre'nin siyasal sistemi ve göç yönetim açıklamaktadır. Bu sistem, İsviçre'nin kendine has yönetim şekli ve doğrudan uygulamasıyla dikkat çekmektedir. İsviçre'de özellikle bir kanton¹ yönetiminde göç olgusunun hangi düzeyde olduğu ve ne tür sonuçlar doğurabileceğini açıklamaktadır.

Çalışmanın dördüncü bölümü, öncelikli olarak 1990'lardan günümüze kadar İsviçre'de meydana gelen göç hareketlerini özellikle yasal ve toplumsal açıdan incelemektedir. Göçün tarihsel seyrini ve dönemsel kırılma noktalarını betimlemek, hukuki kurumsal düzenlemeler bakmak, kamu söylemi ve hükümet tepkilerini analiz etmektedir. Daha sonra ise araştırmada kullanılan raporlardan elde edilen bulgular her

¹ Kanton: "İsviçre Cumhuriyeti'ni meydana getiren ve bazı iç işlerinde serbest olan idarî bölgelerden her biri." (Kubbealtı Lugatti, 2024).

rapor için 4 ana tema altında MAXQDA nitel analiz programıyla içerik ve tematik analiz yapılmıştır.

1. Literatür Taraması

İlgili alanda hazırlanmış benzer tezler kronolojik ve içeriksel açıdan incelendiğinde, çalışmaların zaman içerisindeki değişimi ve odak noktaları şu şekildedir. İlk olarak, Deniz Dalyan Daşer tarafından 2010 yılında hazırlanan, “Sol diasporik kimliği: İsviçre'deki Türk ve Kürt mültecilerin deneyimleri” isimli yüksek lisans tezi, İsviçre'deki Türk ve Kürt mülteci cemiyetlerini derinlemesine görüşmelerle karşılaştırarak, hukuki süreçler ve siyasi aktivizm ekseninde sol ideolojinin etnik, dinsel veya ulusal kimliklerin ötesinde diasporik kolektif kimlik oluşumundaki rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır (Daşer, 2010).

İkinci olarak ise Yudum Şit tarafından 2012 yılında hazırlanan, “çifte dışlanma: 2000'li yıllarda İsviçre'de Kürt mülteciler” isimli yüksek lisans tezi, Türkiye'de 'vatan' ve 'aidiyet' nedeniyle göçmüş kişilerin İsviçre'deki aidiyet deneyimleri, kimlik tanımlamaları ve olası 'yeni aidiyetsizlik' ya da çifte dışlanma durumunu araştırmaktadır (Şit, 2012).

İlknur Erdoğan tarafından 2021 yılında hazırlanan, “İsviçre'de yaşayan Türkiye kökenli göçmen kadınların çalışma hayatına uyumu: Zürih Kantonu örneği” isimli yüksek lisans tezi, Zürih kantonundaki Türkiye kökenli göçmen kadınların göç süreçleri bağlamında emek piyasasına eklenme biçimlerini, çalışma hayatındaki deneyimlerini, karşılaştıkları temel sorunları ve bu süreçlerin üzerlerindeki etkilerini incelemektedir (Erdoğan, 2021).

Merve Mutlu tarafından 2021 yılında hazırlanan, “İsviçre'de yaşayan üç farklı kuşaktaki Türk kökenli göçmenlerin kültürleşme tutumunun yaşam doyumuna ve psikolojik sağlık durumuna etkisinin incelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, İsviçre'de yaşayan üç kuşaktan Türk göçmenlerin kültürleşme tutumlarını ve bu tutumların yaşam doyumu ile psikolojik sağlık üzerindeki etkilerini araştırmaktadır (Mutlu, 2021).

Bu çalışma, mevcut literatürün Türkiye kaynaklı göçmen odaklı yaklaşımlarından ayrılarak, AB üyesi olmama ama AB ile güçlü ikili ilişkiler içinde olma bağlamında (serbest dolaşım, ikili iş gücü rejimleri) İsviçre'nin Avrupa'daki benzersiz konumunu OECD bilgilerinin uygulanabilirliği ve sınırlarını tartışarak ele almaktadır. Yani İsviçre'de göç üzerine yapılan çalışmalarda OECD raporlarının sistematik olarak

kullanılmadığına dair tespit, bu çalışmanın yapılmasındaki gerekçesini doğrudan şekillendirmiştir. Ayrıca çalışma, kriz dönemlerini sadece istatistiksel şoklar olarak değil söylem ve uygulama dönüşümüne yol açan kritik anlar olarak incelemektedir.

Araştırma, arşiv belgeleri ve karşılaştırmalı içerik analizleriyle hem politika yapıcılar hem sivil toplum için uygulanabilir çıkarımlar üreterek OECD'nin toplamış olduğu verileri İsviçre bağlamında nasıl daha bağlama uygun ve etkili hale getirilebileceğine dair somut öneriler geliştirebilmektedir. Bu yönüyle akademik katkının ötesinde pratik değeri olan bir çalışma niteliği taşımaktadır.

Araştırmada, güvenlikleştirme kuramının uygun olduğu tespit edilmiştir. Çünkü, göçün siyasal alanda nasıl “varoluşsal tehdit” olarak çerçevelendiğini ve gerektiğinde referandum, halk girişimleri ve sivil toplum faaliyetleriyle desteklendiği görülecektir. İsviçre’de göçün güvenlik eksenine alınması hem politikacılar hem de halk açısından geçmişten itibaren var olan bir durumdur. Bu nedenle güvenlikleştirme kuramı, çalışma kapsamında hem siyasal süreçleri açıklamak hem de OECD temelli politika önerilerinin hak ve hukukla olan gerilimlerini kavramsallaştırmak için keskin ve açıklayıcı bir çerçeve sağlamaktadır. Çalışmanın diğer çalışmalardan farkı da kullanılan teori bağlamında olmuştur. İlknur Erdoğan tarafından 2021 yılında hazırlanan, “İsviçre’de yaşayan Türkiye kökenli göçmen kadınların çalışma hayatına uyumu: Zürih Kantonu örneği” isimli yüksek lisans tezinde sosyal ilişkiler ağı kuramından çoğunlukla faydalandığı belirtilmiştir. Diğer çalışmalarda hiçbir göç teorisinin kullanılmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca benzer çalışmalarda MAXQDA gibi bir analiz programı aracılığıyla elde edilen verilerin analiz edilmediği tespit edilmiştir.

Bu çalışma, OECD raporlarının referans niteliğini korurken, İsviçre’de göç söylemlerinin çok aktörlü ve dönemsel dinamiklerini sistematik olarak belgeleyerek hem kuramsal hem ampirik hem de politika odaklı özgün katkılar sağlamaktadır.

Özetle çalışmanın özgünlüğü, İsviçre örneğinde göç politikalarındaki değişimleri zaman içinde izleyerek hukukî düzenlemeler, kurumsal dönüşümler ile siyasal ve toplumsal aktör davranışlarını bir arada ele almasından doğar. OECD tarafından yayımlanan raporları ana veri kaynağı olarak kullanması, çalışmaya çok katmanlı ve karşılaştırılabilir bir belge altyapısı sağlar. Güvenlikleştirme kuramını kuramsal çerçeve olarak benimseyip söylemlerin nasıl tehdit algılarına dönüştüğünü politika değişimleriyle

ilişkilendirmesi, teorik açıdan somut uygulama sunar. Tematik ve içerik odaklı analiz yöntemlerinin kombinasyonu, metinlerdeki temsil kalıplarını ve değişim dinamiklerini sistematik şekilde açığa çıkarır. MAXQDA ile yürütülen hiyerarşik kodlama, analiz sürecinin izlenebilirliğini ve bulguların yeniden doğrulanabilirliğini güçlendirir. Bu sayede çalışma hem literatürdeki zamansal boşlukları dolduracak gerçekçi kanıtlar sunar hem de göç politikalarının sözel inşa süreçlerine dair politika yapıcılar ve araştırmacılar için uygulanabilir çıkarımlar üretir.

2. Araştırma Problemi

İsviçre’de göçmenlik yönetimi, farklı dönemlerde güvenlik, ekonomik ihtiyaç ve toplumsal uyum arasındaki gerilimler tarafından şekillendirilmiştir. Ancak bu dönüşümlerin niteliği, hangi temaların öne çıktığı, hangi politik araçların uygulamaya dönüştüğü ve bunların kurumsal yönetimle nasıl ilişkilendiği üzerine sistematik, uzun dönemli ve tematik olarak bir analiz eksiktir. Özetle çalışma şu temel problemleri ele alır:

İsviçre’de 1995–günümüze sürecinde göçmenlik alanındaki politika ve söylem öncelikleri hangi temalar etrafında evrilmiş?

Bu değişimler hangi dönemsel kırılmalarla ilişkilidir ve örgütsel/yönetimsel yapılar ile uygulamalar bu temalara nasıl yanıt vermiştir?

Hangi güvenlikleştirme kuramı çalışma açısından daha uygundur?

3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 1995–günümüze dek İsviçre’de göçmenlik politikası ve söylemlerinin evrimini dört ana tema (Kamu Politikası, Mülteciler ve Sığınmacılar, İstihdam ve Göç ve Yerleşim) üzerinden dönemsel olarak çözümlemek üzere 24 OECD göç raporu temelinde MAXQDA ile üretilmiş 413 tane alt kod aracılığıyla tematik önceliklerin, dönüşümlerin ve politik etki ilişkilerinin zaman içindeki örüntülerini ortaya koymaktır. Çalışma, vatandaşlık rejimleri, yönetim yapıları, iltica prosedürlerindeki hızlandırma ve kriz odaklı değişimler, iş gücü piyasası entegrasyonu ve yerleşim düzenlemeleri gibi alt kodların nasıl değiştiğini nitel açıdan analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın bir başka amacı da araştırmada kullanılacak olan güvenlikleştirme kuramının tematik ve içerik analizi açısından tespitini yapmaktır.

Ayrıca bu araştırma, ileriki yıllarda yapılacak olan araştırmalar ve kabul edilecek olan politikalar için tespitlerde bulunmayı amaçlamaktadır.

4. Araştırmanın Önemi

Uzun dönemli, dönemsel tematik analizle (1995–günümüze) göç çalışmalarında yaygın olan “kısa dönemli vurgular”dan farklı olarak göç politikalarının zaman içindeki kurumsal ve söylemsel evrimlerini eş zamanlı değerlendiren bir çerçeve sunmaktadır. İsviçre özelinde 1990’lardan günümüze tematik bir veri tabanı oluşturarak, beşer yıllık dönemler halinde önemli bulgular sağlamaktadır.

Entegrasyon politikaları, vatandaşlık reformları ve iltica prosedürleri gibi toplumsal tartışmalarda veri odaklı katkı sağlamaktadır.

İsviçre’deki göçmenlik konusunun OECD veri temelli araştırılması, akademik literatüre yeni bir bakış açısı getirecek ve göçün güvenlikleştirilmesi konusundaki teorik çalışmalara katkıda bulunacaktır.

5. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma sırasında veri toplama aracı olarak nitel veri toplama tekniklerinden olan dokümantasyon tekniği ve arşiv kayıtları kullanılacaktır.

Nitel veri analizi, bir araştırma önerisinin veya çalışmanın yöntem bölümünde araştırma hedefinin okuyucuya açıklanmasını, araştırmanın kendine özgü desenlerinin ve araştırmacının rolünün tanımlanmasını, veri kaynaklarının çeşitlendirilmesini, verilerin kaydedilmesinde izlenecek protokollerin belirlenmesini, verinin çok aşamalı analiz edilmesini ve toplanan verinin metodolojik bütünselliğinin doğruluğunun veya geçerliliğinin sağlanması için uygulanan yaklaşımları kapsar (Creswell & Creswell, 2021, s. 179).

Doküman incelemesi, yazılı belgelerin içeriğini özenle ve sistemli bir şekilde incelemek için kullanılan bir nitel araştırma tekniğidir. Bu yöntem, basılı ve dijital materyalleri içeren tüm belgeleri sistemli bir yaklaşımla inceler ve değerlendirir (Kıral, 2020, s.173). Araştırmanın verileri kitap, bilimsel makale, rapor vb. doküman ve arşiv evraklarından faydalanarak yapılmıştır.

Verilerin analizinde nitel veri analizlerinden olan içerik analizi ve tematik analiz yöntemi kullanılmıştır.

İçerik analizi, sosyal gerçekliği incelemeye yönelik tarafsız ve yapılandırılmış bir okuma yöntemidir. Tümdengelimsel bir yaklaşımla, önceden tanımlanmış kriterler çerçevesinde kavramlar ile yazılı ve sözlü kaynaklardan anlam çıkarmayı hedefleyen çeşitli yöntem ve teknikler bütünü oluşturur. Tasarım aşamasında zayıf gibi görünse de uygulamada etkili ve dikkat çekici bulgular üretebilen, sayısal verileri nitel içgörülere dönüştürebilen ve metinlerden yola çıkarak yazılı olmayan mesajlara erişmeyi mümkün kılan çok amaçlı ve giderek gelişen bir yaklaşımdır (Tavşancıl & Aslan, 2001, s. 21-22). Göçmenlik politikalarıyla ilgili belgelerden olan yasal mevzuatlar, Trends in International Migration raporları, OECD International Migration Outlook raporları, OECD istatistikleri; tamamlayıcı olarak İsviçre resmi istatistikleri, akademik makaleler ve kitaplarla çalışmada ana referans olarak kullanılmıştır.

Braun ve Clarke (2021) tematik analizin nitel verilerde ortaya çıkan tekrar eden tema ve yapıları belirleme, bu temaları anlamlandırma ve sonuçları raporlayarak sunma aşamalarından oluşan bir analiz yaklaşımı olduğunu belirtir.

Çalışmanın içerik analizinde hiyerarşik bir kodlama yapısı benimsenmiş ve içerik analizi olarak OECD tarafından 1997 yılından itibaren yayımlanmaya başlayan ve çalışmada kapsamında kullanılan 24 adet göç raporu bulunmaktadır. Bu raporlar sadece İsviçre için yayımlanan raporlar değildir, içeriğinde 31 tane ülkeye dair göç bilgileri yer almaktadır. OECD, almış olduğu verileri ilgili ülkelerin göç ve diğer kamu kurumlarından almaktadır. Yani kendi bünyesinden ek olarak veri üretimi yapmamaktadır. Ayrıca verileri kurumlardan aldığı için tespit üzerine gitmektedir. Yorumlama durumu söz konusu değildir.

Çalışmada, en üst düzeyde ana kategori olarak içerik analizi benimsenmiştir. İçerik analizinin kategorisi olarak 90'lerden günümüze İsviçre'de göçmenlik konusu belirlenerek zaman kısıtlaması yapılmıştır. Daha sonra alt kategorisi 90'lerden günümüze olacak şekilde her beşer yıllık dönemlere ayırılarak, pasta dilimi şekline dönüştürülmüştür. Bir sonraki aşama olarak tematik analizinde araştırmanın kodları olarak her beşer yıllık dönemi meydana getiren Kamu Politikası, İstihdam, Mülteciler ve Sığınmacılar ve Göç ve Yerleşim kodları bulunmaktadır. 6 tane beşer yıllık alt kategoriyi oluşturan, 6 tane Kamu Politikası, 6 tane İstihdam, 6 tane Mülteciler ve 6 tane Göç ve Yerleşim kodu olarak toplamda 24 tane kod bulunmaktadır. Son olarak da bu 24 tane

kodu oluşturan 413 tane alt kod tespit edilmiştir. Bu hiyerarşinin en alt halkasını oluşturan 413 tane alt kod, söz konusu tematik ayrışmanın en ince nüshalarını tespit etmeye imkân vererek dönemsel söylem değişimleri ve kategori içi heterojenliğin detaylı analizine olanak tanımıştır.

Bu yapı, üst düzey temaların bütünlüğünü korurken alt düzey ayrıntılar üzerinden dönemsel değerlendirmelere ve derinlemesine içerik ve tematik çözümlemelerine imkân sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu sayede, çalışmanın bilimsellik kısmı daha güçlü olabilecektir. İçerik ve tematik analizini gerçekleştirmek için MAXQDA analiz programı kullanılmıştır. Çünkü MAXQDA güçlü kodlama, görselleştirme ve düzenli veri yönetimi özellikleriyle analizin sistematik ve tekrarlanabilir olmasını sağladığı için kullanılmıştır.

Her kod ve ona bağlı alt kodlar incelendikten sonra güvenlikleştirme kuramı ortaya konulmuştur. Her döneme ait kodlar ve içerikleri temel alınarak hangi kodların güvenlikleştirmeye tekabül ettiği konusu da verilerin yorumlanması bölümünde belirtilmiştir. Bu sayede güvenlikleştirme kuramının dönemsel seyri ve güvenlikleştirme söyleminin ortaya koyduğu dinamikler açıkça izlenebilmiştir. Güvenlikleştirme söylemlerinin hangi dönemlerde ve hangi ana kategorilerde yoğunlaştığı, zaman içinde nasıl yön değiştirdiği ve bu söylemlerin olağanüstü önlemleri meşrulaştırma yöntemlerinin sistematik olarak saptanması sağlanmıştır.

6. Veri Analiz Aracı

İçerik ve tematik analiz aracı olarak MAXQDA programı kullanılmıştır. Çünkü MAXQDA, nitel ve karma yöntemlerle yürütülen araştırmalarda sıklıkla tercih edilen güçlü bir analiz yazılımıdır. Hem Windows hem de Mac ortamlarında eşdeğer işlevsellik sağlayarak araştırmacılara pratik avantajlar sunmaktadır. Temellendirilmiş kuram geliştirme, literatür taramaları, keşif amaçlı pazar araştırmaları, nitel metin çözümlemeleri ve karma yöntem uygulamaları gibi çeşitli nitel araştırma türlerinde etkin biçimde kullanılabilir (Karartı, 2024, s.79). Ayrıca MAXQDA, odak grup transkriptlerini daha çabuk ve daha az zahmetle çözümlemeyi mümkün kılan çeşitli araçlarla donatılmıştır (MAXQDA, 2026).

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

GÖÇÜN TEMELLERİ VE DİNAMİKLERİ

1.1. Göçün Tanımı ve Kavramsal Çerçevesi

Tarih boyunca insanlar, çeşitli nedenlerle yer değiştirmişlerdir. Bu yer değiştirmelerin bazıları zamanla etkisini yitirmişken, bazıları ise günümüzde de devam ederek önemini korumaktadır. Bu devam eden olgulardan biri de insanlık tarihinin en kadim ve karmaşık olgularından birisi olan göç kavramı olarak çıkabilmektedir. Kıtaların keşfi, uygarlıkların doğuşu ve yayılması, ticaret yollarının oluşumu gibi temel tarihsel süreçlerin ayrılmaz bir parçası olan bu hareketlilik, bireylerin ve toplumların sadece coğrafi konumlarını değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarını da yeniden şekillendirmiştir. Göç, bireylerin, ailelerin veya toplumların, coğrafi yerleşim alanlarını belirli bir süre veya kalıcı olarak değiştirmesi eylemi olarak tanımlanabilmektedir (Sinin, 2023, s.32; Murt & Uzuntok, 2025, s.98; Kurt, 2006, s.149).

Keleş (1980, s.53) göçün meydana gelmesini insanların, sıklıkla ikamet etme amacı güderek, farklı coğrafyalara yönelim olarak bir yerleşim biriminden diğerine, ulusal sınırlardan aşarak, vuku bulan bir hareketlilik olarak tarif etmektedir. Göçebe olan kimseyi ise yerleşik bir meskene sahip olmaksızın, iç mekânda sıklıkla belirli bir coğrafi bölge içerisinde, çadır, hayvanlar ve diğer vasıtalarla iklim ve mevsim şartlarına göre hareket eden ve göçebe yaşam tarzının gerektirdiği fonksiyonları yerine getiren, kalıcı olmayan kişi veya toplumlar olarak ifade etmektedir.

Uluslararası Göç Örgütüne (IOM) göre göç, uluslararası bir hududu aşan veya bir devletin sınırları içinde vuku bulan yer değiştirmeler, bireylerin veya toplumların demografik hareketliliğini meydana getirir. Bu hareketlilik, zaman dilimi, şekil ve

motivasyon ne olursa olsun, insan popülasyonunun yer değiştirmesi şeklinde tezahür eder. Bu bağlamda, sığınmacıların, zorunlu göçmenlerin, ekonomik nedenlerle hareket edenlerin ve aile birleşimi gibi çeşitli hedefler doğrultusunda yer değiştirenlerin göçü de bu kapsama dahil edilir (IOM, 2013, s.35). Bu kapsamda IOM'un göç tanımı göçü, coğrafi sınırları aşan veya devlet içinde gerçekleşen, farklı motivasyonlara sahip insan hareketliliği olarak tanımlar. Bu geniş kapsamlı yaklaşım, göçün karmaşıklığına ve farklı türdeki hareketlilikleri kapsayan çok boyutlu etkilerine vurgu yapar. Mülteciler, ekonomik göçmenler gibi farklı statüleri birleştirmesi, göçün çok yönlü sonuçlarını bütüncül bir yaklaşımla değerlendirme gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Tekeli ve Erder'e göre bireylerin, kalıcı veya uzun süreli ikamet hedefiyle, bir coğrafi noktadan diğerine, var olan bir sınırları aşarak gerçekleştirdikleri coğrafi yer değiştirmeler olarak tanımlanmıştır (Tekeli & Erder, 1978, s.62).

Gezi, yolculuk ve seyahat gibi kısa süreli yer değiştirmelerin kalıcı yerleşim ölçütünü karşılamadığı sürece göç kapsamında değerlendirilmemesi gerekir (Korkmaz, 2017, s.28).

Arslan'ın bakış açısına göre göç; bireylerin değişen koşullara daha başarılı bir şekilde uyum sağlayabilmek veya doğal, ekonomik, siyasi gibi zorunlu nedenlerle mevcut yaşam alanlarını ve sosyal çevrelerini terk ederek, bilinmeyen veya alışık olmadıkları bir çevreye ve topluluğa katılma eylemidir. Bu da göçün bireysel motivasyonlar ile yapısal zorunlulukların kesişiminde şekillenen karmaşık bir süreç olduğunu ve hem göç eden bireylerin hem de yerleştikleri toplumlarda birçok süreci etkilediğini göstermektedir (Arslan, 2001, s.149).

Göç eden insanlar eşyalarının yanı sıra geleneklerini, dillerini, dinlerini ve kültürel kimliklerini de beraberinde getirir. Böylece göçmenlerin kültürüyle gittiği ülkenin kültürü birbirini etkileyebilmektedir. Bu süreç kültürleşme olarak adlandırılır. Zamanla bazı kültürler asimile olurken bazıları entegre olur. Ev sahibi ülkenin tutumu burada önemlidir. Eğer destekleyici olursa uyum kolaylaşır, dışlayıcı olursa zorluk çıkar. Ayrıca göçün sosyal, siyasal, ekonomik ve güvenlikle ilgili olumsuz etkileri de gözlemlenebilmektedir (Kan & Kanmaz, 2021, s.60).

Çalışmalar, özellikle göç olgusunun karmaşıklığına ve istikrarsız yapısını sıklıkla vurgulamaktadır. Bu minvalde, J. I. Clarke göçü geniş kapsamlı ve değişken bir olgu

olarak tanımlayarak, göçün sürekli evrilen bu dinamik yapısı bağlamında incelenmesi gerektiğini vurgular. Clarke göç tanımlamasını göçebe olanlar, turist olanlar ve işe gidip gelenlerin günlük hareketi şeklinde belli başlı niteliklerinin olduğunu belirtmiştir. Bu nitelikler, sadece kalıcı yer değiştirmeleri değil, aynı zamanda geçici veya düzenli hareketleri de kapsayarak, insanların yaşamları, ekonomik faaliyetleri ve toplumsal ilişkileri üzerindeki etkilerini daha geniş bir perspektifte değerlendirmeyi sağlamaktadır (Clarke, 1965, s. 123).

Castles ve Miller göçün genel eğilimlere ayrılmasının önemine vurgu yapmıştır. Bunlar göçün; küreselleşmesi, hızlanması, farklılaşması, kadınlaşması ve siyasallaşmasıdır. İlk olarak göçün küreselleşmesiyle birlikte göç hareketleri daha yaygın hale gelmiş, birçok ülke aynı anda bu hareketlerden etkilenir olmuştur. Göç veren kaynakların çeşitlenmesiyle, göç alan ülkeler giderek daha geniş bir yelpazede farklı ekonomik, sosyal ve kültürel arka planlara sahip göçmenlerle karşılaşmaktadır. Günümüzde uluslararası göç akışları niceliksel olarak artış göstermekte, bu da hükümet politikalarının hem önemini hem de zorluğunu artırmaktadır. Ancak uluslararası göçün tamamen kaçınılmaz bir olgu olmadığı, 1993'ten bu yana küresel mülteci sayısındaki azalmanın da gösterdiği gibi, hükümet politikalarıyla kontrol edilebileceği veya azaltılabileceği unutulmamalıdır. Ayrıca geri gönderme de bir seçenek olabilmektedir. Göç olgusu artık tek bir türle sınırlı kalmayıp, birçok ülke için aynı anda hem iş gücü göçünü hem mülteciliği hem de kalıcı yerleşimi içermektedir. Geleneksel olarak, devletlerin göçü kontrol etme çabalarına rağmen, göç zincirleri genellikle bir formda başlayıp farklı biçimlerde devam edebilmektedir. Bu çok yönlü yapı, ulusal ve uluslararası düzeyde siyasi önlemler alınmasını güçleştirmektedir. Göçün kadınlar tarafından daha fazla şekillenmeye başladığı görülmektedir. Geçmişte erkeklerin egemen olduğu iş gücü göçü ve mülteci hareketlerinde kadınlar genellikle aile birleşimi yoluyla sürece dahil olurken, 1960'lardan bu yana kadınlar iş gücü göçünde daha aktif bir rol üstlenmişlerdir. Günümüzde pek çok göç akışında, örneğin Cape Verdi'den İtalya'ya, Filipinler'den Ortadoğu'ya veya Tayland'dan Japonya'ya olan göçlerde, kadın işçiler çoğunluğu oluşturmaktadır. Hatta bazı mülteci hareketlerinde, örneğin eski Yugoslavya'daki durumlarda olduğu gibi, insan kaçakçılığı ağlarında kadınların ağırlığı dikkat çekmektedir. Cinsiyetin göçteki rolü her zaman önemli olmuşsa da günümüz göçlerinde kadınların görünürlüğü artmıştır. Son olarak, uluslararası göçün siyasi boyutu

da giderek artmaktadır. İç politika, ülkeler arası ilişkiler ve ulusal güvenlik stratejileri, uluslararası göç hareketlerinden giderek daha fazla etkilenmektedir. Bu çok boyutlu olgu, toplumları heterojenleştirirken, hükümet politikalarının önemini artırmakta ve giderek daha fazla siyasallaşmaktadır (Castles & Miller, 2008, ss.12-14).

Göç, “Bir yerden bir yere gitmek, en temel anlamda yer değiştirmek, insanın bedensel olarak mekânlar arası hareketliliğidir.” (Kurt, 2021, s.258). İşte göç hareketliliğinin meydana gelmesinde bireylerin yaşadığı süreç, yukarıda belirtilen küreselleşme, hızlanma, çeşitlenme ve kadınların artan rolü gibi geniş çaplı dinamiklerin kişisel düzeydeki yansımalarıyla şekillenmektedir. Bu süreçler, bireylerin mevcut yaşam koşullarını sorgulamasına, yeni fırsatlar aramasına veya zorlayıcı etkenlerden kaçınmasına neden olmaktadır.

1.2. Göç Türleri

Göç, bireylerin veya toplulukların coğrafi yer değiştirmesini ifade eden köklü ve çok boyutlu bir olgudur. İnsanlık tarihi boyunca sürekli var olan bu hareketlilik, farklı nedenler, ölçekler ve biçimler altında incelenebilir. Göç farklı türlerde gerçekleşir ve bu türlerin, göçün sosyo-psikolojik boyutlarının anlaşılmasında önemlidir (Ak, 2024, s.11). Ekonomik fırsatlar arayışı, siyasi istikrarsızlık, doğal afetler, eğitim veya aile birleşimi gibi çeşitli faktörler, göç kararlarının arkasındaki temel motivasyonları oluşturur. Bu çeşitlilik, göç olgusunu karmaşık ve dinamik bir araştırma alanı haline getirmektedir. Ayrıca Karpat’ın (2015) tabiriyle “Göçleri oluşturan güçler, yani insanların bir yerden kalkıp başka yerlere yerleşmelerinin, ana yurtlarını terk edip kendilerine yeni yurtlar edinmelerinin nedenleri tarih boyunca daima değişmiştir.”

1.2.1. İç Göç

İç göç, bir ülkenin idari sınırları içerisinde gerçekleşen, bireylerin istihdam veya ikamet amaçlı kalıcı mekânsal hareketliliği olarak tanımlanmaktadır. Bu tür bir yer değişikliğinin zaman aralığına ilişkin kesin bir uzlaşa bulunmamakla birlikte, bazı sosyal bilimciler tarafından bir yıl veya daha uzun bir sürenin esas alınması gerektiği önerilmektedir. İç göçün kavramsal çerçevesinin çizilmesindeki temel zorluklardan birini, yani “kalıcılık” ölçütünün zamansal boyutunun olduğunu göstermektedir. Literatürde sıklıkla belirtildiği üzere, göç hareketleri genellikle az gelişmiş bölgelerden daha gelişmiş bölge ve ülkelere doğru bir yönelim sergilemektedir. Bu durum gerek içsel

gerekse uluslararası göç bağlamında geçerli olmakta, kentleşmiş ve sanayileşmiş alanların sundukları istihdam olanakları vasıtasıyla göçmenler için önemli bir çekim merkezi oluşturmaktadır. İç göçlerin önemli olduğu zaman geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır (Altuntepe & Öztürk, 2008, ss.1589-1590; Karpat, 2015).

Bu bağlamda odaklanılan temel husus, göçün gerçekleştiği ülkedeki itici dinamiklerdir. Bu durum, yurt içi sınırlarında kırsal ve kentsel mekanlar arasında her yöne doğru gerçekleşebilen çok boyutlu yer değiştirmedir. Bu yer değiştirme, çekici sebepleri de bünyesinde barındırır (Şirin Öner, 2015, s.269).

En bilinen ve en sıklıkla yapılan kırdan kente göç, kırsal bölgelerdeki nüfusun ekonomik, çevresel ve sosyolojik faktörlerin etkisiyle geleneksel tarımsal faaliyetleri bırakarak metropol alanlara yerleşmesiyle ortaya çıkan demografik bir hareket olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda, şehirleşme olgusu, kırsal göçün temel sonuçlarından biri olarak değerlendirilmektedir (Kızılaslan & Arslan, 2022, s.147).

Sanayi Devriminin tetiklediği süreçlerle kırsal alanlardan kentlere doğru bir göç hareketliliği başladığı; buna karşılık, kentlerdeki artan nüfus yoğunluğundan kaçınan ve belli bir refah düzeyine sahip bireylerin kentlerden kırsal bölgelere yöneldiği ifade edilmektedir. Literatürde en az incelenen göç türü olarak belirtilen kırsaldan kıra göçün ise kendine özgü bir yapısı ve nitelikleri bulunmaktadır. Kırsal yaşamın barındırdığı sosyal, ekonomik ve kültürel kısıtlılıklar nedeniyle, kırsaldan kıra göçün akademik çalışmalarda nadiren ele alındığı gözlemlenmektedir (İslamoğlu vd., 2014'ten Akt. Erdoğan, 2021, s.19).

Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde 2000'li yılların başına kadar oldukça etkili şekilde kendini gösteren kentlere yönelik yoğun göç akımlarının, kentsel bölgelerde aşırı nüfus baskısı, çarpık kentleşme ve plansız yapılaşma gibi bir dizi ekonomik ve sosyal probleme yol açtığı görünmektedir. Kentsel alanlarda ortaya çıkan bu sorunların zamanla birikerek şehirlerin çekiciliğini olumsuz yönde etkilediği anlaşılmaktadır. Gerek kentlerin itici faktörlerle giderek daha fazla kuşatılması gerekse kırsal göçün önüne geçmeye yönelik politikaların etkisiyle kırsal bölgelerin yeni cazibe alanlarına dönüştüğü gözlemlenmektedir. Bu gelişmeler neticesinde, özellikle son yıllarda tersine göçün önemli bir olgu olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir (İslamoğlu vd., 2014 s. 69).

Bu değişim, iç göç dinamiklerinde paradigmatic bir dönüşüme işaret etmektedir. Uzun yıllar boyunca tek yönlü bir akış olarak kabul edilen kırdan kente göçün, kentsel alanların taşıma kapasitesinin aşılması ve yaşam kalitesindeki düşüşle birlikte kendi sınırlılıklarına ulaştığını göstermektedir. Tersine göçün yükselişi, yalnızca politikaların bir sonucu değil, aynı zamanda bireylerin yaşam tarzı tercihleri, daha sakin bir çevre arayışı, daha düşük yaşam maliyetleri ve belki de gelişen teknoloji ile kırsal bölgelerde çalışma imkanlarının artması gibi çok boyutlu faktörlerin de bir yansıması olarak okunabilir.

1.2.2. Dış Göç

Bireylerin daha yüksek bir hayat standardı arayışıyla başka bir ülkeye taşınması, köklerinden kopması ve vardığı topluma çabucak asimile olması, uluslararası göçün karmaşık doğasını açıklamakta yetersiz kalan yüzeysel bir yaklaşımdır. Yer değiştirme ve yeni bir coğrafyaya kök salma olgusu, göçmenin tüm ömrünü biçimlendirmekle kalmayıp gelecek nesillere de tesir eden uzun bir süreçtir (Castles & Miller, 2008, s.29).

Uluslararası göç olgusu, bireylerin çalışmak veya yerleşmek amacıyla sınır ötesine geçip uzun süreli kalmayı amaçladıkları göç hareketlerini kapsar (Üner, 1972, s.72). Birleşmiş Milletler (BM) tarafından yapılan tanımlamalara göre, bir göç hareketinin uluslararası göç niteliği kazanabilmesi için, hedef ülkede en az bir yıllık ikamet süresinin tamamlanması gerekmektedir (Cengil, 2024, s. 8).

Uluslararası göç ile iç göç arasındaki ayrımı belirleyen temel faktörler arasında, göç veren ve göç alan birimler arasındaki çok boyutlu mesafeler (fiziksel, ekonomik ve kültürel) öne çıkmaktadır. Ayrıca, uluslararası göç hareketlerinin siyasal kontrol ve düzenleme mekanizmalarının daha belirgin olması ile göç eden bireylerin karşılaştığı entegrasyon ve uyum sorunlarının niteliğinin farklılaşması da bu ayrımı güçlendiren önemli hususlar olarak literatürde vurgulanmaktadır (Öztürk, 2006, ss.35-36).

Ulus-devletlerin kurulmasıyla aynı dönemde yaygınlaşan modern göç olgusu sürekli hareket halindedir. Bu hareket o denli yoğunlaşmıştır ki değişim neredeyse anında gerçekleşir hâle gelmiştir. Göç süreci artık daha yoğun ve hızlı bir hal almakla birlikte daha çetrefilli bir yapıya da bürünür (Gündoğmuş, 2018, s.203). Yani küreselleşmenin getirdiği politik, kültürel ve ekonomik sonuçlar dış göç hareketlerinin ivme kazanarak küresel bir olgu haline gelmesine yol açtı. Bu gelişmeler, aynı zamanda göçün niteliğinde

dönüşümlere neden olmakla birlikte, olgunun farklı teorik yaklaşımlarla açıklanmasına zemin hazırladı ve literatürde çeşitli göç kuramlarının geliştirilmesini sağladı. Yakın geçmişte yaşanan zorunlu göçler üzerine detaylı araştırmalar bulunmakla birlikte, özellikle Orta Doğu kökenli olmak üzere, farklı sebeplerle tetiklenen zorunlu göçler günümüzde de devam etmektedir (Güder, 2016, s. 130).

Dış göç, geleneksel yaklaşımlar çerçevesinde altı temel kategori altında incelenmektedir. Bu kategoriler; sürekli yerleşenler, süreli sözleşmeli çalışanlar, süreli çalışan profesyoneller, gizli veya yasal olmayan çalışanlar, sığınmacılar ve mültecilerden oluşmaktadır (Gençler, 2010, s.174). Bu kategorik ayırım, uluslararası göçün çok boyutlu doğasını ve farklı yasal statüler ile motivasyonları yansıtması açısından kritik bir öneme sahiptir.

20. yüzyılda uluslararası göç dalgaları, dünya genelindeki ekonomik, sosyal ve siyasal haritanın ana bileşenlerinden biri hâline gelmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden dönemde kurulan yeni ulusal sınırlar boyunca yoğun nüfus hareketlilikleri gözlemlenmiş, bu doğrultuda uluslararası göçün olumsuz ve gölgeli türleri de giderek belirginleşmiştir (Abadan-Unat & Kemiksiz, 1986, s. 1)

Dış göçün en önemli ve en çok etkilenen yapılarından birisi olan AB, 2000'lerin başından itibaren farklı üçüncü devletlerle geri dönüş ile yeniden kabul anlaşmaları yapmayı hedeflemiştir. Bu vesileyle düzensiz olarak yapılan dış göçle mücadele etmeyi hedeflemektedir. Ayrıca kamuoyunda ve medyada 2015/2016 yıllarında yaşanan olayları adlandırmak için kullanılan "Avrupa mülteci krizi" kavramı, merkezine büyük nüfus hareketlerinin yol açtığı bir sorunu almaktadır. Oysa akademik çevreler bu dönemi, öncelikli olarak Ortak Avrupa İltica Sistemi'nin (CEAS) iç aksaklıklarından doğan politik bir kriz olarak yorumlamaktadır. Nitekim AB'nin söz konusu krize verdiği yanıtları ele alan akademik değerlendirmeler de büyük bir çeşitlilik göstermektedir (Niemann & Zaun, 2023, s.2968-2972).

İsviçre'nin dış göç politikasını şekillendiren temel unsurlardan biri, AB ile imzalanan ikili anlaşmalar çerçevesindeki Kişilerin Serbest Dolaşımı Anlaşması'dır. Bu hukuki düzenleme, bir iş sözleşmesine veya yeterli gelir kaynağına sahip AB ve İsviçre vatandaşlarına karşılıklı olarak yerleşim ve çalışma hakkı tanıyarak İsviçre'ye yönelik göç akışının ve iş gücü dolaşımının yasal çerçevesini oluşturur. Ancak bu durum, gerektiğinde

İsviçre’de büyük çaplı göçe karşı sosyal girişimlerin gündeme gelmesine de yol açmıştır (Czermińska, 2023, s.32; EEAS, 2021).

1.2.3. Gönüllü Göç

Gönüllü göç, bireylerin dışsal bir baskı altında olmadan daha iyi yaşam koşullarına erişme veya sosyal ve kültürel imkânlardan yararlanma gibi gerekçelerle kendi tercihleri doğrultusunda başka bir yere yerleşmeleridir. Gönüllü göç hareketi, coğrafi bir yerleşim bölgesinden uzaklaşmaya neden olan “itme faktörleri” ile potansiyel bir yerleşim birimini cazip kılan “çekme faktörleri” olarak adlandırılan bir dizi etkiyi içeren bir olgu olarak açıklanmaktadır (Yüksel, 2025, s.159; Şahinbaş, 2007, s. 47).

Gönüllü göçmenler çoğu zaman iş gücü piyasasının talep ettiği niteliklere sahiptir ve ev sahibi ülkenin üretim kapasitesine doğrudan katkıda bulunabilmektedir. Özellikle nitelikli gönüllü göçmenlerin sanayi, hizmet ve teknoloji alanlarında verimliliği artırıcı etkileri vurgulanmaktadır. Bu durum, göçün bireysel düzeyde bir tercih meselesi olduğunu vurgularken, aynı zamanda küresel eşitsizliklerin ve fırsat farklılıklarının da göç hareketlerini tetikleyen önemli unsurlar olduğunu göstermektedir (Yunus & Türkman, 2026, s.471).

1.2.4. Zorunlu Göç

Göç hareketleri, yaşam ve refahı tehdit eden doğal veya insan kaynaklı zorlayıcı unsurları barındırması durumunda “zorunlu göç” olarak sınıflandırılmaktadır. Bu kategori, savaşlar veya siyasi baskılar nedeniyle yerinden edilmiş kişilerin hareketlerini kapsadığı gibi, doğal afetler, çevresel felaketler, kimyasal veya nükleer kazalar, kitlesel açlıklar veya kalkınma projeleri gibi sebeplerle gerçekleşen yer değiştirmeleri de içermektedir (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 103).

Mübadele, zorunlu göç kategorisi içerisinde ele alınırken birtakım tanımsal sorunların yaşandığı öne sürülmektedir. Bu durum, mübadelenin doğru bir şekilde tanımlanması ve tarihsel süreçteki örneklerinin ortaya konulması gerekliliğini doğurmaktadır. Mübadele, iki veya daha fazla devlet arasında imzalanan protokoller aracılığıyla gerçekleştirilen, belirli hukuki, coğrafi ve zamansal çerçeveler içinde uygulanan zorunlu nüfus hareketidir. Bu süreç, göçmenlerin hareket yolları, araçları ve taşınmaz mallarının durumu gibi konuların net kurallara bağlandığı; ırk, din, dil gibi demografik özelliklerin ve yerleşim yerlerinin önceden belirlendiği; hatta göçmenlerin

iaşe ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması için özel birimlerin kurulduğu, sistematik ve denetlenen bir yapıya sahiptir. Bu türden organize edilmiş nüfus değişimleri, karma veya uluslararası bir komisyon tarafından yürütülmektedir. Her g türünün kendine has zorlukları bulunur. Fakat zorunlu göç, diğerlerine göre daha zorlu şartları olan bir g türüdür (İçduygu vd., 2009, s.107; Sepetçioğlu, 2014 s. 53).

1.2.5. Geçici G (Mevsimlik G)

Geçici g, insanların belirli bir süre için yer değiştirmesi ve sonrasında geri dönme niyeti taşımasıdır. İş sezonunun ya da eğitimin bitmesiyle birlikte geldikleri yerlere dönmektedirler. Bu durum, onların geldikleri yerle olan bağlarını güçlü tutmalarını sağlar. Bu g türü mevsimlik g olarak da adlandırılmaktadır (Sağlam, 2006, s.34).

Tarih boyunca insanlık, zorla yerinden edilme ve kle emeği gibi biçimler altında emek glerine tanıklık etti. Ucuz insan gücünü kullanma eğilimi, her dönemde ekonomik cazibe merkezi olmuş ve görece yoksul iş gücü, emek talep edilen bölgelere ya gönüllü ya da zorunlu olarak g ederler. Bu durumun, ulusal sınırlar içerisinde de benzer hareketlilikler gözlendiği ifade edilmektedir. Özellikle tarım sektöründe yaşanan teknolojik gelişmeler ve pazara yönelik üretim anlayışının yaygınlaşması, ürünlerin daha hızlı ve uzmanlık gerektiren yöntemlerle toplanmasını zorunlu kıldı. Bu bağlamda, tarımsal üretim süreçlerindeki verimlilik ve pazar odaklı dönüşümlerin, iş gücü gereksinimlerini de değiştirerek, mevsimlik gezici tarım işçiliğinin yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır (MİGA, 2012, s.3).

1.2.6. Kalıcı G

Kalıcı g kavramı, insanların ikamet ettikleri yerleri bırakıp kalıcı olarak başka bir yere yerleşmeleri durumudur. Kalıcı gler hem isteğe bağlı hem de zorlayıcı olabilir. Bazıları daha iyi bir yaşam veya eğitim gibi kişisel gereklerle taşınmayı tercih ederken, savaş, doğal afet veya kan davası gibi nedenlerle yer değişirme kararı devlet ya da otoriteler tarafından alınabilir. Bu gler çoğunlukla kırsaldan kente yapılır ve ekonomik etkenlerin yanı sıra sosyal, siyasi gelişmeler ile doğal felaketler tarafından da etkilenir (Barışık, 2020, s.11).

Mevsimlik ve sürekli gler arasındaki temel fark, zaman unsurunun gn niteliğini belirlemesidir. Sürekli gler, bireylerin uzun süreli bir perspektifle, geri dönüş

amacı taşımadan gerçekleştirdiği yer değiştirmeleri kapsar. Buna karşılık, mevsimlik göçler daha dar bir zaman aralığına yayılır ve geçici bir süreliğine yapılır (Koçak & Terzi, 2012, ss. 170-171). Bu durum, göç olgusunun zaman eksenli analizinin önemini vurgulamaktadır. Sürekli göçlerdeki kalıcılık beklentisi, bireylerin yeni çevrelerine uyum sağlama biçimlerini ve bu süreçte edindikleri deneyimleri şekillendirir. Oysa mevsimlik göçler, genellikle belirli ekonomik faaliyetlerin veya mevsimsel ihtiyaçların giderilmesine yönelik geçici bir hareketlilik olarak öne çıkar. Bu nedenle, göçleri sınıflandırırken zaman dilimi, sadece bir süreyi ifade etmekle kalmaz, aynı zamanda göçmenlerin karşılaştığı zorlukları, fırsatları ve bu süreçteki sosyo-kültürel etkileşimleri de anlamlandırmamıza yardımcı olur.

1.2.7. Emek Göçü

Günümüzde yalnızca sermaye, mal ve bilgi akışı değil; insanlar da benzeri görülmemiş bir ölçekte ulusal sınırları aşmaktadır. Finansal transferler ve sermaye hareketleri çoğunlukla halkın gündelik algısının ötesinde işlerken, küreselleşmenin en belirgin tezahürlerinden biri göç olgusu ve göçmen nüfusun görünürlüğüne artmasıdır (Toksöz, 2006, s.1). Bu göçmen hareketliliğinden olan emek göçü, bireylerin daha iyi ekonomik fırsatlar, daha yüksek ücretler veya daha tatmin edici istihdam koşulları arayışıyla bir yerden başka bir yere geçici veya kalıcı olarak yer değiştirmesi durumunu ifade eder (Çetin Aydın, 2021, s.3).

Emek göçü, iş gücü göçleri ve belirli bir atama veya tayin sonucunda gerçekleşen göçler şeklinde sınıflandırılabilir. Tayin kaynaklı göçler, nitelikleri gereği hem geçici hem de kalıcı olma potansiyeline sahiptir. Bu tür göçler, bir bireyin mesleki görevlerini yerine getirebilmesi amacıyla, iradesi dışında veya gönüllülük esasıyla gerçekleştirmek durumunda kaldığı yer değiştirmeleri içermektedir. İşçi göçleri ise daha çok ekonomik amaç için yapılan göçler kategorisinde yer alır (Sarp vd., 2024, s.29; Koçak & Terzi, 2012, s. 171).

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, Avrupa'daki gelişmiş ülkeler, yeniden yapılanma ve kalkınma çabalarını hızlandırmak amacıyla, iş gücü açığını kapatmak üzere farklı ülkelerle anlaşmalar yapma gereği duydular. Bu bağlamda Almanya, Avusturya, Hollanda, Belçika ve Fransa gibi uluslar, kendi içlerinde yeterli iş gücü potansiyeline sahip olamamaları nedeniyle, Balkan ülkeleri, Yunanistan, Yugoslavya ve Türkiye gibi

ülkelerden iş gücü ithalatına yönelmişlerdir. Bu durum, söz konusu Avrupa ülkelerinin ekonomik toparlanma süreçlerinde ihtiyaç duydukları insan kaynağını temin etmelerine olanak sağladı (Akt. Arıcı, 2021, s.37).

1.2.8. Beyin Göçü

Beyin göçü, uzmanlık ve yüksek donanıma (bilgi, sertifika, diploma vb.) sahip kişilerin mesleklerini daha iyi icra etmek ve yerleşip çalışmak amacıyla kendi ülkelerini terk etmeleridir. Bir diğer tanıma göre beyin göçü, iyi eğitilmiş ve yetenekli bireylerin az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere doğru gerçekleşen nitelikli ve uluslararası iş gücü akışıdır. Ayrıca, üretim ve araştırma olanaklarının yoğun olduğu dönemde başka ülkelere gidip geri dönmemeleri hali de beyin göçü kapsamında değerlendirilir (Adıgüzel, 2016, s.20; Tanrısevdi vd., 2019, s.138).

Gelişmiş ülkeler, nitelikli insan gücünün kendi sınırları içine çekilmesini teşvik etmek amacıyla göç ve istihdam politikalarında köklü değişikliklere imza attılar. Bu çerçevede, maddi ve manevi teşvikler ile hem nitelikli insanların prestijlerini artırmış hem de bu yeteneklerin kendi kalkınma hedeflerine hizmet etmesini sağladı. Gelişmekte olan ülkelere yetişen ve kendi uluslarına hizmet etmesi beklenen uzman bireylerin önemli bir kısmının, kariyerlerini gelişmiş ülkelerde sürdürmeyi tercih ettiği gözlemlenmiştir. Gelişmekte olan ülkelere kendi imkân ve kaynaklarıyla mesleki yetkinlik edinen yüksek nitelikli profesyoneller, lehlerine düzenlenen göç mevzuatlarından yararlanarak gelişmiş ülkelere yönelmektedir (Enç, 2019, s.136). Bu strateji, gelişmiş ülkelerin insan sermayesini stratejik bir araç olarak kullanma eğilimini ortaya koymaktadır.

1.2.9. Düzenli Göç

İnsan hareketliliğinin, ilgili ulusal ve uluslararası hukuki çerçeveler tarafından tanımlanmış ve meşruiyet tanınan güzergahlar aracılığıyla meydana gelen göç türüne verilen isimdir. Yani bireylerin alışlagelmiş ikametgahlarından farklı bir yerleşim birimine geçişlerinin, kaynak ülkeden ayrılışlarını, varış ülkesine intikallerini, ara coğrafyalardan geçişlerini ve nihai girişlerini tanzim eden yasal statülere ve idari düzenlemelere tam bir mutabakat içerisinde gerçekleşmesi durumudur (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s.26). Genellikle iş olanaklarından ve eğitim-öğretim imkanlarından faydalanma amacıyla yapılan bir göç türü olarak değerlendirilmektedir.

1.2.10. Düzensiz Göç

Gönderen, transit ve kabul eden ülkelerin yasal çerçevelerle belirlenmiş kuralların haricinde meydana gelen insan hareketlilikleri, düzensiz göç olarak adlandırılmaktadır. Ancak bu olguya dair net veya yaygın kabul görmüş bir tanımlamanın mevcut olmadığı sıkça dile getirilmektedir. Hedef ülkeler açısından, ilgili göç mevzuatı gereğince talep edilen yasal izinlere veya seyahat belgelerine sahip olmaksızın bir ülkeye intikal etme, o ülkede ikamet etme yahut istihdamda bulunma şeklinde tezahür etmektedir. Menşe ülkeler bazında ise örneğin, bir bireyin geçerli bir pasaport veya seyahat dokümanına sahip olmaksızın uluslararası bir sınırı geçmesi ya da ülkeden çıkış için öngörülen idari şartlara sahip olmaması gibi hallerde bir düzensizlikten söz edilebilmektedir. Ne var ki, ‘yasadışı göç’ kavramının, genellikle insan kaçakçılığı ve insan ticareti gibi suçlarla sınırlı tutulmasına yönelik bir eğilimin bulunduğu belirtilmektedir (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s.26).

Yasal göç kanallarını sınırlayıcı düzenlemeler ve istihdam imkanlarının kısıtlanması gibi faktörler, göçmenleri kayıt dışı veya illegal ekonomik faaliyetlere yönlendirmektedir. Mevcut bulgular, düzensiz göçü engelleme ve önleme amacıyla oluşturulan politika ve yasal çerçevenin, paradoksal bir biçimde, bu düzensizliğin ortaya çıkışını teşvik edici bir etki yarattığını göstermektedir (Atasü Topçuoğlu, 2016, s.11).

Ortadoğu ve Güney Asya bölgelerinden Türkiye’ye doğru önemli bir göç hareketliliğinin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun, Türkiye’yi hem bir kaynak ülke hem de stratejik bir transit ve hedef ülke konumuna yükselttiği ifade edilmektedir. Söz konusu akımların, düzensiz göçün yanı sıra kayıt dışı iş gücü göçünü de tetiklediği vurgulanmaktadır. Aktarılan bilgilere göre, bu düzensiz göçmenlerin bir kısmının Türkiye’de ikamet etmeyi sürdürdüğü, önemli bir bölümünün ise Yunanistan, İtalya ve Bulgaristan güzergahlarını kullanarak diğer Avrupa ülkelerine doğru ikincil hareketlilik gösterdiği de ifade edilmektedir (Atasü Topçuoğlu, 2012, s.512).

Göçün bu farklı türleri, itici ve çekici faktörlerin, bireysel tercihlerden küresel krizlere kadar uzanan geniş bir yelpazede şekillendiğini göstermektedir. Her bir tür hem göç eden bireylerin hayatlarında hem de gönderen ve kabul eden toplumların demografik, kültürel, sosyal ve ekonomik yapılarında kalıcı ve dönüştürücü etkiler yaratmaya devam edebilmektedir.

1.3. Göç ile İlgili Uluslararası Kuruluşlar ve Sözleşmeler

Küresel ölçekte artan göç hareketleri, mülteci krizleri ve düzensiz göçün yarattığı karmaşık meydan okumalar, uluslararası iş birliğini ve koordinasyonu her zamankinden daha önemli hale getirdi. Bu bağlamda, göçle ilgili politikaların geliştirilmesi, göçmenlerin ve mültecilerin haklarının korunması, insani yardımın ulaştırılması ve göç süreçlerinin daha düzenli yönetilmesi amacıyla birçok uluslararası kuruluş kurulmuş ve faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar, genellikle devletlerarası anlaşmalar temelinde veya belirli insani hedefler doğrultusunda hareket ederek, göçün çok boyutlu etkilerini ele almaya amaçlar.

1.3.1. Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon İdaresi (UNRRA)

İkinci Dünya Savaşının 1945'te resmen sona ermesine karşın, savaşın yol açtığı olumsuz etkiler uzun yıllar sürmüştür. Bu sonuçların başında, milyonlarca bireyin yerinden edilmesi gelmektedir. Özellikle Avrupa kıtasında, Nazilerin zorunlu işçi olarak kullandığı kişiler, eski savaş esirleri ve meskenleri tahrip olmuş yahut ilerleyen ordular karşısında kaçmak durumunda kalan vatandaşlar dahil olmak üzere, yaklaşık 65 milyon insanın ikametgâhlarını terk etmek zorunda kaldığı belirtilmektedir. Bu bağlamda, 1943 yılında Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon İdaresi (UNRRA) tesis edildi (Imperial War Museums, t.y.).

Kurumun temel misyonu, savaşzedelere yönelik gıda, yakıt, barınma ve sağlık hizmetleri gibi temel yardımların planlanması, koordine edilmesi ve icra edilmesi olarak tanımlanır. Vurgulandığı üzere, bu girişim bir savaş süresince öngörülen mültecilere yönelik ilk planlama çalışması niteliğini taşımaktadır. Ancak UNRRA'nın yetki alanı, yalnızca "Yerinden Edilmiş Kişilerin" ana vatanlarına geri gönderilme süreçlerine destek olmakla sınırlandırıldı (Imperial War Museums, t.y.).

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), UNRRA'nın başlıca finansal destekçisiydi. Ne var ki, 1947'de Amerika Birleşik Devletleri'nin çeşitli siyasi mülahazalarla mali katkısını çekmesi, kurumun yürüttüğü geniş kapsamlı ve uzun soluklu insani yardım çalışmalarının finansmanını ciddi ölçüde aksatmıştır. Bu fon yetersizliği neticesinde, UNRRA'nın varlığı sona erdi (Ekşi, 2019, s.347).

1.3.2. Uluslararası Mülteci Örgütü (IRO)

Uluslararası Mülteci Örgütü (IRO), 1946'da BM'in bir ihtisas kuruluşu olarak faaliyete başladı. Bu kurumun temel misyonu, II. Dünya Savaşının ardından yerinden edilmiş Avrupalıların barınma, anavatanlarına geri dönüş ve yeni yerleşim yerlerine intibak süreçlerini yönetmek olmuştur. Nitekim IRO, UNRRA tarafından başlatılan çalışmaların tamamlanmasında önemli bir rol üstlendi (United Nations Treaty Collection (t.y.)).

IRO, mülteci tanımını ilk kez yaparak bu kavramı hukuki ve insani bir çerçeveye oturtmuştur. Kuruma göre mülteci statüsü, temel olarak bireylerin ırk, milliyet, siyasi düşünce veya dini inançları sebebiyle baskıya maruz kalmaları veya kendi ülkelerinin sunduğu korumadan mahrum bırakılmaları durumunda geçerli olmuştur. IRO'nun mültecileri geldikleri ülkeye veya kendi ülkelerine dönmeleri yönündeki teşviklerine rağmen, göç eden bireylerin kendi istekleri haricinde menşe ülkelerine zorla geri gönderilemeyecekleri ilkesi benimsenmiştir. Bu prensip doğrultusunda, milyonlarca mültecinin üçüncü ülkelere yerleştirilmesi sağlandı. Daha sonra, IRO'nun yürüttüğü bu çalışmalar Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından devralındı (Özcan, 2005, s.8).

1.3.3. Uluslararası Göç Örgütü (IOM-UGÖ)

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), kökenlerini 1951 yılında, İkinci Dünya Savaşının Batı Avrupa'da yarattığı geniş çaplı insan hareketliliği ve yerinden edilme durumuyla başa çıkmak üzere "Avrupa'dan Göçmen Hareketi için Geçici Hükümetlerarası Komite" (PICMME) adıyla atıldı. Kuruluşun başlangıçtaki temel işlevi, savaşın neden olduğu yaklaşık 11 milyon yerinden edilmiş kişi için yerleşim yerleri bulmak ve onların transferini sağlamak olmuştur (IOM, 2025).

Yarım yüzyılı aşan bir süreçte, örgütün ismi PICMME'den ICEM, ICM ve nihayet 1989'da IOM'a evrilirken, işlevselliğinin de lojistik bir aracı kurumdan, göçün çok boyutlu yönlerini ele alan kapsamlı bir uluslararası ajansa dönüştüğü belirtilmektedir. Kurulduğu günden bu yana, 1956 Macaristan olaylarından 2004/2005 Asya tsunamisi gibi pek çok küresel krize müdahil olan IOM, insancıl ve düzenli göçün hem göçmenler hem de ev sahibi toplumlar için karşılıklı faydalar sağladığı ilkesini uluslararası alanda kabul ettirmeyi başardı (IOM, 2025).

Günümüzde IOM, sadece operasyonel destek sağlamanın ötesine geçerek, göç dinamiklerinin anlaşılmasını derinleştirmek, göç aracılığıyla sosyo-ekonomik kalkınmayı teşvik etmek ve göçmenlerin onurunu ve refahını güvence altına almak gibi geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir. Örgüt, yaklaşık 3 milyar ABD doları yıllık işletme bütçesi, 172 ülkedeki 20.000'i aşkın personeli, 175 üye devleti ve 8 gözlemci devletiyle önemli bir büyüme sergiledi ve 21. yüzyılın göçle ilgili sosyal, ekonomik ve politik tartışmalarında merkezi bir referans noktası haline geldi (IOM, 2025).

1.3.4. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)

BM Genel Kurulunun 14 Aralık 1950 tarihli kararı uyarınca Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) kurulmuştur. Bu kuruluş, mültecilerin korunması ve küresel ölçekteki mülteci meselelerinin çözülmesi doğrultusunda uluslararası çabaları yönetme ve eşgüdüm sağlama yetkisine sahiptir. Temel gayesi, mültecilerin yasal haklarını ve genel iyilik hallerini teminat altına almaktır. UNHCR, her bireyin sığınma hakkını kullanabilmesini ve başka bir devlette güvenli bir barınma alanı bulabilmesini sağlamaya yönelik çabalarını sürdürmekte olup, bu çerçevede gönüllü olarak vatanlarına geri dönüş, bulundukları topluma entegrasyon veya üçüncü bir ülkeye yerleşim gibi kalıcı çözüm alternatiflerini sunmaktadır (Refworld, t.y.).

BMMYK'nin koruma stratejilerinin ve faaliyet alanlarının odak noktalarından birini savunuculuk ilkesi teşkil etmektedir. Bu savunuculuk faaliyetleri, zorunlu göçe tabi tutulmuş bireylerin korunmasını temin etmek amacıyla hükümetler, karar alma mekanizmaları, ilgili sivil toplum örgütleri ve kamuoyu üzerinde etki yaratmayı hedefleyen temel girişimlerdir. Kurumun bir diğer önemli faaliyet alanı, kendi ülkelerinde yerinden edilmiş şahıslar ile mültecilere yönelik olarak barınma materyalleri, örtüler, ev eşyaları ve gıda desteği sağlanmasını içermektedir. Yardım kategorisinde değerlendirilen bir diğer mühim hizmet ise sığınma talebi süreçlerinde bireylerin kayıt işlemlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla sunulan danışmanlık hizmetidir. Kapsamlı bir değerlendirme yapıldığında, BMMYK'nin mültecilere yönelik sürdürülebilir çözümler sunma hedefiyle, gönüllü anavatanına dönüş, yerel topluma entegrasyon ve üçüncü bir ülkeye yeniden yerleştirme gibi alternatiflerden birini erişilebilir kılmaya çalıştığı görülmektedir (Adıgüzel, 2016, s.203).

Kuruluşun elli yılı aşkın bir süredir gerçekleştirdiği faaliyetler neticesinde, yaklaşık 50 milyon insanın yaşamlarına yeniden başlangıç yapmalarına destek olduğu tahmin edilmektedir. Güncel verilere göre, UNHCR bünyesinde 16.803'ten fazla personel görev yapmakta ve toplamda 134 farklı ülkede, 70,8 milyon bireye yardım ulaştırmak üzere çalışmalarını yürütmektedir (Refworld, t.y.).

1.3.5. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB), insan hakları gelişim seyrinde dönüm noktası niteliğinde bir metin olarak öne çıkmaktadır. Küresel ölçekte farklı coğrafyalardan, çeşitli hukuki ve kültürel birikimlere sahip temsilciler tarafından hazırlanan bu beyanname, 10 Aralık 1948 tarihinde yani İkinci Dünya Savaşı sonrasında Paris'te Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından (Genel Kurul kararı 217 A) tüm halklar ve uluslar için müşterek bir başarı ölçütü olarak resmen duyurulmuştur. Söz konusu belge, insanlığın temel haklarını ilk defa evrensel düzeyde korunması gereken ilkeler olarak ortaya koymuş ve günümüze dek 500'den fazla dil ve lehçeye aktarıldı. İHEB'nin, yetmişi aşkın insan hakları anlaşmasının kabul edilmesine ilham kaynağı olduğu ve bu anlaşmaların günümüzde hem küresel hem de bölgesel bağlamda sürekli olarak uygulanmasına zemin hazırladığı yaygın bir kabul görmektedir (UN, t.y.).

Hukuken bağlayıcı olmamakla birlikte, bildirgenin yayımlanması insan haklarını düşünce ve siyaset alanının merkezine yerleştirerek uluslararası ilişkilerde kalıcı bir rol edinmesine ve küresel ahlâk normları olarak kabul görmesine zemin hazırlamıştır. Öte yandan, yaygın kanının aksine bildirge, yalnızca İkinci Dünya Savaşı'nın yol açtığı tahribat veya Yahudi Soykırımı'nın yarattığı tepki sonucunda ani biçimde ortaya çıkmamıştır. Yüzyılın ilk yarısında, özellikle savaş yıllarında bazı devletlerin, kurumların ve bireylerin uluslararası düzeyde insan haklarının korunmasına yönelik girişimleri, bildirgenin doğuşunda önemli dönüm noktaları oluşturmuştur (Birinci, 2017, s.50).

1.3.6. 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, çoğunluğu Avrupalı olan ve gönüllü geri dönüşü kabul etmeyen milyonlarca yerinden edilen insan, dünya çapında mülteci sorununa yeni bir bakış açısı getirmeye başladı. 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi, dünya çapındaki bu duruma yanıt olarak oluşturulan önemli araçlardan biridir. Birleşmiş Milletler inisiyatifiyle, İkinci Dünya Savaşı sonrası evsiz

kalan milyonlarca mültecinin karşılaştığı güçlükleri ele almak üzere hazırlanan bu sözleşme, mültecilerin yasal haklarını ve uluslararası toplumun onlara yönelik yükümlülüklerini kapsamlı bir biçimde tesis eden ilk uluslararası hukuki belge niteliğini taşımaktadır. Daha önceki mülteci anlaşmalarını yenileme ve birleştirme hedefiyle kaleme alınan bu sözleşme, günümüzde dahi mülteci hukuku alanında öncü bir uluslararası mutabakat olarak geçerliliğini korumaktadır. 1951 sözleşmesinin belirlemelerine göre, belirli alanlardaki mülteci muamelesine ilişkin asgari standartlar, ilgili Devletin kendi vatandaşlarına uyguladığı muamele ile eşdeğer seviyede bulunmalıdır. Ek olarak, mültecilere; mülkiyet edinme, dernek kurma, yargı mercilerine erişim, bağımsız çalışma, barınma ve hareket serbestisi gibi belirli haklar, ev sahibi ülkede ikamet eden diğer yabancılara tanınan genel düzeyde garanti altına alındı. Karşılığında ise mültecilerin ev sahibi ülkenin yasal düzenlemelerine ve kurallarına uyum sağlamaları beklenmektedir (Lentini, 1985, ss. 185-187).

1951 Mülteci sözleşmesi, II. Dünya Savaşı sonrası insani krizden doğarak, uluslararası hukukun mülteci sorununa yaklaşımında paradigmatik bir değişimi simgeler. Devlet egemenliğinin ötesinde, bireylerin haklarını ve korunmasını uluslararası bir norm haline getirerek, mülteciliğin tanımını ve minimum standartları düzenlenmiştir. Bu belge, mültecilere ev sahibi devletin yasal çerçevesine uyumları karşılığında belirli sosyo-ekonomik ve hukuki haklar tanıyarak hem koruyucu bir mekanizma sunmuş hem de uluslararası insan hakları rejiminin temel taşlarından biri olmuştur.

1951 Cenevre Sözleşmesinin belirleyici hükümleri çerçevesinde, mülteci tanımı, 1 Ocak 1951 öncesinde vuku bulmuş olaylar neticesinde, ırk, din, tabiiyet, belirli bir sosyal gruba mensubiyet veya siyasi düşünceler temelinde zulme uğrayacağına dair temellendirilen bir korku taşıyan bireyleri kapsamaktadır. Bu kişiler, vatandaşı oldukları devletin sınırları dışında bulunmakta olup, ya söz konusu devletin korumasından istifade edememekte ya da bahsi geçen korku nedeniyle bu korumadan yararlanmak arzusunda değildir. Uyruğu olmayan şahıslar için ise aynı türden olaylar sonucu eski sürekli ikamet ülkelerinin dışında olmaları ve benzer korkular yüzünden oraya geri dönememeleri veya dönmeyi istememeleri durumu, mülteci statüsü için gerekli koşulları teşkil etmektedir (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1951).

Ayrıca, 1951 Cenevre Sözleşmesinin ilgili maddesi uyarınca, “meydana gelen olaylar” ifadesinin anlamı, 1 Ocak 1951 tarihinden önce yalnızca Avrupa’da vuku bulan hadiseler ya da aynı tarihten önce Avrupa’da veya dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen hadiseler şeklinde yorumlanacaktır. Bu doğrultuda, her bir taraf devlet, sözleşmeyi imzalama, onaylama veya ona katılma anında, taahhüt ettiği yükümlülükler çerçevesinde söz konusu ifadenin kapsayıcılığını belirten resmi bir beyanda bulunmakla yükümlüdür (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1951).

1.3.7. 1967 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin New York Protokolü

1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşmenin, başlangıçtaki formülasyonu itibarıyla, yalnızca 1 Ocak 1951 tarihinden önce vuku bulan olaylar neticesinde mülteci statüsü kazanan bireyleri kapsayacak şekilde bir zaman sınırlaması içerdiği bilinmektedir. Bu tarihsel kısıtlılık, sözleşmenin kabulünden sonra ortaya çıkan yeni ve değişen mülteci akınlarının, metnin orijinal kapsamı dışında kalmasına yol açtı. İşte bu bağlamda, uluslararası toplumun mülteci koruma rejimini güncelleyerek daha kapsayıcı hale getirme ihtiyacına binaen, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü devreye girdi. Söz konusu Protokol, 1951 Sözleşmesinin belirlediği ‘1 Ocak 1951’ tarih sınırlamasını ortadan kaldırarak, mülteci tanımının, bu zaman kısıtlamasından bağımsız olarak, geçmiş veya gelecekteki olaylar sonucu ortaya çıkan tüm mülteciler için geçerli olmasını sağladı. Bu önemli değişiklik sayesinde, sözleşmedeki temel mülteci tanımına uyan tüm bireylerin, mülteci durumuna yol açan olayların tarihi ne olursa olsun, eşit hukuki statü ve koruma hükümlerinden yararlanması hedeflenmiştir. Böylece, mülteci hukukunun evrensel uygulama alanının genişletilmesi ve ortaya çıkan yeni krizlere adaptasyonu sağlandı (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol, 1967).

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem, küresel çapta yerinden edilmelerin yol açtığı insani kriz karşısında uluslararası toplumun göç ve mülteci sorunlarına yönelik kalıcı çözümler arayışının başlangıcı olmuştur. Bu süreçte, mağduriyetleri gidermeyi ve gelecekteki krizlere hazırlıklı olmayı amaçlayan temel hukuki düzenlemeler ve özelleşmiş uluslararası kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Mülteci haklarının güvence altına alınmasından, genel göç hareketlerinin daha düzenli yönetilmesine kadar geniş bir alanda atılan adımlar, zamanla evrilerek daha kapsamlı küresel iş birliği çerçevelerine

dönüşmüştür. Bugün, bu tarihi birikim, göçün çok boyutlu doğası karşısında ortak sorumluluk ve insani yaklaşımın uluslararası yönetimdeki yerini pekiştiren sürekli bir çabayı temsil etmektedir.

1.3.8. Dublin Sözleşmesi

Avrupa Konseyi'nin 18 Şubat 2003 tarihli kararıyla yürürlüğe giren Dublin Sözleşmesi, iltica taleplerinin hangi devlet tarafından ele alınması gerektiğini belirlediği belirtilmektedir. Bu düzenlemeye göre, bir kişinin iltica başvurusu, Avrupa topraklarına ilk adım attığı ülkenin yetkili makamlarınca incelenmelidir. Diğer devletler ise bu kişinin daha önceki girişini göz önünde bulundurarak, sonraki başvurularını değerlendirmeden ilgili kişiyi ilk varış noktasına geri göndermelidir (Kılınç, 2020, s.9).

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi bağlamında, çalışmanın normatif çerçevesine insan hakları temelini sağlamaktadır. Göç ve entegrasyon politikalarının insan onuru, eşitlik ve haklara erişim ilkeleriyle değerlendirilmesidir.

1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü bağlamında ise mülteci tanımı, koruma yükümlülükleri ve geri göndermeme ilkesi gibi bağlayıcı hukuki kurallar, İsviçre'nin sığınma uygulamalarını ve mevzuatını belirlemektedir. OECD temelli politika önermeleri bu hukuki çerçeveye uyumlu olmasıdır.

Dublin Sözleşmesi ise Avrupa bağlamında sorumluluk paylaşımını düzenleyen mekanizma olarak İsviçre'nin iltica süreçleri, başvuru transferleri ve idari işleyişini doğrudan etkilemekte, OECD göstergeleriyle değerlendirilen pratiklerin uygulamadaki sınırlarını şekillendirebilmektedir.

1.4. Göçmenlerin Hukuki Konumu

Göçmenlerin farklı hukuki tanımlamaları ve buna bağlı olarak hak ile yükümlülükleri bulunmaktadır. Göçmen, mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma, geçici koruma, sığınmacı ve vatansız kişi gibi terimler, bu karmaşık tablonun anahtar bileşenlerini oluşturur ve uluslararası hukuk ile ulusal mevzuat tarafından titizlikle tanımlanmaktadır. Bu kısım, söz konusu hukuki statüleri, ilgili uluslararası ve ulusal yasal çerçeveler bağlamında ele alarak, bireylerin yasal konumlarını ve haklarını açıklamayı amaçlamaktadır.

1.4.1. Göçmen

“Göçmen” terimi, bireyin kendi rızasıyla veya çeşitli ekonomik, sosyal, kişisel nedenlerle bir yerden başka bir yere, özellikle de bir ülkeden diğerine geçici ya da kalıcı yerleşmek üzere hareket etmesidir (UC Irvine Libraries, t.y.).

Uluslararası düzeyde, ‘göçmen’ kavramına ilişkin evrensel olarak kabul edilen bir tanımın bulunmadığı vurgulanmaktadır. Geleneksel yaklaşımlar, göçmen terimini genellikle, bireyin göç kararını dışsal ve zorlayıcı faktörlerin etkisi olmaksızın, kendi özgür iradesiyle ve ‘kişisel uygunluk’ motivasyonlarıyla aldığı durumları kapsayacak şekilde yorumlamıştır. Bu çerçevede, maddi ve sosyal yaşam koşullarını iyileştirmek, aynı zamanda kendilerine ve ailelerine yönelik beklentilerini gerçekleştirmek amacıyla farklı bir ülkeye veya bölgeye intikal eden bireyler ve onların aile fertleri bu kategori içerisinde değerlendirilir (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s. 37).

Bununla birlikte, BM tarafından sunulan daha geniş bir tanıma göre, göçmen, göçün altında yatan nedenlerden, hareketin gönüllülük düzeyinden, kullanılan göç yollarından veya yasal statüsünden bağımsız olarak, yabancı bir ülkede bir yıldan daha uzun süre ikamet eden herhangi bir bireyi ifade etmektedir. Bu, BM tanımı kapsamında, turist veya iş insanı statüsüyle daha kısa sürelerle seyahat eden kişiler göçmen olarak kabul edilmemektedir. Ancak akademik ve genel kullanıma bakıldığında, mevsimsel tarım işçileri gibi, tarım ürünlerinin ekimi veya hasadı gibi kısa dönemli işler için yer değiştiren belirli kısa dönemli göçmen türlerinin de bu geniş kategori içerisinde ele alındığı görülmektedir (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s. 37).

1.4.2. Yerinden Edinmiş Kişiler

Uluslararası hukuk ve insani yardım terminolojisinde dahili yerinden edilme, kişinin kendi ülke sınırları içinde kalmakla birlikte, mülteci statüsünü gerektirecek düzeyde zulüm teşkil etmeyen fakat kişi için korkutucu ve kaçınılmaz koşullar yüzünden mensubu olduğu devletin veya topluluğun bulunduğu bölgeden ayrılmaya mecbur bırakılması hâlidir. Bu tür zorunlu iç göçler sıklıkla iç silahlı çatışmalar, doğal afetler veya insan kaynaklı büyük ölçekli felaketler gibi etkenlerle ilişkilendirilir (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s. 100).

BM’ye göre ise yerinde edinmiş kişiler, kendi evlerini veya sürekli ikamet ettikleri yaşam alanlarını iradeleri dışında terk etmek zorunda kalan bireyleri veya insan

topluluklarını ifade etmektedir. Bu zorunlu ayrılış genellikle silahlı çatışmaların, yaygın şiddet olaylarının, sistematik insan hakları ihlallerinin yahut doğal veya insan kaynaklı afetlerin doğrudan bir neticesi olarak ortaya çıkmakta ve bu kişilerin, uluslararası tanınmış hiçbir devlet sınırını geçmeksizin, kendi ulusal toprakları içerisinde yer değiştirmeleriyle karakterize olmaktadır (BM, 2005).

Yerinden edilmiş kişilerin bu tanımı, uluslararası koruma mekanizmaları ve temel ihtiyaçların karşılanmasında kritik bir ayrımı ortaya koymaktadır. Mültecilerden farklı olarak, kendi devletlerinin egemenlik alanı içinde kalmaya devam edebilmektedirler. Bu durum, onların korunması ve onlara yardım sağlanması sorumluluğunun birincil olarak kendi devletlerine ait olduğu anlamına gelir. Ancak yerinden edilmenin çoğu kez devletin kendi vatandaşlarına karşı koruma sağlamadaki yetersizliğinden veya doğrudan eylemlerinden kaynaklandığına dikkat çekilir. Bu çelişki, egemenlik ilkesi ile bireysel insan hakları arasındaki gerilimi keskinleştirerek, benzersiz bir koruma boşluğu içinde ve dolayısıyla yüksek bir kırılganlık düzeyinde bulunmasına yol açabilmektedir (Gözen Ercan & Kul, 2021, s.8).

1.4.3. Mülteci

Mülteci, Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri dolayısıyla zulme uğrayacağından haklı olarak korkan, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen yabancılar ile aynı korku nedeniyle ikamet ettiği ülkeyi terk edip geri dönemeyen veya dönmek istemeyen vatansız kişilere, statü belirleme işlemleri sonucunda mülteci statüsü verilir (Erdem, 2017, ss.334-335).

Uluslararası mülteci hukukunun temelini teşkil eden ilk düzenleme, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi olarak kabul edilmektedir. Ancak bu sözleşmenin içeriğinin zamanla yetersiz kaldığı değerlendirilmiş ve bu eksikliği gidermek amacıyla Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü yürürlüğe konulmuştur. Protokol, mülteci tanımını ve statüsünü daha kapsamlı bir şekilde yeniden ele almıştır (Bozbeyoğlu, 2015, s. 64).

Mülteci tanımının gelişiminde kritik bir dönüm noktasını temsil eden 1967 Protokolü, mülteci statüsünün verilmesi için spesifik koşulları belirlemiştir. Bu

çerçeve, ırk, din, uyrukluk, belli bir toplumsal gruba aidiyet veya siyasi kanaatleri dolayısıyla zulme maruz kalacağına dair temellendirilmiş bir endişe taşıyan ve uyruğu olduğu devletin sınırları dışında bulunan kişiler mülteci olarak kabul edilmektedir. Söz konusu bireylerin, kendi devletlerinin himayesinden istifade edememesi veya belirtilen korku nedeniyle bu himayeyi talep etmeme durumu, tanımın ayrılmaz bir veçhesini oluşturur. İlave olarak, tabiiyeti bulunmayan ve benzer olaylar sonucunda mutlak ikametgâhı olan ülkesinin dışına düşmüş, bu ülkeye dönemeyen veya söz konusu endişe sebebiyle dönmeyi arzulamayan her birey de mülteci kapsamına dâhil edilmiştir. Bu yasal düzenleme, mülteci vasfının tayininde bireyin zulüm kaygısını, himaye gereksinimini ve coğrafi yer değiştirmesini merkeze alan etraflı bir perspektif sunmaktadır (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol, 1967).

1.4.4. Şartlı Mülteci

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 62. maddesine göre, Avrupa ülkeleri dışında yaşanan olaylar nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan yabancılara veya bu tür olaylar sonucu korku duyup ülkelerine dönmek istemeyen vatansızlara şartlı mülteci statüsü verilmektedir. Bu kişilerin üçüncü bir ülkeye yerleştirilme işlemi tamamlanana kadar ilgili ülkede ikamet etmelerine izin verilmektedir (Fansa, 2021, s.298).

Buna göre, şartlı mülteci için aranan kriterler, mülteci statüsünde talep edilenlerle aynıdır. Şartlı mülteci statüsü de bireysel başvuru yoluyla kazanılır ve bu nedenle kitlesel nüfus hareketleri için uygulanamaz (Özel, 2020, s.718).

1.4.5. İkincil Koruma

İkincil koruma, mülteci statüsüyle tanımlanmayan kişilere uluslararası düzeyde sağlanan hukuki ve fiili güvenceyi ifade etmektedir. Amaç, geri gönderilmeleri durumunda maruz kalabilecekleri ciddi zarar riskini önlemektir (Büyükyılmaz, 2024, s.82).

İkinci koruma, mülteci ya da şartlı mülteci olarak kabul edilmeyen, ancak menşee ülkesine gönderildiğinde ciddi risklerle karşılaşacak yabancı veya vatansız kişilere tanınan bir koruma statüsüdür. Kapsama giren riskler; ölüm cezası infazı, işkence, insanlık dışı muamele veya silahlı çatışma kaynaklı yaygın şiddet tehdididir. Bu tür

tehlikeler nedeniyle anılan kişiler, kendi devletlerinin korumasından yararlanamamakta veya yararlanmak istememektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, t.y.).

1.4.6. Geçici Koruma

Göç Terimleri Sözlüğüne göre Geçici Koruma Savaş yahut yaygın şiddet ortamlarından kitlesel göç etmek durumunda kalan bireylere, bireysel statü tespiti işlemlerine tabi tutulmaksızın, devlet eliyle geçici koruma sağlanmasını hedefleyen hukuki düzenleme olarak tanımlanmıştır (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s. 33).

Küresel ölçekteki geçici koruma uygulamaları incelendiğinde, ulus devletlerin bu tür mekanizmaları kendi iç hukuk sistemleri ve özgün koşulları çerçevesinde şekillendirdikleri gözlemlenmektedir. Örnek olarak, Avustralya’da geçici koruma statüsü, hem göçmenlere hem de iklim değişikliğinin tetiklediği doğal afetler neticesinde yerinden edilmiş bireylere tanınırken, Amerika Birleşik Devletleri’nde ise bu statü, mevcut durumda Amerikan topraklarında bulunan ve menşe ülkelerindeki süregelen silahlı çatışmalar veya çevresel felaketler gibi olağanüstü ve geçici faktörler yüzünden ülkesine geri dönüşünün kişisel güvenliği açısından ciddi riskler barındırabileceği yabancı uyruklu bireylere özgülenmiştir (Akt. Telsaç, 2022, s.9).

Geçici koruma rejimlerinin esasını, uluslararası hukukun temel taşlarından biri olan geri göndermeme ilkesi oluşturmaktadır. Bu ilke, bireylerin menşe ülkelerindeki olası ciddi tehditler karşısında korunma hakkını vurgulayarak, devletlere bu alanda önemli bir yükümlülük getirmektedir (Telsaç, 2022, s.9). Nitekim, tanınan koruma süresinin nihayete ermesiyle birlikte, menşe ülkenin güncel ve reel şartları detaylı bir analize tabi tutularak, bu statünün uzatılması kararı alınabilmektedir. Bu dinamik yeniden değerlendirme süreci, geçici korumanın sadece ismen değil, fiilen de değişen koşullara adaptasyon yeteneğini göstermesi açısından kritik öneme sahiptir. Zira koruma ihtiyacının devam edip etmediği, ancak menşe ülkedeki istikrarsızlıkların sürekli takibiyle objektif olarak belirlenebilir.

1.4.7. Sığınmacı

Uluslararası hukuk ve ulusal mevzuat tarafından tanımlanan ölçütler dahilinde, menşe ülkesindeki zulüm veya ciddi zarar tehdidinden korunma gerekliliğiyle, kendi ülkesi dışında bir devlette sığınma talebinde bulunmuş ve mültecilik statüsü başvurusunun değerlendirme sürecini bekleyen birey, kritik bir uluslararası koruma

aktörünü teşkil etmektedir. Söz konusu mültecilik statüsü başvurusunun olumsuz sonuçlanması halinde, bu bireylerin ev sahibi ülkeyi terk etme yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır. Şayet insani veya benzeri ikincil koruma gerekçeleriyle ülkede kalışları sağlanmamışsa bu kişiler hukuken düzensiz konumda bulunan diğer yabancılarla aynı statüde değerlendirilerek ulusal göç politikaları çerçevesinde sınır dışı edilme riskiyle karşı karşıya kalmaktadırlar (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s. 74).

Sığınmacı, ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasal görüşleri nedeniyle zulme uğrama korkusu yaşayan ve bu nedenle vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen kişidir. Eğer uyruğu yoksa veya daha önce ikamet ettiği ülkeye dönmeyi istemeyen yabancı olarak tanımlanmaktadır (Ekşi, 2011, s.88).

Mülteci ve sığınmacı terimleri sıkça birbirinin yerine kullanılsa da aralarında önemli bir ayrım vardır. Sığınmacı, geldiği ülkeye yaptığı koruma başvurusunun yetkili makamlarca hâlen incelendiği ve henüz karara bağlanmamış kişidir (Tiryaki, 2022, s.130).

Sığınmacıların başvurularının hepsi kabul edilmemekte olup, mültecilik talebinin incelenmesi sırasında kişinin maruz kalabileceği haklı kaygıların ve makul korkuların varlığı araştırılmaktadır. Başvuru kabul edilirse mülteci statüsü kazanılmakta, edilmezse de sınır dışı edilme ihtimaliyle karşı karşıya kalınmaktadırlar (Sırma & Aslan, 2024, s.189).

1.4.8. Vatansız Kişiler

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNCHR) tanımına göre vatansızlık, bir bireyin hiçbir devletin hukuku uyarınca vatandaşı olarak kabul edilmemesi durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu olgunun ortaya çıkmasında, devlet halefıyeti gibi durumların yanı sıra, örneğin, yeni bağımsızlığını ilan eden bir devletin, eski devletin vatandaşları olan tüm bireyleri yeni vatandaşlık kapsamına almaması veya vatandaşılık mevzuatında azınlık gruplarına yönelik ayrımcı düzenlemelerin bulunması gibi çok sayıda neden etkili olabilmektedir (UNHCR, t.y.).

Göç Terimleri Sözlüğüne göre ise vatansızlık kavramı, BM Vatansız Kişilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1954 Sözleşmesinin 1. Maddesi uyarınca, herhangi bir Devletin kanunları çerçevesinde vatandaşı olarak kabul edilmeyen bir bireyi tanımlamaktadır. Bu

tanıma göre, vatansız bireyler, vatandaşlık statüsünün sağladığı temel hak ve güvencelerden yoksun kalmaktadırlar. Özellikle, devletin sunduğu diplomatik himayeden, ikamet ettikleri Devlette doğal olarak yerleşme ve barınma hakkından ve uluslararası seyahatlerinde ülkelerine geri dönüş güvencesinden mahrum kalmaları, vatansızlığın önemli sonuçları arasında sayılmaktadır (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s. 95).

1.5. Göçün Temel Nedenleri

Göç hareketlerinin altında yatan nedenler, çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Ancak yapılan araştırmalar, ekonomik ve yapısal faktörlerin bu nedenler arasında merkezi bir rol oynadığını göstermektedir. Gelişmiş ülkelerdeki iş gücü talebi ile kaynak ülkelerdeki ekonomik koşullar arasındaki dengesizlikler, göçün en güçlü itici güçlerinden biri olarak kabul edilir. Peter C. Meilaender (2001), göçün temelinde yatan bu dinamikleri incelerken, sosyo-ekonomik yapının göç kararları üzerindeki belirleyici etkisine işaret eder (Meilaender, 2001, s. 9).

Özellikle kırsal alanlardan kaynaklanan göçler incelendiğinde, yerleşim yerindeki ekonomik gelişme eksiklikleri ve geçim sıkıntısı önemli bir faktör olarak öne çıkabilmektedir. Mariapia Mendola (2006), kırsal bölgelerdeki bireylerin, bulundukları yerde sınırlı iş fırsatları ve düşük gelir düzeyleri nedeniyle daha iyi ekonomik beklentilere sahip oldukları bölgelere doğru göç etme eğiliminde olduklarını belirtir (Mendola, 2006, s. 3). Bu durum, yalnızca mevcut işsizlik oranlarından değil, aynı zamanda yerel ekonominin genel kalkınma düzeyinden ve tarım dışı sektörlerdeki istihdam olanaklarının sınırlılığından da kaynaklanabilir. Uma Kothari'nin (2003) vurguladığı gibi, “yerinde kalıp yoksul kalmak” (staying put and staying poor) ikilemi, birçok birey için göçü zorunlu bir seçenek haline getirebilir (Kothari, 2003, s. 647). Bu, insanların mevcut ekonomik koşullar altında yaşam standartlarını yükseltme veya temel ihtiyaçlarını karşılama konusunda umutsuzluğa kapıldıklarında, yeni fırsatlar arayışına girerek göç etme olasılıklarının arttığını ifade eder. Bu bağlamda, göçün nedenlerini anlamak, yalnızca bireysel kararları değil, aynı zamanda kaynak ülkelerdeki yapısal ekonomik sorunları ve kalkınma dinamiklerini de dikkate almayı gerektirir.

1.5.1. Ekonomik Nedenler

Bireylerin mekânsal hareketliliğini tetikleyen en temel unsurlardan birinin ekonomik motivasyonlar olduğu literatürde geniş kabul görmektedir. Bu bağlamda, daha yüksek yaşam standartlarına ulaşma, gelir düzeyini artırma ve genel refah seviyesini yükseltme arzusu, göç kararlarını şekillendiren başlıca etkenler arasında sıralanmaktadır. Özellikle kentlerin sunduğu gelişmiş yaşam koşulları ve çeşitli istihdam olanakları, bu bölgeleri göç için güçlü bir çekim merkezi haline getirirken, kırsal kesimlerdeki işsizlik, bireyleri bulundukları yerden uzaklaştıran önemli bir itici güç olarak tanımlanmaktadır. Bu durum, ‘çekme’ (pull) ve ‘itme’ (push) faktörleri ekseninde açıklanan göç teorileriyle de örtüşmektedir. İş imkanlarının yoğunluğu kentleri cazip kılarken, kırsal alandaki yetersizlikler göçü teşvik etmektedir. Ekonomik saiklerle gerçekleşen bu tür göç hareketlerinin, bireylerin stratejilerine ve koşullarına bağlı olarak kalıcı yerleşimlerle sonuçlanabileceği gibi, belirli bir süre veya döngüsel nitelikte geçici hareketlilikler şeklinde de tezahür edebileceği belirtilmektedir. Bu perspektif, göçün sadece yoksulluktan kaçış değil, aynı zamanda ekonomik fırsatları maksimize etme ve yaşam kalitesini iyileştirme yönünde rasyonel bir tercih olabileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, ekonomik göçün geçici ve kalıcı biçimlerinin varlığı, farklı sektörlerdeki iş gücü dinamiklerini ve küresel ekonomideki esnek istihdam modellerini anlamak açısından da kritik öneme sahiptir (Ağanoğlu, 2001, s.61; Yaman & Kaya, 2023, s. 71).

Ekonomik nedenler genellikle göçün başlıca itici gücü olmuştur. Örneğin, göçebeler daha kaliteli besin ve yaşam koşulları arayışında hareket ederken, işçiler daha iyi ücret ve çalışma koşulları için yer değiştirir. Aileler de gelir düzeyini yükseltmek amacıyla taşınır. Tarımda iş gücüne olan talebin azalması kırsal nüfusu uzaklaştırırken, hızla gelişen sanayileşme ve büyük kentlerdeki istihdam olanakları insanları şehir merkezlerine çeker, daha iyi bir yaşam beklentisi de kentsel göçe zemin hazırlar (Fichter, 1994, ss. 155- 156).

Göç çeken ülkelerin genel karakteristikleri incelendiğinde, güçlü ekonomik yapıları, yüksek milli gelir düzeyleri ve kaliteli yaşam standartlarına sahip oldukları görülmektedir. Buna karşın, göç veren ülkelerin genellikle derin ekonomik krizler ve yaygın işsizlik oranları ile mücadele ettikleri gözlenmektedir. Örneğin, 1989 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin (SSCB) dağılmasıyla ortaya çıkan ekonomik

çalkantıların, söz konusu coğrafyalardan Avrupa kıtasına doğru önemli bir insan hareketliliğini tetiklediği anlaşılmaktadır (Tamer, 2020, s. 2812).

1.5.2. Sosyal ve Kültürel Nedenler

Göç olgusunda insan unsurunun, özellikle beyin göçü bağlamında, çağımızda eğitimin sosyal hareketlilik üzerindeki belirgin etkisiyle öne çıktığı belirtilmektedir. 20. yüzyılın eğitim alanında kaydettiği ilerlemeler sayesinde bireylerin eğitim yoluyla toplumsal konumlarını yükseltebildikleri, böylece doğuştan gelen statülerin yerini eğitime dayalı mesleki kazanımların almaktadır. Aileden ve sosyal miras yoluyla edinilen özelliklerin statüye katkı sağlayabileceği kabul edilmekle birlikte, eğitimin meslek edinme ve dolayısıyla toplumsal statü kazanmada temel bir araç haline geldiği, bunun da çağımızın ayırt edici özelliklerinden biri olduğu anlaşılmaktadır (Erkal, 2003, s. 300). Bu bağlamda, göç eden bireylerin eğitimi sayesinde edindikleri bilgi ve beceriler, onları hem gittikleri ülkede hem de potansiyel olarak döndüklerinde daha değerli kılmakta, bu da göçü sosyal hareketliliğin önemli bir boyutu olarak ön plana çıkarmaktadır.

Göçün sosyal ve kültürel dinamikleri incelendiğinde, evliliklerin önemli bir tetikleyici unsur olarak öne çıktığı görülmektedir. Geleneksel göç literatüründe, analizlerin çoğunlukla erkek göçmenler üzerine yoğunlaştığı ve kadınların göçlerinin, aile birliğini koruma amacı güden ve erkek üyelerin hareketliliğini takip eden “bağlantılı göç” perspektifiyle ele alındığı gözlemlenmektedir. Bu yaklaşım, kadınların göç süreçlerindeki motivasyonlarını ve karar alma mekanizmalarını yeterince irdelememektedir. Oysaki, yapılan araştırmalar, kadınların ülke dışına yönelmesinde uluslararası evliliklerin de kayda değer bir etken olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, kadınların göç kararlarında sadece pasif bir takipçi konumunda olmadıklarını, aksine kendi sosyal ve kişisel hedefleri doğrultusunda aktif bir rol üstlenebildiklerini göstermektedir. Evlilik yoluyla gerçekleşen göçler, kadınlar için yeni yaşam alanları oluşturma, farklı kültürel çevrelerle etkileşimde bulunma ve yaşam standartlarını yükseltme gibi çok yönlü motivasyonlar barındırabilir. Bu bağlamda, evliliğin bir göç nedeni olarak ele alınması, göç olgusunun çok boyutlu yapısını ve bireysel motivasyonların çeşitliliğini anlamak açısından kritik önem taşımaktadır (Fılıyeva Erkeç, 2017, s.21).

Bireylerin yerleşik oldukları coğrafyalardan ayrılma kararını tetikleyen önemli faktörlerden bir diğeri de dini motiflerdir. Belirli ülkelerde, baskın bir dini grubun içinde

yer almak veya belirli bir dini görüşü benimsemek, bireyler için ciddi baskı ve zulüm ortamları yaratabilmektedir. Bu türden inanç temelli baskılara maruz kalan kişiler, dini özgürlüklerini yaşayabilmek, inançlarını serbestçe yerine getirebilmek ve baskıdan uzaklaşmak amacıyla göç etme yoluna gidebilmektedirler. Bu bağlamda, Balkanlar'daki Bulgar ayaklanması sırasında yaşanan olaylar, dini nedenlere bağlı kitlesel göçlerin tipik bir örneğini teşkil etmektedir. Ayaklanma sürecinde Müslüman toplulukların din değiştirmeye zorlanması, dini kimliklerini koruma güdüsüyle büyük ölçekli bir göç dalgasını tetiklemiştir. Bu durum, bireylerin inanç özgürlüklerinin kısıtlandığı durumlarda göçün, bir hayatta kalma ve kimlik muhafaza stratejisi olarak nasıl devreye girebildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Dini baskıların bir göç nedeni olarak ele alınması, göç olgusunun yalnızca ekonomik veya siyasi boyutlarla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda bireylerin temel hak ve özgürlükleri ile derinden ilişkili olduğunu göstermektedir (Tamer, 2020, s. 2813).

1.5.3. Siyasi Nedenler

Ülkeler arasındaki siyasal rejim farklılıkları, savaşlar, terör eylemleri ve siyasal baskı gibi yaşamı tehdit eden unsurlar, bireylerin göç etmelerine yol açan önemli nedenler arasında yer almaktadır. Bu türden siyasal kökenli göçler, yalnızca uluslararası sınırlar içerisinde değil, aynı zamanda bir ülkenin kendi içindeki farklı bölgeleri arasındaki sorunlar ve dengesizliklerden de kaynaklanabilmektedir. Siyasi nedenlerle yer değiştiren bireylerin ilk etapta temel motivasyonları can güvenliklerini sağlamak olup, bu temel ihtiyaç karşılandıktan sonra yaşam standartlarını iyileştirebilecekleri bölgelere yönelme eğilimindedirler. Siyasi sebeplerle göç eden bireyler genel olarak “mülteci” olarak tanımlansalar da siyasi temelli göç eden ve sonrasında iş gücüne dahil olup istihdam sağlayan kişiler, “göçmen işçi” olarak da adlandırılabilirler. Bu durum, bireylerin göç sonrası elde ettikleri yaşam standartlarının, geldikleri noktada onları nasıl tanımladığımızı belirleyen kritik bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, siyasi istikrarsızlığın bireylerin yer değiştirmesindeki rolü, yalnızca güvenlik arayışıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda ekonomik ve sosyal refah hedeflerini de kapsamaktadır (Ağanoğlu, 2001, s.61; Aksoy, 2012 s. 294; Faist, 2003 ss. 47-48).

Terör, güvenlik bağlamında ele alındığında göçün siyasi nedenlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. İnsanların yaşadıkları bölgelerde güvenlik endişesi taşıdıkları

durumlarda, göç bir tercih ve hatta zorunluluk haline gelebilmektedir. Bu durum, göç olgusu ile güvenlik arasındaki anlamlı ilişkiyi gözler önüne sermektedir. Savaşların patlak vermesiyle birlikte, ilgili bölgelerde veya ülkelerde yaşanan baskılar ve katliamlar, kitlesel göç dalgalarını tetiklemektedir. Bu durum tarihten günümüze dek gözlemlenen bir eğilimdir. Bu bağlamda, 1922’de imzalanan Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye ve Yunanistan arasında gerçekleşen mübadele anlaşması, siyasi göçlere verilebilecek önemli bir örnek teşkil etmektedir. Zira bu anlaşma uyarınca her iki ülkenin vatandaşları da karşılıklı olarak yer değiştirmiştir. Bu durum, siyasal istikrarsızlığın ve çatışmaların, bireyleri sadece can güvenliklerini korumakla kalmayıp, aynı zamanda siyasi anlaşmalar aracılığıyla toplu yer değiştirmelere de zorlayabildiğini göstermektedir. Bu türden siyasi temelli göçler, uluslararası ilişkilerde barışın ve istikrarın sağlanmasının ne denli kritik olduğu anlaşılmaktadır (Yaman & Kaya, 2023, s.71; Tamer, 2020, s. 2812).

1.5.4. Doğal Sebepler

İklim değişikliği, doğal afetler, kaynakların tükenmesi gibi çevresel faktörler, günümüzde küresel ölçekte önemli etkilere yol açmaktadır. Bu durum, sadece bireylerin yaşam alanlarını etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda uluslararası ilişkilerde de yeni zorlukları beraberinde getirmektedir. Çevresel etkiler, genellikle en savunmasız toplulukları daha derinden etkilemekte ve sürdürülebilir kalkınma çabalarını sekteye uğratabilmektedir. Bu nedenle, çevresel sorunlara yönelik küresel iş birliği ve etkili çözüm stratejileri, gelecekteki olası sorunları yönetmek ve azaltmak açısından büyük önem taşımaktadır (Demir, 2025, s.81).

Doğal afetlerden olan depremler, dünya genelinde ani ve yıkıcı etkileriyle kitlesel göçleri tetikleyen doğal afetlerdir. Bu göçler, afet bölgelerinin demografik ve sosyo-ekonomik yapısını kökten değiştirir. Türkiye’de, 1939 Erzincan depremi kırsal bölgelerden kentlere doğru yoğun bir göç dalgası başlatırken, 1999 Gölcük depremi sanayi bölgelerinden kent içi ve kentler arası yer değiştirmelere neden olmuştur. En yakın ve en geniş çaplı örnek olan 2023 Kahramanmaraş depremleri ise milyonlarca kişiyi yerinden ederek ülkenin gördüğü en büyük kitlesel iç göç hareketini oluşturmaktadır. Uluslararası alanda benzer şekilde, 2010 Haiti depremi büyük bir iç göçe ve komşu ülkelere doğru uluslararası akınlara yol açarken, 2015 Nepal depremleri kırsaldan Katmandu gibi büyük şehirlere doğru yoğun bir iç göçü

tetiklemiştir. Japonya'daki 1995 Kobe depremi ise gelişmiş afet yönetimi ve hızlı yeniden yapılanma sayesinde göçü daha çok geçici yer değiştirmelerle sınırlı tutabildi (Aydın 2018, s.39).

Bireylerin mekânsal hareketliliğini tetikleyen faktörler arasında, depremlerin yanı sıra iklimsel kökenli olaylar da önemli bir yer tutmaktadır. Bu tür çevresel değişkenler çoğu zaman ani gelişen meteorolojik afetler yoluyla zorunlu göçe neden olurken, bazen de uzun vadeli ekolojik bozulmalar neticesinde yavaş ama sürekli bir demografik hareketliliği tetiklemektedir. Bu ikili mekanizma, iklim kaynaklı göç olgusunun hem acil insani müdahale hem de uzun dönemli adaptasyon stratejileri gerektiren karmaşık yapısını ortaya koymaktadır (Yaman & Kaya, 2023, s. 71)

Örneğin, fırtına ve kasırgalar gibi ani hava olayları, meydana geldikleri bölgelerde yaşamı ve fiziksel altyapıyı aniden tehdit ederek bireyleri hızla yerinden edebilir. Benzer şekilde, sel ve su baskınları ile heyelanlar da doğrudan can güvenliğini riske atarak acil tahliye ve yer değiştirmeyi zorunlu kılmaktadır. Öte yandan, kuraklık ve çölleşme gibi daha yavaş ilerleyen süreçler ise tarımsal üretim kapasitesini ve su kaynaklarını kademeli olarak tüketerek, bölge halkını ekonomik ve yaşamsal sürdürülemezlik noktasına itmektedir (Yaman & Kaya, 2023, s.71).

1.6. Göç Alan Ülkelerde Meydan Gelebilen Sorunlar

Göç alan ülkeler için hem fırsatlar hem de çeşitli sorunlar potansiyeli taşır. Yeni gelen nüfusun ev sahibi toplumla entegrasyonu sürecinde ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bir dizi meydan okumalar ortaya çıkabilmektedir (Yılmaz, 2014, s. 1692).

Ekonomik düzlemde, iş gücü piyasası üzerinde potansiyel etkiler, kamusal hizmetler ve sosyal güvenlik sistemleri üzerindeki yük artışı gibi konular gündeme gelebilir. Sosyal alanda ise farklı kültürel ve dilsel arka planlara sahip toplulukların bir arada yaşamasında entegrasyon zorlukları, toplumsal uyumun sağlanması ve potansiyel kültürel gerilimler önem kazanmaktadır. Altyapı ve hizmetler açısından, konut, eğitim, sağlık ve ulaşım gibi temel kamu hizmetleri üzerinde artan talep, mevcut kapasitelerin zorlanması yol açabilir. Bu durumlar, göç alan ülkelerin kapsamlı ve çok boyutlu politikalar geliştirerek yönetmesi gereken dinamik bir süreci temsil eder.

1.6.1. Ekonomik Sorunlar

Yapılan değerlendirmelere göre, mültecilerin ev sahibi ülkelere gelişi, kıt kaynaklar (arazi, su, barınma, gıda, tıbbi hizmetler) zerinde yerel halkla rekabete yol açabilmekte; bu durum, doğal kaynaklar, eğitim, sağlık, enerji ve ulaşım gibi altyapılar üzerinde artan taleplere neden olmaktadır. Ayrıca, piyasalarda enflasyonist baskılar, ücretlerde düşüşler ve kira ile inşaat malzemesi fiyatlarında artışlar gibi ekonomik bozulmalar gözlenebilmektedir. Kırsal bölgelerde mülteci yoğunluğu, yerel idarenin kalkınma odaklı kaynaklarını mülteci yardımı ve güvenlik görevlerine yönlendirmesine neden olarak idari yükü artırmaktadır. Ev sahibi devletler, bu maliyetlerin uluslararası toplum tarafından karşılanmasını beklemekte ve düşük gelirli ülkeler, mülteciler için kendi kalkınma fonlarını kullanma veya borçlanma konusunda isteksizlik göstermektedirler (UNHCR, 1997).

Mültecilerin ev sahibi bölgeler üzerindeki ekonomik etkisinin her zaman olumsuz olmadığı; aksine, yardım kuruluşlarının yerel satın alımları, yardım çalışanlarının harcamaları, mültecilerin getirdiği varlıklar ve bölge halkına sağlanan doğrudan/dolaylı istihdam olanakları aracılığıyla ekonomik bir teşvik yaratabileceği ifade edilmektedir. Bu durum, yerel yönetimlerin kapasitelerinin UNHCR destekleriyle güçlenmesine ve mültecilerin bir çekim odağı haline gelerek kalkınma ajanslarını ‘marjinal’ bölgelere yönlendirmesine, böylece altyapı gelişimini teşvik etmesine olanak tanımaktadır. Ancak bu potansiyel olumlu yönlere rağmen, geniş çaplı mülteci varlığının, özellikle en az gelişmiş lkeler (EAG’ler) başta olmak üzere, alıcı ülkeler üzerinde ciddi bir yük oluşturduğu göstermektedir (UNHCR, 1997).

Bu durum, mülteci akınlarının ekonomik etkilerine dair literatürdeki iki ana perspektifi başarılı bir şekilde sentezlemektedir. Bir yandan potansiyel ekonomik canlanma ve kalkınma fırsatları, diğer yandan ise özellikle kırılgan ekonomiler için kaçınılmaz bir yük oluşturmaktadır. Olumlu etkilerin genellikle dış yardımlar ve yerel piyasa entegrasyonu ile sınırlı kalabileceğine işaret ederken, temel altyapı ve kamu hizmetleri üzerindeki uzun vadeli baskının, gelişim seviyesi düşük ev sahibi ülkeler için sürdürülebilir bir zorluk teşkil ettiğini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu durum, mülteci entegrasyon politikalarının yalnızca kısa vadeli ihtiyaçları değil, aynı zamanda

ev sahibi toplumların yapısal kapasitesini de gözeten bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

1.6.2. Sosyal Sorunlar

Mülteci akınlarının ev sahibi topluluklar üzerindeki sosyo-kültürel ve ekonomik etkileri çok yönlüdür. Mültecilerin yerel nüfusla kültürel ve dilsel benzerlik göstermesi durumunda, kimliklenme ve sempati gibi olumlu entegrasyon süreçleri gözlemlenebilirken, farklı etnik kökenler ise gruplar arası geleneksel düşmanlıkları tetikleyebilir, iletişim ve anlama sorunlarına yol açabilir, hatta yerel etnik dengeleri bozarak mevcut veya yeni çatışmaları şiddetlendirebilir (UNHCR, 1997).

Mültecilerin varlığıyla ilişkilendirilen güvenlik sorunları, suç oranlarında (hırsızlık, cinayet) artış ve fuhuş ile alkolizm gibi sosyal problemlerin yükseldiği yönündeki yaygın şikayetlere de değinmektedir. Bu durumun bir yandan mülteci kamplarındaki zorunlu atalet ve yoksulluktan, özellikle de genç erkek gruplarının anlamsız bir şekilde meşgul olmamasından kaynaklanabileceğidir. Diğer yandan ise mültecilerin bir “dış grup” olarak her türlü olumsuz faaliyetten sorumlu tutulması eğiliminden ileri gelebileceği öne sürülmektedir. Ayrıca, büyük ölçekli yardımın bölgeyi ekonomik bir merkez haline getirmesiyle, mevcut durumdan faydalanmak isteyen ve yerel güvencelere bağlı olmayan kişi gruplarının da çekilebileceğidir. Özellikle yoksul kesimlerin, mültecilere eğitim ve sağlık gibi kendilerine sağlanmayan hizmetlerin sağlanmasından hoşnutsuzluğu büyük bir sorun olarak vurgulanmaktadır. Buna ek olarak, bu durumun, yerel maliyet yönetimi stratejilerini zayıflatabileceği ve STK’ların daha yüksek maaşlar verdiği yerel kliniklerden personelin kaçmasına neden olabileceği düşünülmektedir (UNHCR, 1997).

Göç süreçleriyle ilişkili olumsuz çevresel koşullar, özellikle toplu yaşam alanları, yetersiz hijyen standartları, temiz su kaynaklarının kısıtlılığı ve kanalizasyon altyapısındaki eksiklikler, bulaşıcı hastalıkların ortaya çıkışı ve yayılımında belirleyici faktörler olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, sınır dışı edilme endişesiyle ülkeye yasa dışı yollarla giren ve kayıt dışı yaşayan bireylerin sağlık durumlarının belirsizliği ve düşük yaşam kaliteleri, ciddi halk sağlığı riskleri oluşturmaktadır. Göçün tetiklediği bu elverişsiz yaşam koşulları, sağlık sorunlarını yoğun bir tehdit haline getirmekte; bu durum, ev sahibi ülkelerin sosyal güvenlik ve sağlık harcamalarını artırmanın yanı sıra,

yerel halk arasında hastalık bulaşma olasılığını da yükseltmektedir (Turan vd., 2012, s. 219-221).

Göçmenlerin sağlık sistemine entegre olması ve sağlıklı koşullara maruz kalması, göçmenlerin ve ev sahibi toplumun genel sağlığını tehlikeye atmaktadır. Bu, göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi ve temel sanitasyon altyapısının iyileştirilmesi gibi önlemlerin yalnızca insani bir sorumluluk olmanın ötesinde, büyük halk sağlığı krizlerini önlemeye yönelik stratejik bir yatırım olduğunu göstermektedir. Uzun vadeli ve kapsayıcı sağlık politikaları geliştirmek hem göçmenlerin refahını artıracak hem de ev sahibi ülkelerin sağlık sistemleri üzerindeki yükü azaltarak bulaşıcı hastalıkların yayılımını kontrol altına alacaktır (Kınık, 2016, s.11).

Mültecilerin ev sahibi bölgelere önemli varlıklar da getirebileceğine dikkat çekilmesi gerekir. Mültecilerin beraberinde getirdiği sağlık profesyonelleri, öğretmenler gibi eğitilmiş kişilerin bilgi ve becerileri, uzak bölgelerde kayda değer katkılar sağlayabilir. Ayrıca, mülteciler, yerel ekonomiyi canlandırabilecek bir girişimcilik kültürü veya ev sahibi bölgelerde daha önce bilinmeyen yenilikçi tarım teknikleri (örneğin, Gine’de bataklık pirinci, Nepal’de kakule yetiştirme) gibi çeşitli becerilerle bölgesel kalkınmaya katkıda bulunma potansiyeli taşımaktadırlar (UNHCR, 1997).

1.6.3. Çevresel ve Altyapı Üzerindeki Etkileri

Ekosistem modifikasyonları, kontrollü planlama ile yapıldığında (örneğin, tarım veya sulama amaçlı arazi düzenlemesi) çevresel etkiler dikkate alındığında olumsuz sonuçlar doğurmayabilirken, mülteci hareketleri gibi ani ve plansız değişimler, ekosistemin doğrudan etkilenen alanında ve ötesinde ciddi, kontrolsüz dengesizliklere yol açan önemli bir örnektir. Bu tür acil durumlar, yeni yerleşim yerleri için yeterli planlama yapılmasına genellikle olanak tanımamaktadır (UNHCR, 1997).

Mevcut nüfusa eklenen büyük mülteci gruplarının, arazi, yakıt, su, gıda ve barınma malzemeleri gibi kıt doğal kaynaklara yönelik ani ve yoğun bir talep yarattığı anlaşılmaktadır. Bu durumun, kaynakların sürdürülebilir yeniden üretimi üzerinde uzun vadeli olumsuz etkileri bulunmakla birlikte, erozyon, toprak verimliliğinde azalma ve heyelanlar gibi daha uzun vadeli çevresel sorunlara da yol açtığı ifade edilmektedir. Kırsal odun tüketimiyle ilgili problemlerin özellikle ciddi olduğu belirtilmektedir. Somali örneği üzerinden yapılan tahminler, dört bin kişilik bir mülteci kampının yemek pişirme ihtiyacı

için yılda yaklaşık 10.000 m³ odun tüketerek ilk yılda 600 hektar, sonraki her yıl ise 400 hektar savan tipi ormanlık alanı tüketebileceğini ortaya koymaktadır. Bu durum, mülteci kampları ve çevresindeki geniş alanların ağaç ve çalılardan tamamen temizlenmesine, hatta kamp sakinlerinin odun bulmak için uzun mesafeler katetmek zorunda kalmasına neden olmaktadır (UNHCR, 1997).

Ayrıca, avcılık, yiyecek arama ve yerel gıda stoklarını toplama gibi ek gıda temin yöntemlerinin çevre üzerindeki baskıyı artırdığı, insan atıklarının yerel yeraltı sularını kirleterek hastalıkların yayılmasına zemin hazırlayabileceği belirtilmiştir. Ev sahibi bölgelerdeki yolların, artan kullanım nedeniyle ciddi şekilde yıprandığı; sağlık, eğitim ve su tesisleri gibi kamu hizmetlerinin de ağır bir yük altına girdiği ifade edilmektedir (UNHCR, 1997).

Bu yıkıcı etkilerin somut örnekleri arasında, İran ve Pakistan'ın Afgan mültecilere ev sahipliği yapma deneyimleri gösterilmektedir. Pakistan'da iki milyondan fazla mültecinin, yolların ve kanalların hızla aşınmasına, yakıt ve yem kaynakları tüketiminde belirgin bir artışa katkıda bulunduğu belirtilmiştir. Çadır kamplarının köylere dönüşmesiyle odun kaynakları daha da tükenmiş, çatılık kereste ihtiyacı ormanlık alanlar üzerindeki baskıyı artırmıştır. Mültecilerin yanlarında getirdiği hayvanların kamplar yakınında aşırı otlatılması, toprak erozyonunu hızlandıran ve yeraltı suyu kaynaklarının yenilenme kapasitesini tehdit eden sürekli sorunlara yol açtığı vurgulanmaktadır (UNHCR, 1997).

Mültecilere ev sahipliği yapmanın getirdiği ağır yük, ev sahibi ülkeler için artık yaygın olarak kabul görmüş bir gerçektir. Buna karşın, uluslararası dayanışma söyleminin, geniş çaplı mülteci akınlarının yol açtığı olumsuz sonuçları gidermeye yönelik pratik destekle her zaman paralel gitmediği belirtilmektedir. İdeal yaklaşımın, mülteci krizlerinin başlangıçtan itibaren önlenmesi olduğu vurgulanırken, bu tür durumlar meydana geldiğinde ve bir ülke cömertçe sığınma sağladığında, uluslararası camianın bu nüfus hareketlerinin olumsuz etkilerini en aza indirme ve oluşan zararı onarma yükümlülüğü bulunduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda, çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapmanın yarattığı ve kalkınma yardımı kapsamına nadiren giren, öngörülemeyen ve yeni zorlukların esasen acil durum değil, kalkınma odaklı desteklerle karşılanması gerektiği savunulmaktadır. Dolayısıyla, sığınma müessesesini güvence

altına almak ve dayanışma ile yük paylaşımının somut bir göstergesi olarak, özellikle kısıtlı imkanlara sahip kalkınmakta olan ülkeler için ev sahibi devletlere sağlanan desteğin, mevcut yardımlara ek nitelikte olması gerektiğinin altı çizilmesi gerekmektedir.

1.7. Göçün Avrupa'daki İlerlemesi

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ülkelerinde gözlemlenen genç nüfus demografisindeki ciddi daralma, kıta ekonomilerinin yeniden inşası ve büyümesi için hayati öneme sahip olan iş gücü arzında önemli bir boşluk yaratmıştır. Bu demografik ve ekonomik gereksinim, farklı göç politikalarının şekillenmesine yol açmıştır. Bazı ülkeler, özellikle Almanya, Avusturya, İsviçre ve İsveç gibi devletler, ihtiyaç duydukları iş gücünü sağlamak amacıyla çeşitli menşe ülkelerle çift taraflı iş gücü temini anlaşmaları yoluna gitmişlerdir. Buna karşılık, İngiltere, Fransa, Belçika ve Hollanda gibi kolonyal geçmişe sahip uluslar, başlangıçta eski sömürgelerinden gelen göçmen akışlarını önceliklendirerek bu açığı kapatmaya çalışmışlardır. Ancak bu stratejilerin ve dönemsel geri dönüş göçlerinin dahi yeterli iş gücü akışını sağlamada yetersiz kalması üzerine, söz konusu ülkeler de daha geniş bir iş gücü havzası olarak görülen Akdeniz havzasındaki ülkelerle ikili anlaşmalar imzalayarak uluslararası göçü teşvik etmişlerdir. Başta Almanya ve Fransa olmak üzere, bölge ülkeleri, ekonomik büyüme hedeflerini desteklemek üzere Güney Avrupa, Kuzey Afrika ve Türkiye'den iş gücü göçünü kabul etmişlerdir. Bu dönemdeki göçmenler, genellikle “misafir işçi” veya “geçici iş gücü” olarak adlandırılmış ve politikaların temelinde, bu kişilerin iş gücü piyasasındaki ihtiyacın giderilmesiyle birlikte menşe ülkelerine geri dönecekleri yönünde güçlü bir geri dönüş beklentisi yer almıştır. Bu durum, dönemin göç politikalarının, uzun vadeli entegrasyon yerine, kısa vadeli ekonomik faydaya odaklanan döngüsel göç modellerini öngördüğünü göstermektedir (Tepealtı, 2020, s.84).

Misafir işçilik dönemi olarak bilinen sürecin nihayetlenmesiyle birlikte, Avrupa ülkelerine yönelen göç hareketlerinin niteliğinde temel bir dönüşüm meydana gelmiştir. Bu değişim, özellikle aile birleşimi ve iltica başvuruları aracılığıyla gerçekleşen göç akışlarında belirgin bir yükselişle kendini göstermiştir. Akabinde, göç alan ülkelerde artan demografik yoğunluk, daha etkili ve kapsamlı sınır güvenlik stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması gerekliliğini ön plana çıkarmıştır (Tepealtı, 2020, s.89).

Bu dönemden itibaren AB üyesi ülkelere yönelik ekonomik motivasyonlu göç dalgalarının önemli bir bölümü, göçmenlerin hedef ülkelerin vatandaşlığını edinmesiyle sonuçlanmıştır. Bununla birlikte, güncel dönemde Birlik ülkelerine hem ekonomik faktörlerden hem de siyasi istikrarsızlıklardan kaynaklanan yeni göç akışları gözlemlenmektedir. Göç süreçlerinin yönetimi ve göçmenlerin sosyo-ekonomik entegrasyonuna ilişkin olarak, her ne kadar üye devletler kendi ulusal mevzuat ve uygulama pratiklerine sahip olsalar da zaman içerisinde birlik düzeyinde de ortak normlar ve politikalar gelişme eğilimindedir (Koçak & Gündüz, 2016, s. 66).

Belçika, Lüksemburg ve Hollanda'nın yanı sıra Fransa ve Almanya'nın da iştirakiyle 1985 yılında tesis edilen Schengen Anlaşması, bireylerin serbest dolaşımını formalitelerden bağımsız kılan, dahili sınırların ortadan kaldırıldığı ve harici sınırlarda ortak denetim mekanizmalarının uygulandığı bir coğrafi alanın oluşumunu sağlamıştır. Bu düzenleme, Avrupa içerisinde ulus-ötesi mobilitayı teşvik ederken, özellikle göç akınlarının yönetimi bağlamında, dış sınırların birleştirilmiş bir güvenlik politikasıyla kontrol altına alınmasının öncü adımlarından birini oluşturmuştur (Özkan, 2021, s.2).

AB, iç sınırlarında serbest dolaşım sağlayan benzersiz yapısı nedeniyle, göç ve iltica konularında üye devletler arasında ortak bir hukuki çerçeve oluşturma zorunluluğu hissetmiştir. Bu durum hem dış sınırların etkin yönetimi hem de iltica süreçleri ile yasal göçün uyumlu bir şekilde ele alınması amacıyla kapsamlı yasal düzenlemelerin geliştirilmesine yol açmıştır. Birlik, bu çerçeveye ortak bir sorumluluk ve dayanışma anlayışı temelinde, göç akışlarını yönetmeyi ve uluslararası koruma standartlarını sağlamayı amaçlayan dinamik bir sistem kurmayı hedeflemektedir.

1.8. Avrupa'da Yasadışı Göçü Engelleme Mekanizmaları

1.8.1. Frontex

Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (Frontex), Avrupa Birliği'nin dış sınır yönetiminde merkezî bir uzmanlık kurumu olarak işlev görmek, üye devletler ile sınır ötesi suçlardan ve göç eğilimlerinden etkilenen üçüncü ülkelerle istihbarat ve uzmanlık paylaşımı yürüterek sınır kontrolüne dair geniş bir destek yelpazesi sağlamaktadır. Kurum, saha desteği ve sınır ötesi suçlarla mücadelede hava gözetimi, bilgi toplama, geri dönüş süreçlerine yardım ve yeni teknolojilerin belirlenmesine kadar operasyonel alanlarda üye devletleri desteklemekte, sürekli görev yapan üniformalı bir birlik

oluşturmasıyla da AB'nin fiili operasyonel kolu konumuna gelmiştir ve dış sınırların güvenli ve işlevsel olmasını sağlama amacını taşımaktadır (European Union, t.y.)

1.8.2. Vize Bilgi Sistemi

Vize rejimi, Avrupa Birliği'nin yasa dışı göçü önlemeye yönelik başlıca araçlarından biri olarak konumlandırılmaktadır. Schengen entegrasyonunun ardından kabul edilen ortak vize uygulaması çerçevesinde Vize Bilgi Sistemi (VIS) oluşturulmuştur. VIS'in tesisinde 2002 tarihli Komisyon'un "Yasa Dışı Göçle Ortak Mücadele Planı" önerisinin belirleyici bir etkisi olduğu, bu belgenin resmî siyaset haline dönüşmemesine karşın üye devletler nezdinde vize politikasının düzensiz göçün önlenmesine kayda değer katkı sağlayacağı yönündeki inancı güçlendirdiği ve böylece ilerleyen dönemde VIS'in kurulmasına kurumsal meşruiyet sağladığı anlaşılmaktadır (Yazan, 2016, ss.114-115).

VIS, sınır görevlilerinin vize talebinde bulunan kişilerin beyan ettikleri kimlik ve vizeye ilişkin hak sahipliğini doğrulamalarına olanak tanıyacak ve aynı zamanda Schengen alanında kimliksiz veya sahte belge taşıyan şahısların tespit edilmesini kolaylaştıracak şekilde kurgulanmıştır (European Commission, t.y.)

1.8.3. Schengen Bilgi Sistemi

Schengen Bilgi Sistemi (SIS), sınır kontrollerinin kaldırılmasının yol açtığı güvenlik boşluklarını gidermek ve serbest dolaşımı desteklerken emniyeti artırmak amacıyla 1990'ların başında oluşturulmuş merkezi bir veri tabanı olarak tanımlanmaktadır. Sistem, Schengen üyesi devletlerin kişiler ve nesneler hakkında ortak bilgi paylaşımına imkân tanımak üzere yapılandırılmıştır. Sistem, sınır görevlilerinin kamu güvenliği bakımından tehdit oluşturan veya giriş/kalma yasağı bulunan kişileri tespit etmelerine yardımcı olacak bilgi altyapısı sağlar. Polis ve yargı makamlarının ciddi suçlar ile terörizmin önlenmesi ve soruşturulması amacıyla kritik bilgilere erişimini ve paylaşımını mümkün kılar. Sistemde yer alan veriler, Schengen Bölgesi'ne giriş veya kalma reddi bildirimine tabi olan üçüncü ülke vatandaşları hakkında bilgi paylaşımı için kullanılmaktadır (ETIAS, t.y.).

1.8.4. Europol

Avrupa Polis Teşkilatı (Europol), kuruluş kararı 7 Şubat 1992 tarihli Maastricht Antlaşması kapsamında alınmış olup merkezî teşkilatı Hollanda'nın Lahey kentinde yer almaktadır. Kurum, 3 Ocak 1994'te başlangıçta Avrupa Uyuşturucu Birimi (EDU) adıyla sınırlı bir faaliyet süreciyle faaliyete geçmiştir. İlk dönemde öncelikle uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadeleye odaklanmasına rağmen zamanla faaliyet alanını diğer ağır ve sınır ötesi suç tiplerini kapsayacak şekilde genişletmiştir. Europol'un görev sahası, en az iki üye devleti ilgilendiren suçlara yönelik olup; yasa dışı uyuşturucu ticareti, göç örgütlerinin karıştığı suçlar, kaçak motorlu taşıt ticareti, çocuk pornografisi, insan ticareti, para ve ödeme aracı sahteciliği, radyoaktif ve nükleer maddelerin yasa dışı ticareti, terörizm ve bu suçlarla bağlantılı kara para aklama faaliyetlerinin önlenmesi ve soruşturulmasını içermektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, 2013).

1.9. Göçmenlere Yönelik Uluslararası Koruma Düzenlemeleri

Göçmenlere yönelik politikalar her türlü ayrımcılıktan arındırılmış ve insan haklarını temel alan bir yaklaşımla oluşturulmalıdır. Uluslararası düzenlemelerin temel hedefi, göçmenlerin insan onuruna uygun biçimde korunması ve ev sahibi ülkelerde ayrımcılığa maruz kalmadan yaşamalarının temin edilmesidir. Bu bağlamda devletlerin sorumlulukları yalnızca sınırların denetimiyle sınırlı kalmayıp; göçmenlerin onurlu bir yaşam sürmelerini sağlama, keyfi sınır dışı uygulamalarına engel olma ve onların temel haklarını tanıma ile uygulama yükümlülüğünü de içerir. Temel olarak, uluslararası koruma, kendi devletlerinin korumasından mahrum kalan veya bu korumayı reddeden kişilere, başka devletler tarafından tanınan bir statü ve güvence sağlayabilmesidir (Öztemir, 2025, s.37).

1.9.1. Geri Göndermeme İlkesi

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesinin temel ve evrensel kabul görmüş ilkelerinden biri olan geri göndermeme prensibi, uluslararası korumanın can damarını teşkil etmektedir.

Bu kapsamda sözleşmeye taraf devletler, bir mültecinin ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle yaşamının ya da özgürlüğünün tehdit altında olacağı herhangi bir ülkenin sınırlarına, hangi yöntemle olursa olsun sınır dışı edilemeyeceğini veya iade edilemeyeceğini açıkça belirtmektedir.

Bu hüküm, mültecilerin zulümle karşılaşacakları yerlere geri gönderilmesine karşı mutlak bir koruma sağlamayı hedeflemektedir (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1951).

Bununla birlikte, mezkûr koruma ilkesi sınırsız bir mahiyet arz etmemekte, belirli durumlar için istisnalar öngörmektedir. Buna göre, kabul edildiği ülkenin ulusal güvenliği için ciddi bir tehlike oluşturduğuna dair muteber gerekçeler bulunan veya ağır bir adi suçtan dolayı kesinleşmiş bir yargı kararıyla mahkûm edilmiş olması sebebiyle söz konusu ülkenin kamu düzeni açısından tehdit teşkil etmeye devam eden bir mülteci, bu koruma hükümlerinden yararlanma hakkı talep edemeyecektir. Bu istisnalar, bireysel güvenlik ile devletin egemenliği ve kamu güvenliği arasındaki hassas dengeyi yansıtmaktadır (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1951).

Bu ilke, salt çağdaş bir oluşumda ibaret olmadığını, bilakis, farklı hukuki sistemler, toplumsal normlar, kültürel pratikler ve geleneksel değerler içerisinde kendine yer bulmuş kadim bir koruma anlayışının yansıması olduğunu göstermektedir (Kohan, 2025, s.4). Bu tarihsel süreklilik, bireyin zulme karşı korunmasının, insanlık vicdanında derin izler bırakmış evrensel bir insani ve ahlaki sorumluluk olarak algılandığının güçlü bir kanıtıdır. Zira bu ilke, farklı coğrafyalarda ve dönemlerde, temel insanlık onuruna verilen değeri somutlaştıran bir güvence olarak işlev görmüştür. Bu durum, geri göndermeme ilkesini yalnızca bir uluslararası hukuk normu olmaktan çıkarıp, medeniyetin temel insancıl reflekslerinden biri haline getirmektedir.

1.9.2. Sığınma Hakkı

Uluslararası hukuk ve insani koruma alanlarının kesişiminde, bireylerin kendi ülkeleri dışındaki güvenlik arayışları, hukuki bir statüye kavuşma sürecinde belirgin bir belirsizlikle karakterize olmaktadır. Bu çerçevede, zulüm tehdidi veya ciddi zarar görme riski nedeniyle menşe ülkesi dışında bir devletten himaye talep eden ve ulusal yahut uluslararası hukuk belgeleri uyarınca mülteci statüsü başvurusunun nihai sonucunu bekleyen bireylerin durumu önem arz etmektedir. Zira, ilgili metinlerde belirtildiği üzere, başvurularının olumsuz sonuçlanması halinde, ilgili devletin topraklarını terk etme yükümlülüğü altına girdikleri ve insani veya benzeri tamamlayıcı koruma gerekçeleriyle ikamet izni sağlanmadığı takdirde, bu bireylerin, yasal statüsü bulunmayan diğer

yabancılarla benzer bir şekilde sınır dışı prosedürlerine tabi tutulabileceği görünmektedir (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s.73).

Sığınmacılar açısından, sığınma başvurularının değerlendirilmesi süresince deneyimlenen belirsizlik, müstakbel hukuki statüleri üzerinde kayda değer bir etki yaratmaktadır. Bu bağlamda, mevcut karmaşık yasal mekanizmalar, bu bireylerin yaşam seyrini önemli ölçüde şekillendirme potansiyeli taşımaktadır. Dolayısıyla, insan hakları ihlallerinin önüne geçilmesi ve sığınmacıların haklarının korunumu amacıyla, statü belirleme prosedürlerinin mümkün olduğunca kısaltılması ve uygun görülen statülerin bireylere tanınması, hukuki sistem açısından kritik bir öneme haizdir (Gülerce, 2024, s.12).

Bu durum, mülteci koruma sistemi içindeki en kritik eşiklerden birini temsil etmekle kalmayıp, aynı zamanda başvuru sahiplerinin hukuki güvenliklerinin denli geçici olabileceğini de gözler önüne sermektedir. Mültecilik statüsünün reddiyle birlikte, bir zamanlar uluslararası koruma arayışında olan bireyin hızla “düzensiz” veya “kanuna aykırı” bir statüye indirgenmesi, devletlerin egemenlik hakları ile uluslararası insancıl hukuk arasındaki gerilimli alanı açıkça ortaya koymaktadır. Bu geçişkenlik, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine yönelik riskleri fazlalaştırmakta ve uluslararası toplumun bu savunmasız gruplara karşı hukuki ve ahlaki sorumluluğunu gözden geçirmektedir. Bu bağlamda, ret kararı sonrası insani kalış haklarının uygulanması, mülteci krizlerinin insani boyutunun yönetiminde kritik öneme sahiptir.

1.9.3. Ayrımcılık Yasağı

Eşitlik ilkesi göz önüne alındığında, ayrımcılık yasağı, bireylerin özellikleri ve yaşadıkları koşullar nedeniyle farklı şekillerde ele alınmasını doğal karşılamakla birlikte, belirli tür ayrımcılığı kesinlikle yasaklamaktadır. İnsan onurunun korunması, bu yasağın temelini oluşturur. Bu bakış açısından, insan onuruna aykırı düşen ve insan kişiliğine duyulan saygıyla bağdaşmayan herhangi bir değişiklik kabul edilemez. Özellikle ırk, renk, ulusal, sosyal veya dinsel köken gibi temellere dayalı ayrımlar, kabul edilemez farklılaştırmaların temelini oluşturur. Günümüz demokratik toplumları tarafından kendiliğinden kabul görmüş ve kapsamı itibarıyla sınırlı olmayan bu yasak, aynı zamanda uluslararası hukukta emredici hukuk kuralı niteliği taşımaktadır (Ruhi, 2018, s.202).

Bireylerin, yalnızca belirli bir sınıfa dahil olmaları gerekçesiyle dezavantajlı bir ayrımcılığa maruz kalmalarının kabul edilemezliği, uluslararası hukuk tarafından güçlü bir şekilde tesis edilmiş bir ilkedir. Bu bağlamda, devletler hukuku, ayrımcı uygulamaların önlenmesini temel bir yükümlülük olarak benimsemiştir. Nitekim, bu prensip, 1966 tarihli Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin 26. maddesinde somutlaşmıştır. İlgili madde, her bireyin hukuk önünde eşit olduğunu ve hiçbir ayırım gözetilmeksizin hukukun sağladığı korumadan eşit biçimde yararlanma hakkına sahip olduğunu açıkça hükme bağlamaktadır (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s.11).

1.9.4. Aile Birleşimi ve Aile Hayatının Korunması

Aile kavramının evrensel ve genel-geçer bir tanımına ulaşmak, farklı kültürel, sosyolojik ve dini faktörlerin etkisiyle toplumlar arasında değişkenlik göstermesi nedeniyle mümkün görünmemektedir. Bu çeşitlilik, ailenin algılanış biçiminin toplumsal bağlamdan bağımsız düşünülmemeyeceğini ortaya koymaktadır (Özgenç, 2018, s.300).

Aile birleşimi, bireyin aile yaşamına saygı hakkını güvence altına alırken, aynı zamanda göçmenlerin sosyal entegrasyonunu hızlandırarak toplumsal uyumu ve ekonomik verimliliği artırıcı bir etki yaratabilir. Aile birleşiminin teşviki, yalnızca insani bir gereklilik değil, aynı zamanda nitelikli iş gücünün ülkede kalıcılığını sağlama ve aidiyet duygusunu pekiştirme açısından da kritik bir öneme sahiptir.

Aile birleşimi hakkı, müstakil bir hak olmaktan ziyade, diğer temel insan haklarının doğal bir türevi olarak ele alınmaktadır (Özgenç, 2018, s.310).

Aile yaşantısına saygı, özel hayatın gizliliği ve bireyin onurlu yaşam hakkı gibi daha geniş kapsamlı insan hakları prensipleriyle olan güçlü bağlantısı öne çıkmaktadır. Aile birleşiminin bu türev niteliği, onun temel haklar sistematigi içindeki yerini pekiştirmekte ve korunmasının yalnızca özel bir düzenlemeye değil, aynı zamanda evrensel insan hakları standartlarına dayandığını göstermektedir.

Ailenin korunması ise toplumun temel taşı olan aile birliğinin devamlılığını, üyelerinin refahını ve güvenliğini sağlamak amacıyla alınan hukuki, sosyal ve ekonomik tedbirler bütünüdür. Bu kavram, ailenin içindeki bireylerin haklarını ve çıkarlarını güvence altına almayı, aynı zamanda ailenin dış etkenlere karşı dayanıklılığını artırmayı hedefler. Temel olarak, ailenin bütünlüğünü ve işlevselliğini sürdürerek toplumsal uyumu

ve bireysel gelişimi desteklemeyi amaçlayan kapsamlı bir yaklaşımdır. Avrupa Sosyal Şartı'nın 19. Maddesi 6. Fıkrasına göre, söz konusu devlet, ülkesinde yasal olarak ikamet eden yabancı iş gücünün aile birleşimi süreçlerini mümkün olan en yüksek derecede kolaylaştırmayı temel bir hedef olarak benimsemektedir (Avrupa Sosyal Şartı, 1961).

Uluslararası göç bağlamında aile birleşimi ve aile hayatının korunması, insan hakları hukukunun merkezi bir ilkesi olarak öne çıkar. Göçmenlerin ve sığınmacıların, aile bütünlüğünü ev sahibi ülkede sürdürme veya yeniden tesis etme hakkı, devletlerin egemenlik ve sınır kontrolü politikalarıyla sürekli bir gerilim halindedir. Bu durum, bireysel haklar ile devletin ulusal çıkarları arasındaki karmaşık dengeyi yansıtarak, uluslararası hukukun ve ulusal göç politikalarının kesişim noktasında derin akademik tartışmalara zemin hazırlar. Aile birleşimi, yalnızca insani bir hak değil, aynı zamanda göçmenlerin sosyal entegrasyonu için de kritik bir faktör olarak ele alınır.

1.9.5. Sosyal Haklar

Göçmenlerin sosyal hakları, küreselleşen dünyada insan hakları tartışmalarının ve ulusal göç politikalarının merkezinde yer alan hayati bir konudur. Bu haklar, göçmen bireylerin ve ailelerinin ev sahibi toplumlarda onurlu bir yaşam sürdürebilmeleri, temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve topluma tam anlamıyla entegre olabilmeleri için vazgeçilmez bir zemin oluşturur. Uluslararası hukuk, özellikle İHEB ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi birçok uluslararası sözleşme ve kurum, vatandaşlık durumuna bakılmaksızın herkes için eşit sosyal hakların önemini vurgulamaktadır. Göçmenlerin sosyal hakları; iş kazaları ve meslek hastalıklarına ilişkin sigorta koruması, sağlık hizmetlerini kapsayan sigorta, işsizlik halinde destek, emeklilik hakkı ile aile ve sosyal yardımlara eşit erişim esasına dayanır. Bu hakların fiilen uygulanabilmesi, hukuki statü, dil ve bürokratik engellerin kaldırılmasına, hakların taşınabilirliği ve kayıt sistemlerinin uyumlaştırılmasına bağlıdır. Aksi halde göçmenler daha yüksek sağlık riskleri, gelir güvencesizliği ve uzun vadeli sosyal dışlanma ile karşılaşır. Bunun önlenmesi hem bireysel refah hem de toplumsal uyum ve adil işleyiş açısından gereklidir (Özcanlı, 2025, s.71-72; İHEB, 1948).

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇÜN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Göç Kuramları

Göç kuramları üzerine geliştirilen teoriler aynı olguyu açıklıyor olsalar da dayandıkları varsayımlar, kavramsal çerçeveler ve öneriler bakımından birbirinden belirgin şekilde ayrılır. Bu nedenle uluslararası göçü tüm yönleriyle kapsayan tek, tutarlı bir kuramdan söz etmek mümkün değildir. Göç kuramlarının bu parçalı yapısı, günümüz göç dinamiklerinin tek bir disiplin veya tek bir teorik yaklaşımla tamamen açıklanamayacağını göstermektedir (İnce, 2019, s.2581). Göçün karmaşık dinamiklerini açıklayan çeşitli kuramlar arasında, sosyal ağ kuramı (Social Network Theory) göçmenlerin hareketliliğini ve yerleşimini sürdüren mekanizmaları anlamada merkezi bir rol oynamaktadır. Neo-klasik ekonomi kuramının rasyonel birey varsayımının aksine, sosyal ağ kuramı göçü bireysel bir karar olmanın ötesinde, bireylerin sahip olduğu sosyal bağlantılar ağı aracılığıyla kolaylaşan bir süreç olarak ele alır (Grasmuck & Porter, 1991, s. 212). Bu perspektife göre, göç eden bireylerin hem kaynak hem de hedef ülkelerde kurdukları ve sürdürdükleri arkadaşlık, akrabalık ve hemşerilik bağları, göçün maliyetini düşürmekte ve potansiyel kazançlarını artırmaktadır. Örneğin, ilk göç eden bireylerin, hedef ülkede konaklama, iş bulma veya dil öğrenme konularında sağladığı destek, sonradan göç edecek bireyler için önemli bir eşik düşürücü rol oynar (Massey vd., 1993, s. 445). Bu “ağ etkisi”, göçün zamanla kendi kendini sürdüren bir döngü haline gelmesine katkıda bulunur. Sosyal ağlar aynı zamanda göçmenlerin yeni toplumlara entegrasyonunu da kolaylaştırabilmektedir. Zira bu ağlar, kültürel uyum, dil edinimi ve toplumsal kaynaklara erişim konularında önemli destek mekanizmaları sunar (Portes, 1995, s. 67). Dolayısıyla, sosyal ağlar, göçün hem tetikleyicisi hem de sürdürücüsü olarak

değerlendirilebilir ve göçmenlerin deneyimlerinin derinlemesine anlaşılması için kritik öneme sahiptir.

2.1.1. Ravenstein'in Göç Kuramı

Göç çalışmaları alanında temel bir kilometre taşı niteliğindeki Ernest George Ravenstein'in "Göç Kanunları" (The Laws of Migration) çalışması, göçün altında yatan temel dinamikleri ve kalıplarını sistematik bir şekilde ortaya koymuştur (Ravenstein, 1885). Ravenstein (1885), İngiltere ve Galler üzerine yaptığı kapsamlı analizler sonucunda, göçü açıklayan ve günümüzde de geçerliliğini koruyan yedi temel ilke belirlemiştir. İlki, göçmenlerin büyük ölçüde yakın mesafelere yer değiştirerek daha büyük yerleşimlere yönelik göç akımlarını oluşturdukları ve bu akımların ticaret ile sanayi merkezlerine doğru yoğunlaştığıdır. İkincisi, bir kentin ekonomik canlanmasının çevresindeki yerleşimlerden merkeze doğru nüfus hareketlerini tetiklediği, merkezden uzak alanlarda oluşan boşlukların daha uzak yörelerden gelen göçmenlerle doldurulduğu ve bu döngünün kademeli olarak ülke geneline yayıldığıdır. Üçüncüsü, göçün kendi başına nihai bir amaç olmadığı, yer değiştirmelerin kentlerin ticari ve ekonomik çıkarlarına hizmet ettiği ve yayılma ile çekim süreçlerinin birbirini tamamlayıcı nitelikte gerçekleştiğidir. Dördüncüsü, yoğun göç akımları karşı yönde dengeleyici hareketler ürettiği için göç alan bölgelerin aynı zamanda göç veren konumuna dönüşebildiğidir. Beşincisi, uzun mesafeli göçlerin genellikle gelişen ve endüstrileşen merkezlere doğrudan yöneldiği, buna karşın kısa mesafeli yer değiştirmelerin bu merkezlere doğru aşamalı bir ilerleyiş sergilediğidir. Altıncısı, kentte yaşayanlara kıyasla kırsal kökenli bireylerin göç etme eğiliminin daha yüksek olduğunun gözlemlendiğidir. Yedincisi, kadınların erkeklere oranla daha yüksek göç eğilimi gösterdiklerinin bildirilmiş olduğudur. Bu kanunlar, göçün sadece bireysel bir tercih olmanın ötesinde, toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerle sıkı sıkıya bağlı olduğunu göstermiştir ve günümüz göç araştırmaları için hala temel bir referans noktası olmaya devam etmektedir.

2.1.2. Kesişen Fırsatlar Kuramı

Kesişen Fırsatlar Kuramı (Intervening Opportunities), göç olgusunu mikro düzeyde ele alarak bireylerin göç kararlarını ve bu kararları tetikleyen etkenleri merkezine koyar. Kuram, göçmeni aktif bir sosyal aktör olarak ön plana çıkarır. Kuram, ilk kez Stouffer tarafından 1940'ta tanımlanmış olup, Cleveland nüfus verileri üzerinden yaptığı

çalışmada göçe etki eden başlıca unsurların göç mesafesi, hedef yerin sunduğu imkânlar ve bu imkânların niceliği olduğunu vurgulamıştır (Stouffer, 1940, s. 846). Stouffer’a göre bu üç unsur arasında mesafe belirleyici bir rol oynamaktadır. İki merkez arasındaki çekim güçlerinin değerlendirilmesinde mesafenin dikkate alınması gerekir. Buna göre, belirli bir mesafedeki iş ve diğer imkânların bolluğu ile hedef ile mevcut yer arasındaki mesafenin kısalığı, o merkeze olan göçü olumlu yönde artıran temel faktörlerdir (Jansen, 1970, s. 11).

Stouffer (1940), Newton’un çekim ilkesine dayanan geleneksel göç modellerine karşı çıkararak, mesafenin göçü doğrudan belirlemesi yerine kişilerin “kesişen fırsatlar” çerçevesinde seçenekleri nasıl kıyasladıklarına yoğunlaşır. Ayrıca fırsatların türü kadar, bireylerin bu fırsatları ne kadar erişilebilir gördüklerinin de tercihlerini etkilediğini vurgular.

Yalçın (2004) kesişen fırsatlar kuramına iki temel eleştiri yöneltir. Birincisi, kuramın kentlerde veya bölgelerde mevcut olan “fırsat”ların nicel olarak nasıl belirlenip ölçüleceğine dair açık ve uygulanabilir bir yöntem sunmadığını, fırsat kavramının soyut ve bağlamsal doğasının teorisinin ampirik sınanmasını güçleştirdiğini ileri sürer. İkincisi, kuramın kapitalist üretim ilişkilerinin iş gücü piyasasında yarattığı yapısal dinamikleri yeterince hesaba katmadığını; Marx’ın “yedek sanayi ordusu” kavramına işaret ederek, kapitalist sistemin sürekliliğinin belirli bir işsizler kitlesinin varlığına dayandığına ilişkin analizleri ihmal ettiğini belirtir. Bu eleştiriler ışığında Yalçın, kuramın hem ölçümsel geçerliliğinin hem de kapitalist iş gücü dinamiklerini açıklama gücünün sınırlı olduğunu vurgular.

2.1.3. İtme – Çekme Kuramı

Göçün nedenlerini açıklama çabaları içerisinde, Everett S. Lee’nin (1966) geliştirdiği İtme ve Çekme Faktörleri Modeli (Push-Pull Factors Model) hem basitliği hem de kapsayıcılığı ile öne çıkmaktadır. Bu kurama göre, göç kararı, bireylerin veya ailelerin mevcut konumlarındaki olumsuz koşullar (itme faktörleri) ile potansiyel olarak göç edecekleri yerlerdeki olumlu koşullar (çekme faktörleri) arasındaki değerlendirmesi sonucunda ortaya çıkar (Lee, 1966, s. 49). İtme faktörleri, kaynak ülkelerdeki yaşamı zorlaştıran ve bireyleri göçe zorlayan etkenlerdir. Bunlar arasında ekonomik sıkıntılar, işsizlik, siyasi baskı, dinî veya etnik zulüm, doğal afetler veya savaş gibi unsurlar

bulunabilir. Örneğin, bir ülkedeki iç savaş ortamı, bireyler için güçlü bir “itme” faktörü oluşturarak onları güvenlik arayışıyla başka ülkelere yöeltebilir.

Buna karşılık, çekme faktörleri, hedef ülkelerin göçmenler için cazip hale gelmesini sağlayan olumlu unsurlardır. Bu faktörler arasında daha iyi ekonomik fırsatlar, daha yüksek yaşam standartları, daha iyi eğitim ve sağlık hizmetleri, siyasi istikrar ve özgürlükler yer alır (Lee, 1966, s. 51). Örneğin, teknolojik gelişmelerin yoğun olduğu ve yüksek iş gücü talebinin bulunduğu bir ülkenin, nitelikli göçmenler için güçlü bir “çekme” potansiyeli taşıması beklenebilir. Lee’nin kuramı, bu itme ve çekme faktörlerinin yanı sıra, bireysel faktörler (kişilik, bilgi düzeyi vb.) ve müdahale eden engellerin (seyahat maliyeti, yasal düzenlemeler, fiziksel engeller) de göç kararını etkilediğini belirtir (Lee, 1966, s. 53). Bu model, göç olgusunun çok yönlü motivasyonlarını anlamada temel bir çerçeve sunmuş ve sonraki göç kuramlarının geliştirilmesine zemin hazırlamıştır.

2.1.4. Neo-Klasik Kuram

Ekonomik kalkınmanın hem bireylerin hem de devletlerin gündeminde öncelik kazanmasıyla, göç hareketlerinde ekonomik motivasyonların belirleyici olduğu daha da belirginleşmiştir. Göç olgusunu açıklayan en temel ve yaygın kuramlardan biri olan Neo-Klasik Ekonomi Kuramı, göçü temel olarak uluslararası iş gücü piyasalarındaki ücret ve istihdam farklılıklarından kaynaklanan rasyonel bir ekonomik karar süreci olarak ele alır. Neoklasik Göç Kuramı, göçü hem makro hem de mikro düzeyde ele alan ilk yaklaşımlardan biridir. Makro perspektife göre göç, iş gücü arzı ile talebinin mekânsal olarak eşit dağılmamasından kaynaklanan ücret farklılıklarına bağlıdır. İş gücü fazlası olan bölgelerde ücretler düşerken, iş gücü az ve iş imkânlarının fazla olduğu yerlerde ücretler yüksektir. Bu yüzden daha yüksek ücretlerin olduğu bölgelere yönelim oluşur. Mikro düzeyde ise göç kararını bireyler verir. Göçmen adayı, daha yüksek gelir elde etme beklentisiyle hareket ederken göç sürecindeki ve sonrasındaki masrafları (ör. yol, yerleşme, dil öğrenme, entegrasyon maliyeti) da göz önüne alır. Bireyler, bu maliyetleri fazlasıyla karşılayacak net kazanç beklentisi taşıdıkları yerlere göç etmeyi tercih eder. Bu kuramın temeli, göç eden bireylerin rasyonel bir fayda-maliyet analizi yaparak, göçün getireceği maliyetleri potansiyel olarak elde edecekleri kazançlarla karşılaştırdıkları varsayımı yatmaktadır (Massey vd., 1993, ss. 433-436; Sjaastad, 1962, s. 82).

2.1.5. Petersen'in Göç Çeşitleri

Göç çalışmalarında, göçün altında yatan nedenleri ve özelliklerini daha iyi anlamak amacıyla çeşitli sınıflandırmalar geliştirilmiştir. William Petersen'in (1958) sunduğu göç türleri sınıflandırması, bu alandaki önemli katkılardan birini oluşturur. Petersen (1958) göçü bireysel ve toplumsal nedenlerle ortaya çıkan iç ve dış hareketler olarak ele alıp, itici ve çekici etkenler ile bunların altında yatan temel nedenler üzerinden beş kavramsal göç türü tanımlar. Ayrıca tarihsel bağlama dikkat çekerek, bir dönemde itici görülen etkenlerin başka bir dönemde çekici hale gelebileceğini vurgular. Petersen'in (1958) sınıflaması kısaca şöyle özetlenebilir:

İlkel (primitive) göçler: Kuraklık veya olumsuz iklim gibi doğal koşulların yol açtığı, genellikle toplu biçimde gerçekleşen göçlerdir.

Zorlama (forced) göçler: Devlet veya siyasal/toplumsal baskılar sonucu bireylerin isteği dışında yer değiştirmesidir.

Yönlendirilmiş (impelled) göç: Göç etmeye zorlanmayan, ancak siyasi ya da yapısal düzenlemelerle göç etmeye teşvik edilen ve göç kararında bazı seçenekleri koruyan göç biçimidir.

Serbest (free) göç: Herhangi bir zorlayıcı mekanizma olmaksızın kişisel tercih temelinde yapılan, genellikle küçük ölçekli göç hareketleridir.

Kitlesel (mass) göç: İlk göç eden bireylerin deneyimlerinin geride kalanları cesaretlendirerek geniş çaplı, toplu göçlere dönüşmesi, iletişim ve ulaşım olanaklarının bu geçişi hızlandırmasıyla ortaya çıkan toplu hareketlerdir.

2.1.6. Yeni Ekonomi Göç Kuramı

Geleneksel göç kuramlarının bireysel düzeydeki kararları veya basit itme-çekme faktörlerini vurgulamasının aksine, Yeni Ekonomi Göç Kuramı, göçü hane halkı veya aile birimleri düzeyinde analiz eden farklı bir yaklaşım sunar. Bu kurama göre, göç kararları bireyler tarafından değil, hane halkı üyeleri tarafından, bu birimin genel refahını ve gelirini artırma hedefiyle alınır (Stark & Bloom, 1985). Yeni Ekonomi Göç Kuramının temel argümanlarından biri, göçün sadece daha yüksek ücret elde etme motivasyonu değil, aynı zamanda risk çeşitlendirmesi (risk diversification) yoluyla da gerçekleştiğidir. Bir hane halkının tüm üyelerinin aynı yerde kalması, olası ekonomik şoklara karşı onları

daha savunmasız hale getirir. Bu nedenle, hane halkı, gelir kaynaklarını çeşitlendirmek ve riski azaltmak amacıyla üyelerinden bir veya birkaçını göçe gönderebilir (Stark, 1991, s. 16).

Kuram, göç eden bireylerin, hane halkına gönderdikleri havaleler (remittances) aracılığıyla kaynak ülkelerdeki ekonomik kalkınmaya da katkı sağladığını savunur. Bu havaleler, hane halkının tüketimini artırabilir, yeni yatırımlar için sermaye sağlayabilir veya diğer aile üyelerinin göçünü finanse edebilir (Stark & Bloom, 1985, s. 177). Ayrıca, bu kuram, göçün gerçekleşmesi için gerekli olan başlangıç sermayesi ve bilgi akışının da hane halkı ağıları tarafından sağlandığını öne sürer. Bu bağlamda Yeni Ekonomi Göç Kuramı, göçün yalnızca bireysel bir fayda maksimizasyonu değil, aynı zamanda hane halkının kolektif stratejilerinin bir parçası olduğunu vurgular ve bu yönüyle göç araştırmalarına önemli bir derinlik katmıştır. Kuramın bu hane halkı merkezli yaklaşımı, göçmenlerin deneyimlerini ve göçün yerel ekonomiler üzerindeki etkilerini daha kapsamlı bir şekilde anlamamıza yardımcı olmaktadır.

2.1.7. İkili Emek Piyasası Göç Kuramı

Göçün nedenlerini açıklayan önemli yaklaşımlardan biri olan İkili Emek Piyasası Kuramı, özellikle gelişmiş ülkelerin ekonomik yapılarındaki iş gücü talebi farklılıklarına odaklanır. Michael Piore (1979) tarafından geliştirilen bu kurama göre, gelişmiş ekonomilerde iki temel emek piyasası bulunur: birincil (primary) ve ikincil (secondary) piyasa. Birincil piyasa, yüksek ücretli, istikrarlı, iyi çalışma koşulları ve terfi olanakları sunan işleri içerirken ikincil piyasa, düşük ücretli, mevsimsel, güvencesiz, düşük statülü ve genellikle dışlanma riski taşıyan işleri kapsamaktadır.

İkili Emek Piyasası Kuramına göre, göçmenler, genellikle ikincil piyasadaki bu yapısal iş gücü talebini karşılamak için çekilirler. Bu piyasadaki işler, yerli halkın genellikle talep etmediği veya yapmak istemediği koşullara sahip olduğundan, göçmenler bu boşluğu doldurmak için ideal adaylar haline gelirler. Kuram, bu talebin yalnızca düşük ücretlerden değil, aynı zamanda ikincil piyasadaki işlerin doğasından, örneğin yoğun rekabet veya düşük sosyal prestij gibi faktörlerden de kaynaklandığını belirtir (Piore, 1979, s. 52). İkincil piyasadaki işler, genellikle ekonomik döngülerden daha az etkilenir ve ekonomik durgunluk dönemlerinde bile belirli bir iş gücü talebini sürdürür. Bu durum, göçün sürekli bir akış halinde olmasına katkıda bulunur. İkili Emek Piyasası Kuramı,

göçü bireysel tercihlerden çok, hedef ülkelerin ekonomik ve yapısal ihtiyaçlarının bir sonucu olarak görerek, göçün sürekliliğini ve belirli iş kollarındaki yoğunlaşmasını açıklamada etkili bir çerçeve sunmaktadır.

2.1.8. Dünya Sistemi/Merkez-Çevre Kuramı

Dünya Sistemi Kuramı, özellikle Immanuel Wallerstein (1974) tarafından geliştirilmiş ve küresel ölçekteki ekonomik ve politik ilişkileri, ülkeler arasındaki güç dengesizliklerini ve eşitsizlikleri anlamak için bir çerçeve sunmuştur. Bu kurama göre, dünya ekonomisi, merkez (core), yarı-çevre (semi-periphery) ve çevre (periphery) olmak üzere üç ana bölgeden oluşan tek bir büyük sistemdir. Merkez ülkeler, genellikle yüksek teknolojiye sahip, sermaye yoğun üretim yapan, küresel ekonomide baskın güce sahip ve yüksek gelir seviyesine sahip gelişmiş ülkelerdir. Bu ülkeler, çevre ülkelerden elde ettikleri ham maddeleri işleyerek katma değeri yüksek ürünler üretir ve küresel ticarete avantajlı bir konuma sahiptirler (Wallerstein, 1974, s. 60).

Çevre ülkeler ise genellikle ham madde ve tarım ürünleri ihraç eden, düşük ücretli iş gücüne sahip, sermaye eksikliği çeken ve merkez ülkelere ekonomik ve politik olarak bağımlı olan az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerdir. Bu ülkeler, merkez ülkelerin ihtiyaç duyduğu ham maddeleri düşük fiyatlarla temin ederken, katma değeri yüksek ürünleri daha pahalıya almak zorunda kalırlar. Yarı-çevre ülkeler ise hem merkez hem de çevre ülkelerin özelliklerini taşıyan, yani hem ham madde ihraç edip hem de sanayi ürünleri üretebilen, ancak küresel sistemdeki konumları merkez kadar güçlü olmayan ülkelerdir. Bu ülkeler, merkez ülkelerden sermaye ve teknoloji transferi sağlarken, çevre ülkeler üzerindeki etkileriyle de küresel sistemdeki dengenin korunmasına katkıda bulunurlar (Wallerstein, 1974, s. 71). Dünya Sistemi Kuramı, bu hiyerarşik yapının tarihsel süreçte oluştuğunu ve küresel kapitalizmin gelişiminin bu merkez-çevre ilişkilerini pekiştirdiğini savunur. Bu bağlamda, göç hareketleri de sıklıkla çevre ülkelerden merkez ülkelere doğru yaşanan bir akış olarak bu küresel eşitsizliklerin bir sonucu olarak yorumlanabilmektedir.

2.1.9. Göç Sistemleri Kuramı

Göç sistemleri yaklaşımı, uluslararası ilişkiler bağlamında ekonomik ve siyasal faktörleri temel alarak geliştirilen bir teorik çerçevedir. Buna göre iki ya da daha fazla ülke, karşılıklı göç akışları ve bu akışları düzenleyen kurumlar aracılığıyla birbirine bağlı

bir göç sistemi ve bir dizi ilişki ağı oluşturur. Bu bağlantılar coğrafi yakınlıktan bağımsızdır. Yani komşu ülkeler arasında olduğu gibi, uzak bölgeler ve ülkeler arasında da benzer ilişkiler kurulabilir. Örneğin Meksika ile ABD arasındaki göç dinamikleri yakın coğrafyanın etkisini gösterirken, Batı Afrika ile Fransa arasındaki ilişkiler uzak mesafeye rağmen oluşan karmaşık göç sistemlerine örnek teşkil eder (Çağlayan, 2006, s.82). Göç Sistemleri Kuramı, göç hareketlerini statik bir yerden ziyade, sürekli bir akış ve karşılıklı etkileşim içinde ele almasıyla öne çıkar. Bu kuram, temel olarak göçün kaynak ve hedef ülkeler arasındaki coğrafi, ekonomik, sosyal ve kültürel bağlar ağı aracılığıyla şekillendiğini savunur.

Göç Sistemleri Kuramı üç temel özellik taşır. Birincisi, göçü tekil bir hareket olarak değil zaman içinde gelişen ve birbirini izleyen süreçler dizisi olarak görür. Bir göç akımı başladığında, bu süreçler ekonomik, sosyal ve kurumsal dönüşümler yaratarak göçün sürmesini sağlar. İkincisi, kuram bireysel aktörlerden çok devletler ve ülkeler arasındaki yapısal bağlantılara (ticaret ilişkileri, sömürge geçmişi, bilgi ve kültürel etkileşimler gibi) odaklanır. Bu bağlar göçün yönünü ve yoğunluğunu belirleyen makro çerçeveyi oluşturur. Üçüncüsü ise toplumsal ağlara verdiği vurguya dayanır. Aileler, arkadaşlık bağları, işverenler ve diğer aktörler arasındaki ilişkiler, göç kararlarını kolaylaştıran ve sürdüren önemli mekanizmalar olarak tanımlanır (Faist, 2003, ss. 82-83).

2.1.10. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

İlişkiler Ağı Kuramı, göç fenomenini anlamada bireysel motivasyonların ve yapısal etkenlerin ötesinde, bireylerin sahip olduğu sosyal bağların ve ağların merkezi rolünü vurgulayan bir yaklaşımdır. Bu kuram, göç eden bireylerin karar verme süreçlerinde ve göçün fiili gerçekleşmesinde, akrabaları, arkadaşları, hemşerileri veya tanıdıklarıyla kurdukları ilişkilerin ne kadar önemli olduğunu ortaya koyar. Douglas Massey ve arkadaşları (1993), bu kuramı geliştirirken, göçmen ağlarının göçün maliyetini düşürdüğünü, bilgi akışını kolaylaştırdığını ve göçmenlerin hem kaynak hem de hedef ülkelerde sosyal ve ekonomik destek mekanizmaları oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Bu kurama göre, bir göçmen ağının varlığı, potansiyel göçmenler için göçü daha erişilebilir ve daha az riskli hale getirir. Ağlar aracılığıyla iş fırsatları, konaklama, dil öğrenme kaynakları ve hatta yasal destek gibi konularda bilgi edinilebilir ve yardım alınabilir (Massey vd., 1993, s. 441). Ağların zamanla güçlenmesi ve yaygınlaşması,

göçün kendi kendini sürdüren bir dinamik kazanmasına yol açar. Yani, daha önceki göçmenlerin kurduğu ağlar, yeni göçlerin gerçekleşmesini teşvik eder ve bu da mevcut ağları daha da güçlendirir. Örneğin, bir hedef ülkede belirli bir ulustan bir topluluğun varlığı, kendi hemşerilerinin o ülkeye göç etme olasılığını önemli ölçüde artırabilir. İlişkiler Ağı Kuramı, bu sosyal sermayenin (social capital) göç kararlarını ve süreçlerini nasıl etkilediğini analiz ederek, göçün yalnızca ekonomik veya yapısal nedenlerle değil, aynı zamanda bireyler arasındaki derin sosyal bağlarla da şekillendiğini göstermiştir.

2.1.11. Paris Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi

Güvenlik, bireylerin ve toplumun tehdit unsurlarından arınmış olması, zarar verme potansiyeli taşıyan durumların ve kaygı verici koşulların bulunmaması hali olarak tanımlanabilmektedir (Özcan, 2011, s.447).

Paris Okulu, genel olarak Didier Bigo tarafından öncülük edilen bir yaklaşımdır. Paris Okulu, göçün güvenlikleştirilmesini yalnızca söylemsel bir ilan olarak değil, günlük uygulamalar, bürokratik uygulamalar, uzman aktörlerin rutini ve teknolojik aygıtlar aracılığıyla inşa edilen bir süreç olarak ele alır. Bu yaklaşım, güvenliğin üretiminde siyasal liderlerin söylemlerinden çok, sahadaki uygulayıcıların ve kurumların rolünü ve tekniklerin etkisini vurgular (Bigo, 2002, s. 63–92; Huysmans, 2000, s. 751–777).

Paris Okulu, göçü yönetme pratiklerinin nasıl bir “hükmetme” biçimi oluşturduğuna odaklanır. Göçmenleri ve hareketliliği risk kategorilerine ayıran, belirli davranışları normalleştiren ve kontrol mekanizmalarını rutinleştiren bürokratik ve teknik uygulamalar merkezde yer alır. Polis, sınır muhafaza memurları, göç ofisleri, uluslararası ajanslar ve özel güvenlik şirketleri gibi saha aktörleri, hangi davranışların “tehdit” sayılacağına ilişkin günlük kararları vermektedir. Böylece güvenlik üretimi yukarıdan sadece ilan edilmekle kalmaz, sahada sürekli yeniden üretilebilir (Bigo, 2002, s. 63–92; Wæver, 2012 s. 54; Huysmans, 2000, s. 751–777).

Güvensizlik; bireyler, siyasi aktörler, kolluk güçleri ile teknolojik ve fiziksel araçlar arasındaki günlük sosyal temaslar vasıtasıyla durmaksızın yeniden şekillendirilen dinamik bir durum olarak tanımlanmaktadır (Lüleci-Sula, 2022, s.145).

Paris Okulu çerçevesinde güvenlikleştirme, küçük ölçekli ve rutin uygulamalar yoluyla kademeli olarak ilerler. Kabul edilen kontrollerinde yeni bir tarama protokolünün benimsenmesi, memurların değerlendirme kriterlerinin değiştirilmesi ve veri tabanlarının

genişletilmesi, zaman içinde göçü sürekli bir güvenlik sorunu olarak gösteren bir rejim oluşturur (Bigo, 2002, s. 63–92). Bu süreçler genellikle hukuki istisnaların normalleşmesine ve olağan mekanizmaların güvenlik mantığına göre yeniden düzenlenmesine yol açar (Huysmans, 2000, s. 751–777). Paris Okulu, göçün güvenlikleşmesi anlamında çok değerli farkındalıklar sağlar.

Gözetim ve denetim teknolojilerinin devreye girmesi, sınır ötesi hareketliliği toplumsal düzeyde bir huzursuzluk kaynağı olarak öne çıkarırken, siyasetçilerin, AB’nin ve dolaylı olarak İsviçre kurumlarının göçü açıkça güvenlik çerçevesine oturtması dili bu sürecin merkezine yerleştirmektedir. Paris Okulu ise göçün güvenlikleştirilmesini kavramsal olarak daha geniş ve bütüncül bir çerçeveye açıklamayı sağlar (Sadık & Kaya, 2022, s. 149).

Paris Okulu, ortaya koyduğı görüşler sayesinde ilgili ülkedeki sınırları fiziksel ve teknolojik olarak farklılaşmasının hem bireyler hem de gruplar açısından nasıl bir güvensizlik ortamının meydana geldiğini göstermektedir. Bu durumları tam tersine çevirerek de güvenliğı tam kapasite şeklinde oluşmasını ve çalışmasını sağlamayı hedeflemektedir (Lüleci-Sula, 2022, s.149).

Güvenlikleştirme teorisi, belli konuların güvenlik söylemi aracılığıyla nasıl inşa edildiğini, bu tanımlamanın olağanüstü uygulamalara ve politika önceliklerine nasıl yol açtığını ve siyasal meselelerin güvenlik eksenine nasıl dâhil edildiğini analiz eder. Bu bakışla göçmenlerin ana dilleri de güvenlikleştirme sürecinin nesnesi olabilir. Ulusal azınlık dillerinin hukuken tanınmasına olanak veren yaklaşımlar ile göçmenlerin dil haklarına ilişkin düzenlemelerdeki belirsizlik arasındaki farklılık, bir bakıma dil meselesinin tehdit olarak çerçevelenip çerçevelenmediğine bağlıdır (Petersen vd., 2021, s.7; Gülmez, 2021, s.405). Göçmen dilleri sıklıkla uyum veya toplumsal uyum eksikliği biçiminde risk olarak sunulduğundan, politika ve hukukta belirsizlik ve sınırlama eğilimleri görülebilmektedir. Bu da dili bir tehdit olarak algılanması durumudur. Dilin güvenlik söylemine dâhil edilmesi hem kişisel tercihleri hem de uygulamadaki kararları etkileyerek tanınma, eğitim ve kamu hizmetlerine erişim gibi alanlarda farklı sonuçlar doğurur.

Paris Okulu perspektifinden bakıldığında İsviçre’de göçün güvenlikleştirilmesi, söylemden ziyade rutinleşmiş güvenlik uygulamaları, bürokratik işlemler ve güvenlik

uzmanlarının günlük karar alma süreçleri üzerinden anlaşılmalıdır. Bu yaklaşım, göçü tehdit olarak ilan eden konuşma eylemlerinin ötesinde, izin düzenlemeleri, hızlandırılmış iltica prosedürleri, biyometrik veri paylaşımı, sınır kontrollerinin yönetimi ve geri gönderme uygulamaları gibi gündelik işleyişlerin göçmenlerin hayatlarını nasıl etkilediğini ve göçün uygulamada nasıl güvenlik ürettiğine dikkat çekmektedir.

Paris Okulu'na göre, İsviçre'de göçün “güvenlik” olarak algılanması, büyük söylemlerden çok günlük uygulamalar, bürokrasi ve uzmanların rutin kararlarıyla yerleşmiştir. Bu durumun normal siyasete döndürülebilmesi için uygulamaların daha şeffaf olması, hesap sorulmasının güçlendirilmesi ve güvenlik yetkilerinin daraltılması gerekir.

İsviçre Aralık 2008'dan beri Schengen bölgesinde olmasından dolayı AB ve Schengen seyahat mekanizmalarına da ortaktır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, t.y.) Schengen bölgesindeki iç denetimin zorunlu olmadıkça yapılmaması durumu bazı suistimalleri de beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda, başta VIS ve SIS olmak üzere diğer güvenlik ve denetleyici kurum ve mekanizmalar sayesinde ülkesine seyahat edecek olan vatandaşların kendisi için bir güvenlik tehdidi oluşturup oluşturmadığını kontrol edebilmektedir. Bu da güvenlikleştirmenin uygulamalı boyutu olan Paris okulu açısından oldukça önemlidir.

İsviçre'de göçün güvenlikleştirilmesinde Paris okulu kullanılırsa yani göçü sınırlamadaki uygulamalar daha katı hale gelirse bu İsviçre açısından ek mali sorumluluklar getirecektir. Özellikle sınır denetimleri konusunda yeterli personelin olmaması, ek istihdam sağlayacak adımların atılmasını gerektirebilir. Bu durumun bütçeye yük getirmesi hâlinde ise vatandaşlara ek vergi veya hayat pahalılığı olarak yansması mümkündür (Giray, 2004, s.191). Nitekim İsviçre, Avrupa'nın en pahalı ülkelerinden birisidir. Kiraların pahalılığından sağlık sigortalarına ve diğer harcama kalemlerime kadar birçok alanda bireyler önemli harcamalar yapmaktadır (Universit t Zürich, 2021). Bu nedenle her yeni güvenlik önlemi için maliyet-fayda ve insan hakları etki değerlendirmesi yapılarak, daha d    k maliyetli ve topluluk temelli alternatifler öncelikli hale gelmelidir.

2.1.12. Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi

Galtung ve Øberg'e göre insan güvenliği, bireylerin temel gereksinimlerini karşılamaya dayalı bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bu çerçevede hayatta kalma, kalkınma, özgürlük ve kimlik olmak üzere dört ana ihtiyaç alanı belirleyici rol oynamaktadır. Dolayısıyla güvenlik, her bir ihtiyaç kümesini korumaya yönelik bütüncül politika setleri ile toplumun tüm örgütsel savunma çabalarının bir araya gelmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Wæver, 1995, s.47).

Son zamanlarda güvenlikleştirme kuramı, dünyada uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi araştırmalarında yaygın olarak benimsenen bir yaklaşımdır. Özellikle Soğuk Savaş sonrasındaki askerî müdahalelerin araştırılması için kavramsal açıdan açıklayıcı bir çerçeve sağladığı düşünülmektedir (Baysal & Lüleci, 2015, s.61).

Kopenhag Okulu, Soğuk Savaş sonrası güvenlik anlayışını genişletmek amacıyla 1990'ların başında Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde tarafından biçimlendirilmiştir. Geleneksel devlet merkezli “askerî” güvenlik vurgusunu aşarak güvenliği siyasi bir pratik ve söylemsel bir süreç olarak ele almıştır (Buzan, 1998, s. 23). Okulun erken dönem metinleri, güvenliğin sektörleştirilmesi ve güvenlikleştirmenin güvenlik söyleminde acil durum söyleminin yaratılması yoluyla belirli meselelerin olağan politikadan çıkarılıp “varoluşsal tehdit” statüsüne yükseltilmesini vurgular (Wæver, 1995, ss. 46–86).

Kopenhag yaklaşımının merkezi iddiası, güvenliğin nesnel bir olgu değil, belirli aktörlerin belirli dinleyici önünde öne sürdüğü söylemler aracılığıyla inşa edildiğidir. Güvenlikleştirme, bir aktörün bir konuyu “varoluşsal bir tehdit” olarak sunması ve bunun sonucunda olağan hukuki-politik çerçevenin askıya alınması veya değiştirilmesiyle sonuçlandırılmıştır. Bu süreçte söylemin kabulü için uygun bir dinleyici ve toplumsal bağlam gereklidir (Buzan vd., 1998, s. 24; Wæver, 1995, s. 50–55). Kuram aynı zamanda güvenliğin yalnızca askeri alana indirgenmemesi gerektiğini, toplumsal ve ekonomik boyutların da güvenlik siyasetine dâhil edilmesinin analiz edilmesini önermektedir (Buzan vd., 1998, ss. 30–33). Balzacq, Huysmans ve Bigo gibi eleştirmenler ise okulun aktör, dinleyici ve bağlam üçlüsünü ayrıştırarak söylem ile pratik arasındaki ilişkiyi derinleştirmiş, güvenlikleştirmenin sonuçlarını ve “güvenliğe indirgeme” pratiklerinin

hukuki ve bürokratik mekanizmalarla nasıl içselleştirildiğini göstermiştir (Balzacq, 2005, s. 171–201; Bigo, 2002, s. 63–92).

Kopenhag Okulu’nun öne çıkardığı “güvenlikleştirme” kavramı, göç ile güvenlik arasındaki bağın güçlenmesinde belirleyici olmuştur (Kaygusuz, 2021, s.60). Yani Kopenhag Okulu çerçevesi, göç meselesinin nasıl güvenlikleştirildiğini açıklamak için yaygın olarak kullanılmıştır. Göç, politikacılar, medya, bürokrasi gibi aktörler tarafından “göçmenler ve sığınmacılar” bağlamında toplumsal düzen, iç güvenlik veya kültürel kimlik üzerine bir tehdit olarak konumlandırıldığında, olağan politik araçların ötesinde sınır politikalarında sıkılaştırma, temel hakların askıya alınması ve gözetim uygulamalarının genişlemesi gibi acil önlemlerle meşrulaştırılabilmektedir. Alınan önlemlerin daha sıkılaşmasıyla birlikte karşıt tepkiler ve birbirini besleyen bir sarmalın oluşmasına neden olabilmektedir (Huysmans, 2000, s. 751–777; Bigo, 2002, s. 63–92). Başka bir ifadeyle, toplumlar “kimlik çekişmesi” ve “göç” gibi, toplumsal bütünlüklerini ve varlıklarını olumsuz etkileyebilecek nitelikteki olguları, güvenlik bakımından bir tehdit olarak tanımlamaktadırlar (Akgül Açıkmeşe, 2008, s.157).

Avrupa örnekleri, göçün terörizm ve suçla ilişkilendirilerek güvenlik gündeminin merkezine taşınmasının somut sonuçlarını göstermektedir. Bu süreç hem toplumsal ayrışmayı artırmakta hem de yönetim pratiklerinde yeni denetim biçimlerini kalıcılaştırmaktadır (Huysmans, 2006; Balzacq, 2005, s. 171–201). Kısacası, Kopenhag Okulu göçü yalnızca yönetilmesi gereken bir politika alanı değil, aynı zamanda kimlik, norm ve güç ilişkilerinin yeniden üretildiği bir güvenlik disiplini olarak görmektedir (Wæver, 1995, s. 60–70; Huysmans, 2000, s. 760–765).

1990’lerle birlikte Güvenlik Çalışmaları, eskiden stratejik çalışmaların tekeline bağlı bir alan olmaktan çıkarak çeşitli teorik yaklaşımları bünyesine alan daha geniş bir disipline dönüşmüştür. Bu değişimle birlikte, realist yaklaşımlar hariç tutulduğunda, güvenliğin yalnızca askeri boyutla sınırlı kalmayıp çevresel riskler, halk sağlığı sorunları, ekonomik istikrarsızlıklar ve göç gibi çok daha geniş bir alanı kapsamaması gerektiği yönündeki görüş yaygınlık kazanmıştır (Akgül Açıkmeşe, 2011, s.49).

Kopenhag Okulu, göçü analiz ederken söylemsel süreçlere, aktör dinleyici ilişkisine ve bağlama dikkat çekerek güvenlik çalışmalarına kavramsal bir açıklık kazandırmıştır. Ancak eleştiriler, güvenlikleştirmenin yapısal nedenleri ve söylem pratik

arasındaki kurumsal sürekliliği daha fazla dikkate alması gerektiğini vurgulamaktadır (Bigo, 2002, s. 70–80; Balzacq, 2005, s. 190–195). Göç bağlamında, güvenlikleştirme söylemlerinin hukukî ve hak temelli ilkelerle sınırlandırılması, kriz söylemlerinin normalleşmesini engelleyecek şeffaf denetim mekanizmaları ve göçmenlerin insani/göçmen haklarına dayalı yaklaşımların güçlendirilmesini içermelidir (Huysmans, 2006).

Ana güvenlikleştirme düşüncelerinden olan güvenliği ne kadar arttırsak o kadar iyi olur varsayımı aslında bir soru teşkil etmektedir. Çünkü güvenlik çoğunlukla olumsuz bir durumu işaret etmekte ve esasen normal siyasi yollarla çözülemeyen sorunların güvenlik kategorisine dönüştürülmesi anlamına gelmektedir (Wæver, 2012, s.53).

Kopenhag Okulu, güvenlikleştirmeyi ana hatlarıyla söylem merkezli tanımlar ve bir aktörün bir meseleyi “güvenlik” olarak ilan etmesinin olağanüstü araçları meşrulaştırdığını ileri sürer (Buzan vd., 1998). Paris Okulu ise bu söylemin nasıl somut uygulamalara dönüştüğünü, hangi bürokratik ve teknolojik mekanizmaların bunu desteklediğini gösterir. Dolayısıyla Paris yaklaşımı daha pratik odaklı ve uzmanların etkisini vurgular.

Bu çalışma kapsamında güvenlikleştirme kuramı kullanılacaktır. Çünkü, 1990’lardan itibaren İsviçre’de göç olgusu giderek güvenlik söylemi içinde çerçevelenmiş, siyasetçiler ve bazı medya aktörleri göçü kamu düzeni, ekonomik istikrar ve kültürel bütünlük açısından tehdit olarak sunmuştur. Bu çerçeveleme, halk girişimleri ve referandumlar gibi doğrudan demokratik mekanizmaların da etkisiyle daha sıkı göç politikalarının ve istisnai önlemlerin (sınır kontrolleri, geri göndermeler, denetimin dışsallaştırılması) meşrulaşmasına zemin hazırlamıştır. Bölgesel çatışmalar ve özellikle 2010’ların mülteci akımları gibi uluslararası şoklar, güvenlikleştirme dinamiklerini hızlandırmış ve söylemin kalıcılaşmasını kolaylaştırmıştır. Sonuç olarak İsviçre’de göç yönetimi, istisnai araçların normalleştiği ve güvenlik odaklı yaklaşımların kurumsallaştığı bir yönde evrilmiştir. Hem çalışmanın üçüncü bölümü olan İsviçre yönetim yapısı ve göç yönetimi bölümünde hem de bu bölümde neden bu teorinin kullanıldığı da açıklanmıştır.

Kopenhag Okulu çerçevesiyle bakıldığında İsviçre’de göçün güvenlikleştirilmesi, söylemsel girişimler ile bu söylemlerin hukuki ve idari karşılık bulma çabalarının

örtüşmesiyle görünür hale gelmektedir. OECD raporları ise bu süreçte İsviçre'nin yüksek yabancı nüfus payı, iş gücü piyasasındaki bağımlılıklar ve uluslararası yükümlülükler arasında denge kurma zorunluluğunu vurgulamaktadır.

Devletin sahip olduğu kuvvet, en üstün kuvvettir. Devletin birlik içinde olmasının yolu, ulus birlikteliğinden geçmektedir. Ulus birliği hem iç politikada hem de dış politikada etkili olmak için önemli bir unsurdur (Özkırımlı, 2020, s. 39). Ayrıca Devlet yeri geldiğinde bu kuvveti kullanmaktan hiçbir zaman geri durmaz. Güvenlikleştirme kuramına göre göçün büyük bir sorun olarak algılanması, devletin kuvvet kullanımını da meşrulaştırır. Burada ast olan kişiler değil, sistemdir. Sistemin devamlılığını sağlamak için bazı toplumsal grupları göz ardı etmek hiçbir sorun oluşturmaz. Bu toplumsal grupların en başında da göçmenler gelir.

Öne plana çıkan görüşe göre, esasen karmaşık ve bürokratik olgulara odaklanan Paris tipi güvenlikleştirme yaklaşımının, kavramların tarihsel dönüşümü ve kazanımlarına vurgu yapan Kopenhag geleneğiyle bütünleştirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir (Petersen vd., 2021, s. 8). Ancak çalışmanın ortaya koyduğu, bir sonraki bölümde de değinilecek ve çalışma açısından önemli olan 14 Haziran 2026 referandum sonucu yüzde 55 ile reddedilmiştir (Arslan, 2026b). Bu da Kopenhag okulu güvenlikleştirme kuramının çalışmaya daha uygun olduğunu göstermektedir.

Güvenlikleştirme kuramı, öncelikle devlet odaklı güvenlik söylemlerinin nasıl “varoluşsal tehdit” olarak inşa edildiğine odaklanmaktadır. Oysa literatürdeki çalışmalar, daha çok diaspora içi kolektif kimlik oluşumu, aidiyet deneyimleri, emek piyasası dinamikleri ve bireysel ya da kuşaklararası psikolojik süreçler gibi mikro sosyolojik ve kimliksel mekanizmaları açıklamaya odaklanmaktadır. Bu odaklarda kullanılan teoriler güvenlikleştirme ile kıyaslandığında daha açıklayıcı ve doğrudan uygulamaya uygun olmaktadır. Literatürdeki araştırmalar derinlemesine görüşmeler, yaşam öyküleri ve bireysel deneyim verilerine dayanmaktadır. Güvenlikleştirme analizleri genellikle politika söylemleri, resmi demeçler, medya metinleri veya devlet aktörlerinin pratikleri üzerinden yürütülmektedir. O halde güvenlikleştirme kodlarının ve içerik ve tematik analiz gerektiren veri türlerinin yokluğu ya da sınırlılığı, bu kuramın tercih edilmesinde önemli bir etmendir. Özetle, giriş bölümünde de değinildiği gibi benzer çalışmalarda bu teorinin kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Göç, tek bir nedene bağılı olmayan, karmaşık bir olgudur. Farklı kuramlar göçün çeşitli yönlerini açıklamaya çalışır. Bireysel seçimler, bireylerin yaşamlarını iyileştirmek için ekonomik ve sosyal fırsatları değerlendirerek yaptıkları rasyonel tercihlerdir. Yapısal faktörler, küresel ekonomik sistemdeki eşitsizlikler, merkez ve çevre ülkeler arasındaki farklar, uluslararası emek piyasalarındaki talepler gibi büyük ölçekli etkenlerdir. Sosyal ağlar ve sistemler ise göçmenlerin aile, arkadaşlar, hemşeriler gibi kurduğu ağların göçü kolaylaştırması, bilgiyi yayması ve destek sağlamasıdır. Göçün zamanla kendini sürdüren bir sistem haline gelmesidir. Sonuç olarak, göçü tam olarak anlamak için bu farklı kuramsal yaklaşımların (bireysel, yapısal, sosyal ağlar) hepsini bir arada ele alan bütüncül bir analiz gereklidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSVİÇRE YÖNETİM YAPISI VE GÖÇ YÖNETİMİ

3.1. İsviçre Siyasi Tarihi

Her ülkenin siyasi tarihi veya kuruluş aşamalarında önemli olaylar ve değişiklikler olmuştur. Bu dönüm noktaları, o ulusun kimliğini, yönetim sistemini ve toplumsal dinamiklerini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Zira söz konusu kritik süreçler, genellikle devletin temel ilkelerini, siyasi kurumlarını ve sosyo-ekonomik dokusunu uzun vadeli olarak etkileyen derinlemesine yapısal dönüşümlere yol açmakta, böylece gelecekteki gelişim seyrini ve iç istikrarını tayin eden unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Çoğunlukla, bu tarihsel dönemeçler, bir ulusun hafızasını ve bireysel kimliğini şekillendiren önemli referans noktalarıdır. Aynı zamanda ülkenin anayasasını, hukuk sistemini ve siyasi kültürünü de etkiler. Bu bağlamda, geçmişin bu belirleyici anları, güncel siyasal dinamiklerin ve idari oluşumların anlaşılması için vazgeçilmez bir zemin sunmakta, devletin evrimini ve çağdaş yapısını anlamlandırmada temel bir bakış açısı sağlamaktadır.

İsviçre'nin birleşik bir yapı olarak temellerinin oldukça erken atıldığı ve yazılı bir anayasa geleneğinin de aynı döneme denk geldiği görülmektedir. 1291 yılında üç kantonun yazılı bir antlaşma ile ilk bağımsız siyasi birliği oluşturmasıyla başlayan süreç, birliğe zamanla beş kantonun daha katılımıyla 1353'te Konfederasyonun kurulduğu, on altıncı yüzyılın başlarına gelindiğinde ise üye sayısının on üç kantona yükseldiği ifade edilmektedir. Konfederasyonun Alman İmparatorluğu'ndan bağımsızlığını 1648 Vestfalya Barışı ile tescil ettiği görülmektedir. 1815 yılına gelindiğinde yaklaşık yirmi kantonu bünyesinde barındıran bir devletin ortaya çıkışına öncülük etmiştir. Ülkenin ilk anayasası olan 1789 tarihli Helvetik Cumhuriyet Anayasasının ilanının ardından, söz konusu temel kanun çeşitli defalar yenilenmiştir. Anayasal revizyonların, liberalleşme ve

demokratikleşme eğilimlerinin bir yansıması olduğu anlaşılmaktadır. Anayasanın değiştirilmesinde kurucu kantonların önemli rol oynadığı vurgulanmaktadır. Zira bu kantonlar, merkezi bir yönetim yapısı ve çoğunlukçu hükümet sistemine karşı durarak siyasi alanda yerel özerkliğin muhafaza edilmesi yönünde çaba göstermişlerdir. Bununla birlikte, on dokuzuncu yüzyıldan itibaren İsviçre’de doğrudan demokrasi meselesinin ülke gündemine geldiği ve tartışıldığı, hatta radikal demokrat çevrelerin bu sisteme geçiş için mücadele ettiği, ancak başlangıçta halkın genelinde yeterli karşılık bulamadığı görülmektedir (Hekimoğlu, 2010, s.256; Sakarya Üniversitesi Diaspora Araştırmaları Merkezi, t.y.).

19. yüzyıl sonlarına gelindiğinde İsviçre’nin nüfusu ve göç eğilimleri önemli bir değişim yaşamıştır. Bu dönemde ülkenin artık yıllar süren göç veren bir konumundan göç kabul eden bir hedef ülkeye evrildiğini göstermektedir. Bu değişim, yurt dışında çalışma fırsatlarının cazibesi ve yaygın yoksulluk gibi önemli faktörlerin yanı sıra, özellikle 1880’lerde yoğunlaşan göç hareketlerinin 20. yüzyıl başında ciddi bir iş gücü açığı yaratmasının bir sonucu olarak meydana geldi. İşgücü talebinin artması, mülteci ve sığınma arayan insanların ülkeye girişini hızlandırmıştır. Bu, İsviçre’nin sosyoekonomik yapısını, yerleşim biçimini ve göç politikalarını sürekli olarak değiştiren bir varış ülkesine dönüşmesine neden oldu (Swiss Fderal Archives, t.y.).

İsviçre’nin dinsel, dilsel ve etnik açılarından oldukça heterojen bir toplumsal yapıya sahip olmakla, nüfusun %65’inin Almanca, %18,5’inin Fransızca, %6,5’inin İtalyanca ve Romans dilleri ailesine mensup Romansça’nın %1’lik bir kesim tarafından konuşulduğu ve bu dillerin resmi statüye sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, farklı azınlık gruplarına ve yabancı uyruklulara ait diller de mevcuttur. İdari yapısında ise 26 kantondan oluşan ülkede 20 kantonun “tam” 6 kantonun ise “yarım” kanton olarak adlandırılmaktadır (Hekimoğlu, 2010, s.256; About Switzerland, 2024).

3.2. İsviçre’de Devlet Kurumları ve Yönetim Şekli

Hemen hemen her ülkede olduğu gibi yasama, yürütme ve yargı organları, devletin temel işlevlerini yerine getiren ve modern devlet teorisinin vazgeçilmez unsurları olarak kabul edilen erkleri temsil etmektedir. Bu güçler ayrılığı ilkesi, siyasi iktidarın tek elde toplanmasını engelleyerek keyfiliği önlemeyi, hukukun üstünlüğünü ve demokratik

yönetimi güvence altına almayı hedefleyen temel bir mekanizma olarak işlev görmektedir.

İsviçre Konfederasyonu'nun hükümet yapısı, bazı uygulamalar bakımından parlamenter sistemlerin kolektif yürütme ve parlamenter sorumluluk ilkelerini, diğer uygulamalar bakımından ise başkanlık sistemlerinin yürütme özerkliğine ilişkin özellikleri taşımakta, fakat bu iki ideal tipten doğrudan birine indirgenemeyecek; daha ziyade kendine özgü mekanizmalarla örülmüş, hibrit bir yönetim biçimi sergilemektedir (Işık, 2022, s.541).

İsviçre'nin siyasi yapılanmasında yasama erkinin Federal Meclis, yürütme erkinin Federal Konsey ve yargı erkinin ise Federal Mahkeme tarafından temsil edildiği belirtilmektedir. Aynı zamanda, İsviçre demokrasisinin temel prensiplerinden biri olan kuvvetler ayrılığı ilkesinin, kendine özgü nitelikler taşıdığı görülmektedir. Bu özgün sistem 'Meclis Hükümeti' veya 'Direktuar' olarak nitelendirildiği ve ne başkanlık ne de parlamenter sistem kategorilerine dahil edilebildiği belirtilmektedir. Bu durumun nedeni olarak, yürütme organının Konfederasyon, kantonlar ve yerel idareler düzeyinde bir kurul şeklinde teşekkül etmesi gösterilmektedir. Ayrıca, hükümetin meclis iradesine tabi olmaması da bu sistemin parlamenter bir nitelik taşımadığının göstergesidir (Aksoy Retornaz, 2018, s.135-136).

İsviçre'de, diğer demokratik yönetim biçimlerinde olduğu üzere, halk egemenliği ilkesinin ve bunun seçimler aracılığıyla meşruiyet kazanmasının temel bir esas olarak kabul görmektedir. Ancak İsviçre bağlamında halk egemenliğinin diğer demokrasilerden daha geniş bir perspektifle ele alındığına dikkat çekmektedir. Her şeyden önce, halkın egemenliğinin yalnızca çoğunluğun iktidarı ele geçirmesi şeklinde yorumlanmadığı, bu durumun önemli bir ayrım teşkil ettiği ifade edilmektedir. İkinci olarak ise halkın egemenlik yetkisini yerel idarelerde egemenliğin genellikle doğrudan katılım mekanizmalarıyla, Kantonal seviyede söz konusu egemenliğin seçilmiş temsilciler vasıtasıyla ve Federal düzeyde ise halkın egemenliğini seçimler yoluyla kullandığı üç farklı yönetim düzeyinde icra etmektedir (Gözler, 2018, s.273; Hekimoğlu, 2010, s.256).

İsviçre Konfederasyonu'nun federal bir devlet olarak yapılandığı, ancak 1999 tarihli Anayasa'da devlet şeklinin bu şekilde açıkça ifade edilmediği görülmektedir. İsviçre'nin federalizm modelinin, bir konfederasyon başlangıcından hareketle zaman

içinde kurumsal evrim geçirerek federal bir devletin oluşmasına zemin hazırladığı ve bu sebeple federalizmin, İsviçre siyasal sisteminin çekirdek ilkesini teşkil etmektedir. İsviçre Devleti'nin meşruiyetinin ise federalizm ilkesi ve Anayasanın birinci maddesinde İsviçre Konfederasyonu'nun İsviçre halkı ve kantonlarından oluştuğunu vurgulayan düzenlemeler ve yetki paylaşımları üzerine inşa edilmektedir (Aksoy Retornaz, 2018, s.134; Benlisoy, 2021, s. 393; Çenet, 2019, s.59).

3.2.1. Federal Meclis: Yasama Erki

İsviçre Parlamentosu'nun çift kanatlı bir yapıya sahiptir. Halkı temsil eden Ulusal Konsey'in 200 milletvekilinden oluştuğu ve kantonların bu organda nüfus yoğunluklarına göre temsil edildiği, bu temsil oranlarının ise her 10 yılda bir yeniden değerlendirildiği ifade edilmektedir. Ulusal Konsey seçimlerinin dört yılda bir gerçekleştirildiği ve üyelerin yeniden seçilebildiği aktarılmaktadır. Kantonları temsil eden Devletler Konseyi'nin (Kanton Konseyi) ise 46 milletvekilinden teşekkül ettiği bildirilmektedir (Höfler vd., 2020, s.484).

Devletler Konseyi üyelerinin seçimlerinin de dört yıllık döngülerle gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Yasama görevlerinin yanı sıra, Ulusal Konsey ve Devletler Konseyi'nin, federal makamların denetimi, kantonlarla olan ilişkilerin düzenlenmesi ve ulusal güvenliğin temini gibi önemli sorumlulukları ayrı ayrı toplanarak üstlendikleri ifade edilmektedir. Ayrıca, milletvekilliği pozisyonunun tam zamanlı bir meslek olarak addedilmediği, bu görevi yürüten kişilere maaş yerine bir tazminat ödendiği ve vekillerin kendi asli mesleklerini sürdürmeye devam ettikleri görülmektedir (Schweizer Parlement, 2025, s.5; Aksoy Retornaz, 2018, s.136).

İsviçre Federal Meclisi'nin her iki kanadında da çeşitli konuları ele almak üzere komisyonlar oluşturulduğu belirtilmektedir. Federal Anayasanın 154. maddesi uyarınca, Federal Meclis'in hem çalışmalarını kolaylaştırmak hem de yürütmeyi denetleyebilmek amacıyla, alanında uzman kişilerden oluşan profesyonel komisyonlar kurmakla yükümlü olduğu ifade edilmektedir. Halihazırda İsviçre Federal Meclisi bünyesinde, profesyonel uzmanlardan müteşekkil on üç komisyonun faaliyet gösterdiği bildirilmektedir (Akt. Gülsün, 2016, s.142).

Referandumlar, bir ülkenin kaderinin belirlenmesinde önemli bir noktada yer almaktadır. Çünkü bu araçlar, halkın doğrudan iradesinin siyasal süreçlere yansımaları

sağlayarak kararların meşruiyetini güçlendirmektedir. Vatandaşların, ülkenin geleceğini şekillendirecek temel konularda söz sahibi olmaları, demokratik sistemlerin işleyişinde merkezi bir rol üstlenmelerine olanak tanır. Bu bağlamda, referandumların toplumsal eğilimleri yansıtması ve siyasal istikrarın sürdürülmesinde kritik bir işlev görmesi söz konusudur.

İsviçre’de, anayasa değişiklikleri ya da meclis yetkisini aşan yasalar doğrudan halkoylamasıyla kabul edilir. Diğer yasalar ise meclisten geçtikten sonra 100 gün askıda kalır. Bu süre zarfında itiraz olmazsa yasalaşır, aksi halde referanduma gidilir. Referandumda kabul edilirse yürürlüğe girer, reddedilirse geçersiz sayılır. Gerekli görülürse meclis, eleştiriler doğrultusunda yasa üzerinde değişiklik yaparak süreci tekrarlayabilir (Hekimoğlu, 2010, s.259).

Hekimoğlu’nun (2010, s.258) belirttiğine göre Federal Meclisin görevleri ve yetkilerini şu şekildedir:

[...]

“-Yürütmeyi seçmek”

“-Federal yargıçların seçimlerini yapmak ve atamak”

“-Yürütmeyi denetlemek”

“-Savaşlarda generalleri atamak ve savaş ilan etmek”

“-Af yetkilerini kullanmak”

“-Son ve en önemlisi, meclisi ülke vatandaşlarının tartışma arenası olarak kullanmak, vatandaşlardan veya milletvekillerinden gelen soruları hükümete sorarak gerekli cevapları almak”

3.2.2. Federal Konsey: Yürütme Erki

İsviçre’de hükümet, dört yılda bir gerçekleştirilen Federal Meclis seçimlerini takiben Meclis tarafından seçilmektedir ve diğer sistemlerde görülen ayrı bir Başbakanlık, Bakanlar Kurulu veya Cumhurbaşkanlığı makamlarının İsviçre hükümet sisteminde bulunmadığı ifade edilmektedir. Federal hükümet yedi üyeden oluşmaktadır. Hükümet üyeleri Cumhurbaşkanlığı ile Başbakanlığı birer yıl arayla üstlenir. Hangi üyenin hangi sırayla bu görevleri yürüteceğine Federal Meclis seçimle karar verir.

Genellikle yaş ve kıdem gibi kriterler dikkate alınarak bir üye Cumhurbaşkanı veya Başbakan seçilir. Bir sonraki dönemde çoğunlukla onun yardımcısı aynı göreve getirilir ve bu düzen dört yıl boyunca sürer. Cumhurbaşkanı ve Başbakan unvanını taşıyan kişinin, diğer hükümet üyeleriyle aynı yetkilere sahip olduğu, aralarında bir hiyerarşik fark bulunmadığı, sadece hükümet toplantılarını organize etmek ve ülkeyi uluslararası düzeyde temsil etmek gibi görevleri üstlendiği görünmektedir (McCormick, 2020, s.79; Hekimoğlu, 2010, s.259). Bu modelin, İsviçre'nin çok dilli ve çok kültürlü yapısının getirdiği karmaşıklığı yönetmede önemli bir rol oynadığı ve tek bir kişide yoğunlaşan güç yerine güç paylaşımını ve farklı siyasi görüşlerin temsilini teşvik etmeyi amaçladığı söylenebilir.

Federal Meclis'in Federal Konsey üyelerini belirleme sürecinde, Meclis'teki siyasi partilerin oy oranları, kantonların temsiliyeti ve resmi dil gruplarının hakkaniyete uygun şekilde temsil edilmesi gibi kriterlerin dikkate alındığı belirtilmektedir. Görev süresi sona eren Federal Konsey üyelerinin yeniden seçilme imkanına sahip olduğu aktarılmaktadır. Federal Konsey üyelerinin, seçildikleri anda milletvekilliği statülerini kaybettikleri ancak Devletler Konseyi ve Ulusal Konsey'in oturumlarına katılmaya devam edebildikleri, bununla birlikte bu oturumlarda oy kullanma haklarının bulunmadığı ifade edilmektedir (Aksoy Retornaz, 2018, ss.136-137).

İsviçre'de Federal Hükümetin maliye, adalet, içişleri, dışişleri, ekonomi, savunma ve çevre olmak üzere yedi idari birime ayrılmaktadır. Her bir hükümet üyesinin bu birimlerden birinin başında yer aldığı, ancak tüm çalışmaların kolektif bir yaklaşımla yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Hükümetin, kararlarını gizli oturumlar marifetiyle aldığı ve bu sürecin, sorunların tartışıldığı ve uzlaşma yollarının arandığı bir ortamda gerçekleştiği, nihai kararların ise oy çokluğuyla alındığı ifade edilmektedir. Hükümetin faaliyetlerinde "Kollegial Prensibi" ve "Departman Prensibi" olmak üzere iki temel ilkenin rol oynamaktadır (Aslan, 2009, ss.270-271; Hekimoğlu, 2010, s.260).

Kollegiallik ilkesi, aynı seviyede yetkileri olan hükümet üyelerinin, tüm idari birimlerin veya departmanların çalışmalarına ve bu birimlerle ilgili alınacak kararlara, ortak bir toplantıda görüşükten sonra karar vermesi anlamına gelmektedir. Bu ilke gereğince, karar alma sürecinde farklı görüşler ortaya çıkabilse de oy çokluğuyla alınan kararlar, muhalif üyeler tarafından dahi dışarıya karşı savunulmaktadır. Bu prensibin

sadece federal düzeyde değil, aynı zamanda kanton yönetimlerinde de uygulandığı bildirilmektedir. Ayrıca, kararların federal hükümet düzeyinde ele alınmadan önce, ilgili idari birimlerde veya departmanlarda ön hazırlığının yapılması ve olgunlaştırılmasının ardından Başbakan'a sunulması söz konusudur. Bu durum, Başbakan'ın bir nevi koordinasyon merkezi işlevi gördüğünü göstermektedir (The Federal Council, t.y.; Hekimoğlu, 2010, s.260).

Departmanlar Prensibi ise hükümet üyelerinin her birinin belirli bir idari birimi yönetmesi durumunu ifade etmektedir. Buna göre, her idari birim rutin nitelikteki konularda kendi başına karar alabilmekle birlikte, önemli konular için hükümet üyelerinin ortak bir karar mekanizmasını işletmesi gerekmektedir.

“Hükümetin en temel görev ve yetkileri şu şekilde sıralanabilir:”

“-Siyasi, ekonomik, sosyal ve diğer alanlarda durum değerlendirmesi yapmak”

“-Gerektiğinde kanun önerileri hazırlamak ve Federal Meclis başkanlığına sunmak”

“-Yıllık hedefleri planlamak Devletin uzun ve orta vadeli stratejilerini belirlemek”

“-Ülkenin birlik ve beraberliğini teşvik etmek”

“-Ülkeyi içte ve dışarıya karşı savunmak”

“- Federal Meclis'in çıkarmış olduğu kanunları hayata geçirmek”

“-Federal Meclis başkanlarının talepleri doğrultusunda kanun önerilerinin ön hazırlıklarını yapmak” (Hekimoğlu, 2010, ss.260-261).

Yani Federal Konsey'in, ülkenin izleyeceği politikaları belirlemeden, mevzuat taslaklarını hazırlamaya, uluslararası anlaşmaları imzalamadan, idari yapılanmayı yönetme ve kantonların çalışmalarını denetlemeye kadar çeşitli görev ve geniş kapsamlı sorumlulukları üstlendiği anlaşılmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, t.y.).

3.2.3. Federal Mahkeme: Yargı Erki

İsviçre'de yargısal erkin kullanımının kanton mahkemelerine ait olmakla ve bununla birlikte federal düzeydeki yasaların uygulanmasını denetleme görevinin ise İsviçre Anayasasının 189. maddesi gereğince en üst yargısal merci olan Federal

Mahkemeye verilmektedir (Federal Constitution of the Swiss Confederation; Aksoy Retornaz, 2018, s.137).

Federal Mahkemenin yapısı gereği, üyelerinin Federal Meclis tarafından atanmakta olduğu ve tam zamanlı 35-45, yarı zamanlı ise yaklaşık 30 üyenin görev yapmaktadırlar. Üye sayısı, mahkemenin iş yüküne bağlı olarak Federal Meclis tarafından ayarlanabilen bir esnekliğe sahip olmaktadır. Federal Mahkeme üyeleri, Federal Meclis'te temsil edilen siyasi partilere mensup olmakta ve bu partilerin, oy oranlarına göre federal yargıç adayları önerebilmektedirler. Partilerin aday belirleme süreçlerinde, diğer kurumlarda olduğu gibi, ülkedeki dil, din ve etnik köken gibi çeşitliliklerin adil bir temsilini gözetme eğiliminde oldukları görünmektedir. Federal Mahkeme üyelerinin maaşlı olarak görev yaptıkları ve bir kez seçildikten sonra başka bir işte çalışmadıkları da anlaşılmaktadır (Bundesverwaltungsgericht, t.y.; Hekimoğlu, 2010, s.261).

İsviçre'de hakimlik için hukukçu olma şartı bulunmamaktadır. Seçim ve seçilme hakkına sahip olan herhangi bir vatandaş, kanunda belirtilen nitelikleri taşıması halinde Federal Meclis tarafından Federal Mahkeme hâkimi olarak atanabilmektedir. Bununla birlikte, pratikte Federal Mahkeme hakimliği pozisyonlarına yalnızca yüksek nitelikli hukuk profesyonellerinin seçildiği gözlemlenmektedir. Yargı bağımsızlığının, İsviçre Anayasasının 191c maddesiyle güvence altına alınmış olduğu belirtilmektedir. Federal Mahkeme tarafından alınan kararların yalnızca kendi tasarrufuyla ve kanuni çerçevede iptal edilip değiştirilebilmesi mümkündür (Federal Constitution of the Swiss Confederation; Aksoy Retornaz, 2018, s.137).

Ülkede, Federal Ceza Mahkemesi, Federal İdari Mahkeme ve Federal İsviçre Sigorta Mahkemesi gibi başka üst düzey mahkemeler mevcuttur. Bu mahkemelerin, yapısal olarak Federal Mahkemeye bağlı olmalarına karşın, kendi iç işleyişleri ve verdikleri kararlar hususunda bağımsız hareket ettikleri görünmektedir (ch.ch, (t.y.); Hekimoğlu, 2010, s.261).

Federal Mahkeme, Federal İdare Mahkemesi ve Federal Ceza Mahkemesinin yanı sıra kanton mahkemeleri tarafından alınan karar ve hükümlerin nihai inceleme mercisidir. Federal İdare Mahkemesi, federal idarenin eylem ve tasarruflarına yönelik başvuruları değerlendirdiği, bu mahkemenin bazı kararlarına karşı Federal Mahkemeye temyiz yolunun açık olduğu, Öte yandan, Federal Ceza Mahkemesinin, Konfederasyonun yargı

yetkisi kapsamındaki suçlara ilişkin yargılamaları ilk derece mahkemesi sıfatıyla yürüttüğü de belirtilmektedir (Bundesverwaltungsgericht, 2025).

Federal Mahkemenin görevleri arasında, federal yasaların ihlal edilmesi, uluslararası hukukun çiğnenmesi, kantonlar arası anlaşmaların ihlali, kanton anayasalarının ihlal edilmesi, yerel yönetim birimlerinin yetkilerinin zedelenmesi ve siyasi hakların yerel, kanton ve federal seviyelerde ihlal edilmesi gibi durumlar söz konusu olduğunda müdahale ederek kararlar almaktadır. Federal ve kanton yönetimleri arasındaki veya kantonlar arasındaki yetki uyuşmazlıklarında nihai karar verme yetkisi de bu mahkemeye aittir. Ayrıca, yasal düzenlemelerde açıkça tanımlanmamış ancak Anayasanın genel ruhuyla çelişen konularda, kendisine verilen yetkiler çerçevesinde karar alma yetkisini kullanabilmektedir. Bununla birlikte, Federal Meclis ile Federal Hükümet arasında ortaya çıkabilecek yetki çatışmalarına müdahale etmemekte, bu konuya karışmamaktadır (Aslan, 2009, s.276-279).

Yönetim yapısının bir diğer belirleyici özelliği doğrudan demokrasi kurumudur. Halk inisiyatifleri ve referandumlar göç politikasının normatif sınırlarını çizebilmekte, siyasi gündemi göç merkezli tartışmalar üzerinden şekillendirebilmektedir (Bingöl, 2025, s.497).

İsviçre'nin çok katmanlı ve zenginleştirilmiş yönetim yapısı, karar alma süreçlerini daha katılımcı, şeffaf ve halkın iradesine duyarlı kılmaktadır. Bu sistem, siyaset için istikrarı desteklerken, vatandaşların siyasete olan ilgisini ve sorumluluk bilincini artırmaktadır. Ancak, bu karmaşık yapının getirdiği karar alma süreçlerindeki potansiyel yavaşlama ve vatandaşlardan beklenen yüksek düzeydeki siyasi okur yazarlık, sistemin işleyişine dair tartışma alanlarını da beraberinde getirmektedir. Buna rağmen, İsviçre modeli, halk egemenliğini en geniş anlamda hayata geçiren ve farklı yönetim düzeylerinde katılımcılığı teşvik eden örnek bir siyasi yapılanma olarak akademik literatürdeki yerini korumaktadır. Referandum, halk oylaması ve inisiyatif gibi araçlar aracılığıyla vatandaşların karar alma süreçlerine aktif olarak dahil olması, İsviçre modelinin kendine özgü demokratik karakterini pekiştirmekte ve siyasal kararların meşruiyetini artırmaktadır. Bu nedenle, İsviçre'nin yönetim modeli, temsilî demokrasinin yanı sıra doğrudan ve katılımcı demokrasiyi birleştiren yenilikçi bir model olarak ortaya çıkmaktadır.

İsviçre'deki hukuki prosedürler, uluslararası yükümlülükler ve pratik kapasite, iltica rejiminin bir parçasıdır. İltica başvuruları sırasında başvuranların geçici statü ile süreç tamamlanana dek beklemleri sık rastlanan bir durumdur. Tanınmış mülteciler ise uluslararası koruma statüsüyle daha geniş haklara erişirken, süreç sonunda sınır dışı edilemeyen ve geri gönderilmesi mümkün olmayan kişilere verilen geçici kabul statüleri de mevcuttur. Dublin sistemi ve Schengen işlevleri İsviçre'yi Avrupa içi göç ve iltica mekanizmalarına bağlarken, benzer şekilde ülkenin AB ile yaptığı serbest dolaşım anlaşmaları, AB ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA)² yurttaşlarına istihdam, ikamet ve mobilite kolaylıkları sağlamaktadır. Bu çerçevede dışındaki üçüncü ülke vatandaşları için ise daha sıkı kriterler söz konusu olabilir.

Entegrasyon süreçleri, merkezîyet-kanton farklılaşması nedeniyle yerel bağlama göre değişmektedir. Yerel yönetimler ve sivil toplum aktörleri entegrasyon kursları, dil eğitimi, iş gücüne erişim desteği, konut politikaları ve okul sistemi içinde destek mekanizmaları sunmakta; bunların etkinliği ise kaynak tahsisi, yerel siyasal irade ve toplumsal kabul düzeyiyle yakından ilişkilidir. Vatandaşlığa geçiş süreçleri de federal, kantonal ve belediye unsurlarının karmaşık bir etkileşimini yansıtmaktadır. Uzun süreli ikamet, dil yeterliliği, topluma uyum ve yerel entegrasyon değerlendirmeleri gibi kriterler, doğal vatandaşlık erişimini belirlerken kimi zaman eleştirilen kısıtlayıcı ve değişken uygulamalara neden olabilir.

Akademik ve politika açısından bakıldığında İsviçre'nin yönetim yapısı ile göç statülerinin ilişkisi, çok katmanlı yönetim, hukuki hiyerarşi, yerel uygulama farklılıkları ve demokratik süreçlerin politika esnekliğine getirdiği belirsizlikler çerçevesinde analiz edilmeyi gerektirir. Bu alan, izin sınıflarının haklara dönüşümündeki eşitsizlikler, mesleki tanınma süreçlerinin iş gücü piyasasına etkileri, kantonal uygulamalar arasındaki farklılıkların entegrasyon çıktılarına yansımaları ve doğrudan demokrasinin göçmen hakları üzerindeki etkileri gibi araştırma soruları için zengin bir zemin sunar. Sonuç olarak İsviçre bağlamında göçün dengeli yönetimi, hukuki öngörülebilirlik, merkezî-kantonal uyum ve insan hakları normlarıyla uyumlu esnek uygulamalar gerektirmektedir. Aksi halde farklı statüler arasındaki hukuki ve sosyal ayrımlar, uzun vadede toplumsal bütünleşme ve sosyal adalet hedeflerini zayıflatır.

² EFTA'yı oluşturan ülkeler, İsviçre, Norveç, İzlanda ve Lihtenştayn'dır.

3.3. Göç Yönetimi

Göç yönetimi, sınırların denetlenmesi veya insanların hareketinin düzenlenmesi kavramlarının ötesinde ele alınmalıdır. Aynı zamanda göçün yol açtığı eğitim, sağlık, istihdam, sosyal hizmetler, nüfus ve kentsel altyapı gibi kamu hizmetlerinde doğan yeni taleplerin karşılanmasını gerektiren çok boyutlu bir siyaset alanıdır. Bu çerçevede göç yönetimi, yabancıların ülkeye giriş, ülkede kalış ve ayrılış süreçlerini ile uluslararası korunma mekanizmalarını düzenleyen uygulamalar bütünü, ayrıca ülkedeki yabancı nüfusun kamu yönetimi üzerinde yarattığı etkiyi denetleme ve uyumlaştırma olarak tanımlanabilir (Uzun, 2024, s.8).

Göç yönetiminin kapsamı, bireylerin bir ülkeye fiilen girmesinden önce tesis edilen yasal düzenlemeler ve uygulamalarla başlamaktadır. Bu aşamada göç akışlarını yönlendirmeye yönelik önlemler ve kontrol mekanizmaları devreye girmektedir. Ancak etkin bir göç yönetimi yalnızca giriş dönemine ilişkin tedbirlerle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda varış sonrasında göçmenlerin temel gereksinimlerinin karşılanması, sosyal ve ekonomik entegrasyonlarının sağlanması ile yerel toplumla uyum süreçlerinin desteklenmesini de kapsayacak şekilde bütüncül bir yaklaşım benimsemelidir (Altınöz, 2024, s.12). Göç yönetiminde ülkenin dış politika ve kalkınma iş birliği araçları da stratejik bir rol oynamaktadır. Kalkınma projeleri, istihdam desteği programları, teknik iş birliği ve geri kabul anlaşmaları, göçün nedenlerini azaltma ya da bölgesel kapasiteleri güçlendirme amacı taşımaktadır. Ancak bu dış politika araçlarının adalet, insan hakları ve koruma standartlarıyla uyumu hem hukuki hem de etik bir yükümlülüktür ve uygulama aşamasında sayısız ikilem doğurabilir.

Politika yapımı ve uygulama bakımından göç yönetimi, göçe ilişkin düzenlemelerin ve iş birliği mekanizmalarının taraflar arasında müzakere edilebilir olması, uluslararası düzeyde sorunların ele alınmasını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle çözüm arayışları, devletlerarası tekil bir otoriteye bağlı kalmaktan ziyade, küresel yönetim araçları aracılığıyla daha etkin bir şekilde yürütülebilir. Küresel yönetim yaklaşımı, tek bir düzenleyici kuruluşun merkezileştirilmiş hâlinde ayrılarak çok aktörlü, ağ temelli ve çok katmanlı bir çerçeve sunmakta; norm üretimi, koordinasyon mekanizmaları ve karşılıklı yükümlülüklerin geliştirilmesi bu çerçevede önem kazanmaktadır (Aktel & Kaygısız, 2018, s.584). Ayrıca, göçmenlerin merkez-çevre ve

ulusal yerel ilişkileri hakkında yeniden düşünmeleri gerekmektedir. Bunu yapmaları için, yerel düzeydeki uyum süreçleri, topluluk temelli girişimler ve kendi stratejileri gereklidir. Neoliberal değişimlerle birlikte, piyasalaşma eğilimleri, göç yönetiminde performans ve maliyet değerlendirmelerinin artmasıyla birlikte göçmenlerin ekonomik değerleri üzerinden kategorize edilmesine neden olabilmektedir.

Sonuç olarak göç yönetimi, sadece hareketlerin kontrolü değil, aynı zamanda göçmen hakları, sosyal uyum, ekonomik ihtiyaçlar ve uluslararası yükümlülükler arasında kurulan karmaşık bir denge sürecidir. Teorik çerçeveler birbirini dışlamayan mercekler sunabilmektedir. Bu nedenle alanda üretilecek analizler çok disiplinli yaklaşımları, farklı ölçeklerdeki aktör etkileşimleri, uygulamaları ve sonuçlarını birlikte değerlendirerek göç politikalarının hem etkin hem de adil olmasına katkı sağlamalıdır.

3.3.1. İsviçre Bağlamında Göç Yönetimi

Göç politikalarının federal düzeyde yönetimi giderek önem kazanmaktadır. ABD, Kanada, Almanya, İsviçre ve İspanya örneklerinde akademik çevreler ile politika yapıcılar, federal yapının farklı kademelerinde göç ve entegrasyon stratejilerinin tasarımı ve uygulanmasına ilişkin en etkili yöntemler üzerine yoğun ve sıklıkla çekişmeli tartışmalar yürütmektedir (Delaney, 2013, s.153).

Bu akademik ilginin büyük bir bölümü, Federal ve eyalet hükümetlerin göçü düzenleme konusundaki rollerinin yeniden şekillenmesi, literatürde “göç federalizmi” biçiminde adlandırılan yeni bir araştırma alanının oluşumunu tetiklemiştir. Özellikle, ABD bağlamında, belgesiz göçmenlere yönelik sert kolluk uygulamalarını pekiştiren kısıtlayıcı düzenlemelere itiraz etmek ve alternatif politikalar önermek üzerine yoğunlaşmıştır (Chen, 2014, s.1087).

Bu gelişme, merkez yerel ikiliğini aşan çok düzeyli kuramsal çerçeveler ve yetki dinamiklerine odaklanan analizleri zorunlu kılıyor. Ampirik olarak, karşılaştırmalı uzunlamasına çalışmaların saha temelli nitel veri ile idari ve yargı kayıtlarını birleştirerek hangi koşullarda yerel inisiyatiflerin güçlendiğini ve kısıtlayıcı uygulamaların yayıldığını ortaya koyacağı söylenebilir. Politika açısından ise yetki paylaşımı, şeffaf denetim ve etkili başvuru yollarını güvence altına alan mekanizmaların güçlendirilmesi öncelikli olmalıdır.

Siyaset bilimi literatürü, federal yönetim biçimlerinin hem ekonomik hem siyasal yararlarına dair daha ince ayrıntılı sorular ortaya koymaktadır. Bu alandaki çalışmalar iki temel tezi tartışmaya açar: birincisi, federal düzenlemelerin eyaletler arasındaki ticaret ile emek ve mal hareketinin işlem maliyetlerini azaltarak ekonomik entegrasyonu teşvik ettiği; ikincisi ise federasyonların merkezi düzeyde kamusal kaynakları paylaşarak etnik açıdan heterojen alt birimlerde ulusal birlik sağlama işlevi gördüğü ve aynı zamanda alt ulusal düzeyde azınlık gruplarına sınırlı siyasi özerklik tanıyarak gerilimleri hafiflettiğidir (Boushey & Luedtke, 2006, s.207).

Merkezi otoritelerin federal politikaları zorla uygulama kapasitesinin sınırlı olması, federal aktörleri kanton düzeyinde iş birliğini teşvik etmek için mali araçlara başvurmaya zorlamaktadır. Bu çok düzeyli düzenin olumlu bir yanı, yerel çıkarların ve bağlama ilişkin bilgilerin karar süreçlerine dahil edilmesiyle daha uygun ve hızlı uyarlamaların yapılabilmesidir. Buna karşın yasama yetkisinin büyük ölçüde konfederasyona ait olması fakat uygulama sorumluluğunun kantonlarda yoğunlaşması, ülke genelinde politika bütünlüğünü zayıflatma ve bölgesel olarak heterojen olumsuz sonuçlar doğurma riski taşımaktadır. Nitekim eğitim alanında kantonlar arası koordinasyon eksikliği ile göçmen entegrasyonu ve vatandaşlık uygulamalarında görülen çeşitlilik, yerel elitlerin çıkarlarına hizmet edebilecekken, geniş halk kitlelerinin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalabilir (Linder, 1998, s.22).

İsviçre göç rejiminde gerçekleştirilen kapsamlı reformlar, menşe devlete dayalı hiyerarşik sınıflandırma ilkesini benimseyen yeni bir düzenleyici çerçeve oluşturmuştur. Buna göre birinci kategori AB ve EFTA vatandaşlarına serbest dolaşım hakkı tanımakta; ikinci kategori ABD, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, İsrail ile bazı küçük Avrupa devletlerini içermekte; üçüncü kategori ise diğer tüm devletleri kapsamaktadır. Politika yapıcılar, Batı ve Kuzey Yarımküre kökenli işgücü ile yüksek vasıflı göçmenlere yönelik toplumsal kabulün daha yüksek olacağı ve bunun ülkenin Avrupa ile uyumunu güçlendirerek göçün sürekli siyasallaşmasını azaltacağı yönünde varsayımlar taşımıştır. Reform, entegrasyonun hukuki tanımını getirmiş, entegrasyon hedeflerini destekleyen uygulamaların geliştirilmesini ve vatandaşlığa geçiş süreçlerinin kolaylaştırılmasına ilişkin eğilimlerin politika gündemine alınmasını sağlamıştır (D'Amato vd., 2019, s.8).

İsviçre siyaset yapısına özgü üç ana özellik göze çarpar: karar alma ile uygulama arasındaki yakınlık nedeniyle merkezden yerele akışın sıkı bir şekilde bağlantılı olması; kantonların hem politika biçimlendirme hem de uygulamada önemli düzeyde özerkliğe sahip olması ve kimi alanlarda aşağıdan yukarıya doğru yasama inisiyatifleri kullanabilmeleri; ayrıca federal düzenlemelerin kantonal koşullara göre uyarlanmasına izin veren uygulama esnekliği. Bu düzenleme biçimi, merkezi normların yerel gerçekliklere göre uyarlanması yoluyla kararların meşruiyetini güçlendirebilir, ancak uygulamanın yerel düzeyde mevcut olmayan maddi ya da kavramsal kaynaklara dayandırılması halinde sorunlar doğurabilir. Öte yandan İsviçre’de doğrudan demokrasi araçları ile konsorsiyum mekanizmalar, referandum ve veto yetkileriyle donanmış güçlü örgütlenmeleri destekleyerek yasama sürecini ve uygulamayı etkiler; bunun sonucunda federal düzeyde çıkarılan yasal düzenlemeler kantonal uygulamalarda heterojenlik üretebilir ve bu çeşitliliğin popülist aktörler tarafından siyasallaştırılması riski bulunmaktadır. Bu dinamikler İsviçre’yi tek, homojen bir siyasi yapı olarak kavramayı zorlaştırır (D’Amato, 2015, ss. 4-5). Castles, ve diğerleri (2014) bu çerçevenin, İsviçre’de federal düzenleme ile kantonal uygulama arasındaki dinamizmi analiz etmek için uygun bir başlangıç noktası sağladığını belirtir.

Genel olarak İsviçre göç yönetimi, öncelikle göçün ülkenin sosyo-ekonomik çıkarlarına hizmet etmesini güvence altına almayı, sığınmacı ve korunmaya muhtaç kişiler için etkin koruma mekanizmaları sağlamayı, yasadışı göç akışlarını sınırlamayı, göçmenlerin gönüllü geri dönüşünü teşvik edip bu sürece destek vermeyi, ayrıca göçü menşei ve transit ülkelerde sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek bir araç olarak kullanmayı amaçlamaktadır (FOM, 2011, s.23).

Göç yönetiminde bu yapı, kantonal bazda “politik yamalı” bir alan yaratır. Haklar, erişim koşulları ve entegrasyon uygulamaları kantondan kantona değişebilmekte; bu da göçmenlerin durumunda coğrafi şans farklılıkları doğurur ve hukuki belirsizliği tetikleyebilir. Doğrudan demokrasinin rolü, popülist gündemlerin ani ve bağlamsal hareketlerle politika çerçevesini değiştirmesine olanak tanıyabilmekte, bu da uzun vadeli entegrasyon stratejilerinin sürekliliğini tehdit edebilmektedir.

3.3.2. İsviçre’de Vize Türleri

Bazı ülke vatandaşlarının İsviçre’de kalışı için vize alması gerekmektedir. Buna göre vizeler: Kısa süreli ve uzun süreli şeklinde 2’ye ayrılır:

“İsviçre C Tipi Vize (Schengen)”

“İsviçre Turistik Vize”

“İsviçre Aile Ziyareti Vizesi”

“İsviçre Dil Okulu Vizesi”

“İsviçre Tedavi Vizesi”

“İsviçre Transit Vize”

“İsviçre Ticari Vize”

“İsviçre Şoför Vizesi”

“İsviçre D Tipi Vize (Ulusal Vize)”

“İsviçre Avrupa Hareketlilik Programı Vizesi”

“İsviçre Aile Birleşimi Vizesi”

“İsviçre Yatırımcı Vizesi”

“İsviçre Çalışma Vizesi”

“İsviçre Öğrenci Vizesi”

Şeklinde ayrılmaktadır (Vize Merkezi, t.y.).

İsviçre, Schengen olmayan ülkelerden gelip çalışmak isteyenler için mevcut kotaları korumaktadır. Daha çok kalifiyeli, teknik ya da yükseköğrenim mezunu personelle yönelmektedir. Haziran 2026’da yapılacak olan referandumda nüfusun 10 milyonla sınırlı kalınıp kalınmaması kararlaştırılacaktır. Eğer oylama kabul edilirse mevcut vize ve iltica prosedüründe önemli değişikliklerin olacağı ön görülmektedir. Özellikle, aile birleşimi gibi en popüler ve kolay olan vize türünde kotanın olması da geleceğe dönük İsviçre’de aile kurmak isteyen bireyler açısından zorluklar çıkarılabilecektir (Arslan, 2026a). Bu durumun, AB ile mevcut ilişkilerde önemli

değişiklerin olması ve serbest geçişin devam edip etmeyeceği konusu da ayrıca önemli bir konudur.

3.3.3. İsviçre’de Oturum Türleri

İnsanlar, vatandaşı oldukları ülkelerin dışında bir ülkede yaşamak istedikleri zaman belirli şartlara tabi olurlar ve belirli izinler almak zorunda kalırlar. İşte bu izinleri almaları ve şartlara tabi olmaları ikametgâh izni ya da oturum izni olarak isimlendirilmektedir. Bu kavramlar, bireylerin yabancı bir ülkenin topraklarında yasal olarak bulunmalarını sağlayan hukuki statüleri ifade eder ve genellikle çalışma, eğitim veya aile birleşimi gibi belirli amaçlara dayanır. Ülkelerin egemenlik hakları gereğince belirledikleri bu giriş ve kalış koşulları, ulusal güvenlik, ekonomik dengeler ve sosyal uyum gibi faktörleri göz önünde bulundurarak uluslararası hukukun genel prensipleri çerçevesinde düzenlenir ve bu süreçler, ilgili ülkenin göç politikalarının temelini oluşturur.

İsviçre’de üç aydan fazla kalmak ve çalışma faaliyetlerinde bulunmak için belirli izinler gerekmektedir. İsviçre’de ikamet edilen yerel yönetim, konaklama ile ilgili hemen hemen her türlü soru için başvurulacak ilk mercidir. Oturum izni talepleri, bu yerel yönetimler aracılığıyla Göçmenlik Dairesine ulaştırılmakta ve ardından daire tarafından değerlendirilmektedir. Ayrıca, bir yıla kadar geçerli olan kısa süreli oturum izinleri, vatandaşlığa bağlı olarak bir ila beş yıl süreyle verilen geçici oturum izinleri, kalıcı oturum izinleri ve sınır ötesi çalışan izinleri gibi farklı oturum izinleri kategorileri bulunmaktadır (Kanton Bern, t.y.).

3.3.3.1. Kısa Süreli İkametgâh İzni (L Oturum İzni)

Belirli bir amaç doğrultusunda İsviçre’de en fazla bir yıl kalacak kişilere yönelik bir oturum iznini kapsamaktadır. Üç ay ile bir yıl arasında sürececek bir iş ahdini (iş sözleşmesi ile) kanıtlayabilen birçok Avrupa Birliği ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği üyesi ülke vatandaşının bu izni hak kazanmaktadır (Kanton Bern, t.y.).

3.3.3.2. Süreli İkametgâh İzni (B Oturum İzni)

İsviçre’de uzun süreli kalış planlayanlar için belirli bir oturum izni mevcuttur. Avrupa Birliği ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği üyesi ülkelerin vatandaşlarının çoğu, bir yıldan uzun süreli bir iş sözleşmesi sunmaları halinde bu izne hak kazanabilirler. Bu izin,

AB ve EFTA vatandaşlarına beş yıl süreyle verilirken, diğer ülke vatandaşları için bir yıllık bir geçerlilik süresi öngörülmüştür. İznin süresinin uzatılması için başvuru yapılması gerekmekte olup, uzatma kararı bazı koşullara, örneğin Almanca dil kursuna katılım gibi, bağlı tutulabilir. Ayrıca, yasal nedenlerle, örneğin suç işleme veya sosyal yardım bağımlılığı gibi durumlar uzatmanın reddedilmesine yol açabilir. Mülteci statüsüne sahip kişiler de bu oturum iznini alabilmektedir (Kanton Bern, t.y.).

3.3.3.3. Süresiz İkametgâh İzni (C Oturum İzni)

Bu oturum izni İsviçre’de beş veya on yıl ikamet etmiş kişilere verilmektedir. Bu iznin edinilmesi için, Avrupa Birliği/Avrupa Serbest Ticaret Birliği ülkeleri vatandaşları ile diğer ülke vatandaşları için farklı şartlar geçerli olmaktadır (Kanton Bern, t.y.).

Ayrıca, iltica kapsamında verilen izinler arasında, sığınmacılara yönelik N kimliği, geçici oturum izni alan yabancılara verilen oturum izni, geçici koruma sağlanan mültecilere tanınan F oturum izni ve sığınma başvurusu kabul edilen mültecilere verilen B oturum izni gibi farklı kategorileri bulunmaktadır (Kanton Bern, t.y.).

3.4. İsviçre Göçmenlik ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (SEM)

İsviçre Göçmenlik ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (SEM), ülkedeki yabancı uyruklu bireyler ve sığınmacılarla ilgili tüm yasal düzenlemelerin yetkili mercii olarak görev yapmaktadır. Kurum, kişilerin İsviçre’ye yerleşme ve çalışma amacıyla giriş koşullarını belirlemenin yanı sıra, zulme karşı koruma hakkı tanınacak bireylerin tespitini de gerçekleştirmektedir. Kantonal yönetimlerle iş birliği içinde, SEM hem sığınmacıların barınma düzenlemelerini organize etmekte hem de korumaya ihtiyaç duymayan kişilerin menşe ülkelerine geri dönüş süreçlerini yönetmektedir. Ayrıca, yabancı uyrukluların İsviçre toplumuna entegrasyonunu koordine etmek, federal düzeyde vatandaşlık süreçlerini denetlemek ve uluslararası alanda göç hareketliliğini düzenlemeye yönelik çalışmalara aktif olarak katılmak da SEM’in sorumlulukları arasında yer almaktadır (Cinfo, t.y.).

SEM, operasyonel yaklaşımına dair açıklamalarda bulunarak, kurumun önceliklerini ve misyonunu ortaya koymaktadır. Buna göre, SEM’in çalışma prensipleri şu şekilde sıralanabilir (Cinfo, t.y.):

İltica Prosedürleri: Kurum, iltica süreçlerinin hızlı ve adil bir biçimde yürütülmesini temin etmektedir.

Göç Politikası: Ekonomik açıdan faydalı ve toplumsal düzeyde kabul edilebilir bir göç politikasını desteklemektedir

Uluslararası İş birliği: Schengen düzenlemelerini uygulamakta ve hem ulusal hem de uluslararası alandaki çeşitli paydaşlarla yakın iş birliği içinde hareket etmektedir.

Güvenlik ve Düzensiz Göç: Düzensiz göçle mücadele etmekte ve ülkenin iç ile dış güvenliğinin korunmasına adanmış bir yaklaşım sergilemektedir.

Hukuki Temel ve Güvenilirlik: Çalışmalarında şeffaf, adil ve süratli prosedürleri yasalara dayandırmakta; zira güvenilirlik, eşit muamele ve adalet, doğru işleyen bir otorite olarak kurumun en temel önceliklerini teşkil etmektedir.

Bu yaklaşımların temel gerekçesi ise SEM'in İsviçre'de etkili ve koordineli bir göç politikasından sorumlu olmasıdır. Kurum, İsviçre'deki göç, iltica ve entegrasyonu düzenleyen yasal çerçeveyi uygulamaktadır. İltica başvurularını işlemekte, bireylerin İsviçre'de ikamet ve istihdam koşullarını düzenlemekte ve göçmenlerin İsviçre toplumuna entegrasyonunu desteklemektedir. Ek olarak, göçle ilişkili zorlukların üstesinden gelinmesine ve ortaya çıkan fırsatların değerlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. SEM, uluslararası yükümlülüklerle riayet ederken, yerel toplumun ve ekonominin gereksinimlerini de göz önünde bulundurmaktadır. Bu çerçevede, İsviçre'nin açık ve şeffaf göç politikasını hem uygulamakta hem de geliştirmektedir (Cinfo, t.y.).

3.5. İsviçre'de İltica Prosedürleri

İsviçre'de iltica usulleri, uluslararası yükümlülükler ile ülke içi düzenlemelerin etkileşimi sonucu oluşan, çok aktörlü ve karmaşık bir hukuk-pratik alanını teşkil eder. Temel çerçeve, uluslararası koruma normlarıyla uyumlu iç mevzuat tarafından belirlenirken uygulama, ilgili idari birimler tarafından yürütülmektedir. Başvuruların ilk değerlendirilmesinden nihai statü tespitine kadar sürecin çeşitli aşamalarında idari denetim mekanizmaları rol oynar ve verilen kararlar idari yargı organlarınca gözden geçirilebilmektedir.

SEM (2018) yayımlamış olduğu iltica bilgi kağıdında İsviçre'ye iltica edenlerin hangi yasal statülerinin olduğu ve hangi evrelerden geçeceğini belirtmiştir.

3.5.1.İkamet

İltica başvurusu yapıldıktan sonra, başvuru sonuçlanana dek İsviçre’de ikamet etme hakkı sağlanmaktadır. Süreç boyunca verilen resmî belgeler, ülke içinde kimlik tespiti amacıyla kullanılmakta olup sınır geçişlerinde geçerli sayılmamaktadır. Anayurda dönüş veya anayurt makamlarıyla temas kurulması hâlinde, SEM tarafından korunma iddiasının zayıfladığı kabul edilmektedir. Daha önce başka bir ülkede veya İsviçre’de ikamet edilmiş olması durumunda, bu bilgilerin yetkili makamlara bildirilmesi yükümlülüğü bulunmaktadır, aile üyelerinin izinsiz girişleri ise mümkün değildir (SEM, 2018).

3.5.2.Barınma

İltica edenler, federal mülteci kabul merkezinde (BAZ) konaklama sağlamakta, bu konaklamanın süresi genellikle 140 günle sınırlı tutulmaktadır. Konaklama süresince merkez yönetmeliğine riayet edilmesi ve yetkili personelin taleplerine hazır bulunulması zorunlu kılınmıştır, izinsiz merkezden ayrılma yasaktır. Merkez içi uygulamalara ilişkin ayrıntılar ve düzenlemeler, kurum tarafından sağlanan bilgi kaynaklarında belirtilmektedir (SEM, 2018).

3.5.3. Sosyal Yardım ve Çalışma

Federal kabul merkezlerinde kalınan süre boyunca çalışma yasağı uygulanmakta, buna karşın istihdam odaklı programlara katılım imkânı tanınmaktadır. Bir kantona atanma ve ilgili kantonun kabulü hâlinde mesleki faaliyette bulunma izni verilebilmektedir. Geçim sağlanamadığı durumlarda atanılan kanton tarafından sosyal yardım sağlanmakta, daha sonra çalışma halinde ise bu yardımların geri alınması ilkesi geçerli olmaktadır. İltica talebinin reddi veya olumsuz bir kararın kesinleşmesi sonucu, düzenli sosyal yardımlar sona erdirilerek yalnızca acil yardım sağlanmakta ve mesleki faaliyet izinleri iptal edilmektedir (SEM, 2018).

3.5.4 İltica Prosedüründe İşbirliğinde Bulunma Yükümlülüğü

Yetkililer için hazır durumda bulunma, kimlik tespiti, seyahat ve kimlik belgelerinin teslim edilmesi, davanın araştırılması, iltica iddialarını destekleyen olayların tam ve gerçeğe uygun biçimde beyan edilmesi, tıbbi bilgiler ve postayla gönderiler ve adres değişikliklerini kapsamaktadır (SEM, 2018).

3.5.5. Gizlilik Hakkı

İltica talebine ilişkin tüm bilgiler gizlilik ilkesi uyarınca korunmakta, erişim yalnızca resmi makam üyeleriyle sınırlıdır. Sorgulamalar sırasında korkusuz ve serbestçe ifade verilebilmesi sağlanmakta, güvenli ortam temin edilmekte. Başvuruyla ilgili beyan ve bilgiler iltica edenlerin yetkili makamlara aktarılmama prensibi çerçevesindedir. Cinsiyete dayalı zulüm veya taciz iddialarında, sorgulamanın aynı cinsiyetten personele yaptırılması öngörülmektedir (SEM, 2018).

3.5.6. İş birliğinde Bulunma Yükümlülüğü İhlalinin Sonuçları

Yetkililere kimlik hakkında yanıltıcı bilgi verilmesi, başvurunun esas olarak sahte veya düzenlenmiş delillere dayandırılması; iş birliğinin ciddi biçimde yerine getirilmemesi hallerinde, başvurunun reddedilmesi veya sorgulanmama yönünde olumsuz sonuçlar doğma tehlikesi mevcuttur. Sorgulama sürecinde sığınma gerekçeleriyle ilgili yalan veya eksik beyan bulunması da başvurunun reddine zemin hazırlama ihtimali taşımaktadır. Resmi iltica makamına beş günden fazla süreyle hazır bulunmama veya bir Kantonda ikamet hâlinde yirmi günden fazla devamsızlık halinde başvurunun iptali ve bunun sonucunda ise Mülteci Sözleşmesi şartlarına tabi olmak kaydıyla en erken üç yıl sonra yeni başvuruya izin verilme durumu öngörülmektedir (SEM, 2018).

3.5.7. Prosedür Aşamaları

Önce BAZ'da kimlik ve seyahat bilgileri alınmaktadır. Daha sonra Dublin sisteminde kontrolü yapılmaktadır. Ondan sonra sorumluluk belirlenirse iade sorgusu başlatılabilmektedir. İsviçre sorumluyorsa ayrıntılı ifade alma ve kayıt işlemleri yürütülür (SEM, 2018).

3.5.8. Çoklu Başvurular

Beş yıl içinde yapılan yeni başvurular için yazılı ve gerekçeli başvuru zorunludur. Son atanan kantonun barınma sorumluluğu devam etmektedir. BAZ'a yeniden giriş ve mesleki faaliyete başlama izinleri genellikle sınırlıdır. Gerekçesiz veya sürekli aynı gerekçelere dayanan tekrar başvurular ise resmi olarak reddedilmektedir (SEM, 2018).

3.5.9. Prosedürde Destek

BAZ'da ücretsiz danışmanlık ve ücretsiz yasal vekil temin edilmektedir. Vekâlet yazılı olmalı ve SEM'e sunulabilmektedir. Tercüman ve güvenilir kişi eşlik edebilmekte, ancak masraflar bazı durumlarda başvuranın sorumluluğunda olmaktadır (SEM, 2018).

3.5.10. Resmi İnceleme Önlemleri

Kişi ve olaylara dair resmî araştırmalar ile biyometrik ve tıbbi incelemeler yapılmaktadır. Ayrıca yabancı ve uluslararası kaynaklardan bilgi temin etme yetkisi bulunmakta, bazı durumlarda ülke makamlarıyla temasta sınırlama yetkisini kullanabilmektedir (SEM, 2018).

3.5.11. Dosya İnceleme ve Şikâyet Hakkı

İncelemeler tamamlandığında dosya inceleme ve itiraz hakları ile atanan yasal temsilcinin süreçte yer almaktadır. Olumsuz kararlara karşı mahkemeye başvuru ve gerekli süreler belirlenmektedir (SEM, 2018).

3.5.12. Dönüş ve Cebri Önlemler

SEM, başvuruyu reddeder veya işleme almazsa çıkış süresi verilmektedir. Çıkış düzenlemelerine katkı zorunluluğu ve uyumsuzluk hâlinde zorla sınır dışı etme veya idari gözaltı uygulanmaktadır. Gözaltı süreleri ve koşulları da ayrıca düzenlenmektedir (SEM, 2018).

3.5.13. Dönüş Danışmanlığı ve Dönüş Yardımı

BAZ'da gizli danışmanlık sunulmakta, yardım tutarı çıkış tarihine göre değişmekte ve danışma, iltica sonucunu etkilememektedir (SEM, 2018).

İsviçre'nin iltica konusunda insani vize türü şeklinde bir uygulamasının olduğu ama bu uygulamanın hala uygulanıp uygulanmadığı konusunda net bilgi bulunamamaktadır. Bu uygulamanın korunma ihtiyacı olan kişilere yasal yollardan ülkeye erişim sağlayan, sınırlı sayı ve belirli koşullarda verilen geçici bir giriş izni niteliğindedir. Bu mekanizma, geleneksel iltica prosedürlerine alternatif olarak düzensiz girişleri azaltmayı, insanî gerekçelerle (ör. aile birleşimi, tıbbi aciliyet, yaşamı veya fizikî bütünlüğü tehdit eden durumlar) koruma sağlanmasını ve ilgili kişilerin güvenli üçüncü ülkelere veya uygun koruma yollarına yönlendirilmesini amaçlamaktadır. Hukuki

dayanağı ve uygulama usulleri federal mevzuat ve idari düzenlemeler çerçevesinde yetkili makamların takdirine bağlıdır. Başvurular sıkı değerlendirme kriterlerine tabi tutulmakta ve sayı/koşul bakımından sınırlıdır (SEM, 2018).

İsviçre Federal Meclisi'ne bağlı Ulusal Konsey ve Kantonlar Meclisi, hükümeti suç işleyen yabancılara karşı daha hızlı ve sıkı tedbirler almaya çağırarak, her iki meclis tarafından, mahkûmiyet sonrasında sınır dışı edilmesi kararlaştırılan yabancılara ceza sürelerinin sona ermesiyle birlikte derhal ülke dışına çıkarılmasını hükme bağlayan girişimler kabul edilmiştir. Aralık 2025'te Ulusal Konsey'in Zürihli İsviçre Yeşil Liberaller Partisi (GLP) milletvekili Tiana Angelina Moser tarafından sunulan önergeyi onaylamasıyla, Kantonlar Meclisinden geçmiş bulunan düzenleme her iki meclisin desteğini kazanmıştır. Moser'in önergesinde mevcut yasal düzenlemeler ile sınır dışı uygulamalarının yetersiz kaldığı, kantonlar arasında uygulama farklılıklarının özellikle düzensiz statüdeki kişiler, iltica hakkı bulunmayan sığınmacılar ve başvurusu reddedilmiş kişiler bakımından güvenlik sorunları doğurduğu belirtilerek, tüm kantonları kapsayan bağlayıcı bir sistem kurulması gerektiği vurgulanmıştır (Post Gazetesi, 2025).

İltica başvurusunda bulunanların İsviçre'den gönüllü ayrılışlarını teşvik edecek ve eş zamanlı olarak, net ve belirgin yaptırımlar içeren bir mekanizmanın tesis edilmesini öngörmektedir. Ulusal Konsey'de kabul edilen metin, Eyaletler Konseyi tarafından sessiz oylama ile onaylanmıştır. Bunun sonucunda Federal Konsey'e, hedefe yönelik teşvikler ile açık kurallara dayanan yeni bir düzenleme geliştirme görevi verilmiştir. Önerge aynı zamanda, oluşturulacak sistemin kötüye kullanımını önlemeye yönelik düzenleyici güvenceler sağlamayı amaçlamaktadır (İsviçre'nin Sesi, 2025).

Kamu güvenine yönelik fiiller genellikle "sahtecilik" başlığı altında toplu olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede paralar ve paraya eşdeğer değerlerde sahtecilik (kalpazanlık), mühürlere ilişkin sahtecilik ve belgelerde sahtecilik gibi ayrı suç tipleri tanımlanmaktadır (Bektaş & Güney, 2025, s.184). Sahte belge kullanılarak yapılan iltica başvuruları hem ceza hukuku hem de uluslararası korunma rejimi açısından karmaşık bir olgu teşkil eder. Hukuken, belge sahteciliği birçok ulusal düzenlemede ayrı bir suç iken, uluslararası mülteci hukukunun temel ilkeleri (özellikle geri göndermeme yasağı) başvuranın korunma ihtiyacını öncelikli kılabilmektedir. Dolayısıyla belge sahteciliğinin varlığı tek başına koruma gereksinimini ortadan kaldırmamalıdır. Uygulamada yetkililer

hem başvurunun güvenilirliğini değerlendirmek hem de koruma gereksinimini tespit etmek zorundadır.

1990’lardan günümüze İsviçre’de göçmenlik tarihi incelendiği zaman, bu çalışmada güvenlikleştirme kuramı çerçevesinde değerlendirilecek olup, analizlerde artık göçmenlik sadece ekonomik ve demografik bir konu olmadığı anlaşılabacaktır. Güvenlikleştirme kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, göçmenliği “olağanüstü” bir sorun olarak gören hem siyasiler hem de kamusal tartışma, göç akışlarına ilişkin düzenleyici müdahalelerin meşruiyetini artırdığı anlaşılabacaktır. Bu süreçte doğrudan demokrasinin (referandumlar, inisiyatifler) yaygın kullanımı, meseleyi normal siyasi prosedürlerin dışına çıkarıp popülist tepkilerin kurumsallaşmasına neden olduğu ileriiki bölümlerde daha net görünecektir. Güvenlikleştirme analizi, politika önerileri için iki ana çıkış yolunu gösterecektir. Birincisi, göçmenlik ile ilgili sorunların “normal siyasi çerçeveye” dönmesi gerektiğidir. Bu, kamuoyunun ve kanun yapıcıların güvenlik söylemi dışındaki akılcı politika araçlarıyla sorunları tartışmasını sağlamak için kurumsal güvencelerin güçlendirilmesini gerektirir. İkincisi, politika tasarımı, temel hak ve entegrasyon hedeflerini ve iş gücü piyasası ihtiyaçlarını dengeleyecek şekilde yeniden düzenlenmelidir. Buna örnek olarak, doğrudan demokratik süreçlerin (referandum veya kampanya) teknik politika alanlarında uzman denetiminden geçirilmesi, şeffaf kriterlere dayalı giriş rejimleri ve yerel entegrasyon programlarına süreklilik sağlanması önerilebilir. İsviçre’deki örnek, göçmenlik sorunlarını söylemsel olarak güvence altına almanın hem kısa vadeli politik istikrar hem de uzun vadeli toplumsal uyum açısından maliyetli olduğunu göstermektedir. Üst metinlerde de belirtildiği üzere federal meclisin son zamanlarda, ülkede huzuru bozan ya da tehdit edici durumda olanlar için almış olduğu önlemler de kuram ile doğrudan bağlantı kurabilmektedir. Ayrıca, konsolosluk makamının vize verirken başvuru sahiplerinden adli sicil belgesi istemesi, yasal yollarda gelenler açısından ülkeleri açısından güvenli olup olmadıkları konusunda önemsediklerini göstermektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METOD

OECD RAPORLARINDA İSVİÇRE’DE GÖÇMENLİK

4.1. Veriler

Nitel araştırma, anlatı analizi, etnografi ve içerik analizi gibi belirli yöntemleri kapsayan bir yaklaşımı olarak tanımlanır. Bu tür çalışmalarda amaç, gözlem, derinlemesine görüşmeler ve belge/içerik incelemeleri aracılığıyla konuyu ayrıntılı ve bağlamsal şekilde çözümleyip kapsamlı bir anlayış kazanmaktır (Aydın, 2023, s.9). Bu çalışmanın veri tabanı, beşer yıllık dönemler temelinde zaman içinde değişimi izlemeye olanak verecek şekilde yapılandırılmış nitel materyallerden oluşmaktadır. Bu nitel materyaller, 1990’lardan günümüze uzanan dönemi kapsayan 24 adet OECD göç raporudur. Veriler, daha önce belirlenen beşer yıllık dönemlere göre ayrılmıştır. Verilerden elde edilen bilgiler ve çıkarımlar neticesinde MAXQDA analiz programı kullanılarak içerik ve tematik analiz yapılmıştır. İçerik analizi, belirli bir materyal grubunu dikkatle, ayrıntılı ve sistematik biçimde inceleyip yorumlayarak içindeki kalıpları, temaları, varsayımları ve anlamları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşımda özellikle sözcüklerin, ifadelerin ya da temaların oluşum sıklığının sayısal olarak belirlenmesine önem verilir ve kodlama için genellikle bilgisayarla kullanılabilecek açık kurallar geliştirilir (Aydın, 2023, s.91). Bu kapsamda analiz süreci, kodların tüm dönemlere tutarlı biçimde uygulandığı bir yaklaşımla gerçekleştirilmiştir.

4.1.1 1995-2000 Yılları Arası

İlk bölümde de bahsedildiği gibi göç olgusu kaçınılmaz bir olgudur. Bu kapsamda İsviçre’de göç ya da İsviçre’ye yönelik göç, ülkenin tarihsel süreçlerinden günümüze uzanan sosyal, ekonomik ve demografik yapısını derinden etkileyen karmaşık bir olgu

olarak karşımıza çıkmaktadır. İsviçre, coğrafi konumu ve ekonomik çekiciliği nedeniyle tarih boyunca önemli göç dalgalarına ev sahipliği yapmıştır. Bu durum, ülkenin kültürel çeşitliliğini zenginleştirirken aynı zamanda entegrasyon, iş gücü piyasası ve sosyal uyum gibi alanlarda yeni zorlukları da beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla, İsviçre'nin göçmen politikaları ve entegrasyon stratejileri, bu kaçınılmaz olguya yönelik kapsamlı ve sürdürülebilir çözümler geliştirmeyi hedeflemektedir.

1990'ların ortalarından itibaren İsviçre'de olan yabancı nüfus, yani sürekli ya da 1 yıldan fazla oturma iznine sahip olanların oranı %2,3 ile biraz daha yavaş bir artış oranında olmuştur. Bu artış oranındaki düşüklük çeşitli sebeplere dayandırılabilir. Bu faktörler arasında İsviçre'nin ekonomik performansı, göç politikalarındaki değişiklikler, diğer ülkelerdeki sosyo-politik durumlar ve küresel göç trendleri sayılabilir. Nitekim ki İsviçre'de 1994 yılında başlayan ekonomik gelişmeler 1995 yılında kendini gösterememiştir (OECD, 1997, ss.161-162).

1995 yılının sonuna doğru İsviçre nüfusu 1.330.660 kişiye ulaşmış ve bu nüfusun içindeki yüzde 18,9'luk kısmı yabancılar oluşturmaktadır. Bu da ortalama her 5 kişiden birisinin İsviçre'de göçmen olduğunu göstermektedir (OECD, 1997, s.162).

İsviçre'de 1995 yılında 17.000 sığınma başvurusu yapılmıştır. Yapılan başvurularının önemli bir kısmını eski Yugoslavya uyruklu insanlar tarafından yapılmıştır. Yugoslavya'nın ardından Sri Lanka, Angola ve Türk vatandaşları yer almıştır. Yapılan başvurular, İsviçre'ye yakın veya uzak birçok farklı coğrafyadan gelmektedir. Mahkemeler, sığınmacıların başvurularının yüzde 15'ini ilk duruşmada karara bağlamıştır. Nitekim bu oran önceki yıllarda yüzde 4-5 civarında olup yıllar itibariyle yapılan iltica başvurular artınca, başvuruları karara bağlama hızı da artmaya başlamıştır. Fakat kişinin durumu ve uyruğuna göre değişen kabul oranlarının dışında, başvuruların 8300 tanesinde süreç uzayınca ya ülkeyi terk etmek zorunda ya da yasadışı kalma durumunda oldular (OECD, 1997, s.162).

1995 yılında İsviçre'de ortalama 976.000 yabancı çalışan bulunmaktaydı. Bu sayı, 1994 yılına göre biraz daha düşük bir rakamı temsil etmektedir. Söz konusu yabancı çalışanlar, toplam iş gücünün %26'sını oluşturuyordu. Bu yüksek oran, İsviçre ekonomisinin ve iş gücü piyasasının yabancı iş gücüne ne kadar bağımlı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, 1995 yılında yabancı işçilerin yaklaşık %80'i, oturma izni veya

yıllık izin sahibi olarak İsviçre’de daimî ikamet statüsüne sahipti. Çalışanların geri kalan kısmı ağırlıklı olarak sınır ötesi çalışanlardan (%16) ve mevsimlik işçilerden (%5) oluşuyordu. Ancak bu oranlar yıl içinde dalgalanmalar göstererek ve mevsimlik iş sektörlerindeki yoğunluğa bağlı olarak ağustos ayında en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Turizm, inşaat ve tarım gibi sektörlerde mevsimlik işçi oranının ağustos ayında zirve yapması, bu sektörlerin dönemsel iş gücü talebinin bir göstergesi olarak yorumlanabilmektedir. Göçün ekonomik boyutunu ve göçmen işçilerin hem kendi ülkelerinin hem de çalıştıkları ülkenin ekonomisine katkıda bulunabileceğini göstermektedir. Yabancı işçiler, daha yüksek işsizlik oranlarıyla karşı karşıya kalmışlar (Aralık 1995’te %45) ve yurt dışına 11,5 milyon İsviçre frangı tutarında para transferi gerçekleştirmişlerdir. Bu transferlerin 8,3 milyar İsviçre franklık kısmı sınır ötesi çalışanlar tarafından yapıldı. Bu para transferlerinin önemli bir kısmının sınır ötesi çalışanlar tarafından gerçekleştirilmesi, sınır bölgelerindeki ekonomik etkileşimin ve karşılıklı bağımlılığın altını çizmektedir (OECD, 1997, s.162). 1995 yılı İsviçre iş gücü piyasası verileri, yabancı iş gücünün İsviçre ekonomisi için taşıdığı önemi, aynı zamanda göçmen işçilerin karşılaştığı zorlukları ve göçün çok boyutlu etkilerini anlamak için önemli ipuçları sunmaktadır. Bu veriler, geleceğe yönelik iş gücü politikalarının oluşturulması ve sosyal entegrasyon süreçlerinin iyileştirilmesi açısından değerli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Yabancıların İsviçre toplumuna entegrasyonu, 1994 yılından itibaren ülkedeki önemli konular arasında yer almıştır. Bu süreçte Federal Yabancılar Komisyonu (CFE) önemli bir rol oynamış ve 1995 yılında mültecilerin entegrasyonunu da kapsayacak şekilde görev alanı genişletilmiştir. CFE, göçmenlerin sağlık durumları ve İslam toplumunun entegrasyonu gibi konularda ulusal çapta çalışma günleri düzenlemiş, ayrıca İsviçreli vatandaşlar ile yabancılar arasında karşılıklı anlayışı güçlendirmek amacıyla bir dergi yayımlamıştır. Yasama açısından bakıldığında ise toplumsal entegrasyon hedefi doğrultusunda Aralık 1995’te iltica yasasının tümüyle gözden geçirilmesi ve yabancıların ikamet ve yerleşim yasasında kısmi değişiklikler yapılması önerilmiştir. Irk ayrımcılığının her türüyle mücadele etmek amacıyla Mart 1995’te Federal Irkçılık Karşıtı Komisyonu kurulmuştur (OECD, 1997, s.162).

İsviçre’de 1994 yılından itibaren yabancıların topluma entegrasyonu ve CFE’nin göçmen sağlığı ve İslam toplumunun entegrasyonu gibi spesifik konularda ulusal çalışma

günleri düzenlemesi, entegrasyon politikalarının somut adımlarla desteklenmeye çalışıldığını göstermektedir. Ayrıca, karşılıklı anlayışı geliştirmek amacıyla bir dergi yayımlanması, kültürel etkileşim ve iletişimin önemine vurgu yapmaktadır. Mart 1995'te Federal Irkçılık Karşıtı Komisyonun kurulması ise entegrasyon politikalarının ayrımcılıkla mücadele boyutunu vurgulamaktadır. Bu, çokkültürlü bir toplumda eşitlik ve adaleti sağlamak için önemli bir adımdır. Ayrıca, yasal düzenlemeler, göçmenlerin haklarını ve yükümlülüklerini belirleyerek entegrasyon sürecinin hukuki çerçevesini oluşturmakta ve göçmen haklarını garanti altına almak için önemli bir adımdır. Bu tür girişimler, ön yargıları azaltmayı ve farklı kültürel gruplar arasında köprüler kurmayı amaçlayarak toplumsal uyumu güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Ekim 1995'ten itibaren İsviçre'de yetenekli işçi göçünü teşvik eden düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeler, aile üyelerinin iş gücü piyasasına erişimini kolaylaştırmakta ve hizmet sağlayıcılarının geçici olarak ülkeye girişine olanak tanımaktadır. Ayrıca, mevsimlik izinlerin yıllık veya daimî izinlere dönüştürülmesi konusu o yıllarda tartışılmaya devam edilmiştir. Mevsimlik işçi statüsü, aile birleşimi kısıtlamaları, mesleki ve coğrafi hareketlilik yasağı ve işçilerin yılda en az üç ay ana vatanlarında kalma zorunluluğu gibi nedenlerle bazı sosyal sorunlara ve iş gücü piyasasında aksaklıklara yol açtığı için oldukça kısıtlayıcı olarak nitelendirilmektedir. Bu sorunlara çözüm bulmak amacıyla mevzuatta değişiklikler planlanmıştır (OECD, 1997, s.162-165). Bu düzenlemelerin çerçevesi, ülkenin ekonomik ihtiyaçları ile göç politikaları arasındaki dengeyi kurma çabasını yansıtmakta, ekonomik büyümeyi desteklemek ve iş gücü açığını kapatmak amacıyla nitelikli iş gücüne olan talebi karşılamayı hedeflemekte, değişikliklerin uzun vadeli etkileri, göçmenlerin topluma entegrasyonu, iş gücü piyasasının istikrarı ve sosyal uyum gibi konular üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilecektir. Fakat mevsimlik işçilerin yaşadığı kısıtlamalar, aile birleşimindeki zorluklar, mesleki ve coğrafi hareketlilik yasağı ve ana vatanda kalma zorunluluğu gibi faktörler, bazı grupların sosyal ve ekonomik entegrasyonunu olumsuz etkileyebilir. Bu durum hem işçilerin yaşam kalitesi hem de iş gücü piyasasının istikrarı açısından sorunlar yaratabilmektedir.

1 Ocak 1992 tarihinde yürürlüğe giren düzenlemelerle birlikte, evlilik yoluyla İsviçre vatandaşlığına geçişe dair kurallarda önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu tarihten itibaren, yabancı bir eşin vatandaşlık başvurusu yapabilmesi için, evliliğinin ve

İsviçre'deki ikametinin kesintisiz olarak üç yıl sürmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, standart vatandaşlık başvurusu için belirlenen 12 yıllık ikamet süresi konusunda, İsviçreli bir kadınla evli geçirilen her yılın iki yıl olarak hesaplandığı da ifade edilir (OECD, 2000, s. 260).

İsviçre'de yaşayan yabancı nüfus sayısı özellikle 1984 yılından itibaren sürekli artmıştır. 1996 yılının ortalarına gelindiği zaman daimî ya da bir senelik oturma iznine sahip olan kişi sayısı 1 milyon 300 bin kişi olmuştur. 1996 yılında yabancıların nüfus içindeki payı yüzde 15'ten yüzde 19'a çıkmıştır. Fakat yabancı nüfusta artış olmasına rağmen İsviçre ekonomisi 1996 yılı ekonomik durgunluk yılı olarak kabul edilmiştir (OECD, 1998, s.169).

1996 yılında İsviçre'ye yapılan 18.000 sığınma başvuru sayısı ile sığınma başvuruları tekrar artmıştır. Yapılan müracaatların en büyük dilimini, yaklaşık üçte birini, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti vatandaşları oluşturdu. Kalan başvurular arasında ise Sri Lanka %11 ile başı çekerken, onu %7'şerlik paylarla Türkiye ve Bosna Hersek takip etmekte, Demokratik Kongo Cumhuriyetinden gelen başvurular ise %4 seviyesindeydi. Paylaşılan verilere göre, söz konusu yıl içerisinde iltica başvurusu kabul edilenlerin, sonuçlandırılan tüm vakaların %12'lik bir kısmını teşkil ettiği belirtilmiştir. Bu kabul oranlarının, başvuranların milliyetine ve kendi ülkelerindeki politik atmosfere bağlı olarak önemli ölçüde farklılaştığı ifade edilmektedir. Örneğin, Sri Lanka kökenli başvuranlar için bu oranın yalnızca %1 olduğu, Vietnam kökenliler için ise %90 gibi yüksek bir seviyeye ulaştığı anlaşılmaktadır (OECD, 1998, s.169).

Yapılan 18.000 başvuru, İsviçre'nin o dönemde önemli bir sığınma baskısı altında olduğunu göstermektedir. Özellikle Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nden gelen yoğunluk (üçte bir), Balkanlar'daki savaşların ve istikrarsızlığın İsviçre'ye doğrudan yansıdığını ortaya koymaktadır. Sri Lanka, Türkiye, Bosna Hersek ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti gibi ülkelerden gelen başvurular da küresel ölçekteki çatışma ve insan hakları sorunlarının bir göstergesi olabilmektedir. Kabul oranlarının %12 olması, başvuruların büyük çoğunluğunun reddedildiği anlamına gelmektedir. Bu, sığınmacıların yaşadığı zorlukları ve belirsizliği artırabilmektedir. Kabul oranlarının başvuranların uyruğuna ve geldikleri ülkedeki siyasi duruma göre büyük farklılık göstermesi (Sri Lanka %1, Vietnam %90), İsviçre sığınma sisteminin belirli kriterlere göre çalıştığını ve her

başvuruyu ayrı ayrı değerlendirdiğini düşündürmektedir. Bu durum, sistemin “gerçek” mültecileri tespit etme ve koruma sağlama çabasında olduğunu, ancak aynı zamanda ekonomik göç veya diğer nedenlerle yapılan başvuruları ayırt etmeye çalıştığını da ima edebilir.

1996 yılında yabancı olarak İsviçre’de yaşayan insanların yarısı çalışmakta ve istihdam edilen kişilerde bağlı oldukları uyruklara göre değişir. 1996’de bu oran, Türkler özelinde yüzde 43 iken Avusturyalılar için ise yüzde 69 civarındadır. Fakat bu oranın çalışanlarının medeni durumları ile ters bir ilişki olduğunu da göstermektedir. Çalışan Türklerin yüzde 80’i evliyken, Avusturyalıların evlilik oranı yüzde 57’idi. Türkler ve eski Yugoslavya vatandaşlarından olan 15 yaş altı grup, nüfusun üçte birine denk gelirken, Avusturyalı, Alman, Fransız ve İtalyanlar için yüzde 7 ile 15 arasında değiştiğinden dolayı aradaki farkın yarı yarıya daha yüksek olduğunu göstermektedir (OECD, 1998, s.171). 1996 yılında İsviçre’de çalışan yabancıların farklı ulusal grupların iş gücü piyasasına entegrasyon düzeylerinin veya göç motivasyonlarının çeşitliliğine işaret etmektedir. Ayrıca, daha yüksek genel istihdam oranına sahip Avusturyalıların çalışanları arasında evlilik oranı daha düşüktür. Bu, göç türü (aile birleşimi vs. bireysel işçi) veya kültürel normlarla ilişkili olabilmektedir. Bu durumda daha düşük doğurganlık oranlarına sahip olabileceğini göstermekte ve gelecekteki iş gücü arzı, eğitim ve sosyal hizmetlere olan talep açısından önemli çıkarımlar taşımaktadır.

1996 yılı aralık ayının son günlerinde elde edilen veriler doğrultusunda, çalışan yabancıların yaklaşık yüzde 17’si metal işleme ve makine sanayisi alanında faaliyet gösterdiği görülmektedir. Bu da İsviçre’nin bu endüstri kolundaki rekabet gücünün ve üretim kapasitesinin yabancı işçilerin katkısıyla sürdürüldüğüne işaret etmektedir. Ayrıca bu alan, en fazla yabancı çalışanı barındıran alandır. Çalışanların hemen hemen yarısından fazlasını Fransızlar oluşturur; yaklaşık yüzde 25’ini İtalyanlar, yaklaşık yüzde 20’sini ise Almanlar ve Avusturyalılar oluşturmaktadır (OECD, 1998, s.171). Bu sektördeki yabancı çalışanların büyük çoğunluğunun komşu ülkelerden gelmesi, coğrafi yakınlığın, sınır ötesi iş gücü piyasalarının ve muhtemelen yerleşik göçmen ağlarının iş gücü akışındaki belirleyici rolünü vurgulamaktadır. Ayrıca, belirli uyrukların belirli sektörlerde yoğunlaşması, iş gücü piyasasının bölünmüşlüğüne işaret edebilir. Bu durum, yerli ve yabancı işçilerin veya farklı yabancı grupların farklı iş türlerine veya sektörlerle yöneldiği bir yapının varlığını düşündürebilmektedir.

Bir önceki kısımda da bahsedilen CFE'nin 1996 yılındaki temel çalışma alanı, yabancıların ülkede kalış ve yerleşme şartlarını belirleyen yasal düzenlemelerin güncellenmesiydi. Bu bağlamda, kurumun federal hükümetin entegrasyon çabalarına hem politik hem de ekonomik kaynaklarla destek verme yükümlülüğü altına girmesini ilk kez gündeme getirdiği ifade edilmektedir (OECD, 1998, s.171).

1997 yılında Federal Konsey tarafından görevlendirilen bir uzmanlar heyetinin, İsviçre için yeni bir göç stratejisi oluşturulması konusunu ele aldığı belirtilmektedir. Bu heyetin, göçün dört evresine denk düşen dört ana politika sahasını incelemeye karar verdiği ifade edilmektedir: ülkeye giriş, topluma uyum, sınır dışı ve geri gönderme işlemleri ve son olarak göç bağlantılı dış ilişkiler (OECD, 1998, s.171). Heyetin göç sürecini dört temel aşamaya ayırarak inceleme kararı, göç yönetimine daha analitik, yapılandırılmış ve potansiyel olarak daha etkin bir politika çerçevesi oluşturma çabasını yansıtmaktadır. Bu, tepkisel politikalardan ziyade aktif bir strateji geliştirme niyetini ortaya koymaktadır. Bu da “toplumsal uyum” (entegrasyon) aşamasının ayrı bir politika alanı olarak tanımlanması, göçün sadece bir sınır kontrolü veya iş gücü temini meselesi olmaktan öte, uzun vadeli sosyal, ekonomik ve kültürel sonuçları olan bir süreç olarak kabul edildiğini göstermektedir.

İsviçre'nin kabul politikası belirlenirken küresel ekonomik etkenler, ülkenin demografik durumu ve göçün beraberinde getirebileceği entegrasyonla ilgili potansiyel meseleler dikkate alınmaktadır. Uyum politikası ise ülkede yaşayan yabancıların siyasal hayata katılımını güçlendirmeyi, milliyet farkı gözetmeksizin eğitimde fırsat eşitliği sunmayı ve yerleşik yabancıların mesleki ve sosyal alanlarda İsviçre vatandaşlarıyla aynı imkanlara sahip olmasını hedeflemektedir. Ayrıca yabancıların mesleki yetkinliklerinin geliştirilmesi de teşvik edilmektedir. Sınır dışı etme ve geri gönderme politikalarının, yabancıların İsviçre'de gerekli izinler olmadan ikamet etmemelerini temin etmek üzere düzenlendiği belirtilmektedir. Göçle ilgili dış politikanın ise zorunlu göçün sebeplerine eğilmeyi, iş gücü piyasasının çıkarlarını korumayı ve Avrupa'nın göç, güvenlik ve sığınma konularında ortak politikalar geliştirme çabalarını desteklemeyi amaçladığı ifade edilmektedir (OECD, 1998, s.171).

1996 yılında İsviçre, göçmen kabulünde idealist yaklaşımdan vazgeçerek ulusal çıkarlarını (ekonomik refah, demografik denge, sosyal uyum) gözetken pragmatik ve

gerçek politik bir tutum sergiledi. İsviçre entegrasyonu yalnızca göçmenlerin sorumluluğu olarak görmedi; devlet entegrasyon sürecinde aktif rol üstlenerek “iki taraflı” ya da en azından “devlet destekli” bir modeli benimsedi. İsviçre, göç yönetiminde “kontrol” ve “düzenleme” boyutlarını vazgeçilmez unsurlar olarak kabul etmekte ve hukukun üstünlüğü ilkesine vurgu yapmaktadır. Bu politika çerçevesi, göç olgusunun karmaşıklığını kabul eden bütüncül bir yaklaşım sergilemektedir. Kabul, entegrasyon, sınır dışı etme ve dış politika olmak üzere dört temel sacayağı üzerine kurulu olması, göç yönetiminin farklı aşamalarını ve boyutlarını dikkate alan stratejik bir planlamanın varlığına işaret etmektedir.

1997 yılına gelindiği zaman İsviçre’de yaşayan göçmen yaş grubunda özellikle 20 yaş altı grubun ve 20-39 yaş aralığında olan grubun pozitif yönde olduğu anlaşılmaktadır. Bu pozitif yönde olması özellikle yaşlanmaya başlayan İsviçre nüfusu açısından bir avantaj konumunda olduğunu ve yaşlanmada yardımcı olan bir konumda olduğunu göstermektedir. Göçmenlerin nispeten daha genç yaş gruplarında yoğunlaşması, ülkenin iş gücü arzını desteklemekte ve sosyal güvenlik sistemleri üzerindeki yaşlanmaya bağlı baskıyı hafifletmeye yönelik olumlu bir etkisinin de olduğu aşıkardır (OECD, 1999, 211).

1997 yılındaki sayısal verilere göre ülke nüfusunun yüzde 19’luk kısmının göçmen olduğu görünmektedir. Bu rakamsal olarak 1 milyon 341 bin kişiye denk gelmektedir. Nüfusun neredeyse beşte birini oluşturan bu göçmen popülasyonu, ülkenin sosyal dokusu, iş gücü piyasası ve entegrasyon politikaları açısından kritik bir bileşen konumundadır ve bu oranın yüksekliği, göçmenlerin sadece marjinal bir grup olmadığını, aksine toplumun dikkate değer bir kesimini temsil ettiğini göstermektedir (OECD, 1999, s.211).

Ülkedeki yabancılar içinde 1996 yılında başlayan vatandaşlığa kabul sayısındaki artış eğilimi, 1997 itibarıyla yaklaşık 19.200 seviyesinde bir durağanlığa ulaşmıştır. Bu sayı, 1997 yılı sonunda İsviçre’de kalıcı olarak ikamet eden yabancı nüfusun yaklaşık %1,5’ini temsil etmektedir. Vatandaşlık kazananların büyük çoğunluğunu AB/EFTA ülkelerinden gelenler (%43) oluştururken, onları diğer Avrupa ülkeleri (%32) ve Asya ile Arap ülkelerinden gelen bireyler takip etmektedir. Özellikle AB/EFTA uyruklu arasında, vatandaşlığa kabul edilenlerin en kalabalık grubunu İtalyanlar oluşturmuş, ardından Fransız ve Almanlar gelmektedir. AB/EFTA kökenlilerin (%43) belirgin payı,

İsviçre'nin göçmen kabul süreçlerindeki coğrafi odaklanmayı veya belirli grupların vatandaşlık şartlarını daha kolay karşılayabildiklerini de göstermektedir. Ayrıca, yabancıların vatandaş olması İsviçre'deki sosyal, siyasal ve hukuksal haklarının daha fazla artışa geçtiği ve ülke ile bütünleşmesinin daha fazla arttığını gösterebilmektedir (OECD, 1999, s.212).

İlgili yılda İsviçre'ye yönelik sığınma başvurularında belirgin bir artış yaşanmış, sayıları yaklaşık 24.000'e ulaşarak bir önceki yıla göre yaklaşık üçte birlik bir yükseliş kaydetmiştir. Bu artış eğilimi 1998 yılında da devam etmiş ve başvuru sayısı 40.000'e yaklaşmıştır. Başvuruların önemli bir kısmı (1998'de üçte birinden fazlası) Eski Yugoslavya, Sri Lanka, Türkiye, Bosna ve Somali gibi ülkelerden gelmiştir. Özellikle Kosova kökenli başvurulardaki artışın etkisiyle, 1997 yılı sonunda karara bağlanmamış dosya sayısı 17.000'in üzerine çıkmıştır. Karara bağlanan başvurular içinde mülteci statüsü verilme oranı %11 gibi düşük bir seviyede kalmıştır. Ancak, bu kabul oranları uyuğa göre ciddi farklılıklar göstermiştir. Örneğin Sri Lanka vatandaşları için %3 iken, Bosna Hersek uyruklarında %30'a, Vietnam uyruklarında ise %86'ya ulaşmıştır. Ayrıca, 1997 yılında yaklaşık 24.000 kişinin mülteci statüsü edindiği ve bunun 1996'ya göre %4'lük bir artış olduğu belirtilmiştir (OECD, 1999, s.212).

İsviçre'deki yabancı iş gücünün cinsiyet dağılımında, önceki dönemlerdeki eğilime benzer şekilde, erkeklerin (%63) kadınlara (%37) kıyasla belirgin bir üstünlüğü bulunmaktadır. Eski Yugoslavya kökenliler dışındaki uluslardan gelen işçilerin sayısında ise genel olarak bir azalma kaydedilmiştir. Bu yabancı iş gücünün büyük çoğunluğu ticaret, bankacılık ve sigortacılık (%21 ile en büyük pay), metal işleme ve makine aletleri (%17), otel ve yemek hizmetleri (%12) ile inşaat ve mühendislik (%11) sektörlerinde yoğunlaşmıştır. Yeni gelen göçmen işçilerin yarısından fazlası (%55) ise otelcilik ve yeme-içme sektörü, eğitim, sağlık hizmetleri, ticaret ve metal işleme gibi alanlarda istihdam edilmektedir. Bu da İsviçre iş gücü piyasasının ihtiyaçları ve göçmen akışındaki dinamiklere işaret etmektedir (OECD, 1999, s.212).

1997 yılında İsviçre'deki göç politikası siyasi baskılarında olduğu bir ortamda gerçekleşmiştir. 1995 yılında yapılan referandum için önemli bir girişim sağlanmış ve 2000 yılına kadar yabancıların oranı genel nüfusun içinde en fazla yüzde 18'lik bir oranda olmasını savunmaktaydı. Fakat eski Yugoslavya'da gerçekleşen ağır şartlar ve İsviçre'nin

sığınma başvurularına yönelik Dublin Sözleşmesinin bir tarafı olmaması nedeniyle de 1998 yılında sığınma başvuru meydana gelmiş ve bu da belirlenen hedefi bir noktada sorgulatmaktadır (OECD, 1999, s.213).

Daha önce de belirtildiği gibi İsviçre’de 1997 yılına bir uzman heyet oluşturulmuş ve yeni göç haritasını belirlemede önemli kararlar almışlardır. 1998 başında uygulamaya konulan, yabancıların ikamet ve yerleşimine dair federal yasanın kapsamlı bir şekilde yenilenmesi, göçmenlik politikalarında önemli değişikliklerin habercisiydi. Yabancıların sayısını kontrol altına almayı amaçlayan düzenlemelerin (OLE) revizyonu sürerken, bu süreçte mevsimlik işçi statüsünün sınırlandırılması, yabancıların aile birleşiminin kolaylaştırılması ve coğrafi/mesleki hareketliliklerinin artırılması gibi hedefler gözetiliyordu. Ayrıca, Haziran 1999’da kabul edilen yeni bir sığınma yasası ile İsviçre’de, çatışma bölgelerinden gelen mültecilere geçici koruma sağlayacak bir “savaş mültecisi” statüsü oluşturulması planlanmıştı. Bu yenileme süreci, mevcut düzenlemelerin günün ihtiyaçlarına göre yenilenmesini ve göç yönetimi sisteminin daha etkin hale getirilmesini amaçlamaktaydı. Ayrıca, İsviçre’nin uluslararası hukuk ve insani sorumlulukları çerçevesinde, mülteci sorunlarına çözüm bulma çabasını yansıtmaktadır. Bu hedefler, İsviçre’nin göç politikalarının hem insan hakları hem de ekonomik çıkarlar çerçevesinde şekillendiğini göstermektedir (OECD, 1999, 213).

Bahsedildiği gibi İsviçre’de 1997-1998 yıllarında hemen hemen her 5 kişiden birisi yabancı statüsündedir yani bu oran yüzde 19’dır. Bu da OECD ülkeleri arasında en yüksek yabancı uyruklu nüfus oranına sahip olup, Avrupa’da bu konuda Lüksemburg’un ardından ikinci sıradadır. Ülke, aynı zamanda önemli sayıda sığınmacı ve mülteci kabul etmektedir. Örneğin, 1998 yılında sığınma başvuruları %72 oranında bir artış göstermiştir. İsviçre’nin bu dalgayı karşılamak için aldığı önlemler ve politikalar hem ulusal güvenlik stratejileri hem de uluslararası insani yükümlülükler açısından kritik bir önem taşımaktadır (OECD, 2000, s.258).

1998 yılında İsviçre’ye giriş yapan yaklaşık 75.000 kişinin %31’i aile birleşimi amacıyla, %36’sı ise istihdam amacıyla ülkeye gelmiştir. Yeni gelenlerin dörtte üçünden fazlası 35 yaşın altındadır ve bu durum, İsviçre’nin yaşlanan nüfusunu yavaşlatmaya katkıda bulunmaktadır. Çoğunluğu, genellikle yemek hizmetleri, otelcilik, inşaat ve tarım/ormancılık gibi sektörlerde mevsimlik işçi olarak çalışmak üzere gelmişlerdir. Bu

durum gelecekteki araştırmaların, genç göçmenlerin entegrasyonu ve istihdam koşulları üzerindeki etkilerini daha derinlemesine incelemesi, İsviçre'nin göçmen politikalarının şekillendirilmesinde önemli bir katkı sağlayabilmektedir (OECD, 2000, s.258).

Federal Vatandaşlık Kanununa göre, İsviçre vatandaşlığına geçişin farklı yolları bulunur. Bunlar arasında normal vatandaşlığa kabul, yeniden entegrasyon, kolaylaştırılmış vatandaşlığa kabul, soy bağıyla vatandaşlık hakkı, İsviçre vatandaşıyla evlilik ve evlat edinme gibi çeşitli yöntemler sayılabilir. 1992'den bu yana vatandaşlık başvurularında önemli bir artış yaşanmış ve İsviçre vatandaşlığına olan ilgi yeniden yükselişe geçmiştir. 1998 yılında 21.280 kişi İsviçre vatandaşlığına kabul edilmiş, bu da bir önceki yıla göre %11'lik bir artışı ifade edilmektedir. Vatandaşlığa kabul edilenlerin yaklaşık üçte ikisi, en az 12 yıl ikamet etme şartı gibi kriterleri içeren standart prosedür aracılığıyla bu hakkı elde etmişken, yaklaşık %30'u ise kolaylaştırılmış vatandaşlık sürecinden faydalandı. Vatandaşlığa kabul edilen adayların çoğunluğunun AB ve EFTA ülkelerinden gelen göçmenler olduğu da belirtilir (OECD, 2000, s.260).

1998 yılı itibarıyla İsviçre iş gücünün yaklaşık 3.850.000 kişiden oluştuğu ve bu toplamın %18'lik kısmını yabancı uyrukluların teşkil ettiği belirtilmektedir. Yabancı iş gücünün büyük çoğunluğunun, yani %60'ının süresiz oturma iznine sahip olduğu, %20'sinin ise bir yıllık çalışma izniyle istihdam edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, aynı yıl yaklaşık 28.800 mevsimlik işçinin ve tahmini 142.500 sınır ötesi işçinin İsviçre ekonomisine katkıda bulunduğu da belirtilmiştir. İşsizlik istatistikleri incelendiğinde ise işsiz nüfusun yaklaşık %48'inin yabancı uyruklu olduğu görülmektedir. Bu durum, yabancı iş gücünün ekonomik dalgalanmalara karşı daha hassas olduğunu ortaya koymaktadır. 1998 yılına ait verilere göre, yabancıların işsizlik oranı %7,4 olarak kaydedilirken, İsviçre vatandaşlarında bu oran %2,3 seviyesinde kalmıştır (OECD, 2000, ss.260-261).

1998 yılı, 2001'de yürürlüğe girecek olan AB ile imzalanan ikili anlaşmalarla dikkat çekmektedir. Bu anlaşmaların temel amacı, kişilerin serbest dolaşımı ve iş gücü piyasasına erişim gibi iki kritik politika alanına odaklanmaktır. İlk anlaşma, bireylerin serbest dolaşımını güvence altına alarak, İsviçre'de ikamet eden tüm AB vatandaşlarına İsviçre vatandaşlarıyla eşit haklar tanınmasını öngörmektedir. Ayrıca, hareketlilik ve aile birleşimiyle ilgili AB müktesebatının İsviçre tarafından benimsenmesini ve mevsimlik

işçi statüsünün kaldırılmasını (yerine AB'nin kısa süreli kalış düzenlemelerine uyumlu kurallar getirilecektir) içermektedir. İkinci anlaşma kapsamında belirtilen tedbirler ise zamanla aşamalı olarak hayata geçirilecektir. Geçiş döneminde, AB vatandaşlarının İsviçre'de çalışma izni olmasına rağmen, belirli kotalara, yerel ikamet edenlere öncelik verilmesine ve ücret ile çalışma koşullarının denetlenmesine tabi olacakları ifade edilmektedir (OECD, 2000, s.261).

Yabancıların ikamet ve yerleşimine dair yasal düzenlemelerin gözden geçirilmesi, izlenen politikaların önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Yeni mevzuatın, yabancılar, iltica süreçleri, topluma entegrasyon ve göçle bağlantılı dış politika ilkelerini genel hatlarıyla belirlediği ifade edilmektedir. Bu bağlamda, yabancı nüfusun toplam nüfusun %18'i ile sınırlandırılmasını hedefleyen bir "yüzde 18 girişi" Eylül 2000'de halk oylamasına sunulmuş, ancak reddedilmiştir. Son otuz yıl içinde göçü kısıtlamaya yönelik benzer dört teklif de daha önce kabul görmemiştir (OECD, 2000, s. 261).

1999 yılı göç istatistikleri, önceki yıla kıyasla önemli bir artış göstermektedir. Verilere göre, 75.000'lik önceki yılın rakamına karşılık, 86.000'i aşkın yabancı İsviçre'ye giriş yapmıştır. Bu göçmenlerin büyük çoğunluğu, 76.000'in üzerinde bir sayıyla, oturma izni alırken, yaklaşık 10.000'i yerleşme izniyle ülkeye yerleşmiş. İstihdam amaçlı göçmen sayısının 31.500 olduğu, bunun küçük bir kısmının (2.350) aile birleşimi nedeniyle gerçekleştiği belirtilmektedir. Aile birleşimi kapsamında ülkeye gelen aktif olmayan yabancı sayısının ise yaklaşık 54.000 olduğu kaydedilmiştir. Son olarak, kantonal ve federal yıllık oturma izinleri sayesinde 19.000 yabancının İsviçre'de yerleşimi sağlamıştır (OECD, 2001, 247). Bu veriler, 1999 yılında İsviçre'nin hem istihdam odaklı hem de aile birleşimi odaklı göçte önemli bir artış yaşadığını göstermektedir.

1999 yılında İsviçre'de sığınma başvurularında önemli bir artış yaşandığı, 1998 yılına göre yaklaşık %11,5'lik bir yükseliş olduğu belirtilmektedir. Bu artışta, özellikle eski Yugoslavya'dan gelen mevsimlik işçilerin varlığının ve oluşturduğu topluluğun önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. Özellikle Kosova'dan yaklaşık 135.000 ila 150.000 arasında Arnavut göçmeni İsviçre'ye gelmiş ve halihazırda ülkede bulunan mültecilerle bir ağ oluşturmuştur. Dublin Sözleşmesinin de etkisiyle, diğer Avrupa Birliği ülkelerinde başvuruları reddedilen kişilerin İsviçre'ye yöneldiği gözlemlenmiştir. Ayrıca

önceki yıllarda olduğu gibi bu yılda yabancı nüfusun oranı genel nüfus içinde 5'te 1 oranında yer edinmiştir (OECD, 2001, s.249).

İsviçre'nin 1931 tarihli yabancı ikamet ve yerleşme yasasının 1999 ve 2000 yıllarının şartlarına uygun hale getirilmesi için kapsamlı bir revizyon süreci başlatılmıştır. Bu revizyon, yabancılarla ilgili politikalara daha fazla meşruiyet kazandırmayı ve hak ve yükümlülükleri daha açık bir şekilde tanımlamayı hedeflemektedir. Yeni düzenlemelerin, iş gücü piyasasına erişimi, göçü, aile birleşimi ve eğitim olanaklarını düzenlemesi beklenmektedir. Bu düzenlemeler hem ekonomik çıkarları hem de uzun vadeli entegrasyonu destekleyici bir yaklaşımla, insani gerekçelerle de desteklenmektedir. Bu noktada, yeni yasanın göç politikalarının sürdürülebilirliği ve etkinliğine önemli ölçüde etki edeceği söylenebilir. Ayrıca, İsviçre'nin vize politikasında da bir gevşeme yaşanması öngörülmektedir. 2000 yılı yazında alınan bir kararla, belirli ülkelerden gelen ve geçerli Schengen vizelerine sahip kişiler için vize şartının kaldırılması planlanmıştır. Bu, Bahreyn, Katar, Kuveyt, Umman, Suudi Arabistan, Tayland ve Birleşik Arap Emirlikleri vatandaşlarını kapsayan bir adım olarak değerlendirilmektedir (OECD, 2001, s.251). Bu kararın hem turizmi hem de ilgili ülkelerle olan ekonomik ve diplomatik ilişkileri olumlu etkileyebileceği düşünülmektedir. Ancak, bu tür politikaların olası sosyal ve ekonomik etkilerinin uzun vadeli bir perspektifle analiz edilmesi ve potansiyel risklerin değerlendirilmesi gereklidir. Yeni mevzuatın, İsviçre'nin göç politikalarındaki değişimlere ve küresel gelişmelere uyum sağlama çabalarının bir yansıması olduğunu söyleyebiliriz.

İsviçre'nin sığınma politikası, uluslararası hukuk normlarına uygun olarak beş temel ilke etrafında şekillenmektedir. İlk olarak, uluslararası koruma kriterlerine göre, menşe ülkelerinde tehdit veya zulüm altında bulunan kişilere sığınma hakkı tanınmaktadır. Bu, geri göndermeme ilkesinin temel bir uygulamasıdır ve uluslararası insan hakları hukukunun vazgeçilmez bir parçasıdır. İkinci ilke, İsviçre'nin uluslararası yardım çabalarına aktif katılımını vurgulamaktadır. Bu, devletin sorumluluk bilincini ve insancıl yardım anlayışını gösteren önemli bir unsurdur. Üçüncü ilke ise savaş ya da afet bölgelerinden gelenlere geçici koruma sağlama konusundaki yaklaşımı ele almaktadır. Bu, acil durumlarda hızlı ve etkili bir müdahaleyi amaçlayan pragmatik bir yaklaşımdır. Dördüncü ilke, sığınma başvuruları reddedilenlerin ülkelerine geri gönderilmesi hususunda sistematik bir yaklaşım benimsendiğini göstermektedir. Ancak, bu

uygulamanın geri göndermeme ilkesiyle çelişmemesine dikkat edilmelidir ve geri göndermenin güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi esastır. Son olarak, beşinci ilke, suç işleyen sığınma başvuru sahiplerine karşı uygulanan sıkı önlemleri ortaya koymaktadır. Bu hem ülkenin güvenliğini sağlama hem de sığınma sisteminin suistimal edilmesini engelleme çabalarını yansıtmaktadır. Bu beş ilkenin uygulanması ve dengeyi sağlaması, İsviçre'nin sığınma politikasının etkinliği ve insan haklarına saygısı açısından oldukça kritiktir. Özellikle geri gönderme işlemlerinin insan haklarına uygun şekilde yürütülmesi ve uluslararası hukukun gerekliliklerinin titizlikle karşılanması önemli bir akademik tartışma konusudur (OECD, 2001, s.251).

2000 yılında İsviçre'de ikamet eden yabancıların oranı, toplam nüfusun %19,3'üne (yaklaşık 1.384.382 kişi) ulaşmış, bu da önceki yıla göre yaklaşık 15.710 kişilik bir artış anlamına gelmektedir. Güçlü ekonomi, ülkedeki iş gücü ihtiyacını artırarak, nitelikli yabancı işçilere olan talebi yükseltti. Bu durum, 2000 yılındaki göç kotasının tamamen tükenmesine ve sonucunda 2001 yılında kotanın artırılmasına yol açmıştır. 2000 yılı verilerine göre, 580.396 İsviçre vatandaşı da yurt dışında yaşamaktadır. Ayrıca 2000 yılında 17.600 kişi İsviçre'ye iltica başvurusu yapmıştır. Bu oran, 1995 yılından bu yana en düşük başvuru olarak da kayda geçmiştir (OECD, 2002, s. 263-265).

4.1.2. 2001-2005 Yılları Arası

Bir önceki başlıkta bahsettiğimiz 1931 tarihli yabancı ikamet ve yerleşme yasası kantonlarca onaylanmış ve İsviçre parlamentosunda 2002 yılında görüşülmesi planlanmıştır. Aynı zamanda, ilgili yasasının kapsamlı bir şekilde güncellenmesi de devam eden bir tartışma konusu olmaktadır (OECD, 2002, s.267).

İsviçre Federal Konseyi, Eylül 2000'de, 1 Ekim 2001'de yürürlüğe giren ve yabancıların entegrasyonuna destek olmak amacıyla federal fonların tahsisini düzenleyen bir tüzük yayımlamıştır. Bu tüzüğe göre, uygun bulunan projeler altı öncelikli alandan birine hizmet etmek zorundadır ve 2001 yılı için bu projeler için ayrılan bütçe 10 milyon İsviçre frangı olarak belirlenmiştir. Bu öncelikler şu şekilde sıralanmıştır: Birincisi, özellikle de diğer yenilikçi entegrasyon girişimlerini destekleyen dil becerilerinin geliştirilmesinin teşviki; ikincisi, kültürlerarası iş birliğinin desteklenmesi için kilit kişilere (örneğin, çevirmenler, arabulucular, gençlik çalışanları, spor eğitmenleri) yönelik

mesleki gelişim ve eğitim fırsatlarının sağlanması; üçüncüsü, yabancıların sivil toplum örgütlerine (sosyal ve kamu faaliyetleri dahil) katılımlarının artırılması; dördüncüsü, eğitim, araştırma ve yayıncılık gibi faaliyetlerin ortak finansmanı yoluyla ulusal düzeyde projelerin yürütülmesi; beşincisi, entegrasyonu teşvik eden ve geliştiren bölgesel kuruluşlara hibe verilmesi ve altıncısı, bölgesel ortaklar ve Federal Yabancılar Komisyonu iş birliğiyle ulusal standartların ve değerlendirme araçlarının geliştirilmesi hedeflenmektedir. İsviçre hükümeti, göçmenlerin sağlığını iyileştirmeyi amaçlayan ve yaklaşık 26 milyon İsviçre frangı (17,2 milyon ABD doları) maliyetli dört yıllık bir sağlık programı başlatmaktadır. Program, göçmen hastalarla çalışan sağlık çalışanlarının eğitimini, önleyici sağlık hizmetlerini ve kamuoyu bilgilendirmesini kapsamaktadır (OECD, 2002, s.267).

İsviçre vatandaşlığına geçişi kolaylaştırmak için yeni bir yasa tasarısı üzerinde çalışmaktadır. Bu tasarı, özellikle İsviçre’de yetişen ikinci ve üçüncü kuşak göçmenler için vatandaşlık alma sürecini basitleştirmekte ve vatandaşlık için gereken ikamet süresini 12 yıldan 8 yıla indirmeyi hedeflemektedir. Bu adım, İsviçre’deki uzun süreli göçmen nüfus entegrasyonunu destekleme çabalarının bir parçası olarak yorumlanabilmektedir (OECD, 2002, s.267).

İsviçre, 2002’de AB üyesi ülkelerle kişilerin serbest dolaşımını sağlayan bir anlaşmaya imza attı. Bu anlaşma, İsviçre vatandaşlarının AB ülkelerinde çalışma ve ikamet hakkına sahip olmasını sağlarken, AB vatandaşları için bu hak kademeli olarak yürürlüğe gireceğini göstermektedir. Anlaşma, İsviçre’nin Schengen ve Dublin anlaşmalarına katılımını da kolaylaştırmayı hedefler. Ayrıca, İsviçre’nin insan kaçakçılığıyla mücadele eden uluslararası sözleşmeleri onaylama süreci de aynı dönemde devam etmiştir. Bu da İsviçre’nin uluslararası hukuk ve güvenlik alanında sorumluluklarını yerine getirme çabalarını yansıtır (OECD, 2002, 268).

İsviçre’nin 2002 yılında AB ve EFTA ülkeleriyle imzaladığı Serbest Dolaşım Anlaşması, 2004 yılında iki yıllık geçiş döneminin ardından tam olarak yürürlüğe girmiştir (OECD, 2004, 278). Bu anlaşma, söz konusu ülkelere İsviçre’ye iş gücü girişini önemli ölçüde kolaylaştırarak, İsviçre iş gücü piyasasında önemli bir yapısal değişimi tetikleyebilmektedir. Bu durum, sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel entegrasyonun da kapsamlı bir şekilde bakılması gerektiğini göstermektedir.

İsviçre, 2004 yılında, iş gücü piyasasının durgunluğuna rağmen, uzun süreli göçmenlerin ülkeye girişinde önemli bir artış yaşadı. 2005 yılında yapılan bir referandum sonucunda, AB'nin on yeni üye ülkesi vatandaşları için, AB ülkelerinden gelen kişiler için uygulanan serbest dolaşım düzenlemesine benzer bir sistem kabul edilmiştir. Ancak bu sistem, uygun bir geçiş süreciyle uygulanacaktı. Bu gelişmeler, yabancılarla ilgili mevzuat ve iltica yasalarında da değişikliklere yol açtı (OECD, 2006, s.218).

2005 yazında İsviçre halkının Schengen ve Dublin Anlaşmalarına katılımı onaylamasının ardından, 2008 yılına kadar süren bir geçiş döneminin sonunda, İsviçre Schengen bölgesi içindeki sınır kontrollerini kaldırdı. Bu adım, serbest dolaşımı artırırken, Dublin Anlaşmasının getirdiği, sığınma başvurularının işlenmesi ve bilgi paylaşımı mekanizmaları da devreye girdi. Anlaşmanın getireceği yükümlülükler doğrultusunda, İsviçre'nin sığınma mevzuatı, “güvenli üçüncü ülkeler” kavramını da içerecek şekilde yenilendi ve başvuruların daha sıkı değerlendirilmesi, hızlı işlem süreçleri ve sınır dışı etme mekanizmalarının güçlendirilmesi gibi önlemler alındı. Bu değişiklikler, İsviçre'nin sınır güvenliği ve göç politikalarında önemli bir dönüşüm anlamına gelirken, “güvenli üçüncü ülke” tanımının uygulanması ve daha kısıtlayıcı sığınma prosedürleri, uluslararası hukuk ve insan hakları bağlamında tartışmalara yol açabilmesine ve etkinlik, adil işlem ve sığınmacı haklarının korunması gibi konulardaki tartışmalara da neden olabilmektedir (OECD, 2006, s.218).

4.1.3 2006-2010 Yılları Arası

2005 sonbaharında yabancılara entegrasyonuna ilişkin düzenlemeler yeniden yapılandırılmış olup, bu düzenlemeler 2006 yılının başında yürürlüğe girmiştir. Yeni düzenlemeyle birlikte, göçmenlerin entegrasyon süreçlerine aktif katılım yükümlülüğü resmileştirilmiştir. Bu kapsamda yetkililer, oturma izinlerinin verilmesi veya uzatılması süreçlerinde başvuranların entegrasyon düzeylerini değerlendirmek durumundadırlar (OECD, 2006, s.218).

2006 yılında yürürlüğe giren ve göçmenlerin entegrasyonuna aktif katılımını şart koşan yeni düzenlemeler, İsviçre'nin göç politikalarında önemli bir değişikliği temsil etmektedir. Bu düzenleme, entegrasyonun pasif bir süreç olmaktan çıkarılıp, göçmenlerin sorumluluklarını ve aktif rolünü vurgulayan bir yaklaşımı benimsemiştir. Oturma izni başvurularında entegrasyon seviyesinin değerlendirilmesi, entegrasyonun başarısının

ölçülmesi ve göç politikalarının etkinliğinin değerlendirilmesi için önemli bir araç olarak görülebilir. Ancak, bu yaklaşımın uygulamada nasıl işlediği ve gerçekten de entegrasyonu teşvik edip etmediği, daha ayrıntılı bir araştırmayı gerektirir. Entegrasyonun ölçülmesinde kullanılan kriterlerin nesnelliği, kültürel çeşitliliğin dikkate alınması ve entegrasyonun farklı boyutlarının (dil, eğitim, istihdam, sosyal katılım vb.) eşit ağırlıkta değerlendirilmesi gibi konular, çalışmalarda incelenmesi gereken önemli noktalar. Ayrıca, bu düzenlemenin göçmenler üzerindeki psikolojik ve sosyal etkileri, olası ayrımcılık riskleri ve uygulanabilirliği gibi konular da akademik araştırmalara konu olmalıdır.

2006 Şubat ayından itibaren yürürlüğe giren İsviçre entegrasyon politikasında yapılan revizyonlar, oturma izni süreçlerinde entegrasyon seviyesinin belirleyici bir faktör olmasını sağlamıştır. Bu yeni düzenlemeyle, başarılı entegrasyon gösteren göçmenler için kalıcı oturma izni alma süresi on yıldan beş yıla indirilmiştir. Ayrıca federal, kantonal ve yerel yönetimler arasında entegrasyon politikalarının koordinasyonunu güçlendiren mekanizmalar kurulmuştur (OECD, 2007, s.286). Bu değişiklikler, entegrasyonun yalnızca göçmenlerin sorumluluğu değil, aynı zamanda devletin aktif bir rol üstlenmesini gerektiren çok yönlü bir süreç olduğu anlayışını yansıtmaktadır. Ancak, entegrasyonun ölçütlerinin belirlenmesi ve uygulanması sürecinde ortaya çıkabilecek objektiflik sorunları ile farklı entegrasyon seviyelerine sahip göçmenler arasında olası eşitsizliklerin değerlendirilmesi, bu politikaların uzun vadeli etkinliğini ve adaletini sorgulamayı gerektirir. Üç yönetim katmanındaki koordinasyonun güçlendirilmesi, politikaların uygulanabilirliğini artırsa da farklı yönetim birimlerinin farklı öncelikleri ve kaynak dağılımları, uyumsuzlukların ortaya çıkma riskini beraberinde getirir. Bu nedenle, politikaların pratik uygulamasının ve sonuçlarının kapsamlı bir değerlendirmesi, gelecekteki entegrasyon politikalarının geliştirilmesi için büyük önem taşımaktadır.

İsviçre, Eylül 2006'da yapılan bir referandumun ardından iltica yasasında önemli değişikliklere gitti. 2007 başında yürürlüğe giren bu revizyonlar, iltica başvurularına erişimi sınırlandıran daha katı bir uygulama politikasını benimsedi. Kimlik belgesi sunamayan başvuruların reddi sıklaştırılırken, sınır dışı edilmeye direnenlere karşı hapis cezası uygulanabilir hale geldi. Mali yardım olanakları kısıtlanırken, geçici koruma statüsündekilerin aile birleşimi ve çalışma izni kolaylaştırıldı, ancak sosyal yardım

erişimleri zaman sınırlamasına tabi tutuldu. Son olarak, düzensiz göçle mücadele amacıyla üçüncü ülkelerle iş birliği ve geri kabul anlaşmaları geliştirilmesine öncelik verilmiştir. 2005 yılından itibaren çeşitli ülkelerle bu doğrultuda anlaşmalar imzalandı (OECD, 2007, s.286).

Bu yasal gelişmelerin ışığında İsviçre’de 2005 yılında sığınma başvurularında gözlemlenen %30’luk düşüş, 1980’lerin sonlarından bu yana en düşük seviyeyi (yaklaşık 10.000 başvuru) temsil ediyordu. Ancak, 2006 yılına ait ön veriler, başvuru sayısında hafif bir artış (yaklaşık 10.500) olduğunu göstermektedir. Vatandaşlık kazananların sayısında ise hafif bir yükseliş (yaklaşık 38.500) gözlemlenmiş olmakla birlikte, İsviçre’nin vatandaşlık verme oranı uluslararası karşılaştırmalarda düşük seviyede kalmaya devam etmektedir. Sırbistan ve Karadağ uyruklu vatandaşların tüm vatandaşlıkların %20’sinden fazlasını sahiptirler. Vatandaşlık başvuruları için alınan ücretler, daha önceki bölgesel farklılıkların aksine, artık prosedürel masraflarla sınırlıdır. Ayrıca, bazı İsviçre kökenli gruplar için vatandaşlık alma süreci kolaylaştırılmıştır (OECD, 2007, s.286).

1990’ların ortalarından 2000’lerin ortalarına kadar İsviçre, göçmenlik politikalarında ve kamuoyunda önemli değişimler yaşamaktadır. Avrupa Birliği genişlemesi ve küreselleşme, ekonomik rekabet ve ulusal kimlik tartışmalarıyla birlikte göçmenlik politikalarını derinden etkilemiştir. Yükselen göç karşıtı söylemler ve “aşırı yüklenme” endişeleri, göçmen karşıtı partilerin güçlenmesine yol açmaktadır. Ekonomik ihtiyaçlar ile sosyal entegrasyon endişeleri arasında bir denge kurma çabaları, göçmenlerin istihdama erişiminde eşitsizlikler ve sosyal ayrışma riskini beraberinde getirmektedir. Dil engeli, kültürel farklılıklar ve ayrımcılık, sosyal entegrasyonu zorlaştırabilmektedir. Hükümetin entegrasyon çabaları, dil kursları ve vatandaşlık süreçlerinin kolaylaştırılmasını içerse de etkinliği tartışma konusu olabilmektedir. 2000’lerin ortalarında, Avrupa Birliği ile ilişkiler ve Schengen Anlaşması, göçmenlik politikalarında yeni bir dönemin başlatmıştır. Serbest dolaşımın artması, göç yönetimini daha karmaşık hale getirdiği ve ulusal kimlik, kültürel çeşitlilik ve göçmenliğin ekonomik-sosyal etkileri hakkındaki toplumsal bölünmeleri açığa çıkarmaktadır. Bu dönem, İsviçre’nin göçmenlik politikalarının sürekli bir evrim ve mücadelenin öyküsüdür.

2006 yılında İsviçre'ye olan göç, 102.700 kişiyle 1990'ların başından beri en yüksek seviyeye ulaşmış ve göçmenlerin %63'ü AB ülkelerinden gelmiştir. Almanya ve Portekiz, göçmenlerin en büyük kaynakları olarak öne çıkarken (%24 ve %12), İtalya, Sırbistan ve İspanya gibi geleneksel göçmen kaynak ülkelerinden gelen göç sayısında düşüş gözlemlenmiştir. Bu artışın temel sebebi, iş gücü göçünün yükselişi olsa da aile ve insani nedenlerden dolayı da göç artmıştır. OECD verilerine göre, iş amaçlı göç bir önceki yıla göre %20 artışla 38.000'i aşmış ve toplam kalıcı göçün yaklaşık %44'ünü oluşturmuştur (OECD, 2008, 282). Bu veriler, İsviçre ekonomisinin büyümesiyle doğrudan bağlantılı olarak nitelendirilebilecek bir iş gücü talebini ve buna bağlı olarak AB ülkelerinden gelen göçün artışını gösterir. Fakat göçmenlik politikalarının ya da bu ülkelerdeki ekonomik koşulların değişmesinin bir sonucu olarak geleneksel göçmen kaynak ülkelerinden göç miktarı azalabilmektedir. Bu durum, İsviçre göçmenlik politikalarının hem ekonomik ihtiyaçlar hem de sosyal entegrasyon hedefleriyle nasıl denge kurduğunu değerlendirmek açısından önemli bir analiz alanı sunmaktadır.

2006 yılında yapılan 10.530 sığınma başvurusu, 2005 yılına göre hafif bir artış göstermiş (500 fazla başvuru) olmakla birlikte, 1980'lerin sonlarından itibaren gözlemlenen genel düşüş eğilimini sürdürmüştür. Eritre'den gelen sığınma başvurularında ise dikkate değer bir artış (yaklaşık 1.200 başvuru, 2005 yılındaki 160 başvuruya kıyasla) tespit edilmiştir (OECD, 2008, s.282).

1 Ocak 2008'de yürürlüğe giren yeni Yabancılar Yasası, göç politikalarına entegrasyon ve iş gücü piyasasına uyum hedeflerini ilk kez resmileştirmiştir. Avrupa Ekonomik Alanı (AEA) dışından gelen iş gücü göçünü nitelikli işçilerle sınırlandıran yasa, aynı zamanda iç göçü kolaylaştırıcı düzenlemeler getirmiş ve yasadışı göç, kayıt dışı çalışma ve sahte evliliklere karşı daha sert önlemler öngörmüştür. Yetkililerle göçmenler arasında imzalanması planlanan uyum sözleşmeleri aracılığıyla ikamet izninin dil kurslarına katılmaya bağlanması, yasanın uyum çabalarına aktif bir katılımı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. İsviçre'nin göç politikalarında hem ekonomik ihtiyaçları hem de sosyal entegrasyon hedeflerini bir araya getirme çabalarının bir sonucu olarak bu düzenlemeler oluşturacaktır. Ancak, yasanın etkinliği, uygulanma şekli ve uzun vadeli sonuçları konusunda daha kapsamlı araştırmalar gerekmektedir. Spesifik olarak, nitelikli iş gücü tanımının uygulamada nasıl değerlendirileceği ve bu kriterin göçmen çeşitliliğini nasıl etkileyeceği önemli bir araştırma konusudur. Ek olarak, entegrasyon

sözleşmelerinin gönüllülük ilkesi ile zorunluluk arasındaki dengeyi nasıl sağlayacağı ve ne kadar etkili olacağı da incelenmelidir (OECD, 2008, s.282).

1999 Sığınma Yasası'nda, 2007-2008 yılları arasında yapılan değişikliklerle, sığınma prosedürleri basitleştirilmiş ve hızlandırılmıştır. Havaalanlarında da tam sığınma prosedürünün uygulanabilmesi, prosedürün verimliliğini artırmayı hedeflemektedir. Mülteci ve geçici koruma statüsündekilere sağlanan standart entegrasyon yardımı, maliyet paylaşımını düzenleyen yeni finansman modelleri ve geliştirilen geri dönüş destek programlarıyla birlikte, daha sistematik bir yaklaşımı işaret etmektedir. "Mülteciler için öğrenme programı" gibi pilot projelerin hayata geçirilmesi ise entegrasyon çabalarını destekleyici bir girişimdir. Ancak bu değişikliklerin uzun vadeli etkilerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Sığınma prosedürlerinin hızlandırılması, adil ve kapsamlı bir değerlendirmenin yapılmasını olumsuz etkileyebilir mi? Standart entegrasyon yardımı, mültecilerin ihtiyaçlarını yeterince karşılayacak düzeyde mi? Bu sorular, İsviçre sığınma sisteminin etkinliği ve adaleti açısından gelecek araştırmalara konu teşkil etmektedir. Ayrıca, pilot projelerin sonuçlarının değerlendirilmesi ve başarılı uygulamaların yaygınlaştırılması, entegrasyon sürecinin iyileştirilmesi için önemlidir (OECD, 2008, s.282).

İsviçre'nin entegrasyon politikasında, dil eğitimi ve diğer beceri geliştirme programlarına odaklanılarak, özellikle beceri merkezleri aracılığıyla önemli yatırımlar yapılmıştır. Bu çabalar, kentsel ve istihdam politikalarında kapsamlı reformlarla desteklenmektedir. Ancak, bu politikaların etkinliğinin değerlendirilmesi için daha fazla araştırma gerekmektedir. Beceri merkezlerinin erişilebilirliği, sundukları eğitimlerin iş piyasasının ihtiyaçlarıyla ne kadar uyumlu olduğu ve bu programların katılımcıların istihdam oranları üzerindeki uzun vadeli etkileri gibi sorular, politikaların başarısını ölçmek için dikkate alınması gereken temel unsurlardır. Ayrıca, kentsel ve istihdam politikalarındaki reformların, entegrasyon politikalarıyla uyumlu bir şekilde tasarlanıp uygulanıp uygulanmadığı da incelenmelidir. Bu uyumsuzluklar, entegrasyon çabalarının etkinliğini azaltabilir ve istenen sonuçların alınmasını engelleyebilir. Bu nedenle, bütünleşmiş bir yaklaşımın benimsenmesi ve politikaların sürekli izlenmesi ve değerlendirilmesi, başarıyı sağlamak için kritik öneme sahiptir (OECD, 2008, s.282).

2008 yılında, küresel ekonomik durgunluğun başlamasından önce, İsviçre'ye olan göç akımları 157.000'i aşarak 2007 yılına göre yaklaşık 18.000 kişilik bir artış ve 2005 yılına göre ise %60'ın üzerinde bir yükseliş kaydetmiştir. Bu yüksek göç rakamları, İsviçre nüfusuna yaklaşık %1,3'lük bir artış anlamına gelmektedir (OECD, 2010, s.244).

2 Şubat 2009'da gerçekleşen halk oylamasında, İsviçreli seçmenler AB ve üye devletleri ile mevcut serbest dolaşım anlaşmasının süresiz olarak uzatılmasını onaylanmıştır. Bu onay, Bulgaristan ve Romanya'nın da anlaşmaya kademeli olarak dahil edilmesini de kapsamaktadır. 1 Haziran 2009'dan itibaren yürürlüğe giren bu uzatma, Bulgaristan ve Romanya vatandaşlarının göçüne, yedi yıllık bir geçiş dönemi boyunca sayısal sınırlamalar ve iş gücü piyasası denetimleri getirmiştir. Ücret ve çalışma koşullarının da denetlenmesi planlanmış ve yüksek göç akışı durumunda, bu kısıtlamaların 2019 yılına kadar uzatılma olasılığı bulunmaktadır. Benzer şekilde, Mayıs 2009'da alınan bir kararla, 2004 yılında AB'ye katılan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden gelen işçiler ve hizmet sağlayıcılar için uygulanan göç kısıtlamaları devam ettirilmiştir. Bu kararlar, İsviçre'nin AB ile olan ilişkilerinde ekonomik kazanımları sosyal ve politik endişelerle nasıl dengelemeye çalıştığının önemli bir göstergesidir. Serbest dolaşım ekonomik faydalar sağlasa da sayısal sınırlamalar potansiyel göç baskısını yönetme ve sosyal uyumu sağlama kaygılarını gündeme getirir (OECD, 2010, s.244).

Sığınma yasasındaki değişikliğin ardından İsviçre'de yürütülen vatandaşlık yasası revizyonu, dört temel hedefi benimsemektedir: Birinci olarak, yabancılar yasasıyla uyumu artırarak entegrasyon ve dil yeterliliği kriterlerinde tutarlılık sağlamaktır. İkinci olarak, vatandaşlık başvuru süreçlerini katı hale getirerek sadece entegre olmuş yabancılar vatandaşlık vermek. Üçüncü olarak, kanton ve yerel yönetimler arasında ikamet süresi şartlarında uyum sağlayabilmektedir. Son olarak, idari prosedürleri kolaylaştırıp başvuru ücretlerini düşürmeyi amaçlamaktadır. Bu revizyon, İsviçre'nin entegrasyon politikalarındaki değişimin ve vatandaşlık sürecinin hem daha adil hem de daha verimli hale getirilmesi çabasının bir göstergesidir. Ancak, bu hedeflerin uygulamada nasıl gerçekleştirileceği ve olası sonuçları belirsizliğini korumaktadır. Bu revizyonun başarısı, sıkılaştırılan vatandaşlık şartlarının, entegrasyonun gerçekten başarılı olup olmadığını, farklı sosyo-ekonomik gruplar üzerindeki etkilerinin ve yerel yönetimler arasındaki uyumun sağlanması zorluklarının bir sonucu olacaktır (OECD, 2010, s.244).

2010 Şubat ayında İsviçre Federal Konseyi, serbest dolaşım anlaşması kapsamındaki olası suistimalleri önlemek amacıyla bir dizi önlem paketini onaylamıştır. Bu önlemler, AB/AEA vatandaşlarının sosyal yardım sistemlerine erişimini kısıtlamayı, aile birleşimi koşullarını sıkı hale getirilerek yeterli konut şartını zorunlu kılmayı ve ücret ve sosyal damping ile “sahte serbest meslek” uygulamalarına karşı denetimleri güçlendirmeyi içerir. Bu önlemler, İsviçre’nin serbest dolaşımın ekonomik faydalarını olası sosyal ve mali zararlarla dengeleme çabalarını göstermektedir. Bununla birlikte, bu önlemlerin ne kadar etkili olduğu ve olası zararlı sonuçları değerlendirmek için kapsamlı bir araştırma gereklidir. Sosyal yardım sistemlerine erişimin kısıtlanması, gerçekten ihtiyaç duyan bireylerin haklarından mahrum kalmasına yol açabilirken, aile birleşimi şartlarının sıkılaştırılması, aile bütünlüğünü tehdit edebilir. Benzer şekilde, “sahte serbest meslek” tanımının belirsizliği, yanlış uygulamalara ve haksız yere cezalandırmalara yol açma riskini taşır. Bu nedenle, bu önlemlerin uygulanmasının uzun vadeli sonuçlarının izlenmesi ve olası olumsuz etkilerin azaltılması için etkili mekanizmaların geliştirilmesi önemlidir (OECD, 2010, s.244).

2010 yılı, İsviçre’nin göç yönetimi stratejisinde önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde, Kosova, Kazakistan, Moldova ve Benin ile geri kabul anlaşmaları imzalanmıştır. Aynı yılın Kasım ayında ise Nijerya ile yürütülen görüşmeler, geri dönüş desteği ve geri kabulü de içeren kapsamlı bir göç ortaklığı anlaşmasıyla sonuçlanmıştır. Bu anlaşmalar, İsviçre’nin düzensiz göçü kontrol altına alma ve göçmenlerin kendi ülkelerine güvenli ve düzenli bir şekilde geri dönüşünü sağlama çabalarını göstermektedir. Geri kabul anlaşmalarının insan haklarına uygunluğu ve geri dönen göçmenlerin yeniden entegrasyona erişiminin sağlanması daha sürdürülebilir bir göç yönetimi modeline işaret eder. Nijerya ile kurulan göç ortaklığı da beklenen sonuçları destekler. Ancak bu ortaklıkların uzun vadeli etkileri mutlaka değerlendirilmelidir (OECD, 2011, s.326).

4.1.4. 2011-2015 Yılları Arası

İsviçre yükseköğretim kurumlarının uluslararası öğrenci nüfusunun yüksekliği dikkate alındığında, 1 Ocak 2011’den itibaren İsviçre üniversitelerinden mezun olan uluslararası öğrencilerin iş gücü piyasasına erişiminin kolaylaştığı gözlemlenmiştir. Bu düzenlemeyle, mezunlar, bilimsel veya ekonomik açıdan önemli bir iş teklifi almaları

durumunda çalışma izni alma hakkına sahip olmuşlardır. Ayrıca, mezunlara iş arama süreçlerini kolaylaştırmak amacıyla, eğitimlerini tamamladıktan sonra altı aya kadar İsviçre’de kalma izni tanınmıştır. Bu politikada, nitelikli yabancı iş gücünün ülke ekonomisine olan katkısının öneminin vurgulandığı görülmektedir. Bu kolaylaştırılmış erişimin, yerel iş gücü piyasası üzerindeki potansiyel etkilerinin ve mezunların İsviçre’de kalma kararlarını belirleyen faktörlerin incelenmesi, politikaların daha etkin uygulanması ve iyileştirilmesi açısından önem taşır (OECD, 2011, s.326).

2011 yılında İsviçre, uluslararası göç ve kalkınma konularına odaklanan dördüncü Küresel Göç ve Kalkınma Forumuna ev sahipliği yapmıştır. Bu organizasyonun İsviçre’de düzenlenmesi, ülkenin küresel göç tartışmalarındaki aktif rolünü ve göçün kalkınma üzerindeki etkilerine verdiği önemi vurgular (OECD, 2011, s.326).

Kasım 2009’da seçmenlerin “Minare yasağı girişimi”ni kabul etmesinin ardından, federal makamlar ile ülkedeki Müslüman topluluklar arasında bir diyalog platformu tesis edildi. 2011’de bu platforma ilişkin nihai rapor taslağı hazırlanmış olup, diyalogun temel hedefleri güven inşa etmek ve federal düzeyde müdahale gerektiren alanları saptamaktır. 2012 için öngörülen ortak toplantıda ise kanton ve belediye temsilcilerinin de yer alması planlanmıştır. Amaç, Müslümanların ihtiyaçlarının dikkate alındığı ve endişelerini dile getirmek istediklerinde hangi kamu kurumlarına ve hangi idari düzeylere başvuracaklarının açıkça belirlenmesiydi (FOM, 2012, s.23).

2012 yılında İsviçre’nin iltica yasasında yapılan acil düzenlemeler, iltica sisteminde önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu değişiklikler, başvuruların İsviçre’nin yurt dışı temsilcilikleri aracılığıyla yapılmasını ortadan kaldırmış ve vicdani ret veya terk durumlarında mülteci statüsü tanınmasını sınırlandırmıştır. Paralel olarak, Avrupa Birliği üyesi olmayan ancak vizesiz seyahat hakkına sahip bazı ülkelerden (özellikle eski Yugoslavya ülkelerinden) gelen vatandaşların başvurularının hızlandırılması için prosedürel kolaylaştırıcılar getirilmiştir. Bu yasal düzenlemeler, İsviçre’nin iltica talebi işlemlerini daha hızlı ve etkili hale getirme niyetini gösterirken, aynı zamanda daha sıkı bir iltica politikasına da işaret etmektedir. Bununla birlikte, bu değişikliklerin iltica başvurusunda bulunanların hakları üzerindeki olası etkilerini değerlendirmek ve çeşitli başvuru grupları arasındaki eşitsizliği değerlendirmek önemlidir. Yurt dışında başvuru olanağının kaldırılmasının, erişilebilirliği ve başvuru sürecinin adillliğini nasıl etkilediği,

ayrıca vicdani ret durumlarındaki mülteci statüsü reddi kararlarının insan hakları bağlamında ele alınması gerekmektedir. Vizesiz seyahat hakkına sahip ülkelerden gelen başvuruların hızlandırılması, bu grupların iltica başvurularını daha üstün konumda olmasına neden olmakta, bu da diğer başvuru sahipleriyle eşitsizlikleri sorgulamaya yol açabilmektedir (OECD, 2013, s.300).

2012 yılında, Avrupa Birliği ile Kişilerin Serbest Dolaşımı Anlaşmasının Hırvatistan'a genişletilmesi konusu İsviçre'de yoğun siyasi tartışmalara konu olmuştur. Bu tartışmaların ortasında, nüfus artışını sınırlandırmayı amaçlayan girişim ve kitlesel göçü kontrol altına alma hedefini güden bir başka halk inisiyatifi ortaya çıkmıştır. Bu durum, İsviçre'de göç politikalarıyla ilgili kamuoyunun farklı görüşlerini ve bu politikaların ülke demografisi üzerindeki potansiyel etkileriyle ilgili endişeleri yansıtmaktadır (OECD, 2013, s.300).

İsviçre'de vatandaşlık kazananların sayısı, 2012 yılında 33.500 olarak kaydedilmiş, 2006 yılından itibaren devam eden azalma trendini sürdürmüştür. Ancak, bu düşüş eğilimi 2013 yılında 34.300'lük bir artışla kısmen tersine dönmüştür. 2013 verilerine göre, vatandaşlık alanların çoğunluğunu İtalya, Almanya, Kosova ve Sırbistan vatandaşları oluşturmaktadır. Bu veriler, İsviçre'nin vatandaşlık politikalarının zaman içindeki değişimlerini ve vatandaşlık başvurularında belirli ülkelerin göreceli ağırlığını göstermektedir (OECD, 2014, s.302).

2013 haziranındaki referandumun sonucunda İsviçre'nin iltica yasasında önemli değişiklikler yapılmış, kamu düzeniyle ilgili endişeler ve potansiyel tehlike oluşturan sığınmacılarla ilgili hususlar ele alınmıştır. Yeni düzenlemeler, iltica başvurularının değerlendirilmesinde daha hızlı ve verimli bir yargılama sürecini hedeflemiş, yeni değerlendirme yöntemlerinin uygulanmasına olanak sağlamıştır. Bu reformun temel amaçlarından biri, iltica başvuru süreçlerinin hızlandırılması olmuştur. Hızlandırılmış sürecin, başvuruların yeterince incelenmeden sonuçlandırılmasına ve olası hatalı kararlara yol açıp açmadığı sorusu, reformun başarısını değerlendirmede kritik öneme sahiptir (OECD, 2014, s.302).

2012 yılında başlayan kitlesel göçü kontrol altına alma hedefini amaçlayan halk inisiyatifi, 2014 yılında önemli bir dönüm noktasına gelmiştir. 9 Şubat 2014'te yapılan halk oylamasında oylanan bu inisiyatif, göçün yıllık olarak sınırlandırılmasını talep

etmiştir. Bu gelişmeye karşılık olarak Federal Konsey, inisiyatifin gereklerini karşılamak üzere bir dizi adım atmış ve Haziran 2014’te bir eylem planı sunmuştur. Aynı yılın temmuz ayında ise İsviçre, Avrupa Birliği ile imzalanan Kişilerin Serbest Dolaşımı Anlaşmasının yeniden gözden geçirilmesi talebinde bulunmuştur. Yeni düzenlemelerin yürürlüğe girmesine kadar mevcut anlaşmaların geçerli kalması, İsviçre’nin göç politikalarındaki bu ani değişimi yönetirken karşılaştığı zorlukları ve geçiş sürecinin hassasiyetini ortaya koymaktadır (OECD, 2014, s.302).

İsviçre Federal İstatistik Ofisi verilerine göre, 2013/2014 akademik yılında İsviçre yükseköğretim sistemindeki uluslararası öğrenci sayısı 45.300’e ulaşarak önceki yıllardaki artış trendini devam ettirmiştir. Bu öğrencilerin yaklaşık 35.500’ü üniversitelerde eğitim görürken, kalan 9.800’ü diğer yükseköğretim kurumlarında öğrenimlerini sürdürmüştür. Bu istatistikler, İsviçre’nin uluslararası öğrenciler için cazip bir eğitim merkezi olma konumunu pekiştirdiğini göstermektedir. Ancak, bu durumun sadece sayısal bir büyüme olarak değil, aynı zamanda ülkenin “beyin göçü” açısından potansiyel kazanımları ve araştırma kapasitesine katkısı bağlamında da değerlendirilmesi gerekmektedir. Yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma stratejileri ve bu öğrencilerin entegrasyonu, barınma, dil bariyerleri ve iş piyasasına erişim gibi konularda karşılaştıkları zorluklar da dikkate alınmalıdır (OECD, 2015, s.252).

İsviçre’de 2014 yılında yürürlüğe giren yeni vatandaşlık yasası, yabancıların ikamet süreleri ve dil yeterlilik kriterleri gibi entegrasyon gereklilikleriyle ilgili düzenlemelerin uyumlaştırılması ve basitleştirilmesine odaklanmıştır. Bu yasa, mevcut mevzuatın farklı unsurları arasında daha tutarlı bir çerçeve oluşturmayı amaçlamıştır. Önemli bir değişiklik olarak, vatandaşlık için gereken ikamet süresi 12 yıldan 10 yıla indirilmiştir. Bu iyileştirmeye beraber İsviçre’de vatandaşlık ve oturma izni süreçlerinde, topluma başarılı bir şekilde entegre olunduğunu kanıtlama ve belirli bir süre daimî ikamet iznine sahip olma gibi yeterlilik koşulları daha da ağırlaştırılmıştır. İsviçre, doğum hakkı vatandaşlığını (jus soli) benimsememekle birlikte, Şubat 2018’den itibaren ülkede doğmuş üçüncü kuşak yabancı gençler ve ebeveynleri için basitleştirilmiş bir vatandaşlık başvuru prosedürü yürürlüğe koymuştur (OECD, 2014&2018, s.302&280).

İsviçre, 2014 yılında Dublin Anlaşması çerçevesinde diğer üye devletlere 14.900 iltica başvurusunun transferini talep etmiş ve bu talepler sonucunda 2.600 kişi hava veya

kara yoluyla ilgili Dublin devletlerine gönderilmiştir. Buna karşılık, aynı dönemde İsviçre'ye diğer Dublin ülkelerinden 4.000'den fazla transfer talebi ulaşmıştır. Bu taleplerden 1.800'ü kabul edilmiş ve fiilen 900'den fazla sığınmacı İsviçre topraklarına transfer edilmiştir. Özellikle İtalya kıyılarındaki yoğun göç baskısı ve bunun İtalyan iltica sistemine getirdiği yük nedeniyle, 2013-2014 yılları arasında İsviçre'den İtalya'ya yapılan Dublin transferlerinde bir azalma gözlemlenmiştir. Bu durum, İsviçre'nin ulusal iltica prosedürleri kapsamında ek 3.000 vakanın işlenmesine yol açmıştır. Bununla birlikte, 2009 yılından bu yana genel eğilim, İsviçre'nin Dublin Anlaşması kapsamında kabul etmek zorunda olduğu sığınmacı sayısından daha fazlasını diğer ülkelere transfer ettiğini göstermektedir. Bu veriler, Dublin sisteminin bölgesel işleyişinde karşılaşılan zorlukları ve İtalya gibi sınır ülkelerinin üzerindeki yükün, diğer üye devletlerin transfer pratiklerini nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır (OECD, 2016, s.306).

2012-2014 yılları arasında İsviçre, göç ve vatandaşlık politikalarında önemli dönüşümler yaşamıştır. Vatandaşlık başvurularındaki düşüş eğiliminin 2013'te kısmen tersine dönmesi, göçmen kökenli nüfusun entegrasyonuna yönelik politikaların etkililiğinin yeniden değerlendirilmesini gerektirir. Aynı dönemde hem iltica yasasında yapılan reformlar hem de “Kitlesel Göçe Karşı” halk inisiyatifinin kabulü, İsviçre'nin göç yönetimi yaklaşımında belirgin bir sıkılaşmayı göstermektedir. İltica süreçlerinin hızlandırılması, adil yargılama ve sığınmacı haklarının korunması arasında bir denge kurma zorunluluğunu ortaya koyarken, göçün yıllık sınırlandırılması talebi, AB ile olan ilişkileri ve ekonomik entegrasyonu etkileyecek sonuçlar doğurmuştur. Yeni vatandaşlık yasasıyla ikamet süresinin kısaltılması ise entegrasyon süreçlerinin hızlandırılması ve vatandaşlık sürecinin kolaylaştırılması hedefini taşıırken, bu değişikliklerin uzun vadeli toplumsal ve ekonomik sonuçlarının dikkatlice izlenmesi gerekmektedir. Bu dönem, İsviçre'nin göç politikalarıyla ilgili sürekli bir gerilim ve denge arayışını ve bu politikaların hem ulusal kimlik algısı hem de uluslararası ilişkiler üzerindeki karmaşık etkilerini açıkça ortaya koymaktadır.

1 Ocak 2015'te Federal Göç Dairesi (FOM), Göçten Sorumlu Devlet Sekreterliği (SEM) olarak yeniden yapılandırılmıştır. Bu adım, göç konusunun artan önemini ve kurumun üstlendiği genişleyen görev alanını yansıtmakla birlikte, örgütlenme ve yapısal düzenlemelerde herhangi bir değişikliğe yol açmamıştır (SEM, 2014, s. 57).

İsviçre Federal Dışişleri Bakanlığı (FDFA) (2015) yayımlamış olduğu “İsviçre Orta Doğu İş birliği Stratejisi 2015–2018” adlı raporunda 2010 ile 2014 yılları arasındaki dört yıl zarfında, Irak, Ürdün, Lübnan ve Suriye gibi orta gelirli ülkeler, artan bir şiddet sarmalının etkisi altına girdiğini belirtmiştir. İsviçre, bu çatışmalara yönelik siyasi çözümler arayışında ve günümüzün en ciddi insani krizine müdahalede kararlılığını sürdürmektedir. SDC’nin 2010-2014 İş Birliği Stratejisi, adı geçen tüm ülkelerin orta gelirli kategorisinde değerlendirildiği bir dönemde hazırlanmış olup, temel hedefinin “Irak, Ürdün, Lübnan ve Suriye’deki mülteciler, yerinden edilmiş bireyler, savunmasız gruplar, kırılgan göçmenler ve afet riski altındaki topluluklar için güvenli, sürdürülebilir ve barışçıl yaşam koşullarına katkıda bulunmak” olduğu ifade edilmiştir. İsviçre’nin sunduğu destek, özellikle iş gücü göçü politikalarına yönelik teknik yardım ve savunmasız göçmenlere yönelik destekleyici hizmetler aracılığıyla, göçmenlerin (menşe topluluklarının geçim kaynaklarında önemli bir rol oynayan) kalkınma potansiyelini maksimize etmeyi ve uluslararası ve ulusal çalışma sözleşmeleri uyarınca korunmalarını güvence altına almayı amaçlamaktadır. Belirtilen dört yıllık dönem için tahsis edilen gösterge niteliğindeki maliyetin toplam 250 milyon İsviçre frangı olduğu bildirilmiştir.

Bu yaklaşım, göçü sadece bir insani kriz olarak değil, aynı zamanda kalkınma potansiyeli barındıran çok boyutlu bir olgu olarak ele almaktadır. Özellikle “iş gücü göçü bağlamında” sunulan teknik destek ve “menşe topluluklarının geçim kaynaklarında güçlü bir rol oynayan” göçmenlere yapılan vurgu, İsviçre’nin göçmenlerin havale, bilgi transferi ve beşerî sermaye gibi yollarla kalkınma süreçlerine katkıda bulunma kapasitesini tanıdığını göstermektedir. Bu, “göçmenlerin kalkınma potansiyelinin en üst düzeye çıkarılması” hedefiyle örtüşmekte ve insani yardım ile kalkınma iş birliğini göç yönetimi perspektifiyle bütünleştiren bir politika anlayışına işaret etmektedir. Ayrıca, uluslararası ve ulusal çalışma sözleşmeleri uyarınca “korumanın garanti edilmesi” vurgusu, göçmen haklarının ve güvenliklerinin politika tasarımının merkezine alındığını teyit etmektedir. Bu strateji, sadece acil ihtiyaçlara yanıt vermekle kalmayıp, aynı zamanda göçün yapısal nedenlerini ele alarak ve göçmenlerin uzun vadeli entegrasyonuna ve potansiyellerinin gerçekleştirilmesine odaklanarak sürdürülebilir çözümler üretme amacını taşımaktadır.

4.1.5. 2016-2020 Yılları Arası

Mart 2016'da İsviçre Federal Konseyi, göçün kısıtlanmasına yönelik anayasal hükümlerin uygulamaya konulması amacıyla çeşitli yasa tasarıları sunmuştur. Bu tasarılar kapsamında, özellikle ülkedeki iş gücü potansiyelini daha etkin kullanma hedefiyle, mülteci statüsü veya geçici kabulle İsviçre'de bulunan bireylerin istihdama erişimini engelleyen bürokratik süreçlerin hafifletilmesi ve böylece iş gücü piyasasına entegrasyonlarının kolaylaştırılması amaçlanmıştır. Ayrıca, iltica süreçlerinin hızlandırılmasını hedefleyen ve Parlamento tarafından onaylanan bir diğer yasa tasarısı, Haziran 2016'da yapılan halk oylamasıyla kamuoyu desteğini almıştır (OECD, 2016, s.306).

Bu yasal girişimler, İsviçre'nin göç politikalarında, bir yandan anayasal sınırlama taleplerine yanıt verirken, diğer yandan halihazırda ülkede bulunan göçmen popülasyonunun topluma ve ekonomiye entegrasyonunu hedefleyen karmaşık bir denge arayışını yansıtmaktadır. Ayrıca bu gelişmeler, İsviçre'nin doğrudan demokrasi sisteminde halk iradesinin yasama süreçleri üzerindeki güçlü etkisini ve bu etkinin karmaşık politika çözümlerine nasıl yol açtığını göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Yabancılar ve ek yardımlar yasa taslağında öngörülen değişiklikler, Kişilerin Serbest Dolaşımı Anlaşmasının uygulanmasını daha etkin hale getirmeyi hedefleyen dört temel önlem sunmaktadır. Bu taslağa göre, yalnızca iş arama amacıyla İsviçre'ye gelen yabancılar ve ailelerinin sosyal güvenlik sisteminden dışlanması planlanmaktadır. Ayrıca, gelir getirici faaliyetlerini sonlandıran bireylerin ikamet haklarının sona erdirilmesine ilişkin hükümlerin netleştirileceği belirtilmektedir. Ek yardımlardan sorumlu kurumlar ile göçten sorumlu kanton makamları arasında veri akışını düzenleyen yeni düzenlemelerle bilgi paylaşımının iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Son olarak, yasa taslağı, İsviçre'de yasa dışı ikamet eden yabancıların ek yardım sisteminden açıkça çıkarılacağını ifade etmektedir. Bu düzenlemeler, İsviçre'nin sosyal refah sistemi üzerindeki potansiyel yükleri hafifletmeyi ve göç politikalarını daha sıkı bir çerçeveye oturtmayı amaçladığı şeklinde yorumlanabilir (OECD, 2016, s.306).

İsviçre Göçmenlik Bakanlığı'nın açıklamalarına göre, 2016 yılında ülkeye yapılan iltica başvurusu sayısı 27.200 olarak kaydedilmiş, bu rakam 2015 yılına kıyasla %31,2'lik önemli bir azalmaya işaret etmektedir. Başvuru sahiplerinin ana menşe ülkeleri Eritre,

Afganistan ve Suriye olarak belirlenmiştir. Aynı yıl içerisinde sonuçlandırılan 31.300 ilk başvurudan elde edilen verilere göre, iltica hakkı tanınma oranı %22,7 iken, iltica hakkı veya geçici kabul sağlanan toplam koruma oranı %48,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu istatistikler, İsviçre'nin iltica politikasında gözlemlenen bir düşüş eğilimini ve bu dönemdeki başvuru değerlendirme süreçlerinin sonuçlarını yansıtmaktadır (OECD, 2017, s.236).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) Yerleştirme Programı kapsamında, Ağustos 2015'ten bu yana yaklaşık 1.000 mültecinin İsviçre'de daimî ikametgâh edinmesi sağlanmış, bu kişilerin 620'si 2016 yılı içinde ülkeye gelmiştir. Bu program, BMMYK tarafından mülteci statüsü verilen, özellikle Suriye ve komşu ülkelerdeki savunmasız gruplara odaklanmaktadır. Mart 2016'da başlatılan Avrupa Yerleştirme Programı çerçevesinde ise İsviçre, toplam 368 mülteciyi (340'ı İtalya'dan, 28'i Yunanistan'dan) kabul etmiştir (OECD, 2017, 236). Bu veriler, İsviçre'nin uluslararası mülteci krizine yönelik insani sorumluluklarını, hem küresel düzeydeki BMMYK programları aracılığıyla hem de Avrupa Birliği'nin yük paylaşımı mekanizmalarına katkıda bulunarak yerine getirme çabasını açıkça ortaya koymaktadır. Özellikle Yunanistan ve İtalya gibi “ön cephe” ülkelerinden mültecilerin kabulü, Avrupa'daki dayanışma ve ortak sorumluluk ilkesinin somut bir yansıması olarak değerlendirilmelidir. Bu tür yerleştirme programları, mültecilerin güvenli ve düzenli yollarla korunmaya erişimini sağlayarak, düzensiz göçün risklerini azaltma potansiyeli taşırken, aynı zamanda entegrasyon süreçlerinin daha planlı yürütülmesine olanak tanımaktadır.

Mevcut verilere göre, İsviçre 2017 yılında 18.000'in biraz üzerinde sığınma başvurusu almıştır. Bu rakam, bir önceki yıla (2016) kıyasla yaklaşık üçte birlik bir düşüşü temsil etmekle birlikte, aynı zamanda 2010 yılından bu yana kaydedilen en düşük seviyeyi oluşturmaktadır (OECD, 2018, s.280).

İsviçre'de entegrasyonun politika öncelikleri arasındaki ağırlığı giderek artmaktadır. Bu durum, mevcut yasal düzenlemelerde gözlemlenen köklü değişikliklerle somutlaşmaktadır. Bu bağlamda, 2018 ortalarından itibaren yürürlüğe giren ve önceki “Yabancılar Kanunu”nun adının “Yabancılar ve Entegrasyon Kanunu” olarak değiştirilmesi, entegrasyon kavramının mevzuatın merkezine yerleştiğini göstermektedir.

Devam eden yasal düzenlemeler arasında, belirli oturma izinleri için gerekli olan dil yeterlilik seviyeleri ile entegrasyon sözleşmelerinin zorunlu kılınmasının gerekçeleri daha ayrıntılı biçimde açıklanmaktadır. Ayrıca, uyumsuzluk durumunda uygulanacak yaptırımlar, örneğin daha az istikrarlı bir izin türü gibi, daha net bir çerçeveye oturtulmuştur. Bu entegrasyon odaklı değişiklikler, özellikle insani göçmenleri etkilemektedir. Olumlu gelişmeler arasında, 1 Ocak 2018’de sığınmacılar ve geçici kabul edilen kişilerden alınan %10’luk özel verginin kaldırılması yer almaktadır. Ayrıca, Temmuz 2018 itibarıyla iş arayan, sosyal yardım kapsamındaki istihdam edilebilir mülteciler ve geçici kabul edilen kişilerin, iş gücü piyasasına entegrasyon tedbirlerine daha iyi erişim sağlamak amacıyla kamu istihdam hizmetlerine otomatik olarak kaydedilmesi öngörülmüştür. Dahası hem tanınmış mültecilerin hem de geçici kabul edilen kişilerin istihdamına ilişkin mevcut izin prosedürü, artık basit bir kayıt zorunluluğuyla değiştirilerek bürokratik yük azaltılmıştır (OECD, 2018, s.280).

Bu kapsamlı yasal ve idari düzenlemeler, İsviçre’nin göç yönetiminde salt kabulden, aktif bir entegrasyon politikasına doğru evrildiğini açıkça göstermektedir. Yasanın ismindeki “Entegrasyon” vurgusu, bu sürecin sadece bir yan unsur değil, ülkenin genel göç stratejisinin ayrılmaz bir parçası olduğunun altını çizmektedir. Dil öğrenimi ve entegrasyon sözleşmeleri gibi koşulların getirilmesi, entegrasyonu bireysel bir hak olmanın ötesinde bir sorumluluk olarak konumlandırırken, öte yandan, özel verginin kaldırılması ve istihdam piyasasına erişimin kolaylaştırılması gibi adımlar, uyum sürecini teşvik edici ve destekleyici mekanizmalar sunmaktadır. Bu dengeli yaklaşım hem göçmenlerden beklentileri olan hem de onların toplumsal hayata tam katılımlarını sağlamayı hedefleyen etkin bir devlet politikasının yansıması olarak değerlendirilebilir.

İsviçre’de, 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren yürürlüğe giren yeni düzenlemelerle birlikte, daha önceki federal yabancılar yasası “Yabancılar ve Entegrasyon Federal Yasası” adını almıştır. Bu yasal reformların getirdiği önemli değişikliklerden biri, mülteciler ve geçici olarak kabul edilen bireylerin iş gücü piyasasına erişiminin kolaylaştırılmasıdır. Zira bu kişiler artık ilgili iş gücü piyasası yetkililerine basit bir bildirimde bulunarak istihdama başlayabilmektedirler. Ayrıca, yapılan düzenlemeler, oturma izni tahsisinin bir entegrasyon anlaşmasının imzalanması şartına bağlanması olasılığını da içermektedir. Söz konusu entegrasyon anlaşmasının bağlayıcı nitelikte olduğu ve göçmenin bu anlaşmanın yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda izin

düşürme gibi yaptırımların uygulanabileceği belirtilmektedir. Bu yasal güncellemeler, İsviçre'nin göç ve entegrasyon politikalarında daha düzenleyici bir yaklaşıma yöneldiğini açıkça ortaya koymaktadır. Federal yasanın ismine “Entegrasyon” kelimesinin eklenmesi, entegrasyonun artık yalnızca sosyal bir hedef olmaktan çıkıp, yasal bir çerçeveye oturtulmuş temel bir ilke haline geldiğini göstermektedir (OECD, 2019, s.280).

Ocak 2019'dan itibaren, İsviçre'de mülteciler ve geçici olarak kabul edilen bireylerin istihdam edilmeleri için daha önceki izin alma yükümlülüğü kaldırılmış, bunun yerine ilgili yetkililere yapılacak basit bir bildirimle çalışma hakkı tanınmıştır (OECD, 2020, s.240).

1 Mart 2019 tarihinden itibaren İsviçre genelinde yeni, hızlandırılmış iltica prosedürleri ve ücretsiz yasal temsil hakkı uygulamaya konulmuştur. Bu yeni düzenlemelere göre, iltica süreçlerinin büyük bir kısmı federal hükümetin iltica merkezlerinde yürütülerek ve iltica başvurusunun değerlendirme süresi maksimum 140 gün ile sınırlandırılmıştır. Bu önemli reformlar, İsviçre'nin iltica sistemini daha verimli ve şeffaf hale getirme çabasını yansıtmaktadır. İşlemlerin federal merkezlerde toplanması ve sürecin hızlandırılması, hem başvuru sahipleri için belirsizliğin azalması hem de idari yükün hafiflemesi açısından olumlu potansiyeller taşımaktadır (OECD, 2019, s.280).

FDFA (2019) yılında yayımlamış olduğu İsviçre İş birliği Programı Orta Doğu 2019 – 2022 programı kapsamında, uluslararası iş birliği ve göç politikalarının stratejik bütünleşmesi, parlamentonun yetki alanı çerçevesinde giderek önem kazandığını belirtmektedir. İnsani yardım, kalkınma ve barışın teşviki arasındaki sinerji, önceki stratejik yaklaşımların doğal bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, İsviçre'nin Küresel Göç ve Kalkınma Programı kapsamında Ürdün'de faaliyet gösteren İşçi Merkezi, pratik bir uygulama örneği teşkil etmektedir.

Bütüncül bir göç ve koruma yaklaşımı, insani yardım, kalkınma, barış inşası, insan hakları ve göç politikası gibi araçların entegrasyonunu gerektirir. Bu entegrasyon, uluslararası iş birliği ile göç politikasının stratejik olarak ilişkilendirilmesi yoluyla gerçekleştirilebilir. İsviçre'nin bu yöndeki çabaları yalnızca ulusal çıkarlarla uyumlu olduğu durumlarda yetki kullanımını içermektedir. Ayrıca bu raporda genel yardımlar kapsamında ayrılana 272,6 milyon İsviçre frangının 101,2 milyonluk kısmı koruma ve göç için ayrılmıştır.

Göç olgusu, günümüzde yalnızca demografik bir hareketlilik olarak değil, aynı zamanda küresel siyaset, kalkınma ve güvenlik parametrelerini şekillendiren çok boyutlu bir dinamik olarak ele alınmalıdır. İsviçre örneğinde görüldüğü üzere, göç politikalarının insani yardım ve kalkınma perspektifleriyle bütünleştirilmesi, sürdürülebilir ve insan odaklı çözümlerin geliştirilmesine olanak tanır. Ancak bu tür stratejik bağlantıların ulusal çıkar paradigmasına tabi olması, göç yönetiminde etik ve evrensel insan hakları ilkeleriyle dengelenmesi gereken bir gerilim alanı yaratmaktadır. Dolayısıyla, göçün küresel iş birliği çerçevesinde yönetilmesi hem politik araçların uyumlaştırılmasını hem de normatif bir tutarlılığı zorunlu kılmaktadır.

1 Ocak 2020 tarihinden itibaren, İsviçre’de oturma izni başvurusu yapacak ve dil yeterliliğini ispatlaması gereken tüm bireylerden, akredite edilmiş bir kurumdan alınmış dil belgesi talep edilmeye başlanılmıştır. Almanca, Fransızca veya İtalyanca ana diline sahip yabancı uyruklular, bu dillerde en az üç yıl zorunlu eğitim görmüş veya ortaöğretim ya da yükseköğretim programlarını (İsviçre dışında olsa dahi) bu dillerde tamamlamış olanlar bu zorunluluktan muaf tutulmuştur. Belirlenen dil belgesini ibraz edemeyen veya muafiyet kapsamına girmeyen yabancı uyrukluların oturma izinleri reddedilebilecek veya C izninden (süresiz ikamet) B iznine (uzun süreli ikamet) düşürülebilecektir. Bu yeni koşullar, daha önce kantonlar arasında farklılık gösteren dil kurallarını tüm İsviçre genelinde standart hale getirmektedir (OECD, 2020, s.240). Bu yasal düzenleme, İsviçre’nin entegrasyon politikasında dil yeterliliğine verilen önemin arttığını ve bu alanda ülke genelinde bir standardizasyon sağlandığını açıkça ortaya koymaktadır. Akredite kurumdan belge talep edilmesi, dil bilgisinin objektif ve güvenilir bir şekilde doğrulanmasını sağlarken, muafiyetler aracılığıyla istisnai durumlar da göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca bu düzenleme bireylerin toplumsal yaşama aktif katılımını teşvik etmeyi ve uzun vadeli entegrasyonu güçlendirmeyi hedeflemektedir.

COVID-19 pandemisine karşı hükümet tarafından bir dizi önlem alınmıştır. Bu kapsamda, göçmen topluluklara yönelik özel bir iletişim kampanyası başlatılmıştır. Ayrıca, tüm paydaşların sağlığını korumak ve yabancı nüfusa destek sağlamak amacıyla kantonlar ve entegrasyon hizmeti sunucuları, belirli entegrasyon tedbirlerini yenilemiş veya askıya almıştır. Ülkeye girişlerde, İsviçre vatandaşları, geçerli oturma veya sınır ötesi izni bulunan yabancılar ile bazı sağlık çalışanları hariç olmak üzere kısıtlamalar getirilmiştir. Ülke dışından yeni oturma izni verilmesi ise sağlık personeli ve koronavirüs

araştırmacıları gibi özel kategoriler ile gıda, enerji ve bilişim gibi kritik sektörlerde görev yapan AB/AEA vatandaşları dışında büyük ölçüde durdurulmuştur (OECD, 2020, s.240)

Pandeminin etkisiyle yani küresel bir sağlık krizinin, bir ülkenin göç ve entegrasyon politikalarını ne denli hızlı ve kökten etkileyebileceğini gözler önüne sermektedir. İsviçre'nin bu süreçte aldığı tedbirler, kamu sağlığını koruma ve hayati işlemlerin işleyişini sürdürme önceliğiyle karakterizedir. Mevcut göçmen nüfus için iletişim ve entegrasyon hizmetlerinde yapılan adaptasyonlar, kriz zamanlarında dahi bu kesimin göz ardı edilmediğini, ancak ana odak noktasının sınırlar ve ekonominin devamlılığına kaydığını göstermektedir. Bu durum, olağanüstü koşulların, entegrasyonun uzun vadeli hedeflerini geçici olarak askıya alıp, kısa vadeli güvenlik ve istikrar arayışlarını ön plana çıkarabildiğine dair önemli bir örnek teşkil etmektedir.

4.1.6. 2021'den Günümüze Kadar

Ocak 2020 itibarıyla İsviçre'de, işsizlik oranının %5'e ulaştığı belirli meslek grupları için işverenlere, ilanlarını diğer adayların erişimine açmadan beş gün önce İsviçre Kamu İstihdam Servisi aracılığıyla yerel iş arayanlara duyurma zorunluluğu getirilmiştir. Bu tedbirin ilk uygulaması Temmuz 2018'de, ulusal işsizlik oranının %8'i aştığı sektörlerde başlamıştır. COVID-19 pandemisinin yol açtığı işsizlik artışının ardından, 1 Ocak 2021 tarihinden itibaren bu iş ilanı gereklilikleri, başta satış, pazarlama, hizmet ve inşaat sektörlerindeki pozisyonlar olmak üzere ek alanları kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Böylelikle İsviçre'nin iç iş gücü piyasasını koruma ve yerel işsizliği yönetme konusundaki kararlılığını yansıtmaktadır. İş gücü piyasasında belirli bir işsizlik eşliğinin aşılması durumunda yerel iş arayanlara öncelik verilmesi, hükümetin istihdam politikalarında yerli iş gücünün istihdam edilebilirliğini artırmayı hedeflediğini göstermektedir. Özellikle COVID-19'un ekonomik etkilerine yanıt olarak kapsamın genişletilmesi, kriz dönemlerinde ulusal iş gücünü desteklemenin birincil öncelik haline geldiğini vurgulamaktadır (OECD, 2021, s.310).

2022 yılı itibarıyla, ayrımcılıkla mücadele faaliyetleri, özellikle istihdam arama süreçlerinde karşılaşılan ayrımcılık vakalarıyla mücadele etme kapasitesini artırmak üzere yetkili mercileri ve ilgili kuruluşları hedefli bir şekilde güçlendirmeyi amaçlayacaktır (OECD, 2022, s.280).

1 Ocak 2022 tarihinden itibaren İsviçre hükümeti, Hırvatistan vatandaşlarına ve AB vatandaşlarına uygulanan göçmenlik prosedürlerine tabi olarak, İsviçre’de istihdam edilme koşullarında daha az kısıtlamayla karşılaşacakları şekilde serbest dolaşım hakkını tanımıştır. Bununla birlikte, şayet bu durum yerel iş gücü piyasasında ciddi sorunlara yol açarsa, hükümetin 2023 yılından 2026 sonuna kadar Hırvatistan vatandaşlarına verilen çalışma izni sayısını sınırlama yetkisi bulunmaktadır (OECD, 2022, s.280).

Federal Konsey, 1 Ocak 2022 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Vize Giriş ve Verme Yönetmeliğinde (EGVO) yaptığı değişiklikle Avustralya vatandaşlarına vizesiz ülke girişi imkânı sunmuştur. Bu düzenleme kapsamında, Avustralya vatandaşlarının İsviçre’de üç ayı aşan bir süre kalmaları veya çalışma amacıyla bulunmaları durumunda, kalış amaçları ve sürelerinden bağımsız olarak ilgili izinleri almaları zorunlu tutulmuştur. Aynı zamanda, İsviçre vatandaşlarına Avustralya’nın Çalışma ve Tatil Programına katılım hakkı tanınmıştır (OECD, 2022, s.280).

2022 yılı itibarıyla, ilk sığınma başvurularının sayısında kayda değer bir artış gözlemlenmiş ve bu sayı %74’lük bir yükselişle yaklaşık 23.000’e ulaşmıştır. Başvuruda bulunanların önemli bir kısmı 6.900 kişiyle Afganistan 6.900, 4.700 kişiyle Türkiye ve 1600 kişiyle Eritre’den gelmiştir. 2021 yılına kıyasla en belirgin artış Afganistan vatandaşlarında (+4.000) yaşanırken, Eritre vatandaşları arasında (-100) en büyük düşüş kaydedilmiştir. Aynı yıl içinde karara bağlanan 12.000 başvurunun %86’sı olumlu sonuçlanmıştır (OECD, 2023, s.276). Özellikle Afganistan’dan gelen başvuru sayısındaki dramatik artış, bu ülkedeki değişen jeopolitik koşulların bireylerin güvenlik arayışlarını nasıl yoğunlaştırdığının çarpıcı bir göstergesidir. Başvuruların %86 gibi yüksek bir oranda olumlu sonuçlanması, sığınmacı kabul eden ülkelerin, insan hakları yükümlülüklerini yerine getirirken aynı zamanda artan göçmen akınlarını yönetme konusunda karşılaştığı zorlukları ve bu sistemlerin kapasite esnekliğinin önemini vurgulamaktadır.

6 Şubat 2023’ten 12 Mayıs 2023 tarihine kadar, Türkiye ve Suriye’de meydana gelen depremlerden etkilenen ve İsviçre’deki akrabalarının yanında geçici olarak ikamet edebilecek durumda olan kişilerin vize başvurularında öncelik tanındığı bildirilmiştir. Ayrıca, doksan günden daha uzun süreli bir kalış planlayan bireylerin ilgili izin belgesini edinmeleri zorunlu kılınmıştır (OECD, 2023, s.276).

2022 yılının başında Ukrayna ve Rusya arasında yaşanan çatışmalardan ötürü, bölgede bulunan insanlardan Avrupa'ya yönelik göç akımları başlamıştır (Gülerce, 2023, s.81). Bu kapsama Ukraynalılar, İsviçre'ye de sığınma talebinde bulunmuşlardır. Ukrayna vatandaşlarına yönelik geçici "S" koruma statüsünün süresinin bir yıl daha uzatıldığı ve birtakım destekleyici önlemlerin kapsamının genişletildiği bildirilmiştir. Federal kaynaklar, Ukraynalı bireylerin iş gücü piyasasına hızlı entegrasyonlarını ve toplumsal uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla dil eğitimini teşvik etmeye odaklanmaktadır. 2023 yılından itibaren, 15 yaş ve üzeri "S" statüsüne sahip kişilerin, geçici koruma statüleri sona ermiş olsa dahi, kanton onayıyla yürütülen resmi şirket eğitim programlarını içeren bir çıraklık sürecine başvurma ve bu programları tamamlama imkanına sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, "S" statüsünün iptali durumunda, Devlet Göçmenlik Sekreterliği'nin ilgili başvuruları bireysel olarak değerlendireceği ve belirlenen kriterleri karşılayanlara onay verileceği ifade edilmiştir (OECD, 2023, s.276).

2023 yılı verilerine göre, ilk sığınma başvurusu sayılarında belirgin bir yükseliş gözlemlenmiş olup, bu oran %16'lık bir artışla yaklaşık 27.000 kişiye ulaşmıştır. Başvuruların büyük bir kısmını Türkiye (6.600), Afganistan (5.900) ve Eritre (1.900) uyruklu bireyler oluşturmaktadır. Önceki yıla kıyasla en dikkat çekici artış Türk vatandaşlarında (2.000 kişilik bir yükseliş) yaşanırken, en büyük düşüş Afganistan vatandaşları (-1.100 kişilik bir azalma) arasında kaydedilmiştir. Aynı dönemde karara bağlanan yaklaşık 15.000 başvurunun %86'sı olumlu sonuçlanmıştır (OECD, 2023, s.276).

SEM'in yayımlamış olduğu 2024 yılı göç raporuna göre:

2024 yılı sonu itibarıyla İsviçre'nin demografik yapısına ilişkin istatistikler, ülke nüfusunun yaklaşık 9 milyona ulaştığını ve bu popülasyonun yaklaşık dörtte üçünün İsviçre vatandaşlarından teşekkül ettiğini göstermektedir. Geri kalan 2.368.364 kişilik yabancı uyruklu ikamet eden nüfusun tanımı, C yerleşim, B ikamet veya 12 aydan uzun süreli L kısa süreli izinleri ile tanınmış mültecileri kapsamaktadır. Bu yabancı nüfusun önemli bir bölümünün, yani üçte ikisinin, AB ve EFTA ülkelerinden geldiği belirtilmektedir (SEM, t.y.).

Söz konusu yılda, 170.607 yabancı uyruklu birey İsviçre'ye göç ederken, 78.906 kişi ülkeyi terk etmiştir. Bu durum, kalıcı yabancı ikamet eden nüfusta 83.392 kişilik bir

net artışa yol açmıştır. Göçün birincil motivasyonunun istihdam olduğu ve bu yeni gelenlerin %95'inin AB/EFTA menşeli olduğu rapor edilmiştir (SEM, t.y.).

Üçüncü ülkelerden (AB/EFTA dışı) gelen iş gücüne yönelik olarak, kantonlar ve SEM tarafından toplam 7061 çalışma izni verilmiştir. Bu izinlerin 739'u Birleşik Krallık vatandaşlarına tahsis edilirken, geri kalan 6322'si diğer üçüncü ülke vatandaşlarına sağlanmıştır. Bu nitelikli profesyonellerin büyük çoğunluğunun bilişim sektörü, iş danışmanlığı, araştırma ile kimya ve ilaç endüstrisi gibi yüksek katma değerli alanlarda istihdam edildiği gözlemlenmiştir. Ancak, Federal Konsey tarafından belirlenen kota limitlerinin önceki dönemlerde olduğu gibi tam kapasiteyle kullanılmadığı bilgisi de mevcuttur (SEM, t.y.).

Vize politikalarına dair verilere göre, 2024'te İsviçre, yaz mevsiminde kış aylarına kıyasla 565.362 adet daha fazla Schengen vizesi düzenlemiştir. Bu ziyaretlerin başlıca gerekçeleri arasında turistik seyahatler, ticari faaliyetler ve aile/arkadaş ziyaretleri sıralanmaktadır. Vize verilen ülkeler arasında Hindistan'ın öne çıktığı, bunu Çin ve Suudi Arabistan'ın takip ettiği ifade edilmiştir (SEM, t.y.).

İsviçre'nin mülteci entegrasyonu ve nitelikli iş gücü arzını güçlendirme hedefleri doğrultusunda, Göçmenlik Makamları ve İsviçre üniversiteleri, Mart 2025'te akademik potansiyele sahip mültecilerin yükseköğretim sistemine erişimini desteklemek amacıyla bir pilot program başlatmıştır. Bu inisiyatif çerçevesinde yürütülen projeler, katılımcılara üniversite düzeyinde programlara kabul için özel olarak hazırlanmış bir hazırlık süreci sunmaktadır (OECD, 2025, s.314).

Ukrayna'dan gelen mültecilere hızlı bir prosedürle S koruma statüsü tahsis edildiği ve bu geçici koruma statüsünün, hukuki belirlilik sağlamak amacıyla Mart 2026'ya kadar uzatıldığı bildirilmektedir. İsviçre'nin Ukraynalı mültecilere yönelik stratejisi, mesleki ve sosyal entegrasyonu başlangıçtan itibaren teşvik eden çift yönlü bir yaklaşım benimsemiştir. İsviçre'de kazanılan yeterliliklerin, söz konusu mültecilerin hem yerel iş gücü piyasasına adaptasyonuna katkı sağladığı hem de menşe ülkelerine geri döndüklerinde fayda potansiyeli taşıdığı ifade edilmektedir (OECD, 2025, s.314).

Bu çabalara paralel olarak, iş gücü piyasasına erişimi kısıtlayan yasal bariyerler hafifletilmiştir. Eğitim sektörü bağlamında ise Ukraynalı öğrencilere 2024/25 akademik dönemi için öğrenim ücreti muafiyeti sağlanmıştır (OECD, 2025, s.314).

Diğer yandan, Göçmenlik Bakanlığı, Nisan 2025'te Afganistan'dan gelen sığınma başvurularına yönelik değerlendirme kriterlerini yenilemiştir. Bu revizyon sonucunda, belirli şartlar altında sağlıklı, bekar yetişkin erkekler gibi spesifik gruplar için geri dönüşün makul olduğu yönünde bir kanaat belirtilmiştir (OECD, 2025, s.314).

İsviçre Hükümeti'nin, göç yönetimine ilişkin yaptırımları daha da pekiştirdiği de kaydedilmektedir. Bu kapsamda, Ocak 2025'te Göçmenlik Bakanlığı bünyesinde kurulan Yeni Kimlik ve Güvenlik Kontrolleri Bölümü, yabancı uyrukluların kimlik doğrulama süreçlerinde bakanlığın farklı birimlerine, diğer federal ve kanton idarelerine ve uluslararası otoritelerle iş birliği içinde destek sağlamaktadır. Bu bölüm aynı zamanda Eurodac ve Schengen Bilgi Sistemi için merkezi bir irtibat noktası işlevini de yerine getirmektedir (OECD, 2025, s.314).

Avrupa genelindeki daha geniş kapsamlı gelişmelere mukabil olarak, Federal Konsey Mart 2025'te, AB Göç ve Sığınma Paketi'nin Schengen ile Dublin/Eurodac düzenlemeleriyle olan bağlantısı dolayısıyla İsviçre için hukuken bağlayıcı nitelik taşıyan hükümlerini onaylamıştır. Her ne kadar İsviçre, AMM Yönetmeliği tarafından öngörülen zorunlu kota uygulamalarına veya mali yükümlülüklerle tabi olmasa da Federal Konsey gönüllülük esasına dayalı dayanışma tedbirlerini destekleme yönünde bir tutum sergilemiştir (OECD, 2025, s.314).

Buna ek olarak, İsviçre'nin göç alanındaki uluslararası iş birliği girişimlerini aktif olarak sürdürdüğü kaydedilmektedir. İsviçre Kalkınma ve İş birliği Ajansı (SDC), Sri Lanka, Nijerya, Tunus, Bosna Hersek, Sırbistan ve Kosova gibi ülkelerle mesleki eğitim ve göç yönetimi ekseninde ortaklıklar geliştirmiştir. Ayrıca, İkinci İsviçre Katkısı programı dahilinde, seçilmiş AB üye devletlerine yönelik olarak göçmenlere, mültecilere ve sığınmacılara yönelik destek faaliyetleri yürütülmektedir. Bu kapsamda, kredili göç çerçevesi altında iltica ve altyapı hizmetlerinin yanı sıra gönüllü geri dönüş ve yeniden entegrasyonu hedefleyen projeler hayata geçirilmektedir (OECD, 2025, s.314).

Son olarak Aygül'ün (2014) araştırmasında Türklerin, İsviçre'de yaşayan en yüksek sayılara sahip olan göçmen gruplar içerisinde olması oldukça dikkat çekmektedir. Özellikle 1980'lerden sonra Vatandaşlık alan Türklerin sayısı da oldukça göze çarpmaktadır. Türkler her alanda İsviçre'de faaliyette bulunmaktadır. Radyo ve televizyon gibi medya oranları vasıtasıyla yayın yapmaları bilgi almaları açısından

önemlidir. Ayrıca Türkiye’de bulunan bazı gazetelerin de İsviçre’de temsilcileri bulunmaktadır. Sivil toplum örgütlerinden, kültürel ve dini hizmetlere, siyasal katılımdan, ekonomiye katkılarına kadar birçok alanda aktif bir şekilde yer almaktadırlar. 1980-1990 yılları arasında Türkiye’den İsviçre’ye iltica etme oranları da oldukça yüksektir.

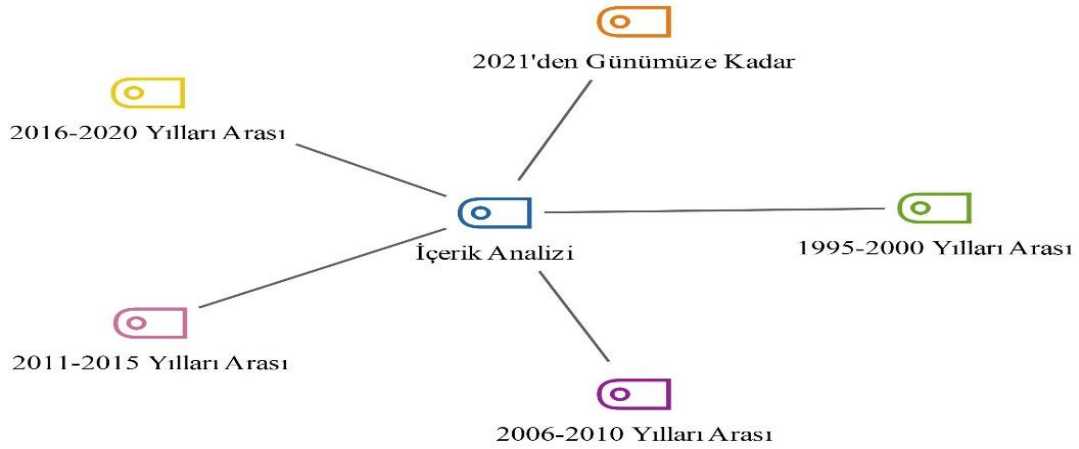
4.2. Analizler

Giriş kısmında da değinildiği gibi MAXQDA, nitel ve karma yöntemlerle yürütülen araştırmalarda sıklıkla tercih edilen güçlü bir analiz yazılımıdır. Nitel verileri düzenli biçimde analiz edip yorumlama olanağı sunarak, teorileri sınama ve yeni teoriler geliştirme için sağlam bir zemin hazırlar (Creswell, 2013, s.203). Bu çalışmanın amaçlarından birisi olan 1990’lardan günümüze İsviçre’de göçmenlik alanındaki tartışma, politika ve uygulama değişimlerini dönemsel içerik ve tematik analizle ortaya koyulmasıdır. Çalışma, beşer yıllık dönemler halinde (1995–2000 yılları arası, 2001–2005 yılları arası, 2006–2010 yılları arası, 2011–2015 yılları arası, 2016–2020 yılları arası ve 2021’den günümüze kadar) yapılandırılmış ve Kamu Politikası, Mülteciler ve Sığınmacılar, İstihdam ve Göç ile Yerleşim olmak üzere dört ana tematik eksen temel alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. Tematik analizde Braun ve Clarke’ın (2019) altı aşamalı refleksif prosedürü izlenerek önce veriye kapsamlı bir şekilde nüfuz edilmiş, ardından ön kodlar oluşturulmuş, olası temalar keşfedilip değerlendirilmiş, bu temalar tekrar gözden geçirilerek isimlendirilmiş ve son olarak analiz raporu derlenmiştir. Analizin kaynak bölümü, göç politikası tartışmalarındaki uluslararası kıyaslama ve tespit rolü nedeniyle ana kaynak olarak seçilen 24 adet OECD göç raporunu kapsamaktadır. Bu belge havuzundan yapılan detaylı kodlama sonucunda toplam 413 tane alt kod elde edilmiştir. Kodlama sürecinin uygulanmasında nitel veri analiz yazılımı olan MAXQDA kullanılmıştır. Bu hem hiyerarşik kod yapısının yönetilmesi hem de dönemsel trend analizlerinin tekrarlanabilir biçimde yürütülmesi açısından tercih edilmiştir. Analizlerin “Ana Kategorisi” olarak içerik analizi belirlenmiş, “Kategori” olarak 1990’lardan günümüze İsviçre’de göçmenlik olarak belirlenmiş, “Alt Kategori” beşer yıllık dönemler halinde (1995–2000 yılları arası, 2001–2005 yılları arası, 2006–2010 yılları arası, 2011–2015 yılları arası, 2016–2020 yılları arası ve 2021’den günümüze kadar) ayrılmış, “Kod” olarak ise her dönemin altında Kamu Politikası, Mülteciler ve Sığınmacılar, İstihdam ve Göç ile Yerleşim olacak şekilde 4 kodu bulunmakta ve “Alt Kod” olarak da her dört

kodun analizi sonucundan ortaya çıkan alt kodlar bulunmaktadır. Bunlar yapıldıktan sonra ise analizlerin yorumlanması yapılmıştır. Analizlerin yorumlanması sayesinde dönem içinde yoğunlaşan tematik önceliklerin zaman içinde nasıl kaydı net bir şekilde belirlenmiştir. Belirli beş yıllık dilimlerde güvenlikleştirme söylemlerinin hangi ana kategorilerde yoğunlaştığı, istihdam ve yerleşim bağlamlarında güvenlikleştirme unsurlarının nasıl dolaylı biçimde yer aldığı ve alt kod düzeyinde hangi söylem kalıplarının öne çıktığı sistematik olarak tespit edilmiştir. İçerik analizi açısından kategori tanımları, kod frekansları ve dönemsel dağılımlar üzerinden sistematik betimlemelerin yapılması, Mayring'in (2000) yapılandırılmış nitel içerik analizi mantığı ile örtüşmektedir.

İlk olarak 1990'lerden Günümüze İsviçre'de Göçmenlik kategorisinden dolayı ortaya çıkan beşer yıllık alt kategoriler

Şekil 4. 1: İçerik Analizinin Alt Kategorileri

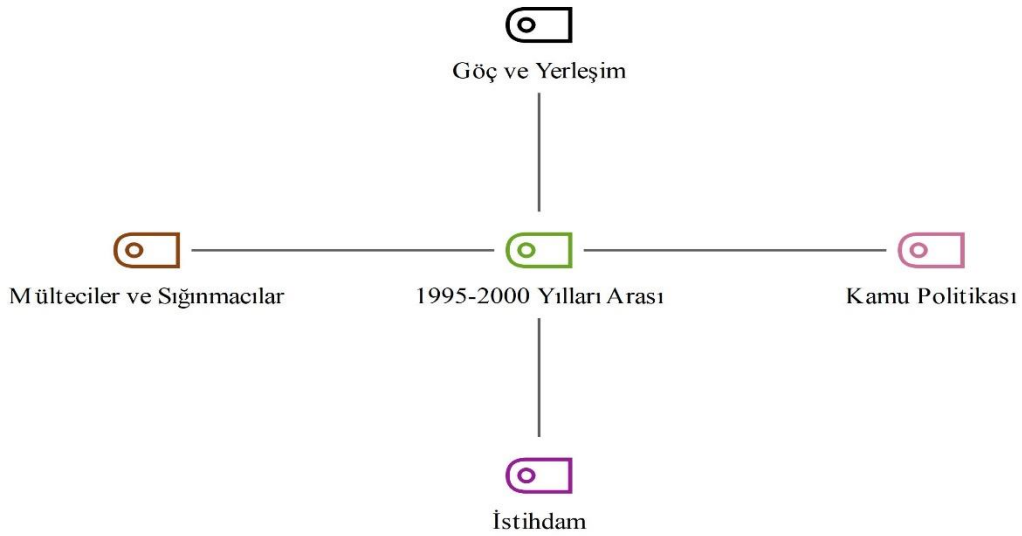


Şekil 4. 2: İçerik Analizinin Alt Kategorilerinin Kod Sayıları

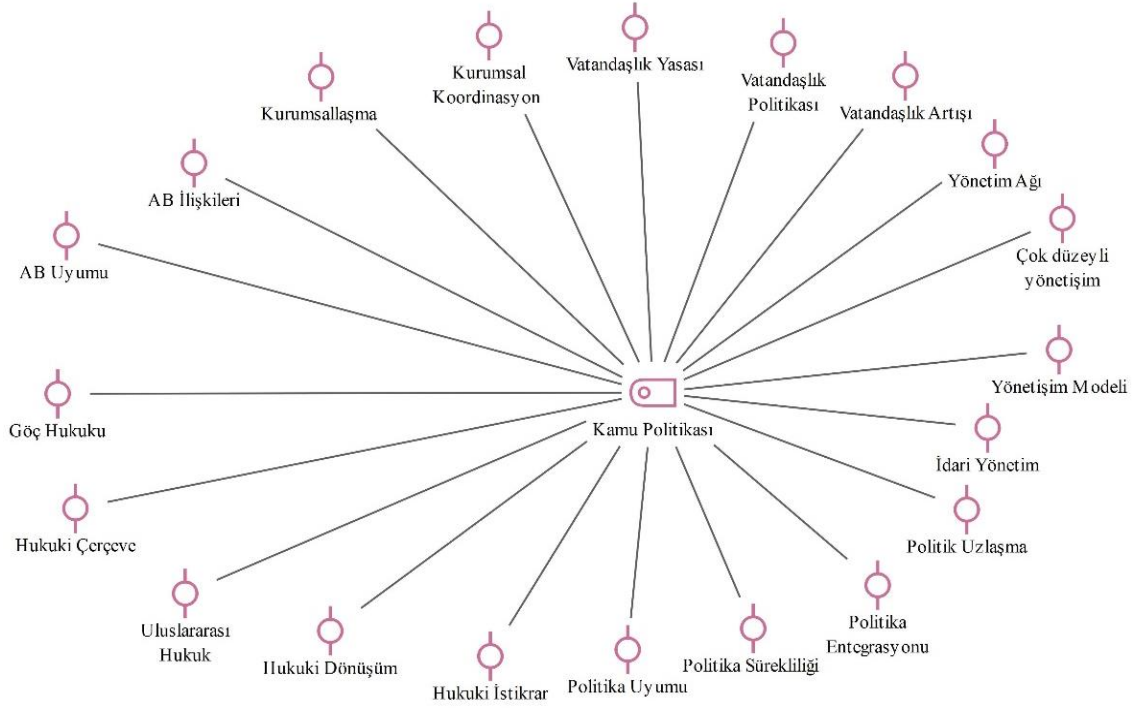


Görüldüğü üzere İçerik Analizine tabi olan beşer yıllık dönemlerdeki alt kod sayısının toplamı 413 olarak tespit edilmiştir. Bu kod sayıları, miktarsal olarak en çok 95 kod ile 1995-2000 yılları arası, 94 kod ile 2021'den günümüze kadar kodu daha sonra 67 kod ile 2016-2020 yılları arası kodu daha sonra 51 kod ile 2011-2015 yılları arası en sonda, en az olarak ise 45 kod ile 2001-2005 yılları arası kodu bulunmaktadır.

Şekil 4. 3: 1995-2000 Yıllar Arası

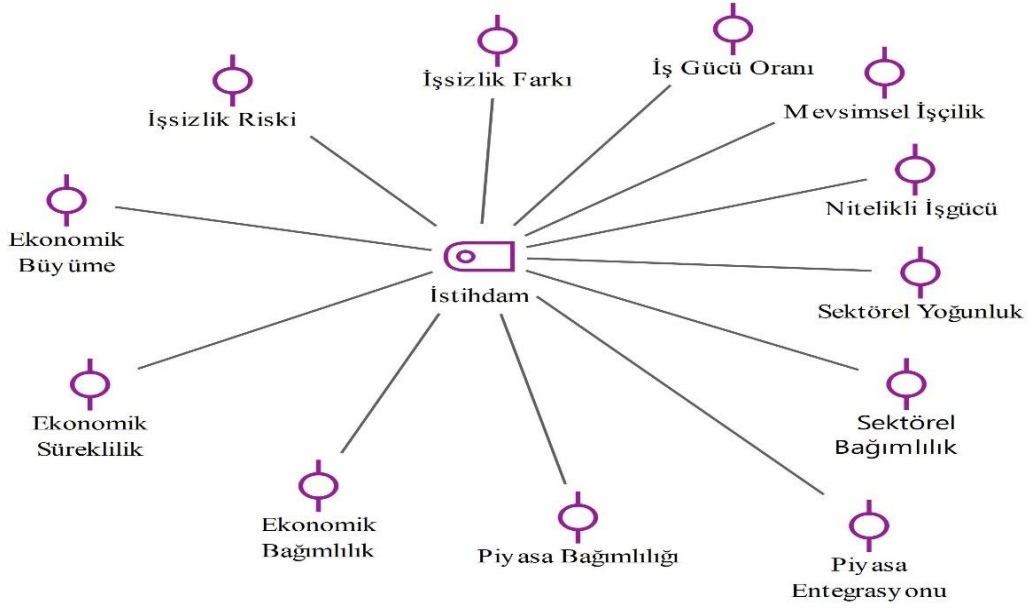


Şekil 4. 4: 1995-2000 Yıllar Arası Kamu Politikası Kodunun Alt Kodları



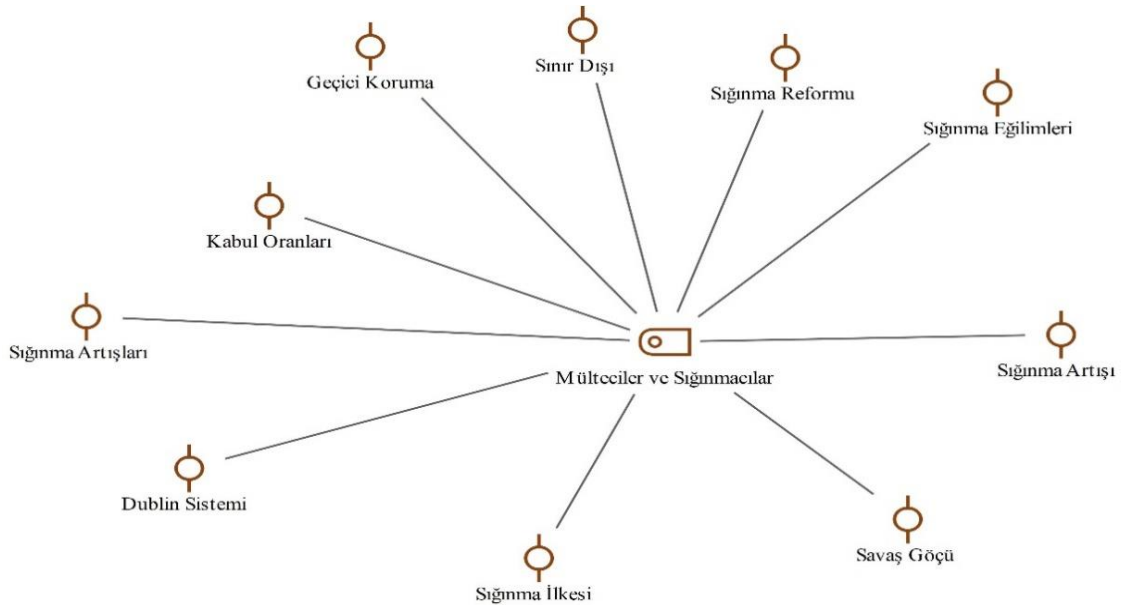
“Hukuk/hukuki” temalarının en yüksek sıklıkta (5) yer alması ile “politika” ve “yönetim” temalarının (4’er) belirginliği, göç meselelerinin öncelikle hukuki çerçeve ve çok düzeyli yönetim ekseninde ele alındığını göstermektedir. AB uyumu, vatandaşlık politikaları ve kurumsal koordinasyon gibi tekrarlar, politika sürekliliği ve uluslararası bağlantıların araştırma ve reform gündeminde öne çıktığını işaret etmektedir.

Şekil 4. 5: 1995-2000 Yıllar Arası İstihdam Kodunun Alt Kodları



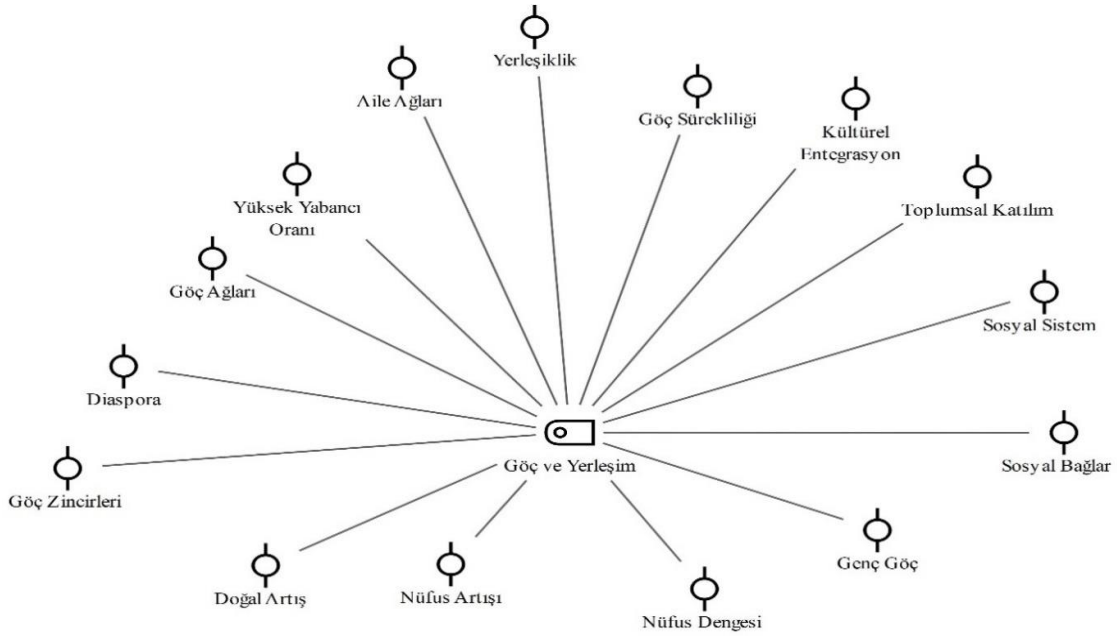
“İş” teması (toplamda 4) ile “ekonomik” bağlamın (3) sık belirtilmesi, istihdamın göç olgusunun merkezinde yer aldığını, ekonomik bağımlılık, mevsimsel işçilik ve işsizlik riskinin belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Nitelikli göç ve sektör-süreklilik ilişkilerinin tekrarları (2’şer) ise beceri düzeyi ve sektörel yoğunlaşmanın politika müdahaleleri için öncelikli alanlar olduğunu göstermektedir.

Şekil 4. 6: 1995-2000 Yıllar Arası Mülteciler ve Sığınmacılar Kodunun Alt Kodları



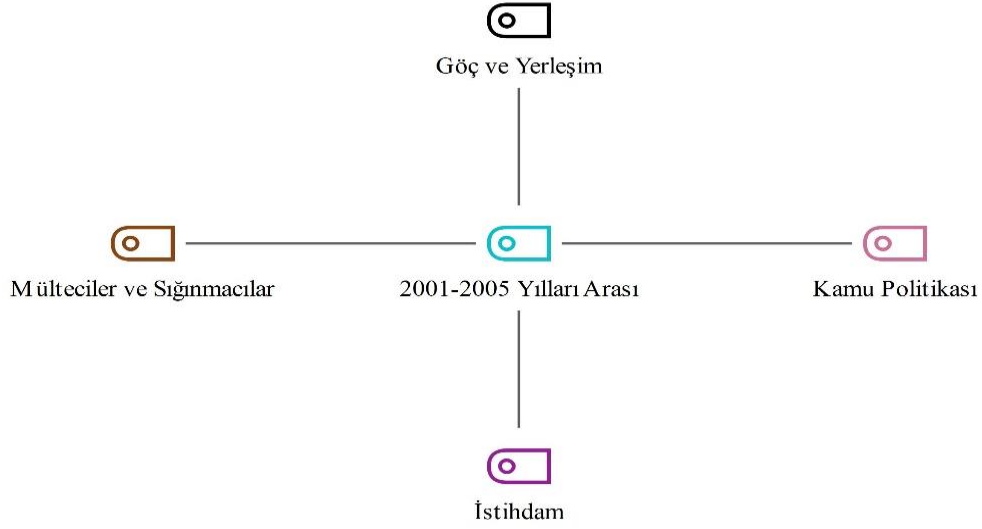
“Sığınma” ile ilgili kodların en yüksek sıklıkta (5 kez) yer alması, mülteci/sığınmacı tartışmasının en çok koruma mekanizmaları, kabul oranları ve geçici koruma/geri gönderme pratikleri etrafında şekillendiğini göstermektedir. Diğer başlıkların daha seyrek olması, alanın hukuki/kurumsal düzenlemeler ile kriz odaklı olduğunu ve uzun vadeli entegrasyon, sosyal hizmetler veya yerel adaptasyonun metinde daha az vurulduğunu düşündürmektedir.

Şekil 4. 7: 1995-2000 Yıllar Arası Göç ve Yerleşim Kodunun Alt Kodları

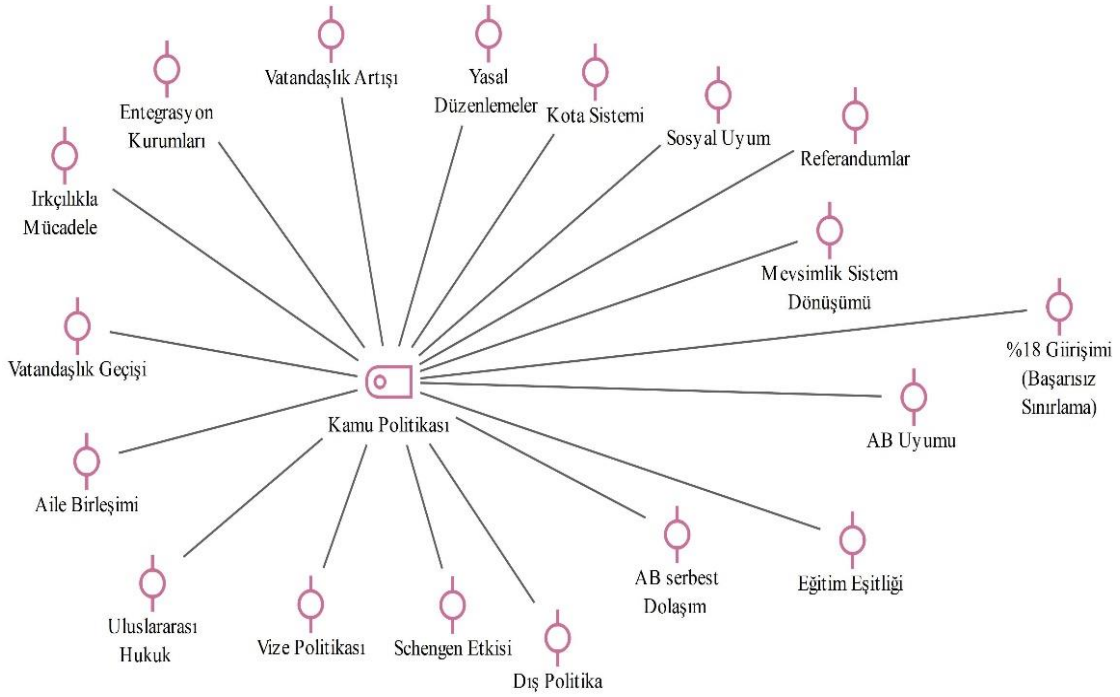


Veri kümesinde “göç” köküne ilişkin kodların en sık (4 kez) tekrar etmesi, yerleşim dinamiklerinin ağlar ve süreklilik üzerinden okunmasının gerektiğini göstermektedir. Nüfus (2) ve sosyal bağlar (2) temalarının görece tekrar sayısı, demografik değişimin yalnızca niceliksel değil aynı zamanda toplumsal dokuyu dönüştüren bir süreç olduğunu vurgulamaktadır.

Şekil 4. 8: 2001-2005 Yılları Arası

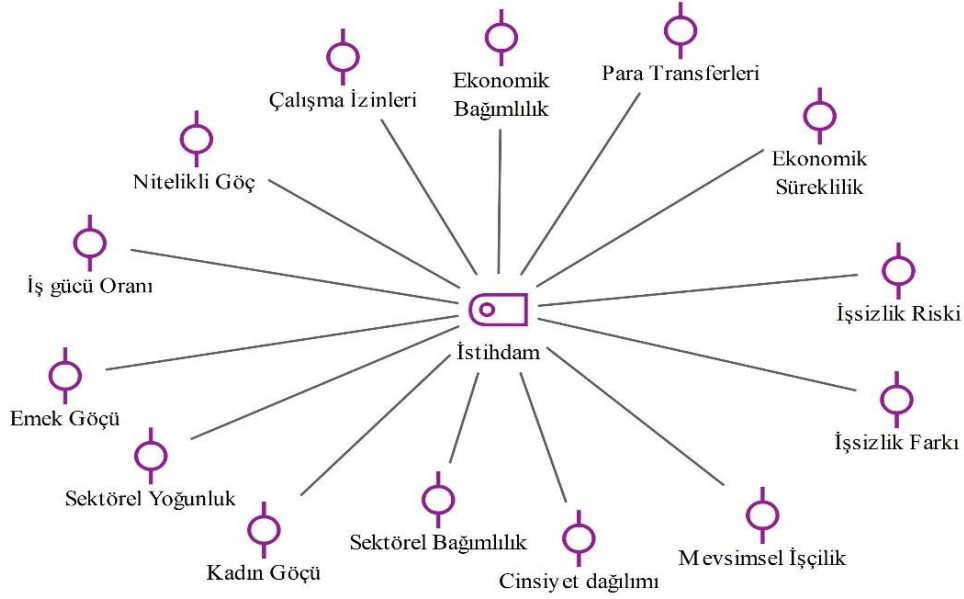


Şekil 4. 9: 2001-2005 Yılları Arası Kamu Politikası Kodunun Alt Kodları



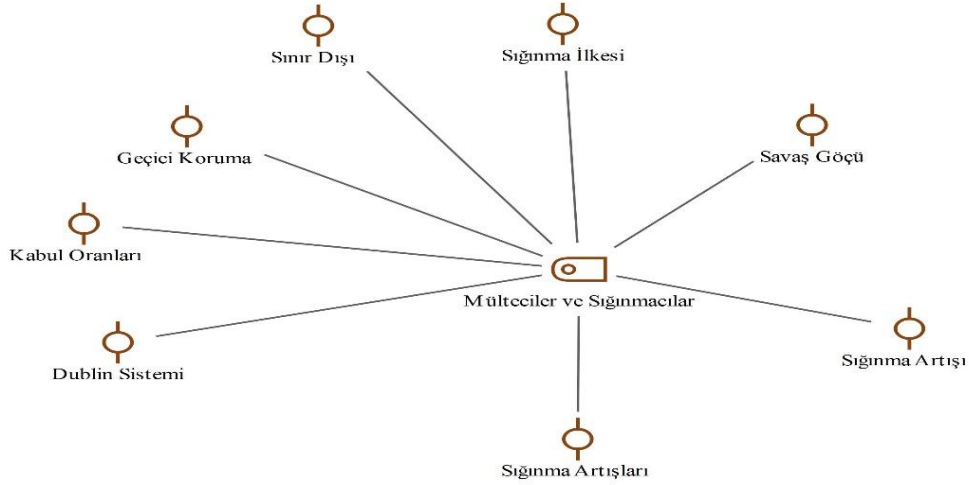
Kamu politikası alanında AB uyumu, vatandaşlık süreçleri, hukuki düzenlemeler ve uyum temalarının tekrarı, göç yönetiminin çok katmanlı (ulusal–uluslararası) hukuki ve siyasi uyum süreçleriyle belirlendiğini göstermektedir. Araştırma açısından bu, mevzuat modernizasyonu, AB ilişkileri ve vatandaşlık rejimlerinin göç politikalarındaki belirleyiciliğinin incelenmesini ön plana çıkarmaktadır.

Şekil 4. 10: 2001-2005 Yılları Arası İstihdam Kodunun Alt Kodları



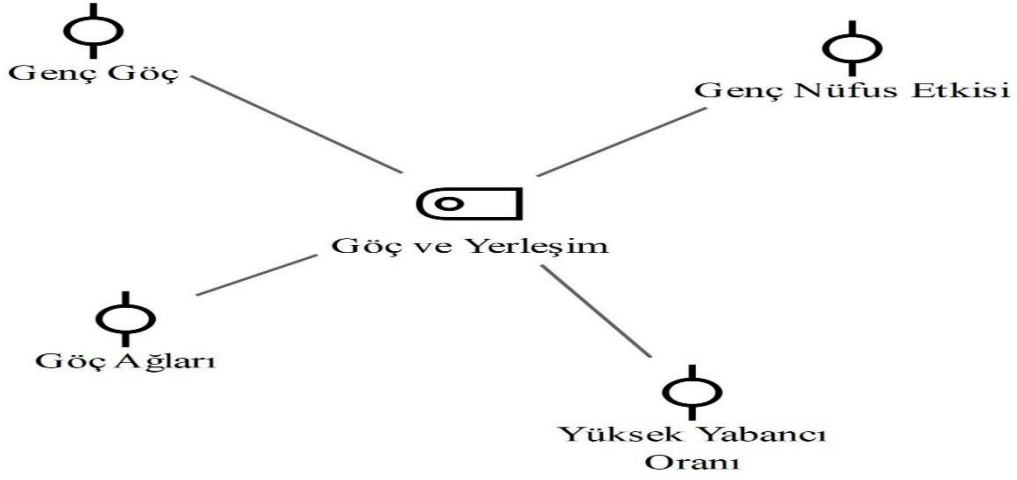
İstihdam alanında göçün farklı biçimlerinin (kadın/emek/nitelikli) sıkça anılması, iş gücü piyasasının göç hareketleriyle doğrudan ilişkili olduğunu gösterir. Eş zamanlı olarak “ekonomik” ve “işsizlik” temalarının tekrarları, göçmenlerin ekonomik kırılganlık ve belirsizliklerle karşılaştığına işaret etmektedir.

Şekil 4. 11: 2001-2005 Yılları Arası Mülteciler ve Sığınmacılar Kodunun Alt Kodları



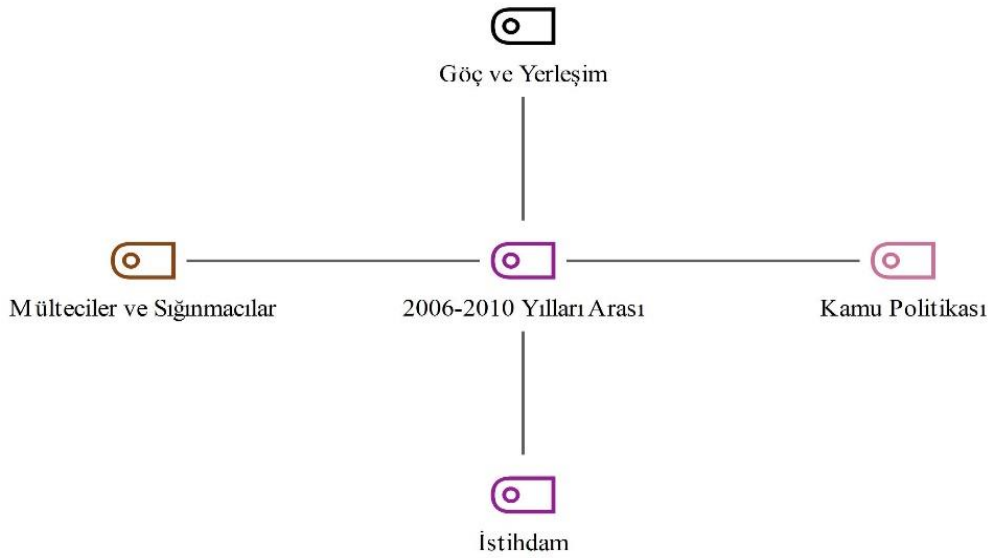
“Sığınma” temasının baskın olması, çalışmada mülteci/sığınmacı tartışmasının büyük ölçüde koruma rejimleri, kabul/ret ve geçici koruma pratikleri etrafında yoğunlaştığını göstermektedir.

Şekil 4. 12: 2001-2005 Yılları Arası Göç ve Yerleşim Kodunun Alt Kodları

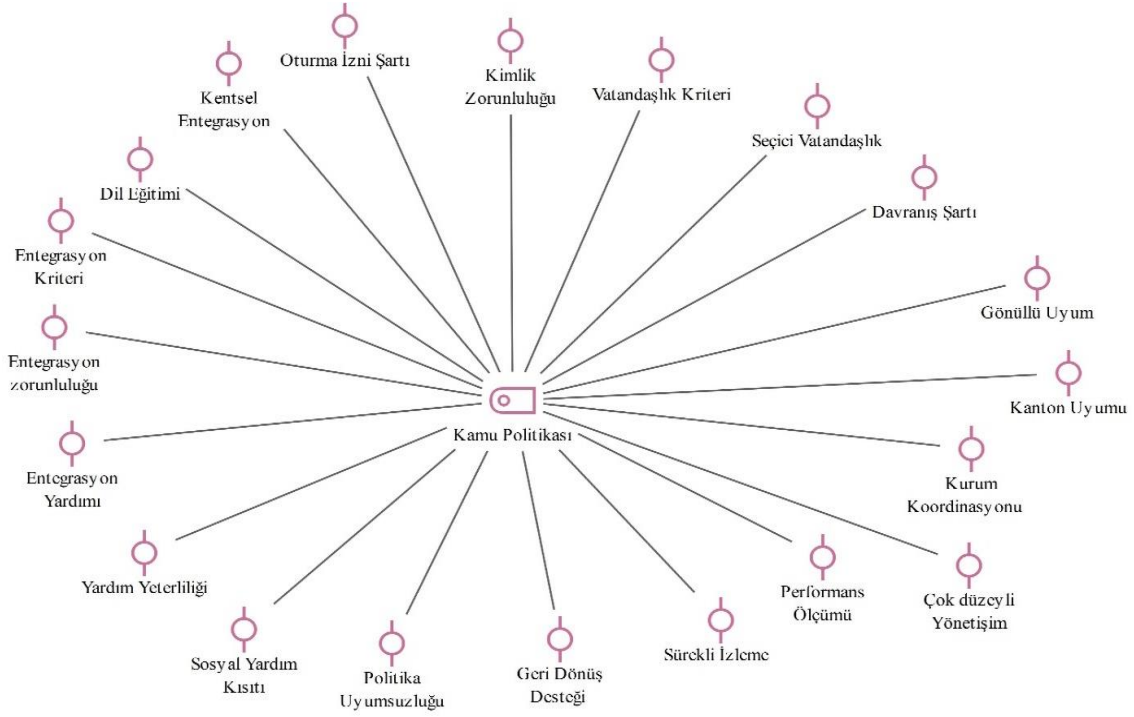


Veride gençlik ve göç ağları temalarının öne çıkması, yerleşim dinamiklerinin demografik yenilenme ve sosyal ağlar üzerinden şekillendiğini göstermektedir. Bu yoğunluk, politika oluştururken genç nüfusun göç eğilimleri ile ağ temelli yerleşme süreçlerinin odaklanmasını, gençlere yönelik istihdam, konut ve toplumsal uyum önlemlerinin önceliklendirilmesini işaret etmektedir.

Şekil 4. 13: 2006-2010 Yılları Arası

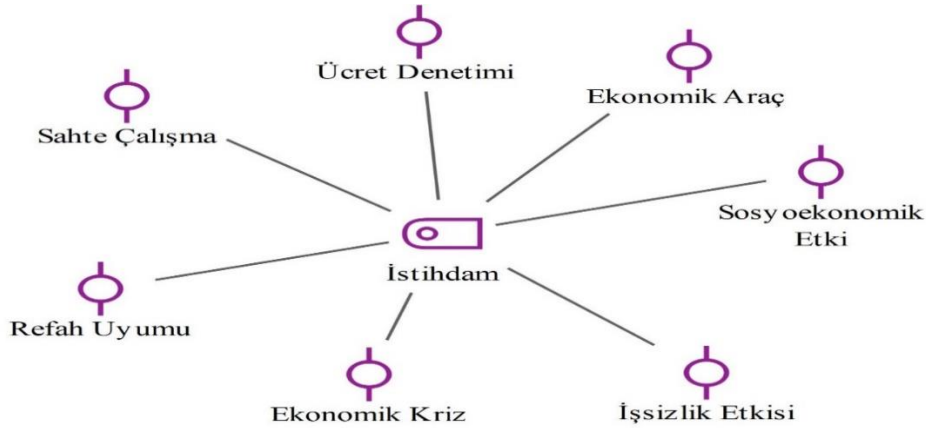


Şekil 4. 14: 2006-2010 Yılları Arası Kamu Politikası Kodunun Alt Kodları



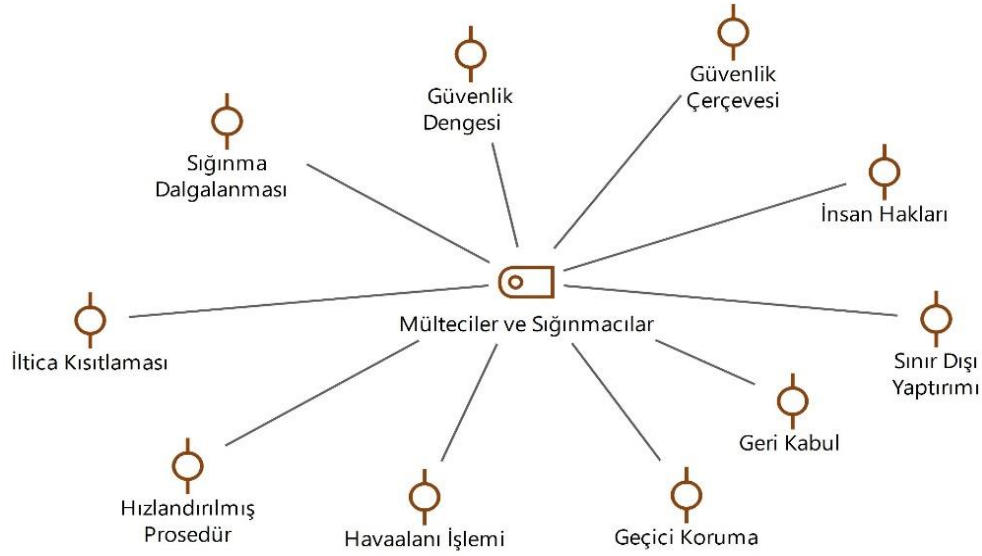
Entegrasyon temalarının baskınlığı, göç yönetiminde uygulama kriterleri, zorunluluklar ve destek mekanizmalarının merkezi olduğunu göstermektedir. Ayrıca vatandaşlık, uyum ve sosyal yardım tekrarları, hukuki seçicilik ve sosyal koruma sınırlarının politika tartışmalarında öne çıktığını işaret etmektedir.

Şekil 4. 15: 2006-2010 Yılları Arası İstihdam Kodunun Alt Kodları



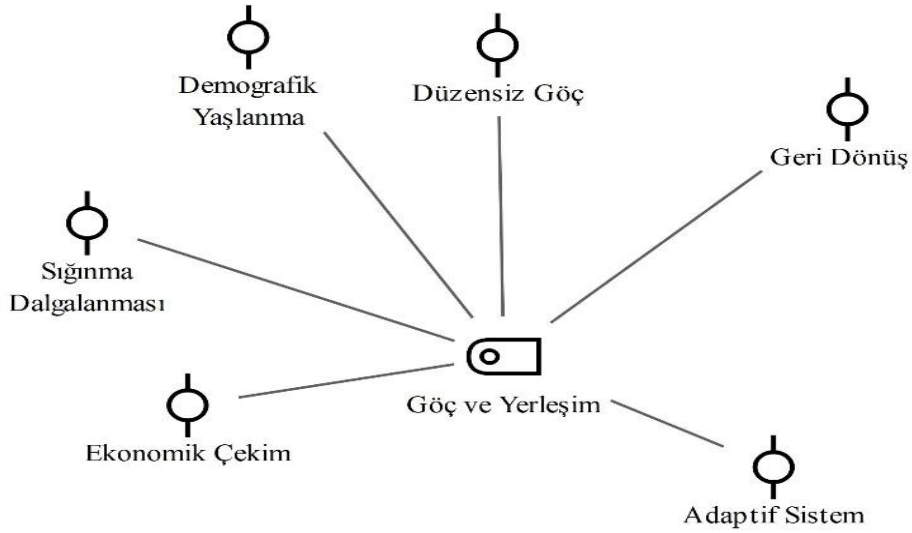
“Ekonomik temaların” ve “etki” 2 kez vurgusunun yinelenmesi, istihdam alanının göçle ilişkili makro-ekonomik kırılganlıklar ve etkiler ekseninde yoğunlaştığını gösterir.

Şekil 4. 16: 2006-2010 Yılları Arası Mülteciler ve Sığınmacılar Kodunun Alt Kodları



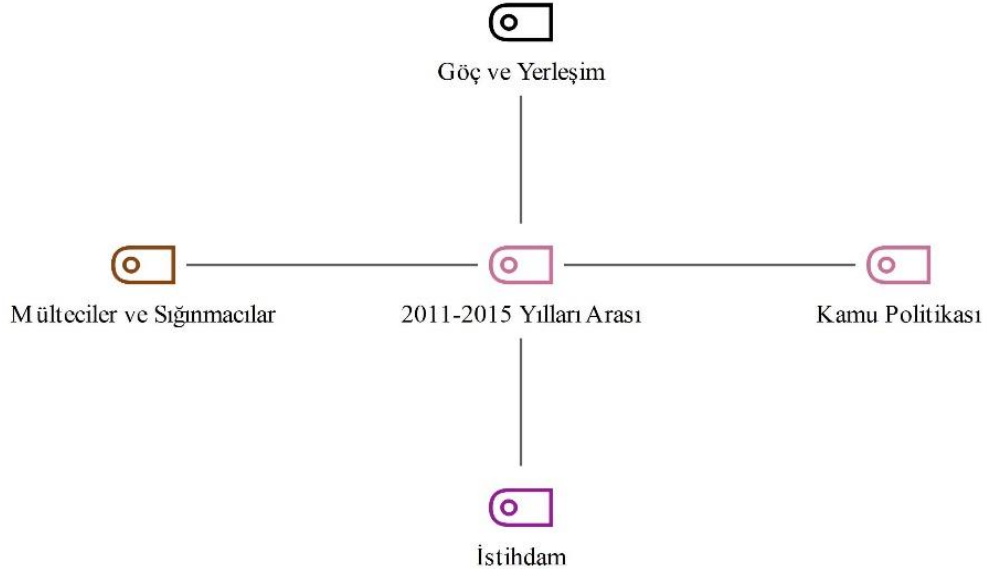
Tüm kodlar tekil yer almaktadır. Fakat güvenlik vurgusunun görece tekrar etmesi, mülteci/sığınmacı tartışmasının koruma-sigorta boyutunun yanında güvenlik odaklı değerlendirmelere de açık olduğunu göstermektedir.

Şekil 4. 17: 2006-2010 Yılları Arası Göç ve Yerleşim Kodunun Alt Kodları

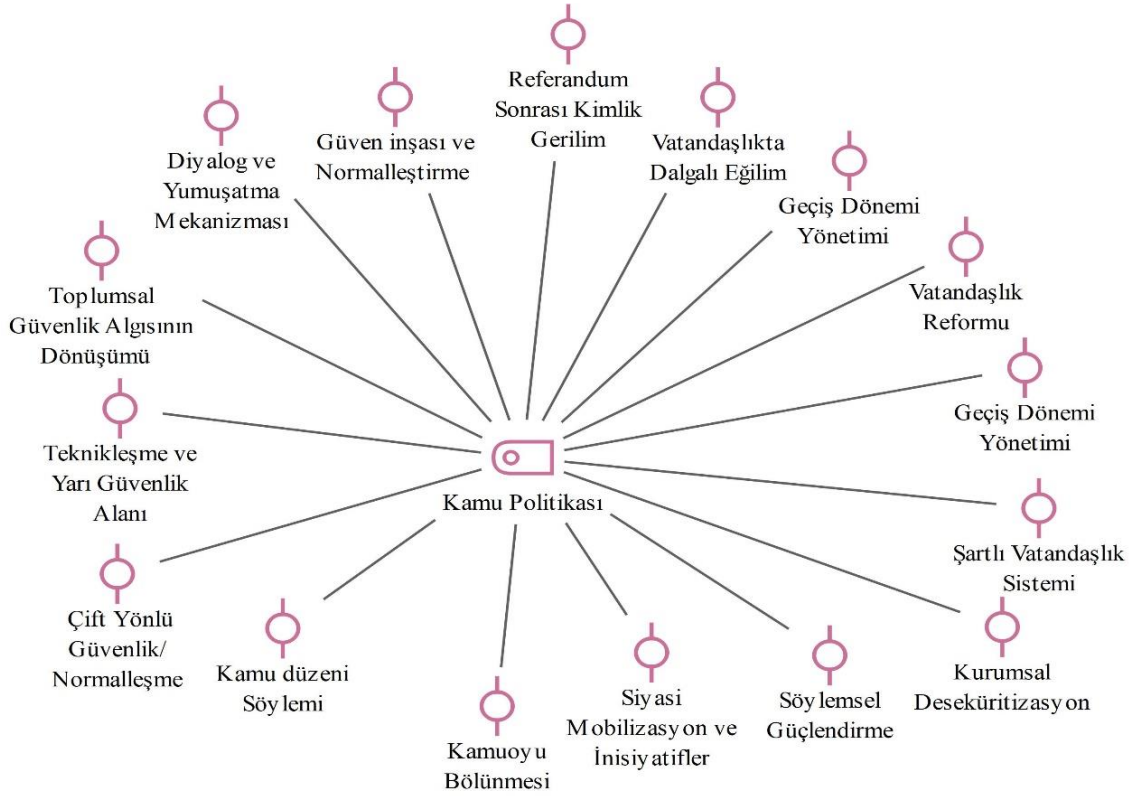


Kodların tekil dağılımı, yerleşim ve göç konularının bu alt kümede çeşitlenmiş, ancak belirli bir alt kodun baskınlaşmadığını göstermektedir.

Şekil 4. 18: 2011-2015 Yılları Arası

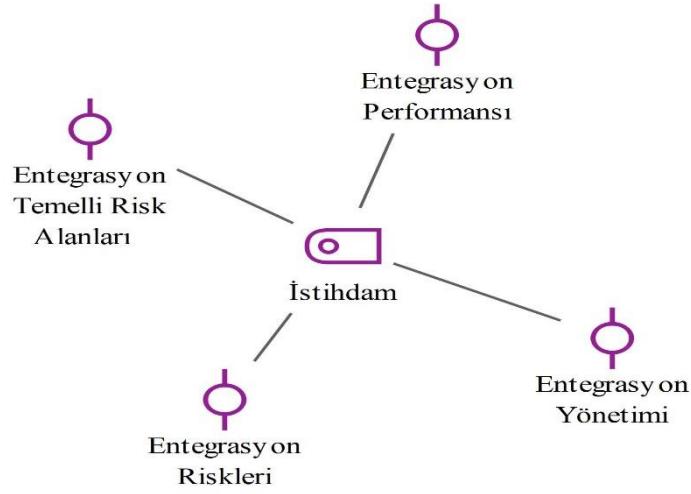


Şekil 4. 19: 2011-2015 Yılları Arası Kamu Politikası Kodunun Alt Kodları



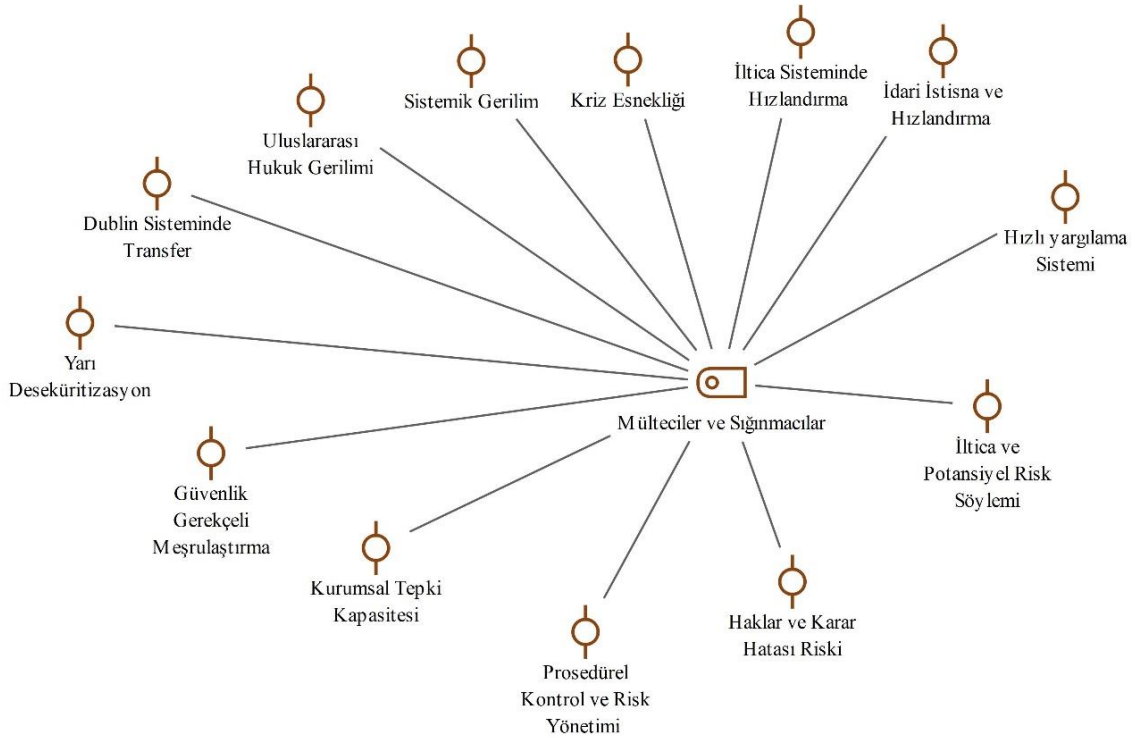
Kamu politikası alanında hem “güven/güvenlik” hem de “vatandaşlık” temalarının yüksek frekansı (4’er) bu iki eksenin politika söyleminde ve uygulamada başat olduğunu gösterir. Güvenlik-tabanlı yaklaşımlar ile vatandaşlık düzenlemeleri birbirini beslemekte ve denetlemektedir.

Şekil 4. 20: 2011-2015 Yılları Arası İstihdam Kodunun Alt Kodları



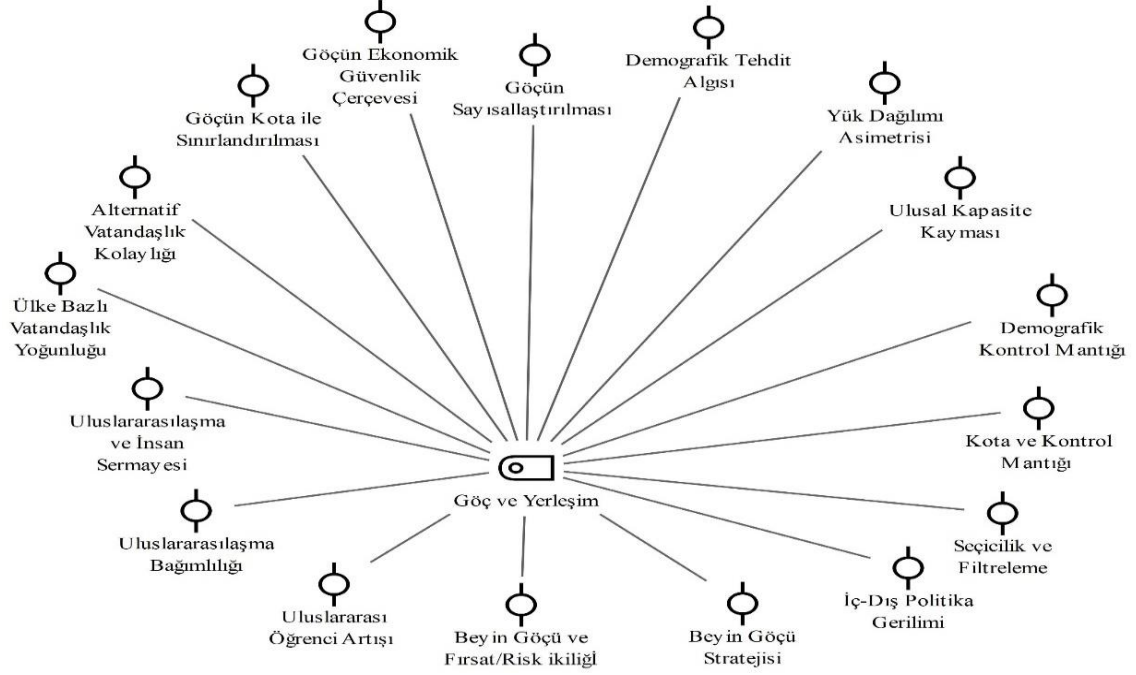
İstihdam alanında entegrasyon tek ve baskın tema (4 tekrar) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu, iş gücü piyasası konusunun doğrudan entegrasyon performansı, riskleri ve yönetimi üzerinden ele alındığını göstermektedir.

Şekil 4. 21: 2011-2015 Yılları Arası Mülteciler ve Sığınmacılar Kodunun Alt Kodları



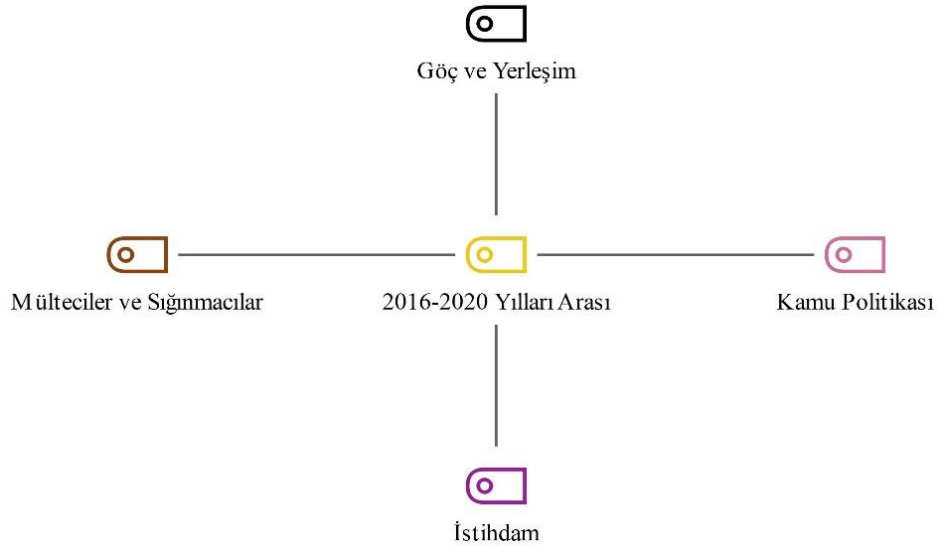
“Risk” ve “Hız” temalarının her ikisinin de 3’er tekrar olması, alanın hem risk yönetimi (hukuki ve pratik risk algıları) hem de süreçlerin hızlandırılması ekseninde şekillendiğini göstermektedir. Bu, koruma hakları ile idari/verimlilik talepleri arasındaki gerilimin araştırma gündeminde belirgin olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 4. 22: 2011-2015 Yılları Arası Göç ve Yerleşim Kodunun Alt Kodları

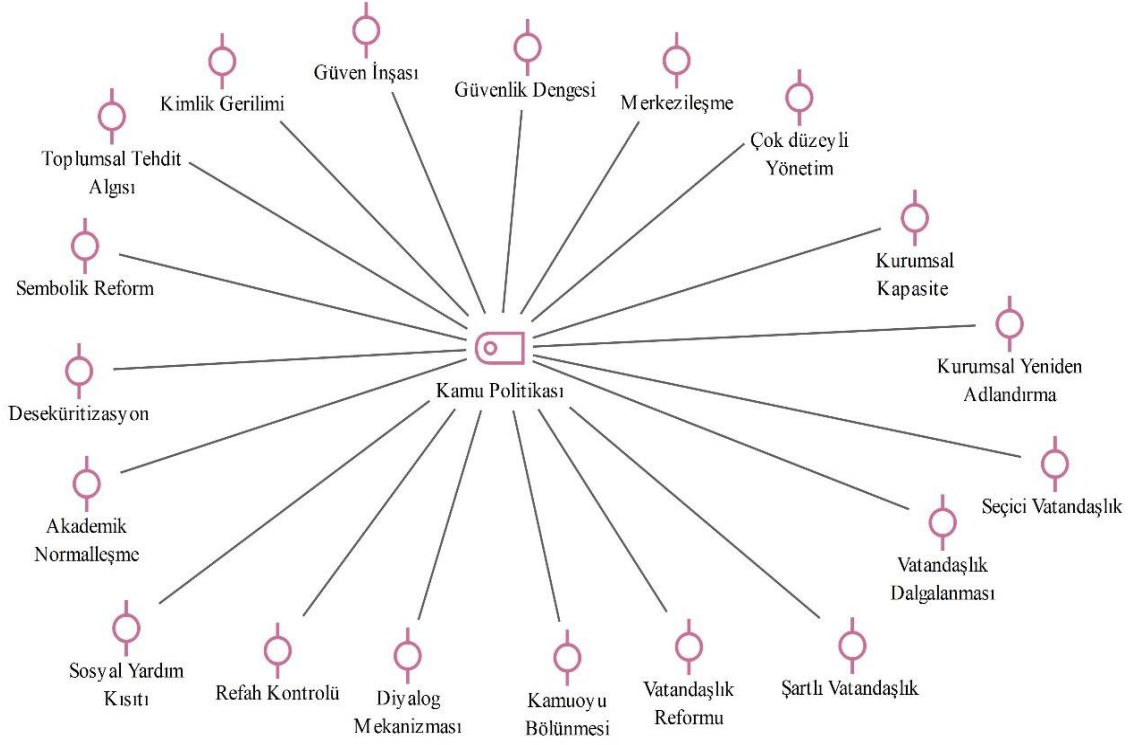


“Göçün” teması (3 tekrar) yerleşim tartışmasının ekonomik güvenlik, sayısalştırma ve kota/kontrol uygulamaları bağlamında merkezde olduğunu gösterir. Bu, makro-ekonomik çerçeve ve yönetim odaklı çalışmaların öncelikli olduğunu işaret etmektedir.

Şekil 4. 23: 2016-2020 Yılları Arası

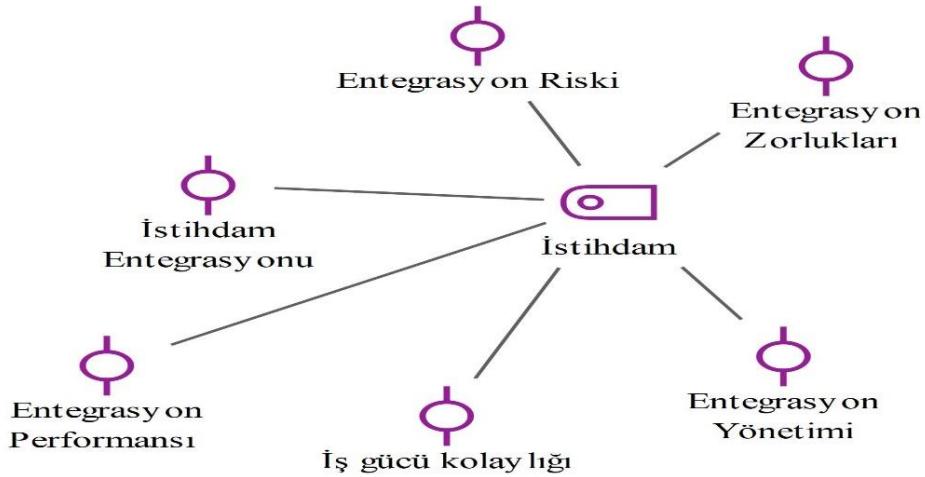


Şekil 4. 24: 2016-2020 Yılları Arası Kamu Politikası Kodunun Alt Kodları



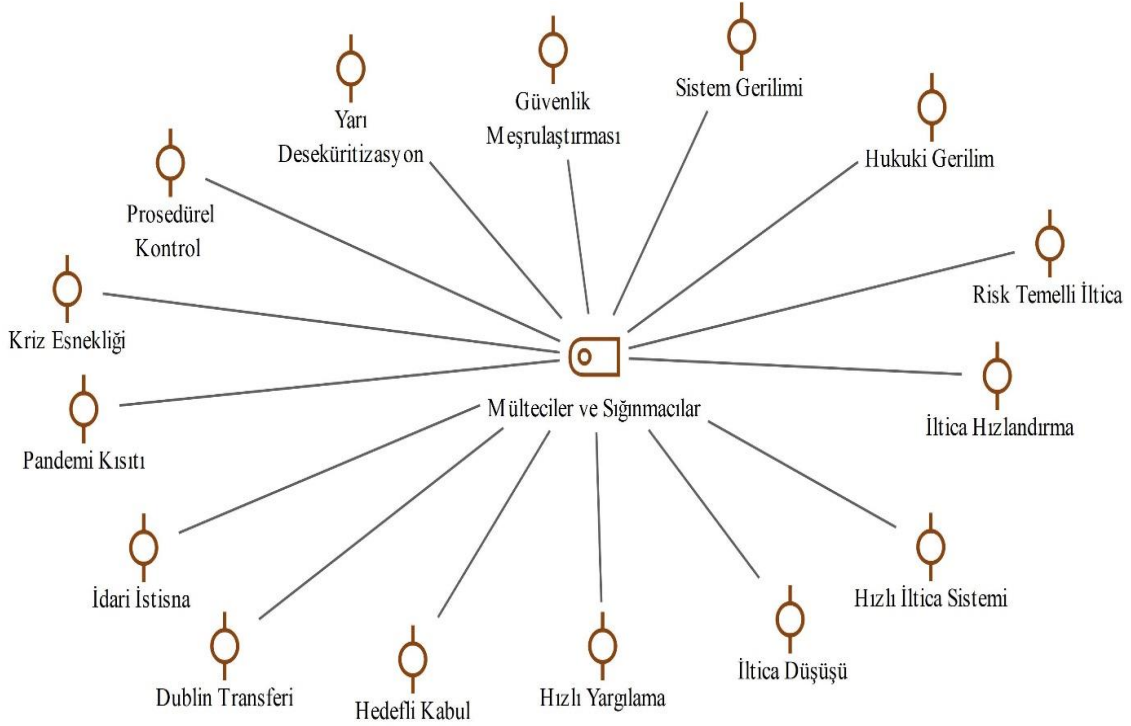
“Vatandaşlık” (4) ve “kamuoyu/siyasi dinamikler” (3) yüksek frekansla öne çıkmaktadır. Bu eğilim, 2016–2020 döneminde vatandaşlık rejimlerinin hem hukuki hem siyasi açıdan tartışma odağı olduğunu, aynı zamanda kamusal tartışmanın (referandumlar, siyasi mobilizasyon) politika yönelimlerini belirgin şekilde etkilediğini gösterir.

Şekil 4. 25: 2016-2020 Yılları Arası İstihdam Kodunun Alt Kodları



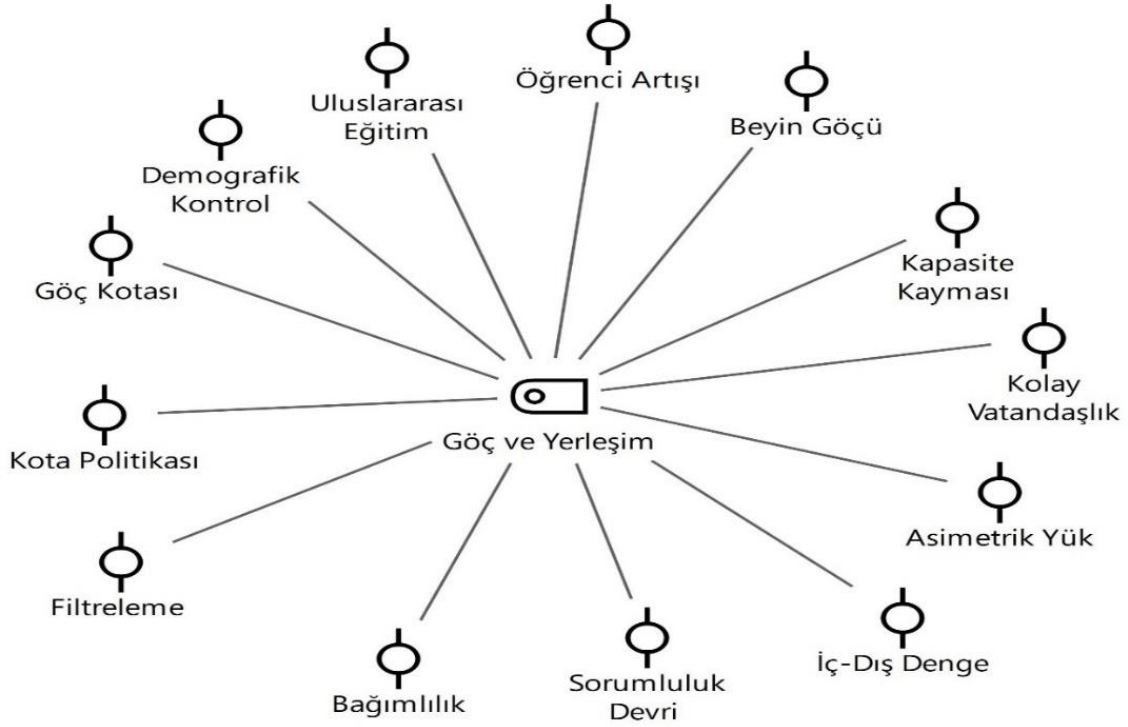
“Entegrasyon” kodunun 5 tekrar ile istihdam alanında tek ve baskın odak olarak çıkmaktadır. Bu, iş gücü piyasası analizlerinin doğrudan entegrasyon performansı, riskleri ve yönetim mekanizmaları ekseninde şekillendiğini gösterir.

Şekil 4. 26: 2016-2020 Yılları Arası Mülteciler ve Sığınmacılar Kodunun Alt Kodları



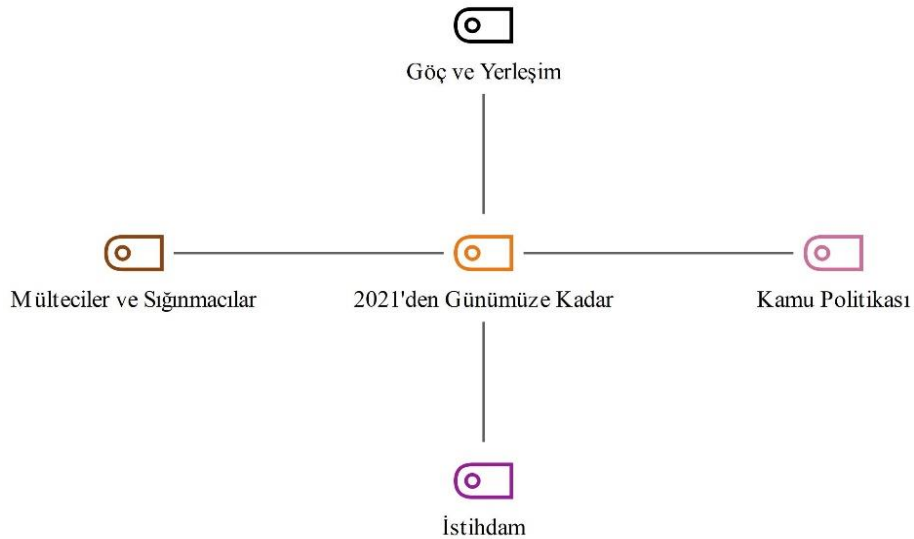
“İltica” kökü 4 tekrarla, dönemin odağının iltica rejimi ve onun operasyonel değişimleri olduğunu göstermektedir. Bunu, “hız/hızlandırma” teması (3) takip etmektedir. Bu da prosedürlerin hızlandırılması ve karar süreçlerinin kısaltılması dönemin belirgin yönelimlerinden olduğunu göstermektedir.

Şekil 4. 27: 2016-2020 Yılları Arası Göç ve Yerleşim Kodunun Alt Kodları

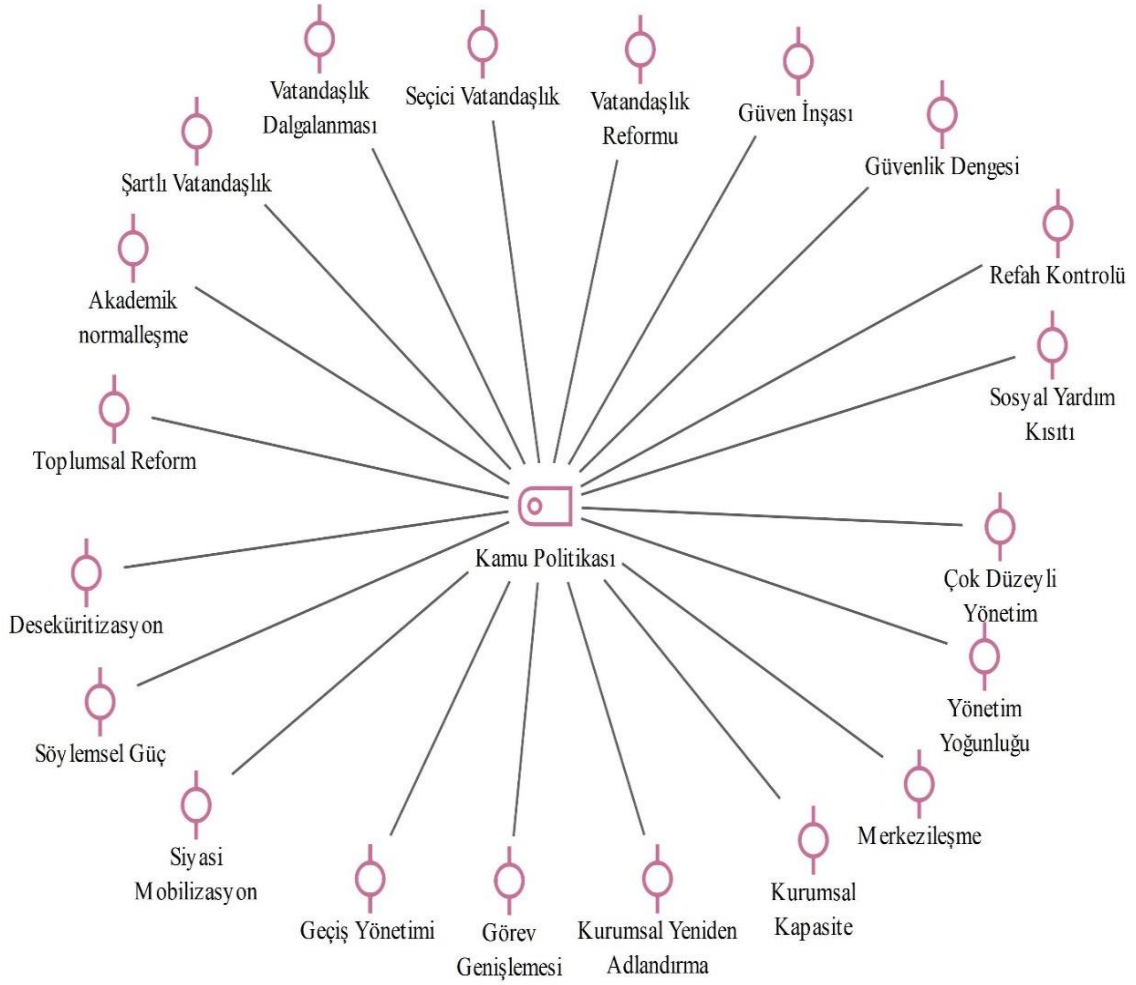


“Beyin göçü”, “kota” ve “uluslararası öğrenci/uluslararası eğitim” her biri birden fazla geçerek (2’şer) bu dönemde yerleşim tartışmasının özellikle nitelikli göç, eğitim-mobilitesi ve düzenleyici kota mekanizmaları etrafında yoğunlaştığını göstermektedir.

Şekil 4. 28: 2021’den Günümüze Kadar

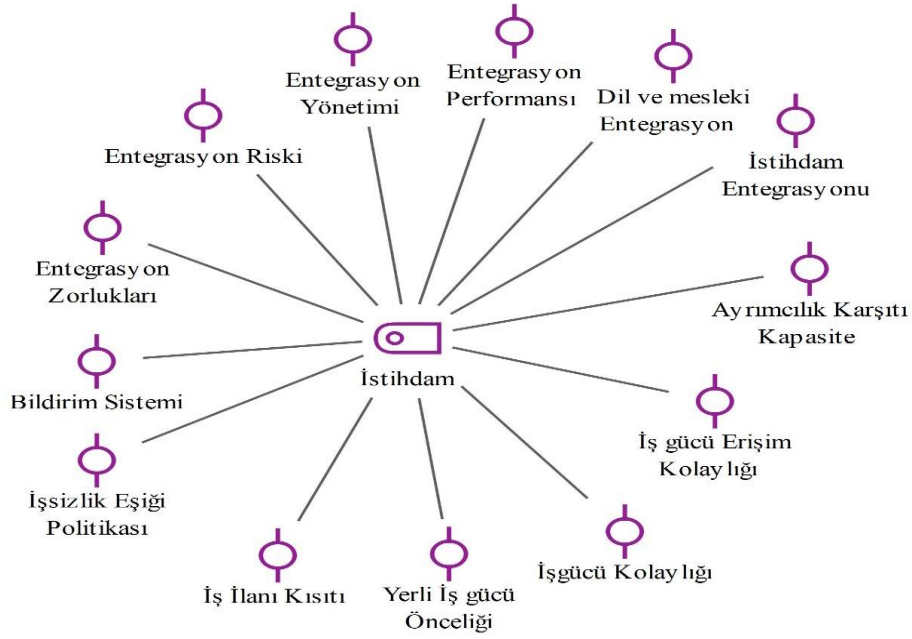


Şekil 4. 29: 2021’den Günümüze Kadar Kamu Politikası Kodunun Alt Kodları



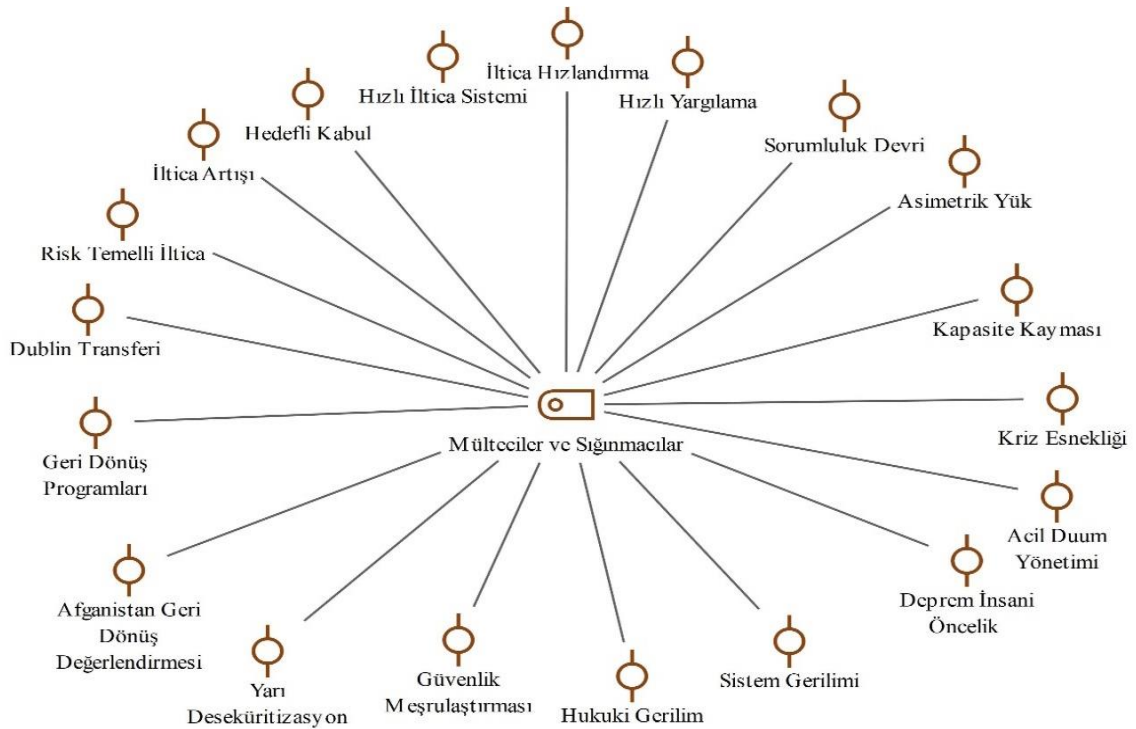
“Yönetim/yönetişim” alt kodlarının yüksek yoğunluğu (7) ve “vatandaşlık” ile “normalleşme/deseküritizasyon” alt kodlarının güçlü frekansları (4’er) politika alanının iki ana eksenini oluşturmakta, (1) kimlik ve vatandaşlık rejimlerinin yeniden tanımlanması (2) politikaların nasıl yönetildiği (kurumlar, merkezileşme, görev genişlemesi) göstermektedir.

Şekil 4. 30: 2021’den Günümüze Kadar İstihdam Kodunun Alt Kodları



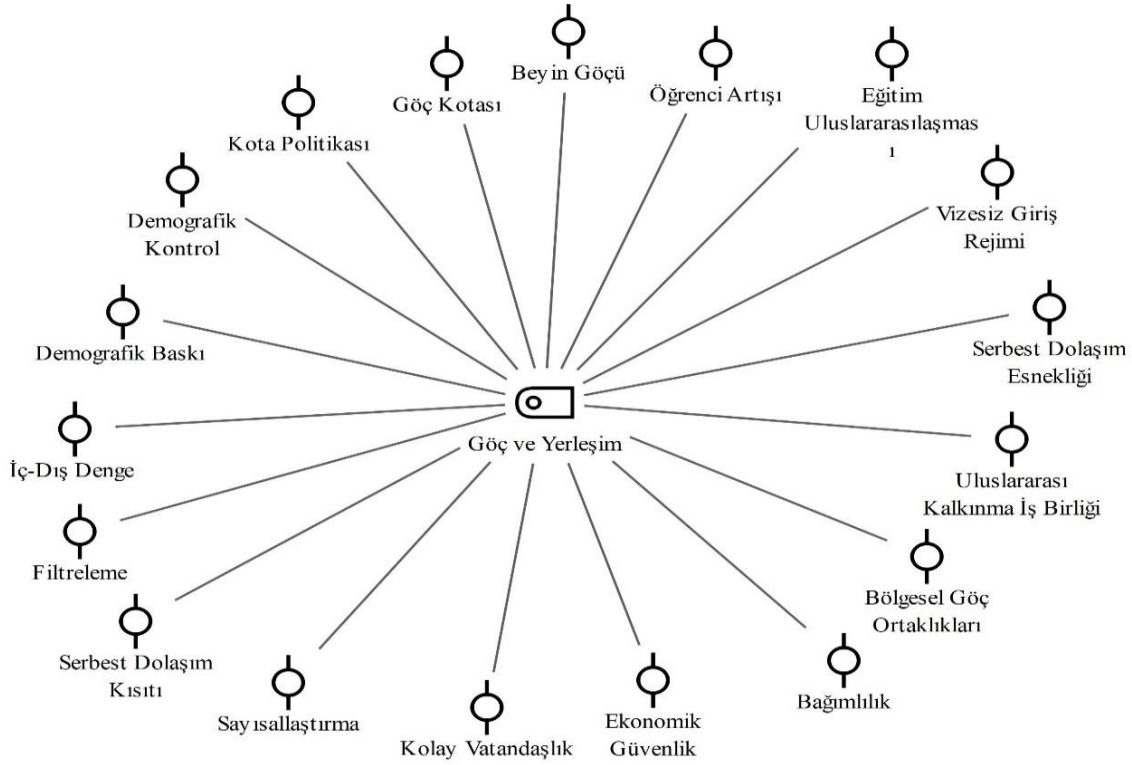
“Entegrasyon” temasının çok yüksek olması (6), istihdam alanının neredeyse tamamen entegrasyon odaklı olduğunu göstermektedir. Bu, iş gücü piyasasına katılım, mesleki tanıma, dil ve mesleki beceri uyumu gibi konuların merkezde olduğunu teyit etmektedir.

Şekil 4. 31: 2021’den Günümüze Kadar Mülteciler ve Sığınmacılar Kodunun Alt Kodları



“İltica” kökünün çok yüksek tekrar sayısı (5) ile kriz ve hız temalarının (4 ve 3) birlikte öne çıkması, dönemde iltica rejimlerinin yapısal ve operasyonel dönüşümüne (hızlandırılmış prosedürler, kriz koşullarına adaptasyon, kapasite ve yük paylaşımı) odaklanıldığını göstermektedir

Şekil 4. 32: 2021’den Günümüze Kadar Göç ve Yerleşim Kodunun Alt Kodları



Uluslararası iş birliği/bağımlılık teması (3) ile beyin göçü, kota, uluslararası öğrenci hareketliliği ve demografik kontrol temaları (her biri 2) öne çıkmaktadır. Bu, 2021’den günümüze kadar yerleşim/göç tartışmasının hem nitelikli insan sermayesi hem de uluslararası düzenleme ve iş birliği bağlamında yoğunlaştığını göstermektedir.

Şekil 4. 33: Kelime Bulutu



Kelime bulutunda “entegrasyon”, “vatandaşlık”, “güvenlik” ve “ekonomik politika” kelimelerinde sıklık olduğu gözlemlenmektedir. Kelime bulutunda en sık kullanılan kelimelere bakıldığında şu noktalar dikkate değerdir. Göçmenler ve sığınmacılar için uyum ön plana çıkmaktadır. Buna karşılık ülke nüfusu ve konaklama sorunları nedeniyle belirli sınırlar konulmaktadır. Ayrıca ekonomi açısından kırılganlığa ve krizlere yer vermemeye çalışılmaktadır. Bununla birlikte nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyulmakta ve aynı zamanda kotalar uygulanmaktadır. Son olarak bu uygulamalar uluslararası kuruluşlarla koordineli yürütülmekte ve iç sisteme yansıtılmaktadır.

4.3. Verilerin Yorumlanması

OECD raporlarının 1997–2025 dönemine ilişkin değerlendirmeleri ışığında İsviçre’nin göçmenlik serüveninde, ülke geçmişte “kalıcı olmayan iş gücü barındıran kapalı bir toplumdan” niteliğinden, göçün ekonomik yapıya derinden entegre olduğu “küresel ekonomik çekim merkezi” konumuna evrilmiştir.

Göç ve Yerleşim: Yabancı nüfusun payı yaklaşık %19’lardan başlayarak %30’lar düzeyine ulaşmıştır. 1990’larda yoğun olarak İtalyan ve İspanyol işçilere dayanan göç menzilleri, 2000’lerden itibaren Almanya ve Fransa kaynaklı ve daha yüksek vasıflı AB vatandaşlarının ağırlık kazanmasıyla çeşitlenmiştir. Göç hareketleri artık büyük ölçüde geçici olmaktan çıkarak aile birleşmeleri ve İsviçre’de doğan göçmen kuşakları

aracılığıyla kalıcı toplumsal bir olgu haline gelmiştir. Kodlar, göçün beş yıllık dönemler içinde hem sürekli kentleşmeyi hem de dönemsel ileri-geri hareketleri içerdiğini işaret etmektedir. Göç eden nüfusun yaş/meslek yapısına bağlı olarak yerleşim süreçleri farklılaşmakta, genç iş gücü göçü kentlerin emek talebini karşılarken, düşük nitelikli göçler konut ve hizmet baskısı yaratarak mekânsal ayrışmayı güçlendirmektedir. Gönderilen/gelen ülke dengesi, ekonomik dalgalanmalar ve uluslararası krizlerle paralel olarak değişmekte, kalkınma düzeyi düşük bölgelerden yoğun göç çıkışı, kentsel yoksullaşmayı ve altyapı gerilimlerini beslemektedir.

Mülteciler ve Sığınmacılar: Balkanlar (1990’lar), Suriye krizi (2015) ve Ukrayna savaşı (2022) İsviçre’nin sığınma sisteminin sınındığı öne çıkan dönemlerdir. OECD raporları, İsviçre’nin başvuruların hızlandırılması ve mültecilerin kantonlar arasında dağıtılmasına ilişkin düzenlemelerde operasyonel etkinliğini sıkça vurgulamaktadır. Geçici kabul uygulamalarından daha kalıcı entegrasyon modellerine doğru bir yönelim gözlemlenmiş ve bu, mültecilerin iş gücü piyasasına erişimini teşvik etmeye yönelik politikaları içermektedir. Kodlar, mülteci akımlarının dönemsel şoklar yarattığını ve bu grupların eğitim, sağlık ve istihdam erişiminde yapısal engellerle karşılaştığını göstermektedir. Kısa vadede insani hizmet odaklı müdahaleler ön plandayken, orta ve uzun vadede eğitim erişimi, dil eğitimi, mesleki yeterliklerin tanınması gibi entegrasyon politikalarının eksikliği dikkat çekmektedir. Ayrıca ev sahibi topluluklarla kaynak paylaşımı ve sosyal uyum sorunları, yerel hizmetlerin kapasitesini zorlamaktadır.

İstihdam: OECD çerçevesinde İsviçre, yabancıların istihdam içindeki yüksek payıyla öne çıkan ülkelerden biridir (ortalama %75–80 aralığı belirtilmektedir). Sağlık, bilişim ve inşaat gibi belirli sektörler büyük ölçüde yabancı emeğine dayanmaktadır. Her gün sınırdan geçerek İsviçre’de çalışan kitlenin varlığı, ülke ekonomisinin özgün bir unsuru olarak raporlarda sürekli vurgulanmıştır. Beşer yıllık analizler, istihdam piyasasında hem işsizlik oranları, istihdam düzeyleri gibi niceliksel; hem de kayıt dışı çalışma, güvencesizlik, cinsiyet farkları gibi niteliksel sorunların dönemsel olarak öne çıktığını göstermektedir. Göçmen ve mülteci iş gücü genellikle düşük ücretli ve kayıt dışı sektörlere yönelmekte, kadınların istihdam oranı ise hem kültürel hem de kurum içi bariyerler nedeniyle sınırlı kalmaktadır.

Kamu Politikaları: Göç politikasının merkezinde çoğunlukla AB ile imzalanan Serbest Dolaşım Anlaşması yer almıştır. Halkoylamaları, göç politikasının ulusal egemenlik kaygıları ile ekonomik gereklilikler arasında dengelenmesini zorunlu kılmıştır. 1990'lardaki asimilasyon odaklı yaklaşımlardan uzaklaşarak, günümüzde dil eğitimi ve mesleki becerilerin güçlendirilmesi yoluyla ekonomik bağımsızlığı hedefleyen politikalar benimsenmiştir. Beşer yıllık dönemler boyunca ortaya çıkan kod dağılımları, kamu politikalarının zaman içinde giderek daha çok entegrasyon ve uyum mekanizmalarına yöneldiğini, ancak eğitim, istihdam ve sosyal koruma gibi yatay kesimlerde koordinasyon eksikliklerinin sürdüğünü göstermektedir. Eğitim politikaları ile istihdam politikaları arasındaki uyumsuzluk, özellikle genç nüfus dönemlerinde belirginleşmekte, diplomalı işsizlik ve nitelik uyumsuzluğu tekrarlayan bir tema oluşturmaktadır. Yaşlanma eğiliminin belirginleştiği son dönemlerde sosyal güvenlik ve sağlık hizmetleri ile iş gücünden çekilme maliyetlerini dengeleyecek aktif yaşlanma ve yaşam boyu öğrenme programlarına ihtiyaç artmıştır. Göç kaynaklı demografik değişimler, kalkınma planlamasında bölgesel farklılıkların dikkate alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Entegrasyon, iş gücü piyasası ve toplumsal etkiler, göçmenleri İsviçre ekonomisinin sağlık, bakım, inşaat, hizmetler, yüksek teknoloji gibi belli başlı sektörlerinde vazgeçilmez bir iş gücü kaynağı sağlamıştır. Ancak entegrasyon çıktıları kantondan kantona büyük farklılıklar göstermekte, istihdam, dil kazanımı ve vatandaşlık edinimi gibi göstergelerde eşitsizlikler devam etmektedir. Kamu söylemi ve politik tartışmalar zaman zaman göçmenlerin suça eğilimini ve toplumsal kutuplaşmaya yol açabilmektedir. Bu da sosyal uyum ve aidiyet politikalarını önceliklendirme gereğini doğurabilmektedir.

İsviçre'deki konut baskısı ve toplumsal uyum sorunları, göçü hem yönetilmesi gereken risklerle hem de yaşanan nüfus ve iş gücü açığı gibi ekonomik zorunluluklarla ilişkili olarak ele alarak, bu iki doğrultu arasında hukuki ve politik dengeleri titizlikle kurmaya çalışan karmaşık bir durum olarak göstermektedir.

Avrupa Birliği ile imzalanan ekonomik ve iş gücü odaklı ikili anlaşmalar ile serbest dolaşım rejimine ilişkin düzenlemeler, özellikle ekonomik göç üzerinde belirleyici olmuştur. Öte yandan Schengen/Dublin iş birlikleri ve uluslararası koruma yükümlülükleri, sınır yönetimi ve iltica prosedürlerini Avrupa ölçeğiyle uyumlu kılma

abalarını beraberinde getirmiştir. Aynı zamanda halkoylamaları ve doğrudan demokrasi mekanizmaları (ör. 2014'teki göç karşıtı girişimler) göç politikasının yöneliminde belirleyici etki yapabilmektedir. Bu durum merkezi yönetim ile AB arasındaki ilişkilerde ve iç siyasi dengede gerilimler yaratabilmektedir. İltica ve güvenlik odaklı değişimler 1990'ların başında Balkanlar kaynaklı iltica taleplerin yükselmesi, 2000'ler ve özellikle 2015 çevresinde küresel göç ve mülteci akımlarının etkileri, İsviçre'de iltica politikalarının sertleşmesine ve hızlandırılmış prosedürlerin yaygınlaşmasına yol açmıştır. Bununla birlikte uluslararası koruma ilkeleri yönetsel ve hukuki karar alma süreçlerinde hala merkezi bir rol oynamaktadır. Uygulamada güvenlik ve koruma ikilemi problemlili dengeleri beraberinde getirmektedir.

İsviçre'de 1990'lardan günümüze göç, ekonomik, hukuki ve siyasi olarak çok yönlü bir olguya dönüşmüştür. Etkili bir politika çerçevesi için önerilebilecek temel ilkeler şunlardır: Farklı konumdaki yönetim düzeylerinin eşgüdümünü kuvvetlendirmek, iş gücü piyasası ihtiyaçları ile toplumsal uyum hedeflerini entegreli hale getirecek planlamalar yapmak, belge denetimi ile hukuki kapasiteyi iyileştirmek ve kantonlar arası kurumsallaştırmayı artırmak. İsviçre'nin göç politikasını yönlendirecek en önemli değişkenler, dijitalleşme, iklim değişiklikleri, AB ile ilişkileri ve gelecekteki iklim göçü gibi dinamikler olacaktır.

Beşer yıllık dönemler ve dört ana kod başlığı temelinde elde edilen veriler ışığında, laik ve laik olmayan gönderen ülkelerden gelen göçmen ve ilticacıların entegrasyon süreçleri arasında belirgin farklılıklar olduğu söylenebilmektedir. Bu farklılıklar, yalnızca dini tercihleri değil, kamu kurumlarına güvenirlilik, toplumsal cinsiyet normları, ağ temelli dayanışma biçimleri ve mekânsal yerleşim eğilimleri gibi çok boyutlu dinamiklerle ilişkilidir. Laik kökenli göçmenler genel olarak seküler kamusal normlara daha kolay uyum sağlayarak sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimde ve resmi prosedürlere adaptasyonda daha sorunsuz geçişler sergilemektedir. Laik olmayan kökenliler ise dini kurumlar ve topluluk ağları üzerinden hızlı sosyal destek bulsa da bu ağlar kamusal hizmetlere yönelimi sınırlandırabilmekte, kadınların kamusal katılımını azaltabilmektedir. İstihdamda laiklik düzeyi, özellikle kadınların sektör ve çalışma biçimlerine erişiminde belirleyici olmakta ve dil, mesleki denklik ve kayıt dışılık her iki grup için ortak yapısal engeller oluşturmaktadır. Kısacası "Kadın göçmenler, göç deneyimini çok daha zorlu koşullarda yaşamakta, göç ettikleri ülkelerde göçmen kadınlar

olarak farklı baskılanma dinamiklerine maruz kalmaktadırlar.” (Kemahlı Garipoğlu vd., 2025, s.659). Bu durum, laik olmayan ülkelerden İsviçre’ye gelen kadınlar içinde geçerlidir.

Her ne kadar laik ülkelerden gelen göçmen ve ilticacıların İsviçre’ye uyum sağlaması daha kolay görünse de 2009 yılında onaylanan minare yasağı girişimi İsviçre’de yaşayan Müslümanlar açısından ayrı bir tartışma konusu oluşturmuştur. Teklifi ortaya koyan sağ eğilimli siyaset aktörleri, minareleri ülkenin kamusal alanında İslam’ın artan görünürlüğünün ve dolayısıyla “kültürel-demografik dönüşüm” tehdidinin bir işareti olarak sunmuştur. Bu çerçevede yasak girişimini ülke kimliğini ve kamusal düzeni koruma amacına hizmet eden bir önlem olarak savunmuşlardır. Buna karşılık muhalif kesimler, söz konusu düzenlemenin din temelli farklılığa dayalı ayrımcılığı meşrulaştıracığı ve toplumsal düzeyde ötekileştirme ile nefret söylemlerinin tırmanmasına yol açacağı yönünde uyarıda bulunmuşlardır (BBC, 2009).

4.4. Güvenlikleştirmenin Dönemsel Seyri

Yapılan analizlerden yola çıkarak Kopenhag Okulu’nun güvenlikleştirme kavramı, 1995’ten itibaren göç olgusunun güvenlik perspektifinde ele alınışında açık bir değişimi göstermektedir. 1995–2000 arası dönemde şekil 4.4’teki hukuk/hukuki, politika ve yönetim kodlarının yoğunluğu, göçün referans nesnesi olarak kamu düzeni-devlet güvenliğinin öne çıkarılması, güvenlikleştirme söylemlerinin hukuk ve idari uygulamalar aracılığıyla meşrulaştırılıp kurumsallaştırılmasıdır. Şekil 4.5’teki iş ve ekonomik ile nitelikli göç ve sektörel tekrarların varlığı, ekonomik güvenlik unsurunun hâkim olduğunu göstermektedir. Şekil 4.6’daki sığınma kodlarının baskınlığı, geri gönderme uygulamalarının söylemsel olarak yoğunlaştığını göstermektedir. Bu da güvenlikleştirme açısından kontrol ve düzen olarak ön plana çıkmaktadır. Güvenlikleştirme henüz kriz söylemiyle dramatize edilmemiş, daha teknik bir çerçeve hâkim olmaktadır. Şekil 4.7’deki göç, nüfus ve sosyal bağlar kodlarındaki tekrarlar, demografik kaygılar açısından görünür hale gelmeye başlamaktadır.

2001–2005 arası dönemde şekil 4.9’daki AB uyumu, vatandaşlık süreçleri ve hukuki düzenlemelerin tekrarı, göç açısından hukukun ve egemenlik ilişkilerinin korunması öne çıkarılmakta, hukuki dil ve uyum gündemleri güvenlik söylemlerinin meşrulaştırılmasında önemli bir rol görmektedir. Şekil 4.11’deki sığınma temasının

baskınlığı, toplumsal güvenlik kaygıları artarak, entegrasyon politikalarında güvenlik temelli şartlandırmayı yükseltmektedir. Şekil 4.12'deki gençlik ve göç ağları temalarının öne çıkması, demografik yenilenme ve toplumsal ağlar ekseninde güvenlikleştirme potansiyeli barındırmaktadır.

2006–2010 arası dönemde şekil 4.14'teki entegrasyon temalarının baskınlığı ile vatandaşlık, uyum ve sosyal yardım tekrarları, göçün güvenlikleştirilmesinde daha seçici düzenlemelerin öne çıktığını göstermektedir. Burada entegrasyon koşulları ve zorunluluklar olarak toplumsal düzen ve uyum algısını öne çıkarmaktadır. Şekil 4.16'daki kodların tekil olması rağmen güvenlik kodunun tekrar etmesi, mülteci tartışmasının koruma boyutunun yanı sıra açıkça güvenlik değerlendirmelerine tabi tutulduğunu göstermektedir. Mülteci krizleri henüz 2011 öncesi büyük dalga yaratmamış olmakla birlikte, iltica prosedürlerinde sınır dışı ve hızlandırma uygulamaları norm haline gelmeye başlamıştır. Şekil 4.17'deki kodların tekil ve dağınık dağılımı, bu alt kümede belirgin bir güvenlikleştirmeyi dayatan söylemin zayıf olduğunu, ancak çeşitlenen yerleşim ve toplumsal konular üzerinden güvenlik söylemine dönüştürülebileceğini göstermektedir.

2011–2015 arası dönemde şekil 4.19'daki güven/güvenlik ile vatandaşlık kodlarının eş zamanlı ve yüksek frekansı, vatandaşlık rejimlerinin toplumun korunmasında temel olarak kullanıldığını gösterir. Bu, güvenlikleştirme kuramının vurgu yaptığı gibi siyasal söylem düzeyinde göçmenliğin tehdit olarak çerçevelenmesini ve vatandaşlık koşullarının denetim ve istisna araçları olarak yasal hale gelmesini işaret etmektedir. Şekil 4.20'deki istihdam alanında entegrasyonun baskınlığı, göçün ekonomik güvenlik ve iş gücü piyasası istikrarı referansları çerçevesinde değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Şekil 4.21'deki risk ve hız temalarının tekrarı, alanın hem risk yönetimi söylemleriyle hem de süreçlerin hızlandırılmasını acil olarak şekillendiğini gösterir. Kamusal alanlarda yerleşim politikaları sıkılaşması, yerel protestolar ve karşı hareketler görünür olması sarmal kodları yoğunlaştırmıştır. Şekil 4.22'deki göç temasının ekonomik güvenlik, sayısallaştırma ve kontrol bağlamında öne çıkması, göçmenlerin nicel göstergeler aracılığıyla hesaplanabilir riske dönüştürüldüğünü; sayısal araçlar, kotalar ve kontrol mekanizmalarının daha bilimsel güvenlikleştirme uygulamalar olarak gözükmektedir.

2016-2020 arası dönemde şekil 4.24'teki vatandaşlık kodunun ve kamuoyu/siyasi dinamikler tekrarının bir arada bulunması, kuram bağlamında, siyasal söylemin vatandaşlık tartışmalarının devlet ve toplum güvenliğini bir araç olarak kullanıldığı gündeme getirmektedir. Şekil 4.25'teki entegrasyonun istihdam alanında baskın çıkması, iş gücü piyasası performansının istikrar için kullanıldığını gösterir. Entegrasyon kodunun yoğunluğu, ekonomik ve sosyal uyumun güvenlik söylemlerine dönüştürülmesi açıklamasına uygun olmaktadır. İstihdam politikaları aracılığıyla disipline etme eğilimlerini de artırmaktadır. Şekil 4.26'daki iltica kodunun ve hız/hızlandırma temasının tekrarları, sığınma rejiminin kriz çerçevesinde güvenlikleştirildiğini göstermektedir. İltica politikalarının hızlandırılması söylemi, koruma hakları ile idari verimlilik arasında güvenlik temelli bir önceliklendirmeyi amaçlamaktadır. Şekil 4.27'deki beyin göçü, kota ve uluslararası öğrenci temalarının öne çıkması, nitelikli göç ve düzenleyici mekanizmalar aracılığıyla güvenlik rejimine dönüştüğünü göstermektedir.

2021'den günümüze kadarki dönemde şekil 4.29'daki yönetim/yönetişim ile vatandaşlık kodlarının öne çıkması, güvenlikleştirme sürecinin kurumsal ve hukuki araçlar aracılığıyla yürütüldüğünü göstermektedir. Aynı zamanda normalleşme/deseküritizasyon kodunun varlığı, güvenlikleştirmenin kalıcılığı veya tam tersine kurumsallaşma yoluyla geçici hale gelmesi için bir alan bıraktığını işaret etmektedir. Şekil 4.30'daki entegrasyonun baskınlığı, göçün ekonomik güvenlik bağlamında iş gücü piyasası istikrarı referans nesnesi olarak kullanılıp entegrasyon performansı üzerinden risk söylemlerini meşrulaştırmaktadır. Şekil 4.31'deki iltica ile kriz ve hız kodlarının birlikte tekrarı, hem koruma hakları idari verimlilik söylemleriyle gerilim içinde olduğunu göstermektedir. Şekil 4.32'deki uluslararası iş birliği/bağımlılık ve beyin göçü, kota, uluslararası öğrenci, demografik kontrol kodları, güvenlikleştirme ile normalleşmeye çalışan yaklaşımlar yan yana yürümekte, politika hamleleri daha pragmatik ve seçici hale geldiğini göstermektedir.

Hemen hemen her OCED göç raporunda İsviçre'nin Schengen ülkelerinden göç aldığı belirtilir. İsviçre'nin Schengen ülkelerinden göç alması olağan bir durumdur. Birden fazla ana dilinin olması durumu İtalya, Almanya, Fransa ve Avusturya gibi sınır komşularından göç almasını artırmaktadır. Fakat İsviçre'ye Schengen ülkelerinden gelen göç, coğrafi yakınlık ve çok dillilik nedeniyle olağan olsa da siyasetçiler veya medya tarafından tehdit olarak çerçevelenebilir.

Kopenhag Okulu perspektifinden bakıldığında halk oylamaları ve girişimler, göçü güvenlik sorunu olarak kodlamaya yönelik söylemsel girişimler olarak kabul edilir. Bu girişimlerin başarıya ulaşması için toplumun geniş kesimlerinin bu kodlamayı olağanüstü bir tehdit olarak kabul etmesi gerekir. OECD (2000) raporunda belirtildiği gibi “yüzde 18” gibi girişimlerin ve benzer tekliflerin reddedilmiş olması, göçün varoluşsal bir tehlike olarak toplumsal düzeyde yaygın kabul görmediğine işaret eder ve böylece sert güvenlikleştirme çabalarının sınırlarını gösterir. Öte yandan devletin yabancıların ikamet ve entegrasyonuna ilişkin yasal düzenlemeleri gözden geçirme süreci, meseleyi olağan siyasetin çerçevesine çekme veya tam tersi, güvenlik odaklı normları idari ve hukuki yapılar içine yerleştirerek kurumsallaştırma potansiyeli taşır. Bu iki olgu birlikte değerlendirildiğinde, göç politikasındaki dönüşümün yönünü belirleyecek olan kamu söyleminin derecesi değil, hukuki değişikliklerin içeriği, yürürlükteki idari uygulamalar ve göçmen aktörlerin karar süreçlerine katılım düzeyidir. Referandum sonuçları güvenlikleştirme söyleminin toplumsal sınırlarını göstermektedir. Ancak yasama ve idari reformlar dikkatle yönetilmezse güvenlik mantığı rutinleşmiş bir yönetim biçimine dönüşebilir.

Kopenhag Okulu çerçevesinden bakıldığında 2009 referandumu, minareleri toplumsal bir tehdit olarak kodlamış ve bu kodlamanın geniş toplumsal kabulünü sağlamıştır. Federal makamların kurduğu diyalog platformu, söylemi olağan siyasete geri çekme ve güven inşa etme amacını taşır. Bu yönüyle güvenlikleştirme potansiyeli taşır. Ancak devlet merkezli, denetleyici bir yapıya dönüştüğünde platform, güvenlikleştirmenin idari araçlarla kurumsallaşmasına yol açabilir. Güvenlikleştirmenin gerçekleşip gerçekleşmediği, Müslüman aktörlerin karar süreçlerine gerçek katılımı, hukuki ve politik çerçevenin normalleşmesi ve uygulamadaki şeffaflık ile ölçülür. Kısacası platform, katılımcı ve normatif olarak eşitleyici işlese güvenlikleştirme sağlayabilir, aksi takdirde güvenlikleştiren bir yönetim mekanizması olarak kalır.

Kopenhag Okulu çerçevesinden bakıldığında OECD (2012) raporunda belirtildiği gibi 2012-2014 süreçleri, göçün güvenlik söylemi olarak yükseltilmesi ve aynı zamanda bunun kurumsal yönetimine ilişkin çelişkili dinamiklerin olduğunu gösterir. Halk inisiyatifinin referanduma taşınması ve 2014 oylaması, göçün bir varoluşsal tehdit olarak kodlanması yönünde güçlü bir söylev işlevi görmüş ve geniş bir toplumsal kabul arayüzü yaratmıştır. Bu durumda referans noktası olarak ekonomik kaynaklar, kamusal düzen ve

ulusal kimlik şeklinde ön plana çıkmaktadır. Federal Konseyin eylem planı ve AB ile müzakere talebi ise iki yönlü tepkiyi ortaya koymaktadır: bir yandan siyasi aktörlerin güvenlikleştirme taleplerine cevap vererek kriz odaklı önlemleri meşrulaştırma çabası, diğer yandan meseleyi hukuki-idari çerçeveye çekme ve olağan siyaset zemininde yönetme arzusudur. AB ile bağların sürdürülmesi gereği ve mevcut anlaşmaların devamı, güvenlikleştirmenin uluslararası yükümlülükler ve kurumsal sınırlılıklar tarafından sınırlandırıldığını gösterir. Bu durum, tam anlamıyla olağanüstü hukuki uygulamalara yönelmeyi zorlaştırır. Sürecin yönü, alınan önlemlerin istisnai ve hak kısıtlayıcı uygulamalara mı yoksa katılımcı ve hukuka bağlı politikalara mı dönüştüğüne bağlıdır. Mevcut uygulamalar hem güvenlikleştirme baskısını hem de güvenlikleştirme için hukuki ve bürokratik imkânları aynı anda sergilemektedir.

OECD (2020) raporunda vurgulandığı gibi, İsviçre'nin COVID-19 sürecinde uyguladığı tedbirlerin temel gayesi toplum sağlığını korumak ve kritik hizmetlerin devamlılığını sağlamaktır. Dolayısıyla kısa vadeli güvenlik ile istikrar kaygılarını öne çıktığı söylenebilir. Güvenlikleştirme kuramı bağlamında ise sağlık tehdidinin güvenlik söylemiyle çerçevelenmesi, olağanüstü yetkileri meşrulaştırma ve demokratik denetimi aşındırma riski taşımaktadır.

Güvenlikleştirmeyi sadece siyasi bağlamda tehdit olarak algılamak doğru olmaz. Nitekim OECD (2022) raporundan belirtilen, İsviçre'nin 1 Ocak 2022'de Hırvat ve AB vatandaşlarına serbest dolaşım tanımış ancak yerel iş gücü piyasasında sorun çıkarsa ileri dönemlerde çalışma izinlerini sınırlama yetkisini saklı tutmuştur. Bu da göçün ekonomik güvenlik perspektifine dayalı bir güvenlikleştirmesi olarak kodlanabilir. Ayrıca çalışma izni kotası, Schengen ülkeleri dışından İsviçre'de çalışmak isteyenler için daha katı şekilde uygulanır. Burada referans nesnesi olarak yerel istihdam, ücret düzeyi ve sosyal refahın korunmasıdır. Bu durum göçün, siyasi çerçevesinden çıkarılıp ekonomik tehdit algısına dayalı tedbirlerle sınırlandırılmasını mümkün kılar.

OECD analizleri, entegrasyonun iş gücü piyasasına erişim, dil ve eğitim programlarıyla desteklenmesinin önemini belirtirken, güvenlikleştirme eğilimlerinin uzun vadede toplumsal uyumu zedeleyebileceğine ve temel haklar üzerinde baskı yaratabileceğine dikkat çekmektedir. Böylece İsviçre örneği, göçün zaman zaman “varoluşsal tehdit” söylemiyle gündeme taşınmasının hem politika üretiminde

sertleşmeye yol açtığını hem de uluslararası taahhütler ve yönetsel gereklilikler nedeniyle bu sertleşmenin sınırlandığını göstermektedir. Politika düzeyinde göçün insan güvenliği bakış açısıyla bütüncül olarak ele alınması gerekir. Hukukun üstünlüğüne bağlılık, uluslararası yükümlülöklere uyum ve kapsayıcı entegrasyon politikaları güvenlikleştirme baskısını azaltacak ve kalıcı çözümler üretecektir.

OECD (2025) raporuna göre, Göçmenlik Bakanlığı bünyesinde Ocak 2025'te kurulan Yeni Kimlik ve Güvenlik Kontrolleri Bölümü, güvenlikleştirme kuramı açısından sınır ve göç yönetimine ilişkin güvenlik söyleminin kurumsallaşmış bir örneğidir. Bu yapı, göçü izleme ve yönetme kapasitesini artırır ve güvenlik odaklı yaklaşımları rutin idari uygulamalara dönüştürür. Ayrıca birçok raporda belirtilen gönüllü geri dönüş programları aynı kurumsal çerçeve içinde düzenlenir. Bu programlar göçü hem izleme hem de yönlendirme aracı haline getiren bir politika paketinin parçasıdır. Programlar gönüllü olarak tanımlansa da artan gözetim ve veri paylaşımıyla birleştğinde bireyler üzerinde ayrılma yönünde baskı oluşturabilir.

İsviçre'de güvenlikleştirmenin bir uygulaması da sosyal güvenlik ve emeklilik sistemidir. İsviçre'de emekli olan birisi emeklilik kasasında biriktirdiğı parayla ev alabilmektedir. Fakat gayrimenkul fiyatları İsviçre'de oldukça yüksektir. Emeklilik hakların hepsinin alınması ya da nakde çevrilmesi gibi uygulamaların yapılmasının bir çözümü de ülkeden kalıcı ayrılma halidir. Kalıcı ayrılma durumu, geçici ya da kalıcı oturma sahip olanlar için geçerlidir. İşte böyle bir durumda ülke güvenlikleştirme politikasını devre koymaktadır. Yani İsviçre'nin emeklilik haklarını alarak kalıcı ayrılmayla ilişkilendirmesi, sosyal güvenliği güvenlikleştirme aracı olarak kullanılabileceğine işaret eder (BFM, t.y.).

İsviçre'de güvenlikleştirmenin farklı uygulaması D tipi uzun kalışlı vize başvuru sürecinde kendini gösterir. İşlemler, 8-10 hatta 12 hafta sürmektedir (İsviçre İstanbul Başkonsolosluğu, 2014). Bu durum, başvuru sahipleri, işverenler ve aile birleşimi sürecini olumsuz etkileyerek entegrasyon ve iş gücü piyasasına erişimi geciktirir. Bu sürenin uzaması, başvuruların yoğun güvenlik incelemeleri ve idari takdir uygulamalarıyla ilişkilendirilebilir. Başvuru sahiplerinin İsviçre'ye geç giriş yapmasına yol açarak göç akışını daha da geciktirmektedir. Bu da dolaylı yoldan bir güvenlikleştirmedir.

Birçok OECD raporunda İsviçre’de vatandaşlık şartlarının yıllar içerisinde değiştiği gözlemlenmektedir. Çünkü İsviçre’de göçün güvenlikleştirme uygulamalarından birisi de vatandaşlık sürecidir. İsviçre’de vatandaşlık kazanma süreçleri göçün güvenlikleştirilmesi olgusunun somut bir yansımasıdır. En yaygın yöntem olan “jus sanguinis” yani kan bağı ilkesi milli kimliği korumaya hizmet ederken, yabancılar için getirilen 10 yıllık ikamet ve C izni zorunluluğu gibi şartlar göçmenleri uzun süreli bir denetim ve meşruiyet sınavına tabi tutmaktadır (SEM, 2026). Bu durum, İsviçre’nin vatandaşlık rejimini yalnızca idari bir süreç olarak değil, göçü ve göçmeni güvenlik ekseninde yöneten stratejik bir devlet politikası olarak biçimlendirmektedir. Yani bunlar bir nevi “güvenlik süzgecidir”. Uzun ikamet şartı ve C izni zorunluluğu, olası ekonomik yükleri ve güvenlik risklerini elemeyi hedefler.

Yoğun göç hareketleri, ulus-devlet bağlamında kimlik kaygılarını artırdığı ve yerel ile ulusal duyguları pekiştirerek göç ve göçmenlere yönelik olumsuz algıları güçlendirmektedir (Balibar, 2000, s.50-82). Sağcı milliyetçi çevrelerde, göçün Batı’nın temel değerleri ve kurumsal yapıları üzerinde aşınma yarattığı görüşü sıkça dile getirilir (Reyhanoğulları, 2025, s.783). Sağcı, İsviçre Halk Partisinin (SVP) desteklediği referandum kampanyasını yürütenler de bunun ulusal kimlik üzerinde değişiklik yarattığını iddia etmektedir (Bloomberg HT, t.y.).

Aşırı sağ partiler göç meselesini tehditkâr bir çerçevede sunarak olayların güvenlik ekseninde ele alınmasını teşvik eder. Göçmenler ve sığınmacılar, suçluluk, iş gücü rekabeti, sosyal hizmetlerin zorlanması ve entegrasyon sorunu gibi argümanlarla tehlike olarak gösterilir. Bu da sınır uygulamalarının katılaşması ve göç hareketlerinin kısıtlanması gibi güvenlik temelli politikaların benimsenmesine zemin hazırlar (Aksünger, 2024). Günümüzde İsviçre’de göç, hâlâ büyük ölçüde güvenlik çerçevesinde ele alınmakta, sınır kontrolleri, hızlandırılmış sığınma işlemleri ve geri gönderme mekanizmaları ön plan tutulmaktadır. Nitekim İsviçre’de de sağcı popülist SVP, göçü engelleme girişimi de bunlardan bir tanesidir. 14 Haziran 2026’da yapılacak olan ve 2050 yılına kadar İsviçre nüfusu 10 milyona ulaşılırsa göçü engelleyecek olan referandum, İsviçre’de göçün güvenlik ekseninde yeniden tartışılmasını alevlendirerek siyasi söylemi sınır kontrolleri, hızlandırılmış sığınma işlemleri ve geri gönderme mekanizmaları yönünde sertleştirmeye devam ettirmiştir. Göçü engelleme ve göçü güvenlik tehdidi olarak görülmesi konusu olduğundan daha fazla ileriye gittiğinden dolayı referandum

sonucuna göre artık Schengen serbest dolaşım hakkından da çıkmak istediklerini belirtmişlerdir (DW Türkçe, 2026). SVP, ülkenin önde gelen partisi olarak konut sıkıntısı, yükselen kiralar, ařırđ kalabalık trenler ve trafik yoğunluğunu kitlesel ge bağlayıp sert önlemler gerektiğini savundu. Oylama ncesinde SVP’li Milletvekili Yvan Pahud ise parlamentoya İsviçre’nin küçük bir ülke olduğunu ve sınırlı kapasiteye sahip olduğu için daha fazla genişleyemeyeceğini ifade etti (France 24, 2026b). Bu durum, SVP’nin ařırđ, katı bir tutum benimsediğini göstermektedir. Referandum, gn güvenlikçi dilini güçlendirirken aynı zamanda hak temelli, hukuka uygun ve veriye dayalı politikalarla güvenlik endişelerinin dengelenmesi gereğini görünür kılmaktadır.

Güvenlikleştirme kriz dönemlerinde hızlanan, ancak çoğunlukla krizlerin ardından kurumsallaşıp gündelik haline gelen, son dönemde ise daha seçici ve konjonktüre bağlı bir nitelik kazanan dinamik bir süreç olarak görülmektedir.

France 24’n (2026a) İsviçre’de yaşayan ve 4 farklı meslek grubunda olan kişilerle yapmış olduğu görüşme neticesinde, İsviçre de gn gvenlikleştirmesi kapsamında 14 Haziran 2026 tarihinde yapılacak olan göçü engelleme referandumunda farklı görüşlerin olduğunu tespit etmiştir. İsviçre’de 14 Haziran 2026 tarihinde yapılacak göçü engelleme referandumu bağlamında toplanan dört bireysel görüş, gn gvenlikleştirilmesine dair çok katmanlı toplumsal algıları açıklamaktadır. Buzan, ve diğerleri (1998) ile Huysmans (2006) bu çalışmadaki söz konusu görüşleri, söylemsel güvenlikleştirme literatüründe vurgulanan tehdit inşası ve politika süreçleri çerçevesinde değerlendirmiştir.

34 yaşında ifti olan ilk kişi:

“Bu girişimi destekliyorum çünkü tarım arazilerini korumanın her ülke için en önemli şey olduğuna inanıyorum,” dedi.

“Ne demişler: iftsiz ülke olmaz.”

“İnsanları barındırmak için toprağı betonlaştırmak zorunda kalmadan yerleşim sağlayamayız. Mucizevi bir çözüm yok. Herkesin bir dairesi olmalı. Ayrıca elbette yol ve bununla birlikte gelen tüm altyapıya da ihtiyaç var.”

“Bunun sonucu olarak doğal olarak çok büyük miktarda arazi kaybediyoruz. şehirlerin genişlediğini görüyoruz.”

“Bir meslektaşım şu anda Federal Yüksek Mahkeme’de davası var; çünkü belediye, tarlalarının üzerinden geçecek birkaç yol yapmak için arazisini kamulaştırdı.”

“Tarım arazileri üzerinde yoğun bir baskı var. Çok fazla arazi kaybettik ve arazi fiyatları fırlıyor.”

“Eğer İsviçre’de artık tarım yapılmayacaksa ne yiyeceğiz? Hormonlu sığır eti mi? Yok edilen Amazon yağmur ormanlarından gelen palmiye yağı mı?”

“Nüfusumuzu artık besleyemeyeceğimiz bir duruma doğru gidiyoruz; bu trajik.”

34 yaşındaki bir çiftçinin ifadeleri, gündelik üretim faaliyetlerinin ve kırsal mekânın korunmasının ulusal öncelik algısıyla doğrudan ilişkilendiğini göstermektedir. Bu aktör, tarım arazilerinin korunmasını ulusal sürdürülebilirlik ve gıda güvenliği açısından temel bir gereklilik olarak görmüş; şehirleşme ve altyapı genişlemesine bağlı olarak arazi kayıplarının, artan arsa fiyatlarının ve tarımsal üretim kapasitesinin erozyona uğramasının endişe yarattığını belirtmiştir. Bu söylem, göç politikası tartışmalarının mekânsal kaynak rekabeti ve yerel kimlik söylemleriyle nasıl iç içe geçtiğini göstermektedir. Temsili olarak göçmen varlığı, kırsal alanlarda kaynak baskısının simgesel nedeni haline getirilmektedir. Buzan, ve diğerleri (1998) bu tür söylemleri, güvenlikleştirme literatüründe toplumsal düzen ve kimlik tehditleri olarak konumlandırmıştır.

İkinci kişi 20 yaşında ve Çırak:

“SVP’nin, trafik sıkışıklığı ve toplu taşıma gibi konulardaki bazı argümanlarını desteklemiyorum, dedi.”

“Tren seferlerini artırmak imkânsız değil ve göçü sınırlamak dışında trafik sıkışıklığına çözümler olduğunu düşünüyorum.”

“Aleyhine oy vereceğim çünkü lehindeki hiçbir argümanın ne benim ne de çevremdekilerin durumuna uymadığını görüyorum.”

“İş bulamayan ya da barınacak yer bulamayan hiç kimse yok.”

“Bir göçmenin ya da sınırdan gelen işçinin işimi elimden alacağına dair hiçbir izlenimim yok; zira hepimiz personel eksikliği yaşıyoruz.”

Girişim “mantıksız geliyor bana.”

20 yaşındaki bir çırak, göçü sınırlamaya dayalı önlemlerin otomatik olarak sorunlara çözüm getirmedğini savunmuştur. Bu aktör, toplu taşımacılık ve altyapı kapasitesinin artırılması gibi alternatif düzenlemelerin uygulanabilir olduğunu ve göç karşıtlığına dayalı argümanların kendi deneyim ve çevresinin koşullarına uymadığını ifade etmiştir. Ayrıca iş gücü eksikliği algısının yaygın olduğunu ve göçmenlerin iş çalması yönündeki korkunun kendi gözlemleriyle örtüşmediğini belirtmiştir. Huysmans (2006) bu yaklaşımın, göçün güvenlikleştirilmesine karşı teknik ve yapısal çözümler önererek güvenlik söyleminin politika sürecini itiraz eden bir rasyonalite sergilediğini belirtir.

Üçüncü kişi 63 yaşında ve bir iş yerinde şef:

“İsviçre’nin göçe ihtiyacı var. Ancak çok kısa bir süre içinde çok fazla insan geliyor ve gelenler sıklıkla uygun nitelikte değil,” dedi.

“Kontrolsüz göçün; aşırı yüklenen altyapı, artan kiralar ve trafik sıkışıklığı gibi olumsuz etkileri, sağladığı faydalardan daha ağır basmaktadır.”

“Bir ülke için kritik olan, toplam refah seviyesi değil, kişi başına düşen refahın gelişimidir. Oysa kişi başına düşen refah duraklamıştır.”

“Bu nedenle amaç, nicelikten ziyade nitelik olmalıdır.”

63 yaşındaki bir iş yeri şefi, göçün gerekliliğini kabul etmekle birlikte mevcut girişimin hızlı ve yoğun göç hareketlerini hedef aldığı değerlendirmesini yapmıştır. Bu aktör, altyapı baskısı, artan konut maliyetleri ve trafik sıkışıklıkları gibi olumsuz sonuçların faydalarını gölgede bıraktığını ve politika hedefinin nicelikten çok niteliğe odaklanması gerektiğini savunmuştur. Bu tür değerlendirmeler, göç politikalarının yalnızca giriş-çıkış kontrolleriyle değil, aynı zamanda seçici ve nitelikli istihdam politikaları ile şekillendirilmesi gerektiğini öne sürmekte; güvenlikleştirme söyleminin politik tercih ve kural koyucu ölçütlerle nasıl çatışabileceğini göstermektedir.

Son kişi de 62 yaşında ve otel sahibi:

“Sektörümüzde çalışmak isteyen gençlerin sayısı giderek azalıyor,” diye açıkladı, üstelik “demografik yapı ve değişimler, yaşlanan nüfus nedeniyle bizim aleyhimizde.”

“İsviçre’de turizmin ilk günlerinden beri, her zaman Avrupa’nın dört bir yanından işçiler olmuştur-İtalyanlar, Portekizliler, Almanlar, Avusturyalılar.”

(...) Otelde “personelin yarısı yabancı”-bu oran İsviçre'deki sektörün geri kalanıyla karşılaştırılabilir-bu oran İsviçre’de sektörün geneliyle karşılaştırılabilir-ister restaurantta ister mutfakta ister spada; her katta.

“Baş şef İsviçreli, ama mutfak personelinin bazıları İtalyan.”

“Otel, yüksek kaliteli hizmetler sunmalı, bunun için nitelikli personele ihtiyacımız var.”

“Bu beni endişelendiriyor.”

62 yaşındaki bir otel sahibinin gözlemleri, özellikle hizmet sektöründe istihdam açısından yabancı iş gücüne bağımlılığa vurgu yapmaktadır. Bu aktör, demografik yaşlanmanın sektörde iş gücü teminini zorlaştırdığını ve uluslararası iş gücünün kaliteli hizmet sunumu için vazgeçilmez olduğunu belirtmiştir. Sektörel ihtiyaçların, göç sınırlamalarına tabi tutulması halinde hizmet kalitesinde ve rekabet gücünde düşüş öngörülmektedir. Bu anlatı, güvenlikleştirme tartışmasının makroekonomik ve sektörel gerçekliklerle çıktığı noktaları ortaya koymakta ve göç sınırlamalarının beklenmeyen ekonomik maliyetlerine dikkat çekmektedir.

Referandum kapsamında, İsviçre’de nüfus artışını tetiklediği düşünülen uluslararası anlaşmaların, istisna ya da koruma maddelerine dayanılarak yeniden müzakere edilmesi öngörülmektedir (Bloomberg HT, t.y.). Bu durumda referandum kabul edilirse İsviçre başta EFTA ve Schengen gibi önemli anlaşmalardan ayrılma ihtimalinin olabileceğini gösterir. Kısa vadede göç kontrolünde sınırlı bir iyileşme görülebilir, ancak kalıcı etki sağlaması zor ve maliyeti yüksektir. EFTA ya da Schengen’den ayrılık ticaret, sınır, iş gücü ve lojistik maliyetlerinde belirgin artış ve diplomatik gerilim riski yaratır. France 24’ün (2026b) haberine göre bu oylama bir nevi İsviçre’nin Brexit’i olacaktır.

İsviçre’de göçü sınırlama düşüncesi yeni bir fikir değildir. Son birkaç on yıl içinde tekrarlayan halk inisiyatifleri, referandumlar ve siyasi tartışmalar bu fikrin sürekliliğini gösterir. Bu girişimler, Kopenhag Okulu bağlamında göçün zaman zaman güvenlik söylemiyle kodlanmasına hizmet eden konuşma eylemleri olarak okunabilir. Ancak toplumun ve kurumların verdiği tepkiler bu söylemin her seferinde aynı etkiyi yaratmadığını gösterir. Federal makamların diyalog mekanizmaları kurması ve mevzuat gözden geçirmeleri, meseleyi olağan siyasete çekme veya kontrolü bürokratik hale

getirme çabasıdır. Bu da güvenlikleştirme ile güvenliksizleştirme arasında sürekli bir gerilim yaratır. Uluslararası anlaşmalar ve hukuki çerçeveler, radikal sınırlama taleplerini uygulamada sınırlandıran yapısal kısıtlılıklar sunmaktadır. 14 Haziran 2026 referandumu, bu uzun tarihsel ve söylemsel eğilimin güncel bir tezahürüdür. Sonucun hangi yönde olacağı, güvenlikleştirme söyleminin toplumsal kabulü ile kurumsal ve hukuki sınırlamalar arasındaki etkileşime bağlı olacaktır. Bu nedenle göçü sınırlama arzusu İsviçre siyasi yaşamının köklü ve tekrar eden bir boyutudur, ancak etkisi sürekli ve tekdüze değildir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİ

İsviçre'nin göç politikaları, mülteci entegrasyonunu ve nitelikli iş gücü arzını artırmak için insani taahhütlerini sürdürürken, güvenlik ve denetim sistemlerini de güçlendirmektedir. Ukraynalı mültecilere yönelik güçlü entegrasyon ve akademik yardım dikkat çekicidir. Aynı zamanda, artan kimlik kontrolleri ve Afgan sığınma taleplerinin revizyonu, politikaların daha seçici bir yöne evrildiğini göstermektedir. İsviçre, AB Göç ve Sığınma Paketi'na uyum ve uluslararası iş birliği yoluyla göç yönetimini bölgesel ve küresel dinamiklerle birleştirme çabasını vurgulamaktadır. Dolayısıyla, İsviçre'nin göç stratejisi, farklı kategorideki göçmenlere yönelik ayrıştırılmış yaklaşımlar, entegrasyonu teşvik eden yatırımlar ve sıkı denetim mekanizmalarının bir bileşimini sunmaktadır.

İsviçre'nin son yıllardaki göç politikaları, küresel gelişmelerin ve iç dinamiklerin şekillendirdiği adaptif bir yapıyı sergilemektedir. Bir yandan, ülkeye giriş ve kalış şartları, özellikle dil yeterliliği gibi entegrasyon odaklı kriterlerle daha sistematik hale getirilirken, diğer yandan Hırvatistan ve Avustralya gibi ülkelerle olan ilişkilerde esnek serbest dolaşım ve karşılıklı programlar üzerinden yeni kapılar açılmaktadır. Ancak bu açılım, iş gücü piyasasının korunması ve ayrımcılıkla mücadele gibi iç politikalarla dengelenmekte, böylece ülkenin hem küresel zorluklara yanıt verme hem de kendi toplumsal uyumunu ve ekonomik istikrarını sürdürme çabasını net bir şekilde ortaya konmaktadır. Ayrıca reformlar, göçmenleri salt ekonomik aktörler olarak değil toplumun kalıcı unsurları olarak konumlandıran bir perspektifi güçlendirmiştir. Entegrasyon politikalarının çeşitlendirilmesi ve sürekli güncellenmesi bu yaklaşımın temel unsurlarını oluşturmaktadır. Vatandaşlık rejimindeki düzenlemeler ise hem kapsayıcılık hem de belirli koşullara bağlılık unsurlarını bir arada barındırmaktadır. İsviçre'nin son yıllardaki göç politikaları, Avrupa içi hareketliliğin vatandaşlığa geçiş süreçleri üzerindeki etkisini ve belirli kaynak ülkelerin vatandaşlarının daha hızlı uyum veya entegrasyon gösterebildiği yönündeki olası farklılaşmaları gerçekçi bir çerçevede tartışmaya açmaktadır.

İsviçre'de uygulanan göç politikası, İsviçre'nin vatandaşlık rejiminin hem kapsayıcılığını hem de belirli koşullara bağlılığını gözler önüne sermektedir. Uygulanan göç politikası sadece İsviçre'nin göçmen profiliyle uyumlu olmayıp ayrıca Avrupa içi hareketliliğin vatandaşlık edinme süreçlerindeki etkisini de vurgulamaktadır.

Dünyada bazı ülkeler, yabancı anne ve babadan doğan çocuklara dahi doğum yoluyla vatandaşlık hakkı tanıdığı bilinen bir gerçektir. Ancak İsviçre’de bunun mümkün olmaması, ülkenin vatandaşlık alma sisteminin farklı olduğunu göstermektedir. İsviçre’de vatandaşlığın öncelikle ebeveyn kökenine dayanması, ağırlıklı olarak “jus sanguinis” yani kan bağı prensibine dayanmaktadır. Ancak “jus domicili” yani ikametgâh yoluyla vatandaşlık edinme daha sınırlı ve belirli koşullara bağlıdır. Bu bağlamda, İsviçre’nin vatandaşlık politikaları, yerleşik yaşam ve soy bağları nedeniyle uluslararası standartlardan farklı olduğunu göstermektedir. Bu, devletin ulusal kimliğini ve toplumsal bütünlüğünü koruma çabalarının bir sonucu ve aynı zamanda entegrasyon süreçlerini şekillendiren önemli bir faktör olarak görülebilir.

İsviçre’nin Orta Doğu ile iş birliği politikaları, göçü tamamen durdurmayı değil, düzensiz hareketliliği azaltmayı, göçün kökenindeki yapısal sorunları çözmeyi ve bölgesel istikrarı artırmayı amaçlar. Bu yöntem, ekonomik büyümeyi, istihdamı, sosyal hizmetlere erişimi, hukuki göç yollarını genişletmeyi, insan kaçakçılığıyla mücadeleyi ve geri-kabul mekanizmalarını güçlendirmeyi bir araya getirerek entegrasyon süreçlerini güçlendirir. Bununla birlikte, etkili ve etik sonuçlar elde etmek için politikalar açık, şeffaf, takip edilebilir ve insan hakları ve uluslararası koruma yükümlülükleriyle uyumlu olmalıdır. Yerel halk ve sivil toplum da buna katılmalıdır. Böylece İsviçre hem bölgenin istikrarını hem de göç yönetimini sürdürülebilir, insan odaklı bir şekilde şekillendirebilir. Ancak bu hedefler genellikle göçe kesin yasak getirmek yerine, göçün itici nedenlerini ele almak, güvenli ve düzenli göç yollarını desteklemek, insan kaçakçılığı ve yasadışı şebekelerle mücadele etmek ve koruma ihtiyaçlarını karşılamak şeklinde çerçevelenir.

Politika performansını artırmak ve ortaya çıkan açıkları kapatmak için bir dizi eşgüdümlü yaklaşım gereklidir. Öncelikle, temel haklar, asgari hizmet erişimi ve prosedürel güvenceler konusunda federal asgari standartların netleştirilmesi, kantonlar arası keyfi uygulama farklılıklarını sınırlayabilir. Kantonların bu standartları uygulayabilmesi için, özellikle küçük veya düşük kapasiteli kantonların entegrasyon hizmetleri, dil eğitimi ve yönetim altyapısı güçlendirilmelidir. İkinci olarak, politika tasarımı ve uygulanmasında veri temelli ve karşılaştırmalı yöntemler benimsenmelidir. Kantonlarda düzenli izleme ve değerlendirme mekanizmaları kurulmalıdır. Açık ve net performans göstergeleri belirlenmelidir. Veriler şeffaf şekilde paylaşılmalıdır. Böylece uygulamaların etkileri objektif olarak değerlendirilebilir. Üçüncü olarak, göçün

siyasallaşma riskini azaltmak üzere, doğrudan demokrasi süreçlerinde kamuoyunu bilgilendirmeye ve yanlış bilgilendirmeye mücadeleyle yönelik verimli mekanizmalar kurulmalıdır. Bunun yanında müzakereci demokrasi katılım kanalları, yerel aktör ve sivil toplumun karar alma süreçlerine dahil edilmesini teşvik etmelidir. Dördüncü olarak, menşe ülkesine dayalı hiyerarşilerin yarattığı eşitsizlikleri gidermeye yönelik olarak, hak temelli bir yaklaşım benimsenmelidir. Çalışma izinleri, sosyal hizmetlere erişim ve vatandaşlığa geçiş süreçlerinde şeffaf, ölçülebilir ve adil kriterler uygulanmalıdır. Beşinci olarak, İsviçre'nin AB ve diğer uluslararası ortaklıklarla olan ilişkileri, göç yönetimi açısından stratejik öneme sahiptir. İkili anlaşmaların sürdürülebilir yönetimi için diplomatik müzakere yetenekleri geliştirilmeli, kriz anlarında ortak çözüm yolları geliştirilmeli ve İsviçre için göçten kaynaklanan nüfus ve ekonomik fırsatları en üst düzeye çıkarmak ve olası konut ve güvenlik sorunlarını önlemek veya hafifletmek için kapsamlı, ileriye dönük ve çok yönlü bir politika kabul edilmesi gerekir.

İsviçre'nin göçten kaynaklanan demografik ve ekonomik fırsatları en üst düzeye çıkarırken, olası konut ve güvenlik sorunlarını önlemek veya hafifletmek için kapsamlı, aktif ve çok paydaşlı bir politika yaklaşımı benimsemesi gerekmektedir. Bu sorunlar yönetilmezse, toplumsal gerilimlere yol açabilir ve göçün olumlu etkilerini baltalayabilir.

İsviçre, dünyanın en uzun yaşam beklentilerinden birine sahip olmakla birlikte, düşük doğum oranları nedeniyle belirgin bir nüfus yaşlanması süreci yaşamaktadır. Ülkenin sosyoekonomik yapısı, bu demografik değişim nedeniyle önemli ölçüde etkilenmektedir. İnsani veya iş gücü piyasası boyutlarının ötesinde, göç stratejik bir zorunluluk haline gelmektedir. Göç ve göçmenler, yaşlanan toplumun yarattığı çok boyutlu zorluklara yönelik sürdürülebilir çözümlerin merkezinde yer almaktadır.

İsviçre'nin üretkenlik kapasitesi ve yenilikçilik dinamikleri, aktif çalışma çağındaki nüfusun görece olarak azalmasından etkilenir. Özellikle bilgi yoğun sektörler, araştırma-geliştirme, mühendislik ve sağlık hizmetleri gibi alanlarda, nitelikli iş gücü ihtiyacı sürekli olarak artmaktadır. Göçmenler, bu önemli beceri boşluklarını doldurarak ekonominin gelişmesine ve dünya çapındaki rekabet gücüne doğrudan katkıda bulunurlar. Göçmen girişimciler ayrıca yeni işletmeler kurarak istihdam yaratıp ve ekonomik çeşitliliği yükseltmektedir. Böylece göç, sadece sayısal iş gücü sağlamakla kalmaz, aynı zamanda nitelikli yenilenme ve canlılık da sağlar.

Aktif çalışan insanların parası, kapsamlı sosyal güvenlik ve emeklilik sistemlerinin temelini oluşturur. Nüfus yaşlandıkça emekli sayısı artmakta, ancak bu sistemleri destekleyen personel sayısı nispi olarak azalmaktadır. İş gücü piyasasına girdikten sonra göçmenler, sistemlerin mali dengesini koruyarak sosyal güvenlik sistemlerine önemli ölçüde katkıda bulunurlar. Yapılan birçok çalışma, göçmenlerin genellikle çalışma çağında geldikleri ve sosyal transferlerden çok vergi ve prim ödemeleriyle sisteme katkıda bulundukları gerçeğini ortaya koymaktadır.

Yaşlanan nüfusun en belirgin sonuçlarından biri, artan ve karmaşıklaşan yaşlı bakım hizmetlerine olan taleptir. İsviçre'deki bu sektör, büyük ölçüde göçmen kökenli işçiler tarafından desteklenmektedir. Hem nitelikli hem de nitelikli bakım hizmetlerinde göçmenler, yaşlı nüfusun yaşam kalitesini sürdürmesini ve insani onuruna yaraşır bir bakım almasını sağlar. Bu, göçmen emeğinin toplumsal dayanışmayı ve refahı somut bir şekilde temsil ettiğini göstermektedir.

Göç, İsviçre toplumunun geleceği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Göçmenler, ekonomik hayatın, sosyal sistemlerin ve insani bakım hizmetlerinin bir parçasıdır. Bu kapsamda dört unsurun mutlaka yerine getirilmesi gerekir:

1-) İhtiyaca Yönelik ve Esnek Göç Kanalları: Demografik ve ekonomik ihtiyaçlara cevap verecek, özellikle kritik sektörlerle yönelik hedefli göç programları,

2-) Geliştirilmiş Entegrasyon Altyapısı: Dil, eğitim ve istihdam odaklı entegrasyon programlarına devam eden ve derinleştirilen yatırımlar,

3-) Toplumsal Kabul ve Diyalog: Göçmenlerin katkılarının tanınması ve farklı kökenlerden bireyler arasında karşılıklı anlayışı geliştirecek toplumsal diyalogun teşviki,

4-) Uluslararası İş birliği: Kaynak ve transit ülkelerle iş birliğinin sürdürülmesi, göçün nedenleri ve sonuçlarıyla etkin bir şekilde başa çıkması kararlılıkla devam etmesi gerekmektedir.

21. yüzyılda İsviçre'nin başarısı, demografik değişimi yönetme ve çeşitliliği bir yenilik ve dayanıklılık kaynağına dönüştürme becerisine bağlı olacaktır. Göç, bu sürecin merkezinde yer alacaktır. Ancak bu, statik bir “nüfus açığını kapatma” mantığından ziyade, dinamik bir “geleceği birlikte inşa etme” vizyonunu gerektirir. Göçmenlerin

getirdiği bilgi, deneyim, kültür ve ağılar, İsviçre toplumunu daha esnek, daha bağlantılı ve küresel zorluklara daha hazırlıklı hale getirme potansiyeline dönüştürecektir.

Göç politikaları, yalnızca kısa vadeli iş gücü ihtiyaçlarını karşılamak için değil, aynı zamanda toplumsal yatırım için uzun vadeli bir plan olarak düşünülmelidir. Bu yaklaşımın temel amacı hem göçmenlerin hem de yerli halkın refahını ve onurunu gözeten kapsayıcı, adil ve öngörülebilir bir sistem kurmaktır. Bu şekilde, göç gerçekten de İsviçre'nin demografik gerçekliğini, sürdürülebilir bir gelecek için en güçlü avantajlarından birine dönüştürebilir. Hukuka olan güven, ayrımcılıkla güçlü mücadele ve göçmenlerin siyasal ve sosyal katılıma erişimi, ekonomik verimliliği ve toplumsal uyumu artırır. Sürekli izleme ve şeffaf değerlendirme mekanizmalarıyla politikalar uyarlanabilir kılınmalıdır. Böylece göç, İsviçre için kalıcı bir toplumsal ve ekonomik kazanca dönüşebilir. Bu çalışmanın siyaset bilimi alanına katkısı, Federal yapı ve doğrudan demokrasinin göç politikalarını nasıl şekillendirdiğini vurgulayarak göç çalışmalarına siyaset bilimi bakış açısını güçlendirmektedir. 1990'lardan günümüze uzanan panel ile dönemsel değişimleri, kriz anlarını ve siyasal tepkileri ortaya koyarak kısa dönemli çalışmaların eksikliğini gidermektedir. Ayrıca, İsviçre örneği üzerinden federal ve AB dışı ülkelerin göç yönetimi literatüründe karşılaştırma için yeni bir durum tespiti ve hipotezler sunabilmektedir.

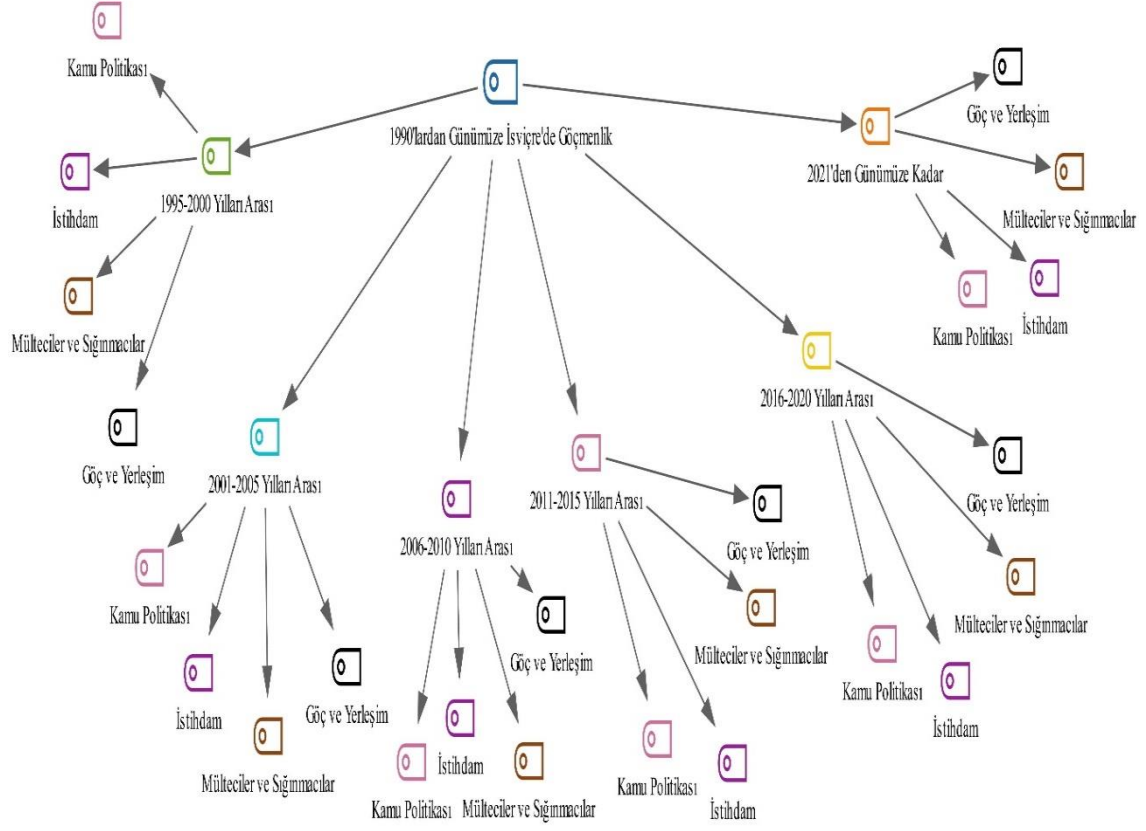
Çalışmanın bölümlerinde de görüleceği üzere, yüzölçümü sınırlı olan İsviçre, 1990'lardan itibaren farklı kaynaklardan gelen göç dalgalarıyla karşılaşmıştır. Bosna Savaşı'ndan Suriye iç savaşına, Afganistan'dan Ukrayna'ya uzanan bu hareketler hem yasal hem de yasa dışı yollarla gerçekleşmiştir. Nüfusu artık 10 milyona yaklaşan İsviçre için bu durum, önümüzdeki yıllarda göçü kontrol etme ve hatta Avrupa Birliği ülkelerinden gelen göçü sınırlandırma girişimleri açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü hem toplumun yaşlanması ve bundan dolayı göçmene ihtiyacının devam etmesi, hem de göçü engelleme girişimi başka çelişkileri ve İsviçre açısından gelecekte nasıl bir yol izleneceği açısından bu çalışma önemlidir. FOM'un SEM olarak yeniden adlandırılması da güvenlikleştirme kuramı çerçevesinde bir "söz edimi" olarak okunmalıdır. Yani, yetkili aktörler göçü güvenlik gündemine taşımak için kurumsal dili değiştirmiştir. Ancak örgüt yapısında somut bir dönüşümün olmaması, bu hamlenin şimdilik daha çok söylemsel ve simgesel bir yükseltme olduğunu ve konunun siyasallaşmadan tam bir güvenlikleştirmeye geçmediğini göstermektedir. Böyle bir

söylemsel güvenlikleştirme iki sonuç doğurabilmektedir: gelecekte daha sert politikaları meşrulaştıracak bir zemin yaratması veya yapısal değişiklik olmadıkça uygulamada sınırlı kalması. Ayrıca, Schengen ülkelerinde yürürlüğe giren Giriş-Çıkış Sistemi (EES), biyometrik kayıtlar ve veri paylaşımı aracılığıyla göçü teknik bir tehdit çerçevesine sokarak güvenlikleştirme kuramında tanımlanan bir “güvenikleştirme hamlesi” işlevi görmektedir. Burada referans nesnesi sınır güvenliği ve iç düzendir. İsviçre’de bu sistemin havalimanlarında uygulamaya başlayarak güvenlikleştirme açısından kararlılığını göstermektedir. Bu nedenle ilerideki çalışmalarda hem siyasal aktörlerin söylemlerinin hem de kurumsal uygulamaların izlenmesi, güvenlikleştirmenin ve güvenlikleştirme teorisinin ne ölçüde kurumsallaştığının değerlendirilmesi için önemlidir. Her ne kadar İsviçre’de yaşanan ve emekli olan insan sayısında yıl yıl artış meydana gelmesine rağmen, bu tür göçü engelleme girişiminin olması birtakım soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere, göçü güvence altına alan politikalar, özellikle göçü tehdit olarak tanımlayan politikalar, toplumsal ve siyasal tepkileri artırarak kendini besleyen bir sarmal oluşturabilmektedir. Bu da, İsviçre’de göçü güvenlikleştirilmesi ve gerekli önlemlerin alınmasının ülke geleceği açısından önemini gösterir.

Sonuç olarak 14 Haziran 2026 referandumu, İsviçre’nin geleceğini belirleme açısından kritik bir noktadadır. Bu çalışmada Kopenhag Okulu’nun tercih edilmesinin temel nedeni, İsviçre’deki göçü engelleme referandumunun kamuoyuna dayalı siyasal bir eylem olması, kampanya söylemlerinin ve seçmen onayının süreci doğrudan şekillendirmesidir. Bu nedenle olgunun söylem odaklı bir çerçeveye ele alınması uygun görülmüştür. Ayrıca referandum %55 oyla reddedilmiştir. Oysa referandum kabul edilmiş olsaydı, asıl uygulama aşamasında Paris Okulu devreye girecekti. Kabul durumunda; sınır kontrolleri, bürokratik prosedürler, veri tabanları, biyometrik uygulamalar, asayiş denetimleri, taşeron hizmetler ve teknolojik altyapı gibi göçü düzenleyici ile sınırlayıcı pratikler daha net biçimde gözlemlenebilecekti. Kısacası Kopenhag Okulu çerçevesi, referandumun söylemsel ve meşruiyet boyutunu anlamada önceliklidir. Paris Okulu ise referandum kabul edilseydi kurumsallaşma süreçlerinin ve politika sonuçlarının günlük hayatta nasıl işlevlik kazanacağını gösterecekti.

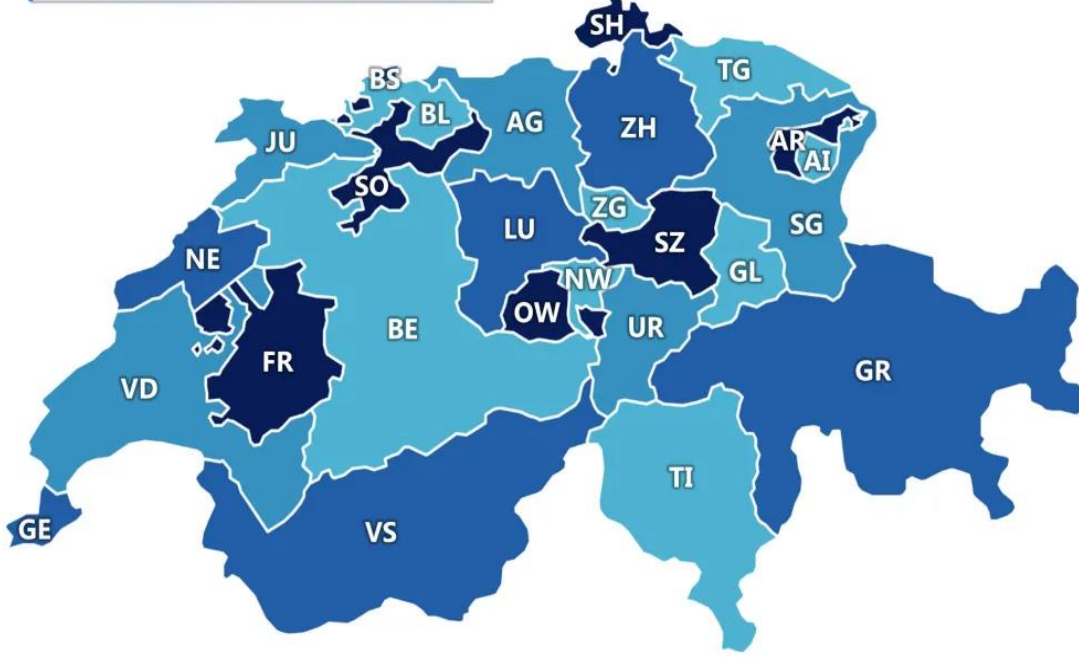
EKLER

Ek 1: MAXQDA Kod Haritası



Ek 2: İsviçre Kanton Haritası

Cantons of Switzerland



	ZH	Zürich		FR	Fribourg / Freiburg		AG	Aargau
	BE	Bern / Berne		SO	Solothurn		TG	Thurgau
	LU	Luzern		BS	Basel-Stadt		TI	Ticino
	UR	Uri		BL	Basel-Landschaft		VD	Vaud
	SZ	Schwyz		SH	Schaffhausen		VS	Valais / Wallis
	OW	Obwalden		AR	Appenzell Ausserrhoden		NE	Neuchâtel
	NW	Nidwalden		AI	Appenzell Innerrhoden		GE	Genève
	GL	Glarus		SG	St. Gallen		JU	Jura
	ZG	Zug		GR	Graubünden / Grischun / Grigioni			

NWEGEO

Kaynak: <https://nwegeo.com/switzerland-cantons/>

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. ve Kemiksiz, N. (1986). *Türk Dış Göçü: 1960-1984 Yorumlu Bibliyografya*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- About Switzerland. (2024, Haziran 20). Language. <https://www.aboutswitzerland.eda.admin.ch/en/language>
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Nobel Yayınevi (1. Basım).
- Ağaoğlu, H. Y. (2001). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makus Talihi: Göç*. Kum Saati Yayınları.
- Ak, M. (2024). Geçmişten Günümüze Göç ve Toplum İlişkisi. İçinde M. Ak (Ed.), *Göç ve Toplum* (ss. 9-32). Çizgi Kitapevi.
- Akgül Açıkmeşe, S. (2008). *Kopenhag Okulu ve Realist Güvenlik Çalışmaları 'nda Aktör, Tehdit ve Politika: Avrupa Güvenliği Üzerine Bir Değerlendirme* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akgül Açıkmeşe, S. (2011). Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri. *Uluslararası İlişkiler*, 8 (30), 43-73.
- Aksoy Retornaz, E. E. (2018). Oydaşmacı Kurumsallaşmış Rejim: İsviçre. İçinde E. Kalaycıoğlu & D. Kağnıcıoğlu (Ed.), *Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler* (ss.133-146). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası Etkileşim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Aksünger, S. (2024). Göç krizini çözemeyen Avrupa'da aşırı sağ yükseliyor. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/goc-krizini-cozemeyen-avrupada-asiri-sag-yukseliyor/3426448>
- Aktef, M., & Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye'de Göç Yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 579-604. <https://izlik.org/JA55MZ67PJ>
- Altınöz, A. (2024). Türkiye'de Göç Yönetimi ve Entegrasyon Politikaları. *Boyabat İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergisi*, 4(1), 1-27. <https://izlik.org/JA68ZG77ZF>
- Altuntepe, N. & Öztürk, M. (2008). Türkiye'de Kentsel Alanlara Göç Edenlerin Kent ve Çalışma Hayatına Uyum Durumları: Bir Alan Araştırması. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 3(11). <https://doi.org/10.19168/jyu.17305>
- Arıcı, N. (2021). *Erzincan'da Yaşayan Afgan Göçmenlerin Yaşadıkları Sosyal, Ekonomik Sorunlar ve Siyasal Düşünceleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, H., (1991). *16.yy Osmanlı Toplumunda Yönetim, Nüfus, İskan, Göç ve Sürgün*. Kaknüs Yayınları.
- Arslan, M. İ. (2026a, Şubat 12). İsviçre'de, "nüfusu 10 milyon ile sınırlama" önerisi referanduma sunulacak. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/isvicrede-nufusu-10-milyon-ile-sinirlama-onerisi-referanduma-sunulacak/3827855>
- Arslan, M. İ. (2026b, Haziran 14). İsviçre'de "nüfusu 10 milyonla sınırlamayı öngören girişim" için halk oylaması yapıldı. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/isvicrede-nufusu-10-milyonla-sinirlamayi-ongoren-girisim-icin-halk-oylamasi-yapildi/3966511>

- Aslan, R. (2009). *Kuvvetler Ayrılığı Teorisi ve Uygulamalı Örnekleri*. Dora Yayınevi.
- Atasü Topçuoğlu, R. (2012). Düzensiz Göç: Küreselleşmede Kısıtlanan İnsan Hareketliliği. İçinde N. A. Şirin Öner & S. G. Ihlamur-Öner (Der.), *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar* (ss. 501-518). İletişim Yayınları
- Atasü Topçuoğlu, R. (2016). Göç Yazınındaki Düzenli ve Düzensiz Göç Kavramları: İnsan Hakları Temelinde Bir Kavramsal Sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı*, 34, 1-20.
- Aydın, N. (2023). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Özgür Yayınları. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub377>
- Aydın, O. O. (2018). *Göç Hareketlerinin Sosyal ve Ekonomik Etkilerinin Analizi: Erzincan İli Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aygül, C. (2014). *İsviçre Göçmen Politikaları Çerçevesinde Vatandaşlarımız, Öğretmenlerimiz ve Din Görevlilerimiz* (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.
- Balibar, E. (2000). Irkçılık ve Milliyetçilik. İçinde E. Balibar & I. Wallerstein (Ed.), (Çev. N. Ökten) *İrk Ulus Sınıf: Belirsiz Kimlikler* (ss.50-87). Metis Yayınları.
- Balzacq, T. (2005). The Three Faces Of Securitization: Political Agency, Audience and Context. *European Journal Of International Relations*, 11(2), 171–201. DOI: 10.1177/1354066105052960
- Barışık, S. (2020). Göç Kavramı, Tanımı ve Türleri İçinde. S. Barışık (Ed.), *Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye'nin Suriye Deneyimi* (ss. 1-24). Gazi Kitabevi.
- Başel, H. (2011). Türkiye’de Nüfus Hareketlerinin ve İç Göçün Nedenleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* (53), 515-542.
- Baysal, B., & Lüleci, Ç. (2015). Kopenhag Okulu ve Güvenikleştirme Teorisi. *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 11 (22), 61-96. <https://izlik.org/JA75XT76JP>.
- BBC Türkçe. (Kasım 29, 2009). İsviçre 'Minare Yasağını' oyluyor. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2009/11/091129_swiss_minaret
- Bektaş, B., & Güney, C. (2025). Türk Ceza Kanunu’nda Sahtecilik Suçlarının Normatif Değerlendirilmesi: Tük Verileri Kapsamında Betimsel Bir Analiz. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 183-206. <https://doi.org/10.46482/ebyuibfdergi.1821919>
- Benlisoy, F., (2021). Anarşizm: Gönüllü Düzene Övgü. İçinde H. B. Hekimoğlu Örs (Der.), *19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler: 11.Baskı* (ss. 351-406). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- BFM. (t.y.). Sosyal Güvenlik Sigortası: İsviçre’de İkamet Eden ve İsviçre’den Çıkış Yapan Yabancı Vatandaşlara Bilgiler. <https://assets.ctfassets.net/fclxf7o732gj/4WGjm0nYDKIwG2oMSAS6iG/23a9fd01c5732406605281c5af7baff4/broschuere-sozialvers-tr.pdf>
- Bigo, D. (2002). Security And Immigration: Toward A Critique of The Governmentality of Unease. *Alternatives: Global, Local, Political*, 27(1), 63–92. <https://doi.org/10.1177/03043754020270S105>

- Bingöl, O. (2025). İsviçre'nin Federalizm Deneyimi Üzerine Bir İnceleme. *Van Yüziüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(20), 497-507. DOI: 10.54831/vanyyuiibfd.1727167
- Birinci, G. (2017). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin Kısa Tarihi I: Milletler Cemiyeti'nden Birleşmiş Milletler'e. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 7(2), 50-81. <https://izlik.org/JA65AJ27UP>
- Birleşmiş Milletler (BM). (2005). *Ülke İçinde Yerinden Olma Konusunda Yol Gösterici İlkeler*. (Çev. K. Altıparmak). İmaj Yayınevi.
- Bloomberg HT. (t.y.). İsviçre'de nüfusu 10 milyonla sınırlandırma referandumu. <https://www.bloomberght.com/isvire-10-milyonluk-isvire-ye-hayir-oylamasi-icin-sandiga-gitti-3779969>
- Boushey, G. & Luedtke, A. (2006). Fiscal Federalism and the Politics of Immigration: Centralized and Decentralized Immigration Policies in Canada and the United States. *Journal of Comparative Policy Analysis*, 8(3), 207-224.
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve İnsan Hakları. *Moment Dergi*, 2(1), 60-80. <https://doi.org/10.17572/moment.409449>
- Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on Reflexive Thematic Analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589-597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Braun, V., & Clarke, V. (2021). *Thematic Analysis: A Practical Guide*. SAGE.
- Bundesverwaltungsgericht. (2025). The Federal Administrative Court. https://www.bvger.ch/bvger/documents/broschueren/bvger_gerichtsbrochuere_2025_en.pdf
- Bundesverwaltungsgericht. (t.y.). About the Federal Administrative Court. <https://www.bvger.ch/en/faq>
- Buzan, B., Wæver, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers.
- Castles, C., & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (Çev B. U. Bal & İ. Akbulut). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castles, S., de Haas, H., & Miller, M. J. (2014). *The Age of Migration: International Population Movements in The Modern World*. Palgrave Macmillan. (5. Basım)
- Cengil, Ö. (2024). *Küreselleşmenin Göç Olgusu Üzerine Etkisi ve Türkiye'nin Göç Politikasına Yansıması* (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ch.ch. (t.y.). Easy Answers About Life in Switzerland. <https://www.ch.ch/en/political-system/operation-and-organisation-of-switzerland/courts/>
- Chen, M. H. (2014). Immigration and Cooperative Federalism: Toward a Doctrinal Framework. *U. Colo. L. Rev.* 85. 1087-1104.
- Cinfo.ch. (t.y.). State Secretariat for Migration (SEM). <https://www.cinfo.ch/en/state-secretariat-for-migration>
- Clarke, J. I. (1965). *Population geography*. Pergamon Press.
- Creswell, J. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Siyasal Kitabevi.

- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2021). *Araştırma Tasarımı: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları* (Çev. E. Karadağ). Nobel Akademik Yayıncılık. (5. Basım)
- Czermińska, M. (2023). Switzerland-EU Relations – Between Economic Integration and Bilateralism. *Central European Review of Economics & Finance*, 44(3), 21-44.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 67-91. <https://izlik.org/JA49DL22LU>
- Çarboğa, E. (2024). *Göç Olgusu ve Göçün Sosyoekonomik Etkilerine Yönelik Kamu Politikaları* (Yayımlanmamış Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çenet, M. A. (2019). Federalizm Teorisi Çerçevesinde Bir İnceleme: Bask Ülkesi. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 57-71. <https://izlik.org/JA82SC66BU>
- Çetin Aydın, G. (2021). Toplumsal Etkiler Bağlamında Uluslararası Emek Göçü, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2(1), 1-17.
- D'Amato vd., (2019). Today's Migration-Mobility Nexus in Switzerland İçinde İl. Steiner & Ph. Wanner (Ed.), *Migrants and Expats: The Swiss Migration and Mobility Nexus* (ss.3-20). IMISCOE Research Series. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-05671-1>
- D'Amato, G. (2015). The Management of Immigration Related Cultural Diversity In European Federated Entities: The Case of Switzerland. *Fédéralisme Régionalisme*, 15. <https://popups.uliege.be/1374-3864/index.php?id=1532>.
- Daşer, D. D. (2010). *Sol Diasporik Kimliği: İsviçre'deki Türk ve Kürt Mültecilerin Deneyimleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Delaney, E. F. (2013). Justifying Power: Federalism, Immigration, and 'Foreign Affairs', *Duke Journal of Constitutional Law & Public Policy*, 8(2). 153-195.
- Demir, E. (2025). Uluslararası Sistemde İklim Değişikliği: Krizler ve Yeni Arayışlar. *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 8(1), 81-94, <https://doi.org/10.59445/ijephss.1597197>
- DW Türkçe. (2026). İsviçre'de Nüfusu 10 Milyon ile Sınırlandırma Referandumu. <https://www.dw.com/tr/i%CC%87svi%C3%A7rede-n%C3%BCfusu-10-milyon-ile-s%C4%B1n%C4%B1rlan%C4%B1rma-referandumu/a-77477619>
- EEAS. (2021). The European Union and Switzerland. https://www.eeas.europa.eu/switzerland/european-union-and-switzerland_en?s=18
- Ekşi, N. (2011). İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinin 'Abdolkhani ve Karimnia v. Türkiye' Davasında Verdiği 22 Eylül 2009 Tarihli Kararın Değerlendirilmesi. İçinde Ö. Çelebi, S. Özçürümez & Ş. Türkay (Ed.), *İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika* (ss. 86-113). UNHCR.
- Ekşi, N. (2019). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Türkiye'deki Faaliyetleri ve Türk İltica Sisteminde Değişen Rolü. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 77(1), 343-370.
- Enç, M. (2019). Beyin Gücü Göçü. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 7(1), 131-139. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000400

- Erdem, B. (2017). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Sosyal, Siyasi ve Vatandaşlık Hukuku Bakımından Türkiye'deki Durumları. *Public and Private International Law Bulletin*, 37(2), 332-351.
- Erdoğan, İ. (2021). *İsviçre'de Yaşayan Türkiye Kökenli Göçmen Kadınların Çalışma Hayatına Uyum: Zürih Kantonu Örneği* (Yayımlanmış Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkal, M. E. (2006). *Sosyoloji (Toplumbilimi)*. Der Yayınları.
- ETIAS. (t.y.). What is the Schengen Information System (SIS)? [https://etias.com/articles/what-is-the-schengen-information-system-\(sis\)](https://etias.com/articles/what-is-the-schengen-information-system-(sis))
- European Commission. (t.y.) Visa Information System (VIS). https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen/visa-information-system_en .
- European Union. (t.y.). European Border and Coast Guard Agency (Frontex). https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/frontex_en
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar* (Çev. A. Z. Gündoğan & C. Nacar). Bağlam Yayınları.
- Fansa, M. (2021). Kimim Ben? Göçmen, Sığınmacı, Mülteci, Yabancı, Vatansız ve Geçici Koruma: Türkiye'deki Suriyeliler. *Antakiyat*, 4(2), 289-306. <https://izlik.org/JA56JG38HD>
- Federal Department of Foreign Affairs FDFA. (2015). Swiss cooperation strategy Middle East 2015–2018. <https://www.post2015.admin.ch/eda/en/fdfa/fdfa/publikationen/alle-publikationen.html/content/publikationen/en/deza/cooperationstrategies/cooperation-strategy-middle-east>.
- Federal Department of Foreign Affairs FDFA. (2019). Swiss Cooperation Programme Middle East 2019-2022. <https://www.eda.admin.ch/countries/syria/en/home/international-cooperation/strategy.html>
- Fılyeva Erkeç, U. (2017). Evlilik Yoluyla Kadın Göçü ve Türkiye'de “Rus Gelin”lerin Durumu. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(2), 21-43.
- Fichter, J. (1994). *Sosyoloji Nedir?* (Çev. N. Çelebi). Attila Kitabevi.
- FOM. (2011). *Migration Report* 2010. <https://www.sem.admin.ch/sem/en/home/publiservice/berichte.html>
- FOM. (2012). *Migration Report* 2011. <https://www.sem.admin.ch/sem/en/home/publiservice/berichte.html>
- France 24. (2026a, Haziran 12). Switzerland Split on Immigration Vote: Four Perspectives. <https://www.france24.com/en/live-news/20260612-switzerland-split-on-immigration-vote-four-perspectives>
- France 24. (2026b, Haziran 14). Swiss Voters Set to Reject Proposed 10 Million Population Cap in Referendum. <https://www.france24.com/en/europe/20260614-switzerland-holds-brexite-style-referendum-on-10-million-population-cap>
- Gençler, A. (2010). Avrupa Birliğinin Göç Politikası. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (49).

- Giray, F. (2004). Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1), 181-199.
- Gözen Ercan, P., & Kul, S. (2021). Ülkeleri İçinde Yerinden Edilmiş Kişilerin ve Mültecilerin Koruma Sorumluluğu Çerçevesinde Korunması. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 18(71), 1-19. <https://doi.org/10.33458/uidergisi.947576>
- Gözler, K. (2018). *Anayasa Hukukun Genel Esasları Ders Kitabı*. Ekin Basım Yayın Dağıtım. (10. Baskı)
- Grasmuck, S., & Porter, P. R. (1991). Send, Don't Seed: Theoretical Debates on The New International Migration. *International Migration Review*, 25(1), 210-220.
- Güder, M. (2016). Türkiye'deki Dış Göç Olgusuna Sosyoekonomik Bir Yaklaşım ve Avrupa Birliği ile Geri Kabul Anlaşması'nın Olası Etkileri. *Sosyoekonomi*, 24(30), 129-138. <https://doi.org/10.17233/se.2016.10.007>
- Gülerce, R. (2024). *İnsan Hakları Bağlamında Uluslararası Göç Hukukunda Geçici Koruma Statüsü* (Yayımlanmış doktora tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülerce, R., & Bayram, M. N. (2023). Ukrayna'dan Avrupa'ya Kitleli Göç Hareketlerinde AB'nin Sığınma Politikalarının İnsan Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 77-104. <https://izlik.org/JA86RC47XW>
- Gülmez, R. (2021). Dil Siyasetinin Üç Yönü Üzerine Eleştirel Analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 46, 397-412. <https://doi.org/10.30794/pausbed.833334>
- Gülsün, R. (2016). İsviçre Hükümet Sistemi. *International Journal of Legal Progress*, 2(2), 127-153. <http://dx.doi.org/10.20978/ijlp.06348>
- Gündoğmuş, B. (2018). 1973'ten 2023'e Yüz Yıllık Deneyim: Türkiye'nin Göç Politikası İçinde I. Arpacı & O. Ağır (Ed.), *Türkiye'de Devlet Politikaları* (ss. 203-224). Nobel Yayınevi.
- Hekimoğlu, H. B. (2010). *Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Höfler, S., Markus, N., & Felix, U. (2020). Legislation in Switzerland. İçinde U. Karpen & H. Xanthaki (Ed.), *Legislation in Europe: A Country by Country Guide* (ss. 481-496). Hart Publishing. (1. Basım).
- Huysmans, J. (2000). The European Union and The Securitization of Migration. *Journal of Common Market Studies*, 38(5), 751-777. <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00263>
- Huysmans, J. (2000). The European Union and The Securitization Of Migration. *Journal of Common Market Studies*, 38(5), 751-777.
- Huysmans, J. (2006). *The Politics of Insecurity: Fear, Migration And Asylum In The EU*. Routledge.
- Imperial War Museums. (t.y.). What happened to people displaced by the Second World War? <https://www.iwm.org.uk/history/what-happened-to-people-displaced-by-the-second-world-war>
- International Organization for Migration. (2025). IOM History. <https://www.iom.int/iom-history>

- IOM, (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*. (2. Baskı)
- Işık, H. M. (2022). İsviçre Konfederasyonu Hükümet Sisteminin Meclis Hükümeti Sistemi Bakımından Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27(47), 533-561.
- İçduygu A., Erder S., Gençkaya Ö. F. (2009). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere*. Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- İnce, C. (2019). Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 2579-2615. <https://doi.org/10.26466/opus.546737>
- İslamoğlu, E., Yıldırım, S., & Benli, A. (2014). Türkiye'de Tersine Göç ve Tersine Göçü Teşvik Eden Uygulamalar: İstanbul İli Örneği. *Sakarya Üniversitesi İktisat Dergisi*, 3(1), 68-93.
- İsviçre İstanbul Başkonsolosluğu. (2026). Öğrenci Vizesi Bilgi Kılavuzu. https://static.tlscontact.com/media/tr/uzun_sureli_-_ogrenci.pdf
- İsviçre'nin Sesi. (2025, Aralık 17). İsviçre İltica Sistemini Sertleştiriyor. <https://isvicreninsesi.ch/isvicre-iltica-sistemini-sertlestiriyor/>
- Jansen, C. J. (1970). *Migration: A Social Problem*. Readings in the Sociology of Migration. Pergamon Press.
- Kan, K., & Kanmaz, M. (2022). Küreselleşmenin Kültürel Boyutu ve Göçün Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 47, 59-73. <https://doi.org/10.52642/susbed.1011321>
- Kanton Bern. (t.y). Oturum İzni. <https://www.hallo-bern.ch/tr/bilmekte-faydavar/oturum-izn>
- Karartı, A. O. (2024). *Sol Popülist Söylemde Karşı Hegemonyanın İnşası: Kemal Kılıçdaroğlu'nun 2018-2019 Grup Toplantı Konuşmalarının Eleştirel Söylem Analizi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karpat, K., (2015). Önsöz. İçinde M. M. Erdoğan & A. Kaya (Der.), *Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler* İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaygusuz, D. (2021). Uluslararası İlişkilerde Göç Olgusu ve Göçün Güvenlikleştirilmesi. *Akademik Düşünce Dergisi* (3), 60-76.
- Keleş, R. (1980). *Kentbilimleri Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kemahlı Garipoğlu, F., Sezer Şanlı, A., & Yıldız Karakoç, D. (2025). Gender, Migration and Urban Life: A Study on Afghan Women in Erzincan. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16(32), 658-690. <https://doi.org/10.36543/kauiibfd.2025.025>
- Kılınç, Ü. (2020). Geri Kabul Anlaşması'nın Uygulanmasının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Açısından Değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 78(2), 1-35. <https://doi.org/10.30915/abd.745805>
- Kınık, K. (2016). Güvenlik ve İnsancılık Yelpazesinde Göç Politikaları, *SD Dergisi*, https://www.medipol.edu.tr/sites/default/files/2023-01/SD_Dergi_Sayi40.pdf

- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189. <https://izlik.org/JA54BW95FL>
- Kızılaslan, N., & Arslan, F. (2022). Kırsaldan Kente Göç Hareketlerinin Nüfusun Cinsiyet ve Eğitim Faktörlerine Etkisi (Amasya İli Örneği). *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 11(3), 147-158.
- Koçak, O., & Gündüz, R. (2016). Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 66-91. <https://doi.org/10.17828/yalovasosbil.288377>
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3 (3).
- Kohan, M. A. (2025). Geri göndermeme İlkesi (Non-Refoulement) Kavram Analizi. Göç Araştırmaları Vakfı. https://gocvakfi.org/wp-content/uploads/2025/01/Geri_Gondermeme_Non-Refoulement_Kavram_Analizi.pdf
- Korkmaz, A. (2017). Göç ve din (İsveç'teki Kululular örneği). Çizgi Kitapevi Yayınları. (2. Basım).
- Kothari, U. (2003). Staying Put and Staying Poor? *Journal of International Development*, 15(5), 647–661.
- Kubbealtı Lugattı. (2024). Kanton. <https://www.lugatim.com/s/kanton>
- Kurt, A. (2021). "Bavula Sıgmayan Hayatlar": Göçmen Kadın Anlatılarında Trabzon’da Mekânlar, Patikalar ve Mücadeleler. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 15(31), 257-296. <https://doi.org/10.18220/kid.1017431>
- Kurt, H. (2006). Göç Eğilimleri ve Olası Etkileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 135-160. <https://izlik.org/JA66NJ46FH>
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47–57.
- Lentini, E. J. (1985). The Definition of Refugee in International Law: Proposals for the Future. *B.C. Third World Law*, 5(2), 183-198.
- Linder, W. (1998). *Swiss Democracy: Possible Solutions to Conflict in Multicultural Societies*. Palgrave Macmillan Education
- Lüleci-Sula, Ç. (2022). Uluslararası Siyaset Sosyolojisi ve Güvenlik(sizlik). İçinde B. Baysal (Ed.). *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik*. (ss.141-150). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431–466.
- MAXQDA. (2026). MAXQDA. <https://www.maxqda.com/tr>
- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research*, 1(2). <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2385>
- McCormick, J. (2020). *Karşılaştırmalı Siyaset ve Yönetim Sistemleri*. (Çev. M. Ceylan). Felix Kitap.
- Meilaender, P. C. (2001). *Toward A Theory of Immigration*. Palgrave Macmillan.

- Mendola, M. (2006). Rural Out Migration and Economic Development at Origin. *University of Sussex, Sussex Centre for Migration Research*. 1-18.
- Mevsimlik İşçi Göçü İletişim Ağı (MİGA). (2012). *Tarımda Mevsimlik İşçi Göçü Türkiye Durum Özeti*.
- Murt, E., & Uzuntok, M. (2025). Göç ve Sağlık: Nedensel Bir İlişki. İçinde F. Dilber & R. Bazancir (Ed.) *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimlerde, Kuram, Bağlam ve Uygulama 2* (ss.96-127). Duvar Yayınları
- Mutu, M. (2021). *İsviçre'de Yaşayan Üç Farklı Kuşaktaki Türk Kökenli Göçmenlerin Kültürleşme Tutumunun Yaşam Doyumuna ve Psikolojik Sağlık Durumuna Etkisinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Niemann, A., & Zaun, N. (2023) Introduction: EU External Migration Policy and EU Migration Governance. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 49(12), 2965-2985. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2023.2193710>
- OECD. (1997). *Trends in International Migration 1996*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-1997-en
- OECD. (1998). *Trends in International Migration 1998*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-1998-en
- OECD. (1999). *Trends in International Migration 1999*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-1999-en
- OECD. (2000). *Trends in International Migration 2000*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2000-en
- OECD. (2001). *Trends in International Migration 2001*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2001-en
- OECD. (2002). *Trends in International Migration 2002*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2002-en
- OECD. (2004). *Trends in International Migration 2004*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2004-en
- OECD. (2006). *International Migration Outlook 2006*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2006-en
- OECD. (2007). *International Migration Outlook 2007*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2007-en
- OECD. (2008). *International Migration Outlook 2008*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2008-en
- OECD. (2010). *International Migration Outlook 2010*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2010-en
- OECD. (2011). *International Migration Outlook 2011*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2011-en
- OECD. (2013). *International Migration Outlook 2013*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2013-en
- OECD. (2014). *International Migration Outlook 2014*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2014-en
- OECD. (2015). *International Migration Outlook 2015*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2015-en

- OECD. (2016). *International Migration Outlook 2016*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2016-en
- OECD. (2017). *International Migration Outlook 2017*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2017-en
- OECD. (2018). *International Migration Outlook 2018*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2018-en
- OECD. (2019). *International Migration Outlook 2019*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/c3e35eec-en>
- OECD. (2020). *International Migration Outlook 2020*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/ec98f531-en>
- OECD. (2021). *International Migration Outlook 2021*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/29f23e9d-en>
- OECD. (2022). *International Migration Outlook 2022*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/30fe16d2-en>
- OECD. (2023). *International Migration Outlook 2023*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b0f40584-en>
- OECD. (2025). *International Migration Outlook 2025*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/ae26c893-en>
- Özcan, A. B. (2011). Uluslararası Güvenlik Sorunları ve ABD'nin Güvenlik Stratejileri. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(22), 445-466. <https://izlik.org/JA45AR85RH>
- Özcan, M. (2005). *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku: Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı*. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Özcanlı, S. (2025). Göç ve İstihdam: Göçmen İşçilerin Sosyal Güvenlik Hakları. İçinde Y. Karadaş, S. Erdoğan, & E. Kılınç. (Ed.). *2024 Göç Okulu Yaz Akademisi Göç ve İstihdam Üzerine Çalışmalar*. (ss. 65-76). Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub925.c3881>
- Özel, S. (2020). Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(2), 709-734. <https://izlik.org/JA65AA93UN>
- Özgenç, Z. (2018). Sığınmacıların Aile Birleşimi Hakkı. *Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 37(2), 297-342.
- Özkan, A.E. (2021). *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Vize Meselesinin Hukuki-Politik Boyut*. ATAUM Yayınları.
- Özkırmırlı, U. (2020). *Milliyetçilik Kuramları: Eleştirel Bir Bakış*. Doğu Batı Yayınları.
- Özmete, E., & Arslan, E. (2018). Göç: Transnasyonalizm ve Transnasyonal Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), 173-207.
- Öztemir, C. (2025). *Uluslararası Göç ve Mülteci hukuku: Türkiye'nin Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenlerin Hukuki Statüsü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü.
- Öztürk, M. (2006). *Türkiye'deki İç Göçlerin Sosyal Politika Açısından İncelenmesi: İstanbul Semt Pazarıcıları Örneği* (Yayımlanmamış Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Petersen, K. L., Wæver, O., Villumsen Berling, T., & Gad, U. P. (2021). *Translations of Security: A Framework for the Study of Unwanted Futures*. Routledge (1. Basım). <https://doi.org/10.4324/9781003175247>
- Petersen, W. (1958). A General Typology of Migration. *American Sociological Review*, 23(3), 256–266.
- Piore, M. J. (1979). *Birds of Passage: Migrants Labor and Industrial Societies*. Cambridge University Press.
- Post Gazetesi. (2025, Aralık 17). İsviçre’de Suç İşleyen Yabancılar İçin Daha Sert Önlemler Gündemde. <https://www.postgazetesi.ch/isvicrede-suc-isleyen-yabancilar-icin-daha-sert-onlemler-gundemde-35901h.htm>
- Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society*, 48(2), 167–235.
- Refworld. (t.y.). UN High Commissioner for Refugees (UNHCR). <https://www.refworld.org/document-sources/un-high-commissioner-refugees-unhcr#:~:text=About%20UN%20High%20Commissioner%20for,and%20resolve%20refugee%20problems%20worldwide>
- Reyhanoğulları, M. (2025). Ulus-devlet, Kimlik ve Kültür Perspektifinde Uluslararası Göç Tartışmaları. *Coğrafi Bilimler Dergisi/ Turkish Journal of Geographical Sciences*, 23 (2), 773-795, <https://doi.org/10.33688/aucbd.1733360>
- Ruhi, M. E. (2018). *Güney Afrika'da Irk Ayrımcılığı Politikaları*. On İki Levha Yayıncılık.
- Sadık, G., & Kaya, C. (2020). The Role of Surveillance Technologies in the Securitization of EU Migration Policies and Border Management. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 17(68), 145-160. <https://doi.org/10.33458/uidergisi.856932>
- Sağlam, S. (2006). Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 5, 33-44. <https://izlik.org/JA52BD82GB>
- Sakarya Üniversitesi Diaspora Araştırmaları Merkezi, (t.y.). İsviçre. https://diam.sakarya.edu.tr/tr/icerik/10661/41760/isvicre#_ftn8
- Sarp, Ç., Taşçı N., Zeytin, N. S., & Doğruöz, S. (2024). Göç Sosyolojisinde Temel Kavramlar. İçinde Ç. Sarp (Ed.), *Göç Sosyolojisi: Türkiye’den Örneklerle Cilt I-II* (ss.25-46). Net Kitap Yayıncılık.
- Schweizer Parlament. (2025). *The Swiss Parliament*. <https://www.parlament.ch/centers/documents/en/broschuere-bundesversammlung-e.pdf>
- SEM. (2014). *Migration Report 2014*. <https://www.sem.admin.ch/sem/en/home/publiservice/berichte.html>
- SEM. (2018). İltica Prosedürü Bilgi Kâğıdı. https://www.asylum-info.ch/assets/asylverfahren/Merkbaltt-Asylverfahren_tuerkisch.pdf.
- SEM. (2026). How Do I Become a Swiss Citizen? <https://www.sem.admin.ch/sem/en/home/integration-einbuengerung/schweizer-werden.html>
- SEM. (t.y.). 2024 Immigration Report. <https://www.migration.swiss/en>.

- Sepetçioğlu, T. E. (2014). İki Tarihsel “Eski” Kavram, Bir Sosyo-Kültürel “Yeni” Kimlik: Mübadele Nedir, Mübadiller Kimlerdir? *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 180(180), 49-84.
- Sırma, A., & Aslan, A. (2024). Sosyal Hizmette Güçlendirme Yaklaşımının Göç Çalışmaları Alanında Değerlendirilmesi. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 5 (2), 185-207. <https://doi.org/10.61861/spshcd.1587014>
- Sinin, S., (2023). Tarihsel Süreçte Göç Olgusu ve Göç Kuramları Üzerine Genel Bir Değerlendirme. İçinde Y. E. Tansü (Ed.), *Tarih Alanında Seçme Yazılar-VI* (ss.31-48). Özgür Yayınları. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub397.c1738>
- Sjaastad, L. A. (1962). The Costs and Returns of Human Migration. *The Journal of Political Economy*, 70(5), 80–93.
- Stark, O. (1991). *The Migration of Labor*. Blackwell.
- Stark, O., & Bloom, D. E. (1985). The New Economics of Labor Migration. *The American Economic Review*, 75(2), 173–178.
- Stouffer, A. S. (1940). Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance, *American Sociological Review*, 5 (6), 845-867.
- Swiss Fderal Archives. (t.y.). Emigrants and Immigrants. <https://www.bar.admin.ch/bar/en/home/research/research-tips/topics/auf-den-spuren-von-aus--und-einwanderern.html>
- Şahinbaş, İ. (2007). *Zorunlu Göç Olgusu Bağlamında Bulgaristan Türkleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şantaş, G. (2019). Türkiye’de İç Göçün Dağılımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(45), 893-917. <https://doi.org/10.21560/spcd.v19i50781.507180>
- Şirin Öner, N. A., (2015) Son mu, Başlangıç Mı? Göç Çalışmalarında Sosyal bir olgu olarak Geri Dönüş. İçinde N. A. Şirin Öner & S. G. Ihlamur-Öner (Der.), *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar* (ss.263-285). İletişim Yayınları.
- Şit, Y. (2012). *Çifte Dışlanma: 2000’li Yıllarda İsviçre’de Kürt Mülteciler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (t.y.). İkincil Koruma. <https://www.goc.gov.tr/ikincil-koruma>
- T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü. (2013, Şubat 13). Europol’ü Tanıyalım. <https://www.egm.gov.tr/interpol/europoltaniyalim>
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2025). Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme. <https://www.goc.gov.tr/multecilerin-hukuki-durumuna-iliskin-sozlesme>
- Tamer, M. (2020). Göç, Göçün Nedenleri ve Uluslararası Göç Üzerine Kavramsal Bir Analiz. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 7(60), 2808-2818. <https://doi.org/10.26450/jshsr.2070>
- Tanrısevdi, F., Durdu, İ., & Tanrısevdi, A. (2019). Beyin Göçü mü? Beyin Gücü mü? *Journal of Travel and Tourism Research*, 15(15), 133-158. <https://izlik.org/JA48EC34GU>

- Tavşancıl, E., ve Aslan, E. A. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. Epsilon Yayınevi.
- Tekeli, İ. & Erder, L. (1978). *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Telsaç, C. (2022). Uluslararası ve Ulusal Mevzuata Göre Türkiye'ye Kitleli Olarak Göç Edenler İçin Tanımlanan Hukuki Statüler. *Anlambilim MTÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-17.
- Tepealtı, F. (2020). *Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye* (Yayımlanmış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- The Federal Council. (t.y.). Governing. <https://www.admin.ch/en/federal-council-tasks-governing>
- Tiryaki, S. (2022). Türk Basınında Göçmen, Sığınmacı ve Mülteci Haberleri Üzerine Bir İnceleme. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 15, 124-156. <https://doi.org/10.46250/kulturder.1188891>
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Turan, M., Kaya, A. A., & Sezen, İ. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Misafirler ve İlişkilendirilen Bulaşıcı Hastalıklar. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(4), 119-127.
- Tümtaş, M. S., & Ergun, C. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1347-1359.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (t.y.). İsviçre'nin Siyasi Görünümü. <https://www.mfa.gov.tr/isvicrenin-siyasi-gorunumu.tr.mfa>
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (t.y.). İsviçre'nin Schengen Alanına Katılımı. https://www.mfa.gov.tr/isvicre_nin-schengen-alanina-katilimi.tr.mfa
- UC Irvine Libraries. (t.y.). Immigration, Migrants, and Refugees. <https://guides.lib.uci.edu/immigrants/whatis>
- UN. (t.y.). Universal Declaration of Human Rights. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.
- UNHCR. (03.01.1997). Social and Economic Impact of Large Refugee Populations on Host Developing Countries, United Nations High Commissioner For Refugees, <https://www.unhcr.org/excom/standcom/3ae68d0e10/social-economicimpact-large-refugee-populations-host-developing-countries>
- UNHCR. (t.y.). Vatansız kişiler. <https://www.unhcr.org/tr/vatansiz-kisiler>
- United Nations Treaty Collection. (t.y.). https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=III-2-10&chapter=3&clang=_en
- Universität Zürich. (2021, Haziran). Cost of Living in Switzerland. https://www.prof.uzh.ch/dam/jcr:68426438-2b9d-4816-a187-94698276fa8c/Lebenshaltungskosten_Faktenbl%C3%A4tter_Final_25.6.21_EN_ADR.pdf
- Uzun, Ş. (2024). Cumhuriyetin İkinci Yüzyılına Girerken Türkiye'de Göç, Değişen Demografi ve Göç Yönetimi. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 33(1), 1-32. <https://izlik.org/JA74UB88YP>

- Üner, S. (1972). *Nüfus Bilim Sözlüğü*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Vize Merkezi. (t.y.). İsviçre Vize Türleri. <https://www.vizemerkezi.com/isvicre/vize-islemleri/isvicre-vize-turleri>
- Wæver, O., (1995). Securitization and Desecuritization. İçinde R. D. Lipschutz (Ed.), *On Security* (ss. 46–86). Columbia University Press.
- Wæver, O., (2012). Aberystwyth, Paris, Copenhagen: The Europeanness of New “Schools” of Security Theory in an American Field. İçinde A. B. Tickner & D. L. Blaney (Ed.), *Thinking International Relations Differently* (ss. 48–71). Routledge. (1.Basım)
- Wallerstein, I. (1974). *The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. Academic Press.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Yaman, K., & Kaya, M. (2023). Göç kavramı ve Türkiye’de Göç Tarihi Üzerine Bir Araştırma. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 70-74. https://www.ibaness.org/bnejss/2023_09_01/08_Yaman_and_Kaya.pdf
- Yazan, Y. (2016). *Avrupa Birliği’nin Yasadışı Göç Politikası*. Milenyum Yayınları.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Journal of Turkish Studies*, 9(2), 1685-1704. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6274>
- Yunus, K., & Türkman, S. (2026). Irak’tan Türkiye’ye Yönelik Göçlerin Ekonomik Etkileri: Zorunlu ve Gönüllü Göç Bağlamında Bir Değerlendirme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14, (173), 467-479. <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.89098>
- Yüksel, A., (2025). Temel Düzeyde Göç Olgusuna Kavramsal Bir Bakış. İçinde E. Arslan., H. E. Deniz, & A. Çiçek (Ed.), *Göç Yönetimi: Eşikteki İnsanlık, Ulusötesi Krizler ve Çözümler* (ss.153-166). Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub1106>

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Yusuf KARATAY	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Fakülte	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Bölümü	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
1.	
2.	